

**T.C.
KALKINMA BAKANLIĞI**

**ON BİRİNCİ KALKINMA PLANI
(2019-2023)**

TURİZM

ÖZEL İHTİSAS KOMİSYONU RAPORU

ANKARA 2018

YAYIN NO: KB: 3009- ÖİK: 790

Bu çalışma Kalkınma Bakanlığının görüşlerini yansıtmaz.
Yayın ve referans olarak kullanılması Kalkınma Bakanlığının
iznini gerektirmez.

Bu yayın 500 adet basılmıştır.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
TABLOLAR LİSTESİ	iii
ŞEKİLLER LİSTESİ	iv
TURİZM ÖZEL İHTİSAS KOMİSYONU KATILIMCI LİSTESİ	v
KISALTMALAR	ix
YÖNETİCİ ÖZETİ	xi
1. GİRİŞ	1
2. TURİZMDE MEVCUT DURUM ANALİZİ	3
2.1. Dünyada Genel Durum	3
2.1.1. Dünyadaki Gelişme Eğilimleri.....	6
2.1.2. Uluslararası Standartlar ve Ağlar	9
2.1.3. Uluslararası Yükümlülükler	11
2.1.4. Tüketicinin Korunmasına İlişkin Yükümlülükler	16
2.2. Türkiye’de Genel Durum.....	16
2.2.1. Mevzuat.....	21
2.2.2. Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar.....	25
2.2.3. Ulusal Politikalar.....	28
2.2.4. Onuncu Kalkınma Planı Döneminin Değerlendirilmesi	31
2.2.5. Hedeflere Ulaşılmasının Önündeki Başlıca Sorunlar	41
2.2.6. Türkiye Turizminin GZFT Analizi	44
2.2.7. Uluslararası Mukayeseli Olarak Türkiye İçin Temel Göstergeler ve Uluslararası Konum.....	56
2.3. İlişkili Temel Alanlarındaki Gelişmelerin Rapor Konusu Alana Yansıması .	57
2.4. Türkiye’deki Dinamikler ve Dünyadaki Eğilimlerin Muhtemel Yansımaları	58
3. PLAN DÖNEMİ PERSPEKTİFİ	62
3.1. Uzun Vadeli Hedef ve Amaçlar.....	62

3.1.1. Vizyon	64
3.1.2. Uzun Vadeli Hedef ve Amaçlar (2033 Yılı)	64
3.2. On Birinci Kalkınma Planı (2023 Yılı) Hedef ve Amaçları	64
3.3. Hedeflere Dönük Temel Amaç ve Politikalar	65
3.4. Temel Amaç ve Politikalara Dönük Uygulama Stratejileri ve Tedbirler	66
3.4.1. Mevzuat Alanında Yapılması Gereken Düzenlemeler.....	66
3.4.2. Yatırım ve Planlamaya Yönelik Düzenlemeler.....	72
3.4.3. Kurumsal Yapıyı İyileştirmeye Yönelik Düzenlemeler.....	73
3.4.4. İnsan Kaynakları Alanında Yapılması Gerekenler	76
3.4.5. Altyapıyı İyileştirmeye Yönelik Yapılması Gerekenler	82
3.4.6. Tanıtım ve Pazarlama Alanında Yapılması Gerekenler.....	90
3.4.7. Önemli Projeler	95
3.5. Plan Hedef, Amaç ve Politikalarının Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleriyle İlişkisi ve Uyumunu	98
3.6. Plan Hedeflerini Gerçekleştirmek İçin Yapılması Önerilen Araştırmalar.....	99
4. SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME.....	101
KAYNAKÇA.....	108
EKLER	118
EK 1. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ VE TURİZM İLE İLİŞKİSİ	118
EK 2. TURİZMDE KÜRESEL ETİK İLKELER.....	122
EK 3. DESTİNASYON YÖNETİM ÖRGÜTÜ KURULUMU ESASLARI.....	127
EK 4. ULUSLARARASI STANDARTLAR TEŞKİLATI (ISO) TC 228 TURİZM VE İLGİLİ HİZMETLER KOMİTESİ'NİN YAYIMLADIĞI STANDARTLAR	131
EK 5. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI 11.KALKINMA PLANI ÖNERİLERİ	133

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Türkiye'nin Serbest Ticaret Anlaşmaları.....	12
Tablo 2. Yurtdışında İkamet Edenlerden Yurtdışı Seyahat Yapanların Seyahat ve Geceleme Sayısı ile Harcamaları, 2010-2016.....	19
Tablo 3. Onuncu Kalkınma Planı Hedefleri ve Gerçekleşme Tahminleri	35
Tablo 4. Yıllara Göre Ülkemize En Çok Ziyaretçi Gönderen Ülke Sıralaması.....	37
Tablo 5. Onuncu Kalkınma Planı Dönemi Turizm İstatistikleri	56
Tablo 6. 2023 ve 2033 Yılları için Turist Sayısı, Turizm Geliri ve Ortalama Harcama Hedefleri	63

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. 2017 Yılı Dünya Endüstrileri GSYH Büyüme Oranları	4
Şekil 2. Yıllar İtibarıyla Türkiye’de Turizm Gelirleri ve Ziyaretçi Sayıları	18
Şekil 3. Türkiye’nin 2013-2017 Yılları Arasında Aylar İtibarıyla Mevcut Oda Başına Gelir ve Ortalama Oda Fiyatı İstatistikleri.....	18
Şekil 4. Yıllara Göre Konaklama Tesisleri, Yatak ve Tesis Başına Ortalama Yatak Sayıları.	20
Şekil 5. Onuncu Kalkınma Planı Hedefleri ve Gerçekleşme Tahminleri Grafiği	36

TURİZM ÖZEL İHTİSAS KOMİSYONU KATILIMCI LİSTESİ

BAŞKAN

Osman Ayık

TOBB Türkiye Turizm Meclisi

KOORDİNATÖR

Özlem Aşık

Kalkınma Bakanlığı

RAPORTÖR

Prof. Dr. Muharrem Tuna

Gazi Üniversitesi

RAPORTÖR YARDIMCILARI

Dr. Öğr. Üyesi Seden Doğan

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Arş. Gör. Zafer Türkmendağ

Atatürk Üniversitesi

ÜYELER

ADI SOYADI

Ahmet Ali Soylu

KURUMU

Cumhurbaşkanlığı

Ahmet Zeki Apalı

Turist Rehberleri Birliği TUREB

Akın Tavuz

Doğuş Holding A.Ş.

Ali Can Aksu

Turizm Otel Yöneticileri Derneği TUROYD

Ali Erkan Bezirgan

Danışman

Ali Rendan

Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği TÜRSAB

Alper Sami Çayır

Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım İşletmeler

Genel Müdürlüğü

Aslı Gündoğdu

Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel

Müdürlüğü

Ayfer Kuralay

GEOS Turizm

Ayşe Çelebi Doğan	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği TOBB
Dr. Bahar Erkopan Eser	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü
Prof. Dr. Bahattin Özdemir	Akdeniz Üniversitesi
Bedia Akbaş	Kalkınma Bakanlığı
Berrin Benli	Novusens İnovasyon ve Girişimcilik Enstitüsü
Birol Akman	Türkiye Otelciler Federasyonu TÜROFED
Bülent Açıkgöz	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı UNDP
Cansel Biçen	Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü
Cihangir Altun	Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü
Deniz Tokaç	DOKAP Bölge Kalkınma İdaresi
Doğan Acar	Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği TTYD
Elif Çavuşlu	Avrupa Birliği Bakanlığı
Emre Sağ	Ekonomi Bakanlığı
Emre Türkdoğan	Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü
Emrullah Kirişçi	Türk Hava Yolları A.O.
Erkunt Öner	Tura Turizm
Etem Hakan Duran	Profesyonel Otel Yöneticileri Derneği POYD
Dr. Faik Öztunç	Türkiye Otelciler Birliği TÜROB
Fatih Tokatlı	Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği TTYD
Prof. Dr. Füsun İstanbullu Dinçer	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Gonca Telli	Maltepe Üniversitesi
Gökten Damar	Kalkınma Bakanlığı

Gülben Oğuz	İstanbul Kongre ve Ziyaretçi Bürosu
Doç. Dr. Gürel Çetin	İstanbul Üniversitesi
Hasan Fehmi Bozkurt	Milli Emlak Genel Müdürlüğü
Hazal İnce	Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği
	TÜSİAD
Hüseyin Alper Akın	Danışman - Yaşayan Şehirler
Prof. Dr. İbrahim Birkan	Atılım Üniversitesi
İpek Sapmaz	İMEAK Deniz Ticaret Odası
Dr. Öğr. Üyesi İrfan Mısırlı	Kastamonu Üniversitesi
Prof. Dr. İsmail Kızılırmak	İstanbul Üniversitesi
İzzet Uğurlu	Deniz Turizmi Birliği Derneği
Dr. Jale Velibeyoğlu	GAP Bölge Kalkınma İdaresi
Kaan Karakaya	Saklıkent Turizm A.Ş.
Levent Ak	Kapadokya Bölgesi Altyapı Hizmet Birliği
Makbule Terzi	KOP Bölge Kalkınma İdaresi
Mehmet Sağ	Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı
	Altyapı Yatırımlar Genel Müdürlüğü
Mirhasan Taş	Sarıkamış Turizm Derneği
Muhammet Murat Cüntay	Profesyonel Otel Yöneticileri Derneği POYD
Dr. Murat Cahid Cıngı	Kayseri Erciyes A.Ş.
Murat Dinçer	Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı
	Tersaneler ve Kıyı Yapıları Genel Müdürlüğü
Mustafa Alparslan	Kalkınma Bakanlığı
Mustafa Kolçak	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını
	Koruma Genel Müdürlüğü
Mustafa Sarışen	Kalkınma Bakanlığı

Nazlı Kayı	İzmir Kalkınma Ajansı
Necip Boz	Türkiye Otelciler Federasyonu TÜROFED
Nedim Zurnacı	Kırsal Turizm Derneği
Nezih İşçi	ATC Mountain Tourism Consultants GmbH
Prof. Dr. Nüzhet Kahraman	İstanbul Ticaret Üniversitesi
Oya Narin	Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği TTYD
Özcan Hergül	Turist Rehberleri Birliği TUREB
Savaş Çolakoğlu	Turizm Otel Yöneticileri Derneği TUROYD
Serkan Çelik	Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü
Serkan Doğru	Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı
Suphi Özer	GAP Bölge Kalkınma İdaresi
Taner Yallagöz	Türkiye Otelciler Birliği TÜROB
Dr. Tuba Ulu Yılmaz	Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım İşletmeler Genel Müdürlüğü
Turan Barlas	Barlas İmar Planlama Müşavirlik Ltd. Şti.
Turan Tolga Kalkan	Doğuş Holding A.Ş.
Tülay Şahin	Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü
Uğur Topkaya	Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü
Volkan Güler	DAP Bölge Kalkınma İdaresi
Yakup Harmanda	Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü
Doç. Dr. Yusuf Gümüş	Dokuz Eylül Üniversitesi
Zafer Cengiz	Danışman
Zeynep Orman	Kalkınma Bakanlığı

KISALTMALAR

AKP Ülkeleri	Afrika, Karayip ve Pasifik Ülkeleri
BM	Birleşmiş Milletler
BRICS	Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika Cumhuriyeti
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
GSYH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
ICC	Milletlerarası Ticaret Odası
ICCA	Uluslararası Kongre ve Konvansiyon Birliği
ISO	Uluslararası Standartlar Örgütü
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu
KEK	Karma Ekonomik Komisyon
OECD	İktisadi İşbirliği ve Geliştirme Teşkilatı
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
STA	Serbest Ticaret Anlaşmaları
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TTK	Turizmi Teşvik Kanunu
TUADER	Turizm Akademisyenleri Derneği
TUREB	Turist Rehberleri Birliği
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TÜROB	Türkiye Otelciler Birliği
TÜROFED	Türkiye Otelciler Federasyonu
TÜRSAB	Türkiye Seyahat Acentaları Birliği
UNEP	Birleşmiş Milletler Çevre Programı

UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı
UNWTO	Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü
WTTC	Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi
YÖK	Yüksek Öğretim Kurulu

YÖNETİCİ ÖZETİ

Seyahat ve turizm sektörü, ekonomik gelişme ve istihdam yaratma açısından çok önemli bir sektördür. 2017 yılında ülke ekonomilerine doğrudan 2,6 trilyon ABD dolarlık, dolaylı ve uyarılmış etkiler ile birlikte 8,3 trilyon ABD dolarlık katkı sağlamıştır. Bu katkı, dünya gayri safi milli hasılasının %10,4'üne tekabül etmektedir. Dünya genelinde uluslararası seyahat edenlerin %77'si tatil amaçlı, %23'ü ise iş amaçlı seyahatler gerçekleştirmişlerdir.

Seyahat ve turizm sektörü, uluslararası ziyaretçilerin harcama yaptığı bir ihracat sektörü olarak ülkelerin ihracat gelirlerinde önemli bir yer tutmaktadır. 2017 yılında uluslararası ziyaretçilerin yarattığı ihracat miktarı 1,5 trilyon ABD doları olmuştur. Bu miktar, toplam dünya hizmetler ihracatının yaklaşık %30'unu ve toplam dünya ihracatının %6,5'ini oluşturmuştur.

Öte yandan seyahat ve turizm sektörü, dünya genelinde istihdam yaratan lider sektörlerden biridir ve 118 milyondan fazla kişi sektör içinde doğrudan istihdam edilmektedir. Bu rakam, toplam istihdamın %3,8'ine karşılık gelmektedir. Geçtiğimiz yedi yılda, dünya genelinde yaratılan yeni işlerin beşte biri seyahat ve turizm sektöründe gerçekleşmiştir. 2026 yılına kadar turizm ve seyahat sektöründe çalışan sayısının 370 milyona ulaşması, her dokuz istihdamdan birinin seyahat ve turizm sektöründe gerçekleşmesi öngörülmektedir.

Küresel ekonomik büyümenin yanı sıra, seyahat ve turizm sektörü 2017 yılında diğer tüm önemli küresel ekonomik sektörlerden daha iyi performans göstermiştir. Dünya genelinde büyüme oranı %4,6 olmuş ve finansal hizmetler ile inşaat (büyüme oranı %3'ün altında) dâhil olmak üzere çoğu sektörü geride bırakmıştır. Bu büyüme oranı en son 2011 yılında görülmüştür. Söz konusu büyüme, çok elverişli ekonomik koşullarla desteklenmiştir. Başlıca gelişmiş ülke ekonomilerinde faiz oranları çok düşük seyretmiş, tüketici harcamaları güçlenmiş, işsizlik oranları düşmeye devam etmiş, petrol fiyatlarının düşmesine bağlı olarak uçak bileti fiyatlarında düşüş kaydedilmiş ve bazı destinasyonlar 2015 ve 2016 yıllarında terör saldırılarının etkisinden kurtulmuştur.

Uluslararası turizm hareketlerinde son yıllarda yaşanan artışın önümüzdeki yıllarda da devam edeceği beklenmektedir. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütüne göre uluslararası turist sayısı yıllık ortalama %2,8 artışla 2023 yılında 1,5 milyar kişiye, 2030 yılında ise 1,8 milyar kişiye ulaşacaktır. 2030 yılı itibarıyla dünya genelinde en çok seyahat edilecek destinasyonların bölgesel dağılımında ilk sırayı Kuzeydoğu Asya, ikinci sırayı Güney

Avrupa/Akdeniz'in alacağı tahmin edilmektedir. Bu tahmin Türkiye'nin dünya turizmindeki önemini koruyacağına işaret etmektedir.

Öte yandan dünya genelinde turist profilinde belirgin değişimler söz konusudur. Dünya nüfusu içerisinde 60 yaşın üzerindeki bireylerin 35 yıllık süre zarfında iki katına çıkması beklenmektedir. Bu da “gümüş saçlı turistler” adı verilen bir segmenti ortaya çıkaracaktır. Bu segment sağlıklı yaşam tarzını benimsemekle birlikte sağlık ve iyi olma temelli seyahatlere yönelecektir. Aynı zamanda Y Kuşağı ve Z Kuşağı, 2040 yılına kadar önemli turist grupları olacaktır. Bunun yanında yeni ve keşfedilmemiş destinasyonlara yönelik, gastronomi odaklı seyahatler, macera yolculukları, nostalji arayışı, kişiselleştirilmiş hizmet beklentisi ve sürdürülebilirlik ön plana çıkacaktır. Dijital kanalların kullanımının artmasıyla birlikte bilgi arayışının dijital ortamlara kayması, deneyimlerin anında paylaşılması ve paylaşımların hızla yayılması “Prosumer” adı verilen bir tüketici tipini yaratmıştır. Producer ve Consumer (üretici ve tüketici) kelimelerinin birleşiminden oluşan bu yeni tüketici, deneyimlediği ürün veya hizmet ile ilgili görüş ve düşüncelerini anında dijital ortamlarda paylaşarak diğer tüketiciler için yepyeni ve daha güvenilir bir bilgi kaynağı olmaktadır.

Dünya genelinde turizm sürekli bir gelişim ve değişim süreci içerisinde iken buna paralel olarak Türkiye turizminde de önemli gelişmeler kaydedilmektedir. 1960 yılından itibaren karma ekonomi politikasının izlendiği Türkiye’de, 20.06.1980 tarih ve 8/1133 sayılı Turizmi Teşvik Çerçeve Kararı alınmıştır. Bu kararın alınması ile 1980 sonrası dönem Türkiye’de turizm sektörünün dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. Bu dönemde atılan en önemli adım olan ve 1982 yılında yürürlüğe giren 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu ile Türkiye turizmde büyük bir ivme kazanmış ve uluslararası alanda kendisini göstererek dünya listelerinde üst sıralarda yer edinmeyi başarmıştır. Sektörde yeni bir süreci başlatmak ve turizm sektörünün uzun vadeli ve sağlıklı gelişmesini sağlamak üzere Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında (2007–2013) turizm sektörü ana planının hazırlanacağı belirtilmiş ve Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından da Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ile Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı (2007–2013) hazırlanmıştır. Ancak, uygulamada yeterli çaba gösterilmemesi ve Eylem Planının yenilenmemesi nedeniyle turizmde istenen atılım sağlanamamıştır.

2014 yılında başarılı bir yıl geçiren turizm sektörü, bu yıldan itibaren gerileme sürecine girmiştir. 2015 yılında düşük oranda da olsa turizm gelirleri açısından gerileyen sektör 2016 yılında tarihi düşüşlerinden birini yaşamıştır. Sektörde 2016 yılı oldukça zorlu geçmiş ve

kalkışma, terör olayları gibi çeşitli krizler yaşanmıştır. Suriye ve Irak'ta yaşanan savaş durumu ile ülkemizde yaşanan terör eylemleri de turizmin gerilemesinin en önemli nedenleri arasında yer almıştır. Bu etkenler sonucu ortaya çıkan belirsizlik nedeniyle ülkemizin yıllık büyüme rakamları beklentilerin altında gerçekleşmiştir.

Bu dönemde sektörün yeniden büyüme trendini yakalaması amacıyla Üçüncü Turizm Şurası gerçekleştirilmiştir. Bu geniş katılımlı strateji toplantısı 15 yıllık bir aradan sonra, turizm sektörünün mevcut durumunun değerlendirilmesi ve geleceğe yönelik ulusal bir turizm politikasının oluşturulması için akademisyenler, kamu kurum ve kuruluş yetkilileri, sivil toplum örgüt temsilcileri ve diğer turizm sektörü paydaşlarının katılımıyla 1-3 Kasım 2017 tarihleri arasında Ankara'da düzenlenmiştir. Turizm Şurası ile turizmde üçüncü hamle dönemine girilmiş; turizmde yeniden atılım yapılması için gerekli politika ve tedbirler belirlenmiştir.

Onuncu Kalkınma Planı döneminde turizm sektörünü canlandırmaya yönelik bazı tedbirler geliştirilmiştir. Rusya'nın 2014 yılı başından itibaren yaşadığı Ukrayna-Kırım siyasi krizleri, 2014'ün sonlarına doğru başlayan petrol fiyatları gerilemesi ve devalüasyon süreçleri nedeniyle Türkiye'ye en çok turist gönderen ikinci ülke olan Rusya ve çevre ülkelerden gelen turist sayısındaki düşüşü azaltmak amacıyla 2015 yılında uçuş desteği başlatılmıştır. Uçuş desteğine benzer şekilde 2017 yılının son çeyreğinde kruvaziyer desteği de uygulamaya konmuş ve Türkiye'de kruvaziyer hizmeti verilen limanlara 750 ve daha fazla yolcu kapasitesine sahip kruvaziyer gemi ile turist getiren A grubu seyahat acentelerine turist başına 30 ABD doları destek vermeye başlanmıştır. Ayrıca Sağlık Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı koordinasyonunda Uluslararası Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Hakkında Yönetmelik yürürlüğe koyulmuş ve sağlık turizmi hizmetlerine yönelik standartlar getirilmiştir. 7061 sayılı torba kanunla, turizm yatırımcı ve işletmecileri için kira, irtifak, kullanma izni süreleri uzatılarak 49 yıla kadar çıkarılmış; ayrıca tesislerin olduğu yerleri Maliye, Kültür ve Turizm ile Orman ve Su İşleri Bakanlığı ile müşterek olarak belirlenecek esaslara göre satın alabilmeleri imkânı getirilmiştir.

Alınan tedbirler sonucunda, 2017 yılında turizm sektörünün gayri safi milli hasılaya doğrudan katkısı 116,7 milyon Türk Lirası (toplam gayri safi milli hasılanın %3,8'i), dolaylı ve uyarılmış etkiler ile birlikte gayri safi milli hasılaya toplam katkısı ise 359,1 milyon Türk Lirası (toplam gayri safi milli hasılanın %11,6'sı) olarak gerçekleşmiştir. 2018 yılında doğrudan

katkının %5,1 oranında artması beklenmektedir. Sektör 2017 yılında dolaylı etkiyle birlikte toplam istihdamın %7,4'ünü yaratmıştır ve bu oranın 2018 yılında %3,1 düzeyinde artması beklenmektedir. Türkiye, 2011-2015 döneminde turist girişleri açısından dünyada altıncı sırada iken 2016 yılında onuncu sıraya, turizm gelirlerinde ise onikinci sırada yer alırken onsekizinciliğe gerilemiştir. 2017 yılında Türkiye'ye gelen toplam ziyaretçi sayısı 38 milyon kişi, yabancı ziyaretçi sayısı 32,4 milyon kişi, turizm geliri ise 26,3 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Yabancı ziyaretçilerin %40,5'i Avrupa, %32,8'i Bağımsız Devletler Topluluğu ülkelerinden gelmiştir. En çok ziyaretçi gönderen ülke sıralamasında Rusya %14,5 ile birinci, Almanya %11 ile ikinci, İran ise %7,7 ile üçüncü sırada bulunmaktadır. Turizm gelirindeki artış oranı, ziyaretçi sayısındaki artış oranının gerisinde kalarak 2017 yılında ziyaretçi başına ortalama harcama 681 ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Ülkemiz turizm giderinin 2016 yılına göre %1,7 oranında artarak 5,1 milyar ABD doları olarak gerçekleştiği görülmektedir. Bunun 4,1 milyar ABD doları kişisel harcamalardan, 1 milyar ABD doları ise paket tur harcamalarından oluşmaktadır. 2017 yılı itibarıyla Kültür ve Turizm Bakanlığında işletme belgeli 3.771 tesiste 935.286 yatak ve yatırım belgeli 1.051 tesiste 263.033 yatak kapasitesi bulunmaktadır. 2016 yılında belediye belgeli 9.186 tesiste 496.538 yatak bulunmaktadır. 2018 Temmuz ayı itibarıyla TÜRSAB'a üye 10.022 adet seyahat acentasının %98'i A grubu seyahat acentası olup %5,8'i Uluslararası Hava Taşımacılığı Birliği üyesidir.

On Birinci Kalkınma Planı Turizm Özel İhtisas Komisyonu, önceki planlarda işaret edilen ancak çözüme ulaştırılamayan sorunların yanı sıra, Türkiye Turizm Stratejisindeki kararların uygulanmasındaki aksaklıkların getirdiği veya güncel koşulların yarattığı sorunların düzeltilmesine yönelik tedbirleri, belirlenen politikalar çerçevesinde ortaya koymuştur. Türkiye'nin geçtiğimiz dönemde turizm sektöründe karşılaştığı ve raporun üzerinde özellikle durduğu sorunlar şu şekilde özetlenebilir:

- Sektördeki mevzuat karmaşıklığı, mevcut bürokrasinin koordinasyon ile ilgili sorunlara sebep olması, kamu kurum ve kuruluşları arasındaki görev-yetki belirsizliği ve mevcut kanunların gelişmelere cevap verememesi,
- Turizm sektöründe temel yasa veya meslek yasasının eksikliği,
- Dünyada önemi bilimsel olarak kanıtlanan ve devletler tarafından anlaşılıp uygulamaya koyulan destinasyon yönetim modelinin ülkemizde uygulama alanının oluşturulamaması ve hukuki altyapısının olmaması,

- Planlı dönemdeki uygulamaların aksaması ve krizler nedeniyle plansız büyüme gösteren sektörde kitle turizmi yönelimli kümelenmelerin oluşması nedeniyle turizmde alternatif ürünlerin geri planda kalması,
- Turizm amaçlı arazi tahsislerinin çeşitli kurumlar tarafından yapılması, kurumların mevzuat ve uygulamalarının farklılıklar içermesi,
- Sektördeki çalışma koşullarının ağırlığı, çalışma saatlerinin düzensizliği ve ücret düşüklüğü nedeniyle işgücü piyasasında tercih edilmemesi,
- Personel seçiminde eğitim hususuna dikkat edilmemesi, eğitim almış insan kaynağı eksikliği ve nitelikli çalışan istihdam edilememesi,
- Dijitalleşmedeki eksiklikler, sektördeki bilgi ve teknoloji altyapısının günümüz standartlarına uygun olmaması, inovasyon ve dijital pazarlama konusunda yeterli gelişme gösterilememiş olması,
- İç turizme ilişkin ve genel olarak turizm sektörü ile ilgili veri tabanlarının eksikliği,

Önceki dönemde ortaya çıkan sorunlar ve önümüzdeki dönem için tahmin edilen gelişim eğilimleri hususları Turizm Özel İhtisas Komisyonu tarafından incelenerek ve tartışılarak On Birinci Kalkınma Planı için uzun ve kısa vadeli perspektifler geliştirilmiştir. Raporun temelini oluşturan vizyonu ise “rekabetçi ve yenilikçi uygulamalarla dünyadaki hızlı değişime ve yeni trendlere uyum sağlayabilen; doğal çevreye ve yerel hayata saygılı, nitelikli personel ile kaliteli hizmet sunan, kamu ve özel sektör işbirliği ile tüm paydaşların ihtiyaçlarına cevap verebilen; sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda ülkemizin mevcut potansiyelini en iyi şekilde değerlendirerek turizmde lider ülkeler arasına çıkarmayı hedefleyen güçlü, saygın ve vazgeçilmez nitelikte planlı ve verimli bir ulusal endüstri düzeyine çıkarmak” olarak belirlenmiştir. Bu vizyon ışığında belirlenen alt amaçlar ve bu amaçlara ulaşılması için alınması gereken tedbirler ise komisyon üyelerince tartışılarak ve oylanarak rapora yansıtılmıştır. Komisyon üyelerinden sayısal delfi yöntemi ile elde edilen veriler doğrultusunda; 2023 yılı hedefleri olarak gelen turist sayısı 50 milyon, turizm geliri 45 milyar ABD doları ve 2033 için ise gelen turist sayısı 70 milyon, turizm geliri 70 milyar ABD doları olarak tahmin edilmiştir.

Türkiye turizm sektörünün belirlenen vizyona ulaşabilmesi için bütünleşik bir bakış açısıyla toplumun tüm kesimlerini kapsayan hedef ve amaçlar belirlenmiştir. Bu amaçlar arasında nitelikli işgücü için diplomalı veya sertifikalı çalışan istihdamının oluşturulması, turizm hizmetlerini çeşitlendirerek farklı bölgelerde gelişiminin sağlanması, Uzakdoğu gibi

gelişen pazarlara odaklanması, dijitalleşme odaklı büyümenin sağlanması, Türk gastronomisinin ön plana çıkarılması, destinasyon yönetim örgütlenmesinin hayata geçirilmesi, güncelliğini yitiren mevcut kanunların revize edilmesi, ulusal turizm veri bankasının kurulması ve iç turizm hacminin artırılması yer almaktadır. Bu amaçlara ulaşılabilmesi için komisyon üyeleri tarafından 245 adet düzenleme ve 18 adet proje önerilmiştir.

2017 yılının Uluslararası Sürdürülebilir Turizm Gelişimi Yılı ilan edilmesi ve UNWTO tarafından 2017 yılında yayınlanan Chengdu Deklarasyonu, turizm paydaşlarının dikkatini turizmde sürdürülebilir kalkınmaya ve ilkelerine çekmeye çalışmıştır. Komisyon üyeleri tarafından belirlenen amaçlar ve eylemler, BM sürdürülebilir kalkınma hedeflerine katkı sağlayıcı niteliktedir. Ülkemizin sürdürülebilir kalkınmasında turizm sektörünün yeri ve önemi bu raporda belirlenen politikalar ile desteklenmektedir.

1. GİRİŞ

Turizm sektörü; sabit sermaye yatırımlarının yüksek olduğu, bileşik ürün üreten, teknolojik gelişmelere rağmen emek yoğun özellikli, arz açısından konaklama yatırımlarında kısa sürede esneklik gösteremeyen, siyasi, sosyal ve ekonomik gelişme ve değişimlere duyarlı bir sektördür. Ülkelere döviz girdisi sağlamakta, istihdamı ve verimliliği arttırmakta, uluslararası alanda ülkelerin iletişim ve etkileme gücünü yükseltmekte, bütünleştirici iklim ve barış ortamı yaratılmasına katkı sağlamakta ve dış ticaret açıklarının ve işsizlik sorunlarının çözümlenmesinde önemli roller üstlenmektedir. Bu rollerinden dolayı turizm sektörü dünya genelinde birçok ülkenin stratejik önceliği haline gelmiştir.

Boş zamanın ve gelir düzeyinin artmasına bağlı olarak turizm hareketine katılanların sayısı küresel ölçekte sürekli artış göstermektedir. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'ne (UNWTO) göre uluslararası turist varışları 2017 yılında %7 oranında büyüyerek toplamda 1 milyar 322 milyon kişiye ulaşmıştır. Bu durum, 2010 yılından beri istikrarlı bir şekilde artış gösteren turist varışlarında son yedi yılın en büyük büyüme oranını temsil etmektedir. Bu rakamın 2018 yılında %4 ila %5 oranında ve 2010-2030 yılları arasında yılda ortalama %2,8 oranında artması beklenirken 2030 yılında yaklaşık 1 milyar 800 milyon kişiye ulaşacağı tahmin edilmektedir. Söz konusu küresel tahminler, sektörün dünya ve Türkiye açısından önemini ortaya koymaktadır.

Önümüzdeki dönemde uluslararası seyahat hareketlerine; yaşlanan nüfus ile ortalama yaşam süresinin uzaması nedeniyle emeklilerin, teknolojiyi kullanmaya daha yatkın olan Y ve Z kuşaklarının, yalnız seyahat edenlerin ve çocuksuz çiftlerin ihtiyaçları ve tercihleri yön verecektir. Bunlara ilaveten orta sınıfın gelirinin artması sonucunda turizm faaliyetlerine daha fazla katılması, bireylerin tatile daha fazla zaman ayırmaları, uzun mesafe seyahatlerinin kolaylaşması, turizmde bilgi ve iletişim teknolojilerinin artan kullanımı ve yeni gelişen destinasyonlar turizm gelişiminde önemli rol oynayacaktır. Diğer taraftan, dünya genelinde terör olaylarının artışı, farklı turist profiline sahip tüketicilerin değişen beklentilerinin karşılanması, küresel ekonomik yeniden yapılanma ve çevresel limitler turizm sektörünün karşılaşacağı zorluklardan bazılarıdır.

2014-2018 yıllarını kapsayan Onuncu Kalkınma Planı döneminde dünya genelinde uluslararası turizm hareketlerinde sürekli bir artış gözlenmiştir. Ülkemizde ise terör örgütleri tarafından oluşturulan güvensizlik ortamı ve krizlerin yanı sıra, kaynak ülkelerle yaşanan

konjonktürel siyasi çekişmelerin turizm sektörüne yansması sonucunda turizm geliri ve turist sayısında dalgalı bir dönem yaşanmıştır. Bu dönemde Rusya ile yaşanan anlaşmazlıklar, 2016 yılında Rusya'dan gelen turist sayısını önemli ölçüde azaltmıştır. Yine aynı dönemde ülke içinde meydana gelen terör eylemleri ve Ortadoğu'da süren savaşlar ile bunun sonucunda oluşan göç dalgaları, ülkemizin imajını olumsuz yönde etkilemiştir.

Tarih ve kültür mirası ile birlikte doğal değerleri de büyük bir zenginlik ve çeşitlilik gösteren Türkiye'nin turizm potansiyelinin değerlendirilebilmesi amacıyla turizm yatırım ve girişimlerine sağlanan destekler ve tanıtım çalışmaları sonucunda turizm sektörü ekonomik ve sosyal yaşamda ağırlıklı olarak yer almıştır. Ülkemiz, planlı dönemlerde sağlanan teşvikler ve mevzuattaki değişiklikler ile yaşanan krizlere rağmen dünya turizm liginde ön sıralarda yer edinmeyi başarmıştır. Türkiye, 2011-2015 döneminde turist girişleri açısından dünyada altıncı, turizm gelirlerinde ise onikinci sırada yer almış, ancak yukarıda ifade edilen sorunlardan dolayı 2016 yılında bir gerileme yaşanmıştır.

Söz konusu olumsuzluklar nedeniyle Onuncu Kalkınma Planında 48,3 milyon kişi olarak belirlenen ziyaretçi sayısı ile 45 milyar ABD doları olarak öngörülen turizm geliri hedeflerinin gerisinde kalınması beklenmektedir. Ancak, devletin ve paydaşların bahse konu olan olumsuzluklar karşısında kararlı duruşu sayesinde güven ortamı oluşmaya başlamış ve Türkiye'de turizm sektörü 2017 yılından itibaren yeniden yükselişe geçmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine göre 2017 yılında ülkemizi ziyaret eden yabancı sayısı 2016 yılına göre %27,84 oranında artarak 32,4 milyon kişi olmuştur.

On Birinci Kalkınma Planı dönemi olan 2019-2023 yılları arasında turizm sektöründe 2017 yılında başlayan ve 2018 yılında devam edeceği tahmin edilen yükselişin sürdürülebilir olması için Turizm Özel İhtisas Komisyonu'nda ilgili konular ayrıntılarıyla görüşülmüş ve bu rapora titizlikle yansıtılmıştır. Cumhurbaşkanımızın himayelerinde gerçekleşen 3. Turizm Şurası'nda alınan kararlar ve 2023 Turizm Stratejisi de dikkate alınarak, turizmin tüm alanlarında gelişimine yönelik hedefler ve bu hedeflerin gerçekleşmesinde izlenecek politikalar ve eylemler komisyon üyeleri ile görüşülerek Onbirinci Plan perspektifi belirlenmiştir. Planın ilk bölümünde dünyada ve Türkiye'de turizmin mevcut durumu incelenmiş, ikinci bölümünde ise Turizm Özel İhtisas Komisyonu'nun belirlediği nicel hedefler ve nitel amaçlar ile bu amaçlara ulaşılması için gerçekleştirilmesi gereken eylemlere yer verilmiştir.

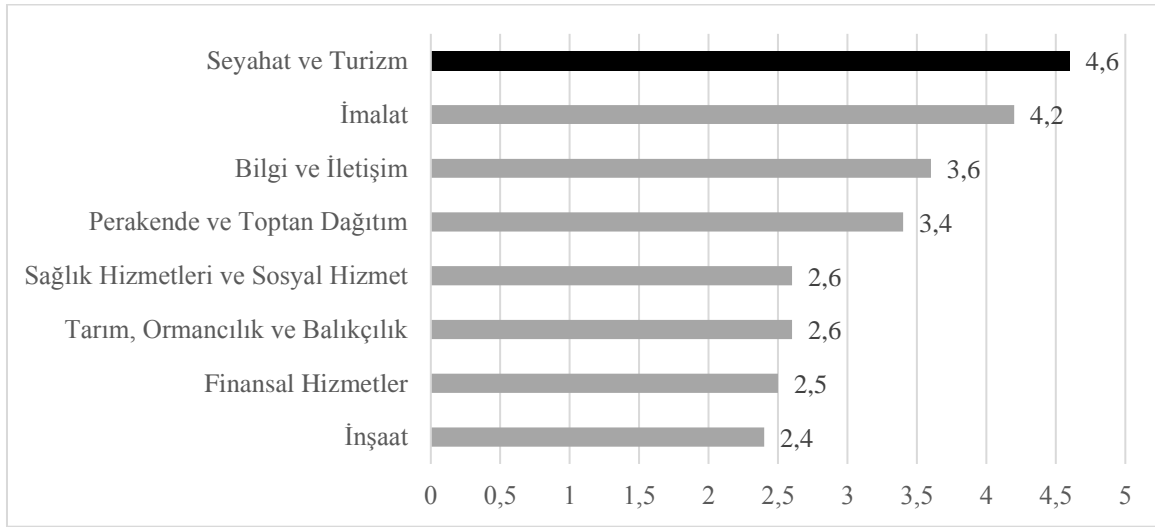
2. TURİZMDE MEVCUT DURUM ANALİZİ

2.1. Dünyada Genel Durum

Geçen yarım yüzyıl içerisinde sürekli bir büyüme ve çeşitlenme ile küresel anlamda en hızlı büyüyen sektörlerden birisi turizm olmuştur. 2015 yılında ABD dolarının diğer para birimleri karşısında değer kazanması, birçok ülkenin ABD doları cinsinden hesaplanan turizm gelirinde düşüş olarak kendini göstermiş, ancak enflasyon ve döviz kuru değişimleri dikkate alınarak hesaplandığında, uluslararası turizm gelirleri bir önceki yıla göre sabit fiyatlarla %4,4 artış göstermiştir. 2016 yılında ise dünyada ziyaretçi sayısının artışı, petrol fiyatlarının düşüklüğü, bazı ülkelerin ziyaretçi dostu vize politikası benimsemesi ve hava yolculuğunun nispeten düşük fiyatlı kalmasına rağmen terörizmin devam etmesine bağlı olarak ciddi sorunlar yaşanmıştır. Uluslararası seyahatlerde yaklaşık beş kişiden dördü yakın bölgelere seyahat etmiş, uzak bölgeleri tercih etmemiştir. 2016 yılında uluslararası turizm gelirleri reel anlamda %2,6 artışla 1,2 trilyon ABD doları olmuştur ve bunun %36,7'si Avrupa'da, %30,1'i Asya ve Pasifik'te ve %25,7'si ise Amerika'da elde edilmiştir. 2016 yılında turizm gelirleri açısından ilk sırayı 206 milyar ABD doları ile Amerika Birleşik Devletleri almıştır. İkinci sırada 60 milyar ABD doları ile İspanya, üçüncü sırada 50 milyar ABD doları ile Tayland bulunmaktadır.

UNWTO'ya göre 2017 yılında uluslararası turist varışları %7 oranında büyüyerek 1,322 milyar kişiye ve uluslararası turizm gelirleri ise %5 büyüyerek 1,332 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Bu durum, 2010 yılından bu yana istikrarlı bir şekilde büyüyen uluslararası turist varışlarında son yedi yılın en büyük büyüme oranını temsil etmektedir. Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi'ne (WTTC) göre bu toparlanmanın sebepleri arasında uygun ekonomik koşulların olması, tüketici harcamalarının güçlü olması, işsizlik oranlarının düşmeye devam etmesi, nispeten düşük petrol fiyatlarının havayolu fiyatlarını makul kılması ve bazı destinasyonların terör olaylarının oluşturduğu etkilerden arınması bulunmaktadır. WTTC'ye göre seyahat ve turizm, 2017 yılında dünya genelinde 2,6 trilyon ABD Dolarlık doğrudan katkı, dolaylı ve uyarılmış etkileriyle birlikte 8,3 trilyon ABD Dolarlık katkı sağlamıştır. Buna göre, seyahat ve turizmin GSYH'ye doğrudan katkısı %4,6 oranında artmış olup diğer tüm küresel sektörlerden (imalat, bilgi ve iletişim, sağlık, tarım vb.) daha yüksek oranda büyüme göstermiştir (Şekil 1). 2017 yılında küresel ziyaretçi ihracatı 1,5 trilyon ABD dolarına ulaşarak küresel hizmet ihracatının %30'unu ve toplam küresel ihracatın ise %6,5'ini oluşturmuştur.

Şekil 1. 2017 Yılı Dünya Endüstrileri GSYH Büyüme Oranları

Kaynak: WTTC Travel and Tourism Global Economic Impact and Issues 2018

Bölgelere bakıldığında ise UNWTO'nun ön verilerine göre 2017 yılında Avrupa'ya 671 milyon, Asya ve Pasifik ülkelerine 324 milyon, Kuzey ve Güney Amerika kıtalarına 207 milyon, Afrika'ya 62 milyon, Orta Doğu'ya 58 milyon turist girişi olmuştur. Bu rakamlar turist varışlarındaki büyümenin 2016 yılına göre Afrika'da %8, Avrupa'da %8, Asya ve Pasifik'te %6, Orta Doğu'da %5 ve Amerika kıtasında %3 olduğunu göstermektedir. Avrupa'nın ağırladığı turist sayısı yıllar içinde artmaya devam ederken dünyadan aldığı pay 1996-2016 yılları arasında %60'lardan %50'lere gerilemiştir. Asya Pasifik Bölgesi %15'ten %25'e ulaşarak turist varışları sayısı bakımından en hızlı gelişim gösteren bölge olmuştur.

Uluslararası turizm gelirleri bölgelere göre incelendiğinde 2017 yılında Orta Doğu'da %13 ile en fazla artış kaydedilmiş, Avrupa'da ve Afrika'da ayrı ayrı %8, Asya ve Pasifik'te ise %3 ve Amerika'da %1 artış görülmüştür. Avrupa, 512 milyar ABD doları (%38) ile turizm gelirlerinde dünyada en fazla payı alan bölge olmuştur. En fazla turizm geliri elde eden ülkelere bakıldığında, Amerika Birleşik devletleri 211 milyar ABD doları ile ilk sırada yer alırken İspanya 68 milyar ABD doları ile ikinci, Fransa ise 60,7 milyar ABD doları (Fransa turizm gelirleri hesaplama yönteminde yenileme yapmaktadır) üçüncü sırada yer almaktadır. Fransa'yı sırayla Tayland (57 milyar ABD doları), İtalya (44 milyar ABD doları), İngiltere (44 milyar ABD doları), Avustralya (42 milyar ABD doları), Almanya (40 milyar ABD doları), Makao-Çin (35 milyar ABD doları) ve Japonya (34 milyar ABD doları) takip etmektedir. Çin, turizm gelirleri hesaplama yönteminde yenilik yapması nedeniyle 5. sıradan 12. sıraya gerilemiştir. 2016 yılına göre 2017 yılında, üçü Asya ve Pasifik Bölgesi'nde bulunan toplam dört destinasyon ilk ona girmiştir.

2017 yılında pazar payları bakımından Çin (%19,1), ABD (%11,9), Almanya (%6,4), İngiltere (%5), Fransa (%3,3), Kanada (%2,6), Rusya (%2,4), Avustralya (%2,3), İtalya (%2,3) ve İspanya (%2,1) uluslararası seyahatleri sırasında en çok harcama yapan ülkeler olmuştur. UNWTO Dünya Turizm Barometresi raporuna göre, 2017 yılında uluslararası turizm harcamaları Çin için 258 milyar ABD doları (2016 yılına göre %5 artış), ABD için 135 milyar ABD doları (%9 artış), Almanya için 84 milyar ABD doları (%3 artış), İngiltere için 63 milyar ABD doları (%3 artış) ve Fransa için 41 milyar ABD doları (%1 artış) olarak gerçekleşmiştir. BRICS ülkelerinden olan ve yurtdışındaki turizm harcamaları açısından birkaç yıldır düşüş kaydeden Rusya Federasyonu (%13) ve Brezilya (%20) önemli ölçülerde toparlanma göstermiş, Hindistan (%9) ise harcamalarını artırmaya devam etmiştir. Ayrıca Avustralya (%7), Kanada (%9), Kore Cumhuriyeti (%9), İtalya (%6), İsveç (%14) ve İspanya (%12) yurtdışı turizm harcamalarını önemli ölçüde artıran ülkeler olmuştur.

Çin, uzun yıllardan bu yana turizm harcamalarındaki çift haneli büyümeyi sürdürmüş ve 2012 yılında hem turizm harcaması hem de uluslararası seyahat eden turist sayısı alanında liderliğe yükselmiştir. Çinli gezginlerin harcamaları 2016 yılında bir önceki yıla göre %12 büyüyerek 261 milyar ABD dolarına ve 2017 yılında ise %5 artarak 258 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Seyahate çıkan yolcu sayısı da 2016'da %6 artarak 135 milyon kişi ve seyahate çıkan kişi başına harcama ise 1962 ABD doları olmuştur. Almanya, İngiltere ve Fransa; seyahat harcamaları bakımından Avrupa'nın en güçlü kaynak pazarlarıdır ve son yıllarda sırasıyla dünyada üçüncü, dördüncü ve beşinci sırada yer almışlardır. Almanya, geçen yıl turizm harcamalarında %3'lük bir artışla 80 milyar ABD dolarına ulaştığını açıklamıştır. Birleşik Krallık'tan gelen talep, 2016 yılı AB üyeliği referandumu sonrasında (Brexit) İngiliz sterlininin önemli ölçüde değer kaybetmesine rağmen yerini korumuştur. İngiltere vatandaşlarının yurtdışı geceleme ziyaretleri 2016 yılında 69 milyona (%8), harcamaları ise 64 milyar ABD dolarına (%14) yükselmiştir. Fransa, 2016 yılında turizm harcamalarında %40'lık bir büyüme kaydederek 40 milyar ABD dolarına ulaşmıştır.

Turizm ve seyahat, 2017 yılında dünya genelinde doğrudan 119 milyon istihdam yaratırken, uyarılmış etkileri de dikkate alındığında toplam 313 milyon istihdam sağlamıştır. Bu istihdam rakamları, turizm ve seyahatin ülke ekonomilerine katkısını göstermesi bakımından önemlidir. Turizm ve istihdam konusunda G20 Turizm Bakanları, Türkiye'nin başkanlığında Antalya'da 30 Eylül 2015 tarihinde altıncı T20 toplantısını gerçekleştirerek "Turizm, Küçük Orta Ölçekli İşletmeler ve İstihdam, İş Oluşturma ve Kapsayıcılığın Teşvik Edilmesi için Politikalar" ana başlığıyla Antalya Deklarasyonu'nu yayımlamıştır.

Deklarasyon'da turizmin işgücü yoğunluğunun ve ilgili sektörlerdeki istihdam üzerindeki çarpan etkisinin önemli olması nedeniyle ciddi bir istihdam kaynağı olduğu vurgulanmıştır. Turizm sektöründe bir işin turizmle ilgili ekonomide yaklaşık bir buçuk ek veya dolaylı iş yarattığı tahmin edilmektedir. OECD ülkelerinde kadınlar, turizm sektöründe istihdamın %60'ını oluşturmaktadır. Geçici ve yarı zamanlı istihdam ve diğer standart dışı istihdam biçimleri turizm sektörünün önemli sorunlarıdır. Standart dışı istihdam biçimleri özellikle kadınlar, gençler ve daha az yetenekli kişiler arasında görülmektedir. Belirsiz iş ilişkileri ve gayri resmi çalışma düzenlemeleri, turizmin iyi çalışma koşullarının teşvik edilmesinde diğer önemli zorluklardır.

Türkiye'de yapılan toplantıdan bir yıl sonra G20 turizm bakanları 20 Mayıs 2016'da "Beijing, Kapsayıcı Gelişim için Etkin Bir Araç Olarak Sürdürülebilir Turizm" Deklarasyonu'nu yayımlamışlardır. Bu Deklarasyon'da; işletmelerin turizmde Küresel Etik İlkeler doğrultusunda hareket etmeleri ve 17 sürdürülebilir kalkınma kriterinin tümüne katkıda bulunmaları gerektiği vurgulanmıştır (Bkz. Ek 2).

BM'nin 70. Genel Kurulu, 2017 yılını "Uluslararası Sürdürülebilir Kalkınma Turizmi Yılı" olarak belirlemiştir. Böylece sürdürülebilir turizmin, kamu ve özel sektörün karar alıcıları ve halk arasında geliştirilmesine katkısı konusunda farkındalık yaratılması ve tüm paydaşların bir araya getirilerek olumlu değişim için turizmin bir araç olarak kullanılması amaçlanmıştır. Ayrıca BM tarafından belirlenen "Uluslararası 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SDG)" bağlamında, bu hedeflere katkıda bulunabilecek daha sürdürülebilir bir turizm sektörü için politikalarda, iş uygulamalarında ve tüketici davranışlarında bir değişim oluşturulması hedeflenmektedir. Bu hedeflerde; turizm sektörünün sürdürülebilir kalkınmadaki önemi ve beş ana alanda turizmin rolü desteklenmektedir:

- Kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyüme,
- Sosyal kapsayıcılık, istihdam ve yoksulluğun azaltılması,
- Kaynak verimliliği, çevre koruma ve iklim değişikliği,
- Kültürel değerler, çeşitlilik ve miras,
- Karşılıklı anlayış, barış ve güvenlik.

2.1.1. Dünyadaki Gelişme Eğilimleri

Önümüzdeki dönemlerde dünya genelinde seyahat ve turizmin küresel ekonomiden daha iyi performans göstermesi ve GSYH, ihracat ve istihdamda küresel ekonomik faaliyete katkı oranının artması beklenmektedir. Diğer sektörlerden daha hızlı büyüyerek küresel GSYH'ye

toplam katkısı %10'a ulaşan seyahat ve turizmin, önümüzdeki 10 yıl boyunca küresel GSYH üzerindeki etkisinin yılda ortalama %4 oranında artacağı; buna göre, seyahat ve turizmin küresel GSYH'nın %11,4'ünü oluşturacağı tahmin edilmektedir. Küresel mal ve hizmet ihracatının %6,6'sını oluşturan seyahat ve turizm hizmetleri ihracatının ise aynı dönem sonunda toplam dünya ihracatının %7,1'ini oluşturması beklenmektedir.

İstihdamdaki gelişmeye bakıldığında, dünyadaki toplam istihdamın onda birini oluşturan seyahat ve turizmin, WTTC'ye göre, önümüzdeki on yıl boyunca yılda ortalama 9 milyon yeni iş ve 2028'de ise yaklaşık olarak 414 milyon işi desteklemesi beklenmektedir.

Uluslararası turizm hareketlerinde son yıllarda yaşanan artışın önümüzdeki yıllarda da devam edeceği öngörülmektedir. UNWTO'ya göre uluslararası turist sayısının yıllık ortalama %2,8 artışla 2023 yılında 1,5 milyar kişiye, 2030 yılında ise 1,8 milyar kişiye ulaşacağı tahmin edilmektedir. 2030 yılında dünya genelinde en çok seyahat edilecek destinasyonların bölgesel dağılımında ilk sırayı Kuzeydoğu Asya'nın, ikinci sırayı ise Güney Avrupa/Akdeniz'in alacağı beklenmektedir. Bu beklentiler, Türkiye'nin dünya turizmindeki önemini koruyacağına işaret etmektedir. WTTC 2015 yılı Küresel Talep Eğilimleri Raporu'na göre 2024 yılına kadar Türkiye'nin turizm talebinde en fazla büyüyen ikinci ülke ve turizm arzında ise en fazla büyüyen dördüncü ülke olması beklenmektedir. WTTC 2016 yılı Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği'nde (ASEAN) Seyahat ve Turizm Yatırımları Raporu'nda 2026 yılına kadar bölgenin küresel ortalamadan neredeyse 2 puan daha hızlı, yılda ortalama %6,3 büyüyeceği tahmin edilmektedir.

Son yıllarda, küresel ölçekte insanların turizme yönelik beklentilerinde farklılaşmalar görülmektedir. Örneğin, bazı pazarlarda 3S'nin (Sea-Sand-Sun) yani Deniz-Kum-Güneş üçlüsünün yerini doğa ve ekoloji temelli, sürdürülebilirlik ve sorumluluk unsurlarını içeren turizm türleri almaya başlamıştır. Buna bağlı olarak gelişen 3E (Entertainment-Exciment-Education) yani Eğlenme-Heyecan-Eğitim üçlüsü, yeşil yaşam tarzı ve artan ekolojik problemlere yönelik farkındalık ile eşleşmektedir. Ayrıca, Alpler Bölgesinde 4L (Landscape-Leisure-Learning-Limit) yani Manzara-Boş Zaman-Öğrenme-Limit dördlüsü ile yeni bir turizm formu ortaya çıkmış ve gittikçe yaygınlaşmaya başlamıştır.

Dünya nüfusu içerisinde 60 yaşın üzerindeki insanların 35 yıllık süre zarfında neredeyse iki katına çıkması beklenmektedir. Bu nedenle özellikle turistik ürün, altyapı ve destek hizmetlerinin, bu artma potansiyeli gösteren talebi karşılamak için revize edilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda, Y Kuşağı ve Z Kuşağı, 2040 yılına kadar en önemli turizm

tüketici grupları olacaktır. Dolayısıyla turizmin bu kuşakların beklentileri doğrultusunda planlanması yerinde olacaktır.

Günümüzde mobil teknolojiler, turistlerin seyahat planlama ve deneyimleme biçimlerini hızla değiştirmektedir. Paylaşımçı platformlar, yeni pazar alanları ve iş modelleri yaratmaya devam etmektedir. Gelecekte de mobil teknolojilerin, turizm sektörünün gelişiminde en önemli belirleyiciler arasında yer alması öngörülmektedir.

Dünya Ekonomik Forumu raporuna göre dünyada turizm sektörünü dönüştüren eğilimler sekiz başlık altında toplanmaktadır. Bu eğilimler şu şekildedir:

1. *Dünün turistleri yarının turistleri ile aynı değildir:* Eskiden sadece zenginlerin yapabileceği lüks bir faaliyet olarak gerçekleştirilen turizmin, önümüzdeki dönemlerde orta sınıfı da kapsayacak şekilde büyümesi beklenmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde seyahate çıkanların ve bu ülkelere seyahat edenlerin sayısının artması muhtemeldir. Ayrıca yeni turistler artık kitle turizmi veya deniz-kum-güneş'ten ziyade otantik yerel deneyimler, macera ve farklılık arayan bireylerdir.

2. *Yeni gezginler, eski sistem:* Yeni turistler artık engellerden veya bürokrasiden uzak rahatça seyahat etmek istemektedir. Ağır vize şartları ve teknolojiye yetersiz altyapı gibi engeller, yeni gezginleri önemli derecede etkilemektedir.

3. *Jeopolitik güvensizlik yeni normal haline geldi:* Terörizmin artması ile ülkeler güvenlik önlemlerini daha çok teknoloji kullanarak artırmaya çalışmaktadır. Bu gelişmeler çerçevesinde gelecekte fiziksel yerine dijital ülke sınırlarının gündeme gelmesi mümkün olacaktır.

4. *Dördüncü sanayi devrimi:* Özellikle yolculuklarda ve turizm sektörünün tüm alanlarında dijitalleşme ön plana çıkmakta, bu durum kişilerin yolculuk tercihlerini değiştirmektedir. Turizm endüstrisinde bilgi teknolojileri ve otomasyon şirketlerinin önemi de gittikçe artmaktadır. Buna bağlı olarak endüstriler gelecekte yeni teknolojilere hazır ve kendi teknolojilerini üretebiliyor olmalıdır.

5. *Yetenekler ile paralel meslekler:* Araştırmalar, bir destinasyona 30 yeni turistin gelmesi ile yeni bir istihdam yaratıldığını ortaya koymaktadır. Turizm diğer sektörlerle göre kadın çalışanın daha fazla olduğu ve eğitimsiz çalışanın daha fazla istihdam edilebildiği bir sektördür. Sektörün en büyük sorunlarından birisi de nitelikli kişilerin diğer sektörleri tercih etmesidir. Bu problemin nedenleri arasında gelir, kariyer yolları, işyerinde yükselme imkânlarının azlığı ve uygun olmayan eğitim, uygulama ve stajlar yer almaktadır. Gelecek dönemde özellikle yetenekler ve nitelik ön plana çıkacak, teknolojinin eğitime dâhil edilmesi gerekecektir.

6. *Sürdürülebilirlik bir zorunluluktur*: Turizm sektörünün sürdürülebilir kalkınması, yerel çevre ve yerel halk için çok önemlidir. Politikaların belirlenmesinde, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin esas alınması ile destinasyonlara çevresel, ekonomik ve sosyal açıdan hayati kazançlar sağlanabilmektedir.

7. *Altyapı bir darboğaz haline gelmektedir*: Havaalanı, konaklama, ulaşım ve bilgi teknolojilerindeki altyapı yetersizlikleri, hızlı ve sorunsuz gezmek isteyen turist için alternatif destinasyonlara yönlendirici etkenler olmaktadır.

8. *Yirmibirinci yüzyılın yasal düzenlemeleri*: Seyahat ve turizm, küreselleşen ekonomi için büyük önem taşımaktadır. Başta havayolları olmak üzere, sektörün birçok alanında yetersiz yasal düzenlemeler ve sektörel kısıtlamalar, alanın gelişimini olumsuz etkilemektedir.

2.1.2. Uluslararası Standartlar ve Ağlar

2.1.2.1. Yeşil Anahtar

Yeşil Anahtar Programı çevrenin korunması yönündeki girişimleri ödüllendirerek destekleyen, iklim değişikliğinin önlenmesini ve sürdürülebilir turizme katkıda bulunmayı amaçlayan uluslararası bir eko-etikettir. Ülkemizde bu program 2011 yılından bu yana Türkiye Çevre Eğitim Vakfı tarafından yürütülmektedir. Yeşil Anahtar Ödülü, Yeşil Anahtar Ulusal Jürisi tarafından bir yıl için verilmektedir ve her yıl başvurular yenilenmektedir. 2017 yılı itibarıyla ülkemizde 86 tesiste Yeşil Anahtar Ödülü bulunmaktadır. Uluslararası alanda 56 ülkede uygulanmakta olan program kapsamında 2.600'ün üzerinde Yeşil Anahtar Ödüllü tesis bulunmakta olup, Türkiye 56 ülke arasında sekizinci sırada yer almaktadır.

2.1.2.2. Mavi Bayrak

Mavi bayrak, gerekli standartları taşıyan nitelikli plaj, marina ve yatlarla verilen uluslararası bir çevre ödülüdür. Plajlar için temiz deniz suyu ile çevre eğitimi ve bilgilendirmeye önem veren, gerekli donanımına sahip iyi bir çevre yönetimini temsil etmektedir. Marinalar için deniz suyu analizleri istenmemekle birlikte, diğer kriterler benzerlik göstermektedir. 2007 yılından bu yana yatlar kategorisi açılmış olup, başta çevre eğitimi ve çevre yönetimi olmak üzere sorumlu deniz seyri davranışının benimsetilmesi amaçlanmaktadır. Dünyadaki 4.413 mavi bayrağın %11'i Türkiye'dedir. Türkiye'de 2017 yılı itibarıyla mavi bayraklı 454 plaj, 22 marina ve 13 yat bulunmaktadır. Çevre yönetimine önem vererek Mavi Bayrak uygulamasına dâhil olan 38 ülke arasında Türkiye, 2017 yılında plaj sıralamasında 454 ödüllü plaj ile üçüncü sırada ve mavi bayraklı marina sayısında dünyada yedinci sırada yer

almıştır. En fazla mavi bayraklı plajı olan iller Antalya (200 plaj), Muğla (101 plaj) ve İzmir (51 plaj)'dir.

2.1.2.3. Sakin Şehir (Cittaslow)

Tüketim odaklı hayatın insanlara mutluluk ve huzur getirmediğinden hareketle, farklı yaşam biçimi arayışları sonucunda 1999'da İtalya'da başlayan sakin şehir hareketi, insanların birbirleriyle iletişim kurabilecekleri, sosyalleşebilecekleri, kendine yeten, sürdürülebilir, el sanatlarına, doğasına, gelenek ve göreneklerine sahip çıkan, alt yapı sorunları olmayan, yenilebilir enerji kaynakları kullanan, teknolojinin kolaylıklarından yararlanan kentlerin oluşmasını hedeflemektedir.

Dünyada 2018 yılı itibarıyla 30 ülkede 236 sakin şehir bulunurken, Türkiye'de Akyaka, Eğirdir, Gerze, Gökçeada, Göynük, Halfeti, Perşembe, Şavşat, Seferihisar, Vize, Taraklı, Uzundere, Yalvaç, Yenipazar olmak üzere 14 ve KKTC'de ise Lefke, Mehmetçik, Yeniboğaziçi olmak üzere 3 Sakin Şehir üyesi olan yerleşim yeri bulunmaktadır.

2.1.2.4. Uluslararası Standartlar Teşkilatı ISO/TC 228 Turizm ve İlgili Hizmetler Standartları

Teşkilat bünyesindeki ISO/TC 228 komitesi (turizm ve ilgili hizmetler) turistik alıcılar, sağlayıcılar ve tüketicilere bilinçli kararlar verme kriterleri sağlamak için, ilgili faaliyetler, turistik yerler ve bunlar tarafından kullanılan tesis ve ekipman gereksinimleri de dahil olmak üzere, turizm servis sağlayıcıları tarafından sunulan hizmetlerin terminolojisinin ve spesifikasyonlarının standardizasyonundan sorumludur. Türkiye ISO/TC 228 komitesine katılım sağlayan 65 ülke arasında bulunmaktadır. Bu komitenin alanında 26 adet yayınlanmış ve 10 adet geliştirilmekte olan ISO standardı bulunmaktadır.

2.1.2.5. UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı

Yaratıcılığı ve kültür endüstrilerini yerel kalkınma planlarının merkezine yerleştirerek 54 ülkeden 116 şehri uluslararası düzeyde biraraya getiren UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı, UNESCO'nun Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile yeni Kentsel Gündemin ulusal düzeyde uygulanmasına yönelik önde gelen programıdır. Türkiye'de Gaziantep, Hatay, İstanbul ve Kütahya olmak üzere 4 şehir bu ağa dâhil edilmiştir.

2.1.2.6. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü Turizm Global Etik İlkeler

Türkiye'nin de üyesi olduğu Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO)'nın 1999 yılında 13. Genel Kurulunda kabul edilen Turizmde Global Etik İlkeler Bildirgesi;

turizmin toplum, çevre ve kültürel mirasa yönelik olumsuz etkilerinin azaltılması ile dünya turizminin sorumlu ve sürdürülebilir gelişiminin sağlanmasını hedeflemektedir. Üye ülkelerde uygulanması gönüllülük esasına dayalı olan ilkeler, hükümetlerin yanı sıra turistleri ve özel sektörü de muhatap almaktadır.

2.1.3. Uluslararası Yükümlülükler

2.1.3.1. Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA'lar)

Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) düzenlemelerinin günümüzün gereksinimlerini karşılayamaması ve çok taraflı ticaret düzeninin yeni pazar açılımları konusunda yetersiz kalması, ülkeleri ikili ve bölgesel ticaret anlaşmaları yapmaya yöneltmiş; Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA) son dönemde gerek gelişmiş ülkeler arasında, gerekse kuzey-güney ve güney-güney ticari ve ekonomik ilişkilerinde yaygınlaşmıştır. Serbest Ticaret Anlaşmaları, iki veya daha çok ülke arasındaki ticaret engellerinin ortadan kaldırılarak taraflar arasında bir serbest ticaret alanı oluşturulmasını sağlayan, ancak taraf ülkelerin üye olmayan üçüncü ülkelerle ticaretlerinde bireysel uygulamalarını devam ettirmelerine izin veren anlaşmalardır.

STA'lar, komşu ve çevre ülkelerle dış ticaretin geliştirilmesi; ihracatçıların dış pazarlarda, başta AB ülkelerinin müteşebbisleri olmak üzere rakipleri ile eşit şartlarda rekabet edebilmesinin temini; karşılıklı yatırımların ve müşterek teşebbüslerle Türkiye'nin uluslararası rekabet gücünün artırılması bakımından önem taşımaktadır. Türkiye, AB ile ortak gümrük politikası yürütmesine istinaden uyum politikası çerçevesinde AB'nin STA imzaladığı ülkeler ile STA imzalamak durumundadır. STA'lar ticari ilişkilerin yanı sıra, ülkeler arasındaki siyasi ilişkileri de pekiştirmekte ve vergisiz ülke pazarlarına ulaşabilmek, ara mamulleri elde etmek ve ürün çeşitlendirmesi yapabilmek için oldukça önemlidir. Türkiye bugüne kadar, 34 adet STA imzalanmış olup, Merkezi ve Doğu Avrupa ülkeleriyle imzalanmış olan 11 adet STA, bu ülkelerin AB üyelikleri nedeniyle feshedilmiştir (Bkz. Tablo 1).

Serbest Ticaret Anlaşmaları içerisinde turizm sektörü geçen ülkeler Filistin, İsrail, Malezya, Suriye, Şili, Tunus ve Ürdün'dür. Suriye ile imzalanan STA 06.12.2011 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile askıya alınmıştır.

Tablo 1. Türkiye'nin Serbest Ticaret Anlaşmaları

Tamamlanan		Müzakereleri Devam Eden		Müzakere İçin Girişimde Bulunulan	
Avrupa	Orta Doğu	Afrika	Uzak Doğu	Latin Amerika	Kuzey Amerika
EFTA (1992)	İsrail (1997)	Tunus (2005)	G. Kore (2013)	Şili (2011)	Meksika
Makedonya (2000)	Filistin (2005)	Fas (2006)	Malezya (2015)	Peru	Amerika
Bosna Hersek (2003)	Suriye (2007)	Mısır (2007)	Singapur (2017)	Ekvator	Kanada
Arnavutluk (2008)	Ürdün (2011)	Morityus (2013)	Pakistan	Kolombiya	
Gürcistan (2008)	Lübnan (iç onay)	Gana (paraf)	Japonya	MERCOSUR	
Sırbistan (2010)	Körfez İşb. Kon.	Dem. Kongo Cumh.	Tayland	Orta Amerika	
Karadağ (2010)		Sudan	Endonezya		
Moldova (2016)		Kamerun	Hindistan		
Faroe Adaları (2017)		Seyşeller	Vietnam		
Kosova (iç onay)		Libya			
Ukrayna		Katar			
		Cibuti			
		Çad			
		Cezayir			
		G. Afrika			
		AKP Ülkeleri			

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı

2.1.3.2. Turizm Anlaşmaları

Turizm İşbirliği Anlaşması (TİA): Turizm eğitimi, yatırım, tanıtma ve pazarlama gibi konuların yanı sıra taraflarından birinin önerisi doğrultusunda turizme ilişkin diğer konuları kapsamaktadır. Anlaşma 5 yıllık bir süre için geçerli olup taraflardan biri 5 yıl bitiminden 6 ay önce karşı tarafa anlaşmanın iptali veya yenilenmesini diplomatik kanallarla bildirmediği takdirde mevcut hali ile bir 5 yıllık süre için daha geçerli olmaktadır. Türkiye'nin dış politikası ve menfaatleri doğrultusunda 59'u ikili, üçü çok taraflı ve biri üçlü olmak üzere toplam altmış üç (63) adet Turizm İşbirliği Anlaşması imzalanmıştır. Turizm İşbirliği Anlaşması yapılan ülkeler Almanya, Arjantin, Arnavutluk, Azerbaycan, Balkan Ülkeleri, Belarus, Bosna Hersek,

Brezilya, Bulgaristan, Cezayir, Çekya, Çin Halk Cumhuriyeti, Danimarka, ETMA (Doğu Akdeniz Birliği), Endonezya, Estonya, Etiyopya, Fas, Filipinler, Filistin, Fransa, Güney Afrika, Güney Kore, Gürcistan, Hırvatistan, Hindistan, Irak, İsrail, İtalya, Karadağ, Kazakistan, Kırgızistan, Küba, Letonya, Litvanya, Lübnan, Macaristan, Makedonya, Malta, MEMTTA (Ortadoğu ve Akdeniz Seyahat ve Turizm Birliği), Mısır, Moğolistan, Moldova, Özbekistan, Pakistan, Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya Federasyonu, Sırbistan, Slovakya, Sudan, Suriye, Tacikistan, Tayland, Tunus, Türkmenistan, Ukrayna, Ürdün, Venezüella, Vietnam, Yemen ve Yunanistan'dır.

Turizm İşbirliği Mutabakat Zaptı (TMZ): Turizm işbirliğine ilişkin belirli konularda varılan mutabakatı belgeleyen, ikili veya çok taraflı olarak imzalanan hızlı, esnek ve tarafların karşılıklı iyi niyetini ifade ettiği bir anlaşma çeşididir. Türkiye'nin dış politikası ve menfaatleri doğrultusunda biri üçlü olmak üzere toplam 14 adet Turizm İşbirliği Mutabakat Zaptı imzalanmıştır. Turizm İşbirliği Mutabakat Zaptı imzalanan ülkeler Arjantin, Avusturya, Bahreyn, Çin Halk Cumhuriyeti, Endonezya, Güneydoğu Avrupa Ülkeleri (Arnavutluk, Bulgaristan, Hırvatistan, Yunanistan, Makedonya, Romanya, Bosna-Hersek, Sırbistan), İran, İspanya, Katar, K.K.T.C., Romanya, Suudi Arabistan, Suriye ve Tacikistan'dır.

Turizm Karma Komisyon Toplantısı (TKK): Turizm İşbirliği Anlaşmaları çerçevesinde 2 yılda bir mütekabiliyet esasına göre taraflardan birinin ülkesinde gerçekleştirilmektedir. Türkiye, akdedilen Anlaşmalar çerçevesinde 30 ülke ile Turizm Karma Komisyon Toplantısı Protokolü imzalanmıştır. Turizm Karma Komisyon Toplantısı Protokolü imzalanan ülkeler Almanya, Arjantin, Arnavutluk, Belarus, Bulgaristan, Cezayir, Çekya, Çin Halk Cumhuriyeti, Fas, Filistin, Hırvatistan, Hindistan, Irak, İsrail, İtalya, Karadağ, Lübnan, Macaristan, Malta, Mısır, Pakistan, Romanya, Rusya Federasyonu, Sırbistan, Suriye, Tataristan, Tunus, Ukrayna, Ürdün, Yemen ve Yunanistan'dır.

2.1.3.3. Avrupa Birliği ile Uyum Çalışmaları

2002 yılında gerçekleştirilen 1. Avrupa Turizm Forumu'nda 37 tanesi zorunlu ve 47 tanesi ihtiyari olmak üzere iki grup kriter tanımlanmıştır. Enerji ve su tüketiminden tasarruf etmek, çöp üretimini azaltmak, çevreye daha az zararlı madde salımı yapmak ve yenilenebilir kaynak kullanmak, çevre konusunda eğitim ve iletişimi desteklemek zorunlu olarak karşılanması gereken kriterler arasında yer almaktadır. Avrupa Birliği Komisyonu 2005'te Yenilenmiş AB Turizm Politikası adı altında rekabet edilebilirlik kapasitesinin artırılması ve çok sayıda yönetici ve çalışan istihdam eden turizm sektöründeki diyalog ve işbirliğinin sağlıklı şekilde kurulmasının ifade edildiği bir tebliğ yayımlamıştır. Türkiye ile AB arasında uyum

müzakerelerinin başlamasıyla AB'nin turizm mevzuatı ile Türkiye'nin turizm mevzuatı arasında büyük oranda uyum sağlanmıştır. Ancak halen özellikle 1618 sayılı Seyahat Acenteleri ve Seyahat Acenteleri Birliği Kanunu'nda güncelleme yapılmamış ve AB ülkelerinde uygulanan Tur Operatörlüğü sistemi mevzuata aktarılmamıştır.

2.1.3.4. Çevre ile İlgili Yükümlülükler

Çevre Politikası; AB uyum süreci zarfında Türkiye'nin en çok önem verdiği politikalarından biridir. Çevreyle ilgili hususlarda Türkiye'de, AB Entegre Çevre Uyum Stratejisi (2007-2023), Çölleşme ile Mücadele Türkiye Ulusal Eylem Programı, Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Stratejisi ve Eylem Planı 2007, Ulusal İklim Değişikliği Strateji Belgesi (2010-2020), Mavi Bayrak Ödülü gibi politika belgeleri ön plana çıkmaktadır. Türkiye'de, kırsal turizmin geliştirilmesi çerçevesinde genel itibariyle sürdürülebilir turizm ve turizmin çeşitlendirilmesi (yayla turizmi, golf turizmi, ekoturizm gibi) konularına ağırlık verilmekte ve bu hususta AB destek projelerinden yararlanılmaktadır.

Japonya'nın Kyoto kentinde 11 Aralık 1997 tarihinde yapılan 3. Taraflar Konferansında (COP 3), dünya çapında sera gazlarının azaltılması için bağlayıcı hedefler içeren "Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne İlişkin Kyoto Protokolü" imzalanmıştır. Protokol'e 192 ülke ve AB taraftır. Türkiye, 05.02.2009 tarihli ve 5836 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne yönelik Kyoto Protokolü'nü 07.05.2009 tarih ve 2009/14979 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'yla onaylamıştır. Bu protokol uyarınca;

- İnsan faaliyetlerinin neden olduğu sera ve metan gazı salınımlarının sınırlandırılması ve/veya azaltılmasına yönelik önlemler teşvik edilecek,
- İklim değişikliğinin uluslararası ticaret ile sosyal, çevresel ve ekonomik tesirleri en aza indirecek politikalar ve önlemlerin yürütülmesinde çaba gösterilecek,
- Ulusal ekonominin ilgili sektörlerinde enerji verimliliğinin arttırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır,
- Sürdürülebilir tarım türleri, iklim değişiklikleri göz önünde bulundurularak teşvik edilecek,
- Yeni ve yenilenebilir enerji türleri, karbondioksiti gideren teknolojiler ile çevre dostu ileri ve yenilikçi teknolojilerin araştırılması ve geliştirilmesi, bu teknolojilerin teşvik edilmesi ve kullanımları arttırılacaktır.

Türkiye'nin bu protokolde ifade edilen sorumluluklarının yerine getirilmesinde; fosil yakıtların kullanımını azaltması, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımına ağırlık vermesi, yüksek verimli, gelişmiş teknolojileri uygulaması, karbon tutma ve depolama teknolojilerini kullanması, enerji tasarrufu projelerini hızlı bir biçimde hayata geçirmesi, bu konularda yeni projeler geliştirmesi, enerji verimliliği proje ve yatırımlarını mali olarak desteklemesi gibi faaliyetleri gerçekleştirmesi önemlidir.

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi kapsamındaki Paris Anlaşması 12 Aralık 2015 gecesini "Paris İklim Zirvesi"nde tüm taraflarca kabul edilmiştir. Paris Anlaşması, Türkiye'nin de dâhil olduğu 195 ülke tarafından kabul edilen küresel nitelikte bir anlaşmadır. Anlaşma uyarınca tüm tarafların karbon emisyon azaltımı konusunda yükümlülük alması konusunda mutabakata varılmıştır. Bu anlaşmada, yerkürenin ısınmasının 2 santigrat derecenin daha altında ve mümkün olduğunca 1,5 santigrat derece seviyelerinde tutulması için gayret gösterilmesine karar verilmiştir. Ayrıca, anlaşma uyarınca gelişmiş ülkelerin 2020 yılına kadar gelişmekte olan ülkelere 100 milyar ABD doları, 2020 sonrası için ise bu rakamın daha üstünde iklim finansmanı sağlamaları gerekmektedir.

Türkiye, 2030 yılına kadar sera gazı emisyonlarını olağan seyir olan referans senaryodan %21 daha az artırmayı hedeflediğini belirtmiştir. Türkiye'nin iklim değişikliği kapsamındaki ulusal vizyonu; "iklim değişikliği politikalarını kalkınma politikalarıyla entegre etmiş, enerji verimliliğini yaygınlaştırmış, temiz ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını arttırmış, iklim değişikliğiyle mücadeleye özel şartları çerçevesinde aktif katılım sağlayan ve yüksek yaşam kalitesiyle refahı tüm vatandaşlarına düşük karbon yoğunluğu ile sunabilen bir ülke olmaktır" şeklindedir.

2.1.3.5. Sağlık Turizmi ile İlgili Yükümlülükler

T.C. Sağlık Bakanlığının hali hazırda yürürlükte olan 50 ülke ile 82 anlaşması bulunmaktadır. İmzalanan anlaşmalarda sağlıkla ilgili tüm konularda bilgi ve deneyim alışverişi, bilimsel kuruluşlar arasında doğrudan temasların sağlanması ve özel sektörün ticari girişimlerinin desteklenmesi (sağlık turizmi dâhil) konularına ağırlık verilmiştir.

Uluslararası sağlık turizmi kapsamında faaliyette bulunabilmek için; sağlık tesisinin ve aracı kuruluşun uluslararası *sağlık turizmi yetki belgesi* alması zorunludur. *Sağlık Tesisi* yönetmelikteki kriterlere uygun olarak teşhis, tedavi ve rehabilite edici sağlık hizmetleri ile geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamaları sunum tesisi; *Aracı Kuruluş* ise uluslararası sağlık turisti ile beraberindeki refakatçi ve diğer yakınlarına konaklama, ulaşım ve transfer

hizmetlerinin sağlanması faaliyetlerini yürütmek üzere yetkilendirilen, 14.09.1972 tarihli ve 1618 sayılı Seyahat Acenteleri ve Seyahat Acenteleri Birliği Kanunu uyarınca işletme belgesi alan A grubu seyahat acentelerini ifade etmektedir.

Türkiye sağlık turizmi altyapısı açısından rekabetçi bir konuma sahip olup; 2018 yılı itibarıyla Uluslararası Birleşik Komisyonu (JCI) ile uluslararası standartlarda akredite olmuş 46 adet sağlık kuruluşuna sahiptir.

2.1.4. Tüketicinin Korunmasına İlişkin Yükümlülükler

AB müktesebatına uyum sağlanması amacıyla Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun 2014 yılında yürürlüğe girmiştir. Buna ek olarak tüketici haklarının korunmasına yönelik bazı tedbirler uygulamaya konulmasına rağmen henüz bu konuda istenen seviyeye gelinebilmiştir. Türkiye'ye gelen turistler, herhangi bir memnuniyetsizlik durumunda para iade taleplerini, TÜRSAB "Tüketici Şikâyetleri Departmanı", "Tüketici - Acenta İlişkileri Komisyonu" ve "Tahkim Kurulu"na yapmak durumundadırlar. Sektörde reklamasyon olarak da isimlendirilen para iade talepleri; konaklayıp tesisten ayrılmış olan misafirin akabinde tesiste geçirdiği süre içerisinde memnun kalmadığı ve mağdur olduğunu düşündüğü konulardan dolayı karşılığını alamadığı gerekçesi ile ödediği paranın bir kısmını, tamamını veya tazminat talebi ile daha fazlasını geri talep etmeleridir. Reklamasyon, paket tur maliyetleri içinde giderek büyüyen bir miktar oluşturmaktadır. Avrupa'da özellikle İngiltere'de turizm tatil davaları üzerinde uzmanlaşmış hukuk firmaları bulunmaktadır. Bu firmalar, tatile çıkacak olan kişilere, oteli nasıl şikâyet edecekleri konusunda yardımcı olmakta ve şikâyet konuları ile ilgili dava açmaya teşvik etmektedir. Birçok İngiliz turist de başlarından bir kaza geçsin veya geçmesin söz konusu hukuk firmalarına yetki vererek seyahat acentalarını dava etmektedirler. Seyahat acentaları da birçoğu sahte olan davalara karşı kendilerini ve turizm tesislerini savunmak zorunda kalmaktadırlar. Bununla birlikte turizm tesisleri ile yaptıkları anlaşmalar uyarınca savunma süresince doğan avukatlık ücretlerini ve davanın kaybedilmesi durumunda ödenecek tazminatları turizm tesislerine rücu etmektedirler.

2.2. Türkiye'de Genel Durum

2014 yılında zirve noktasına ulaşan Türkiye turizm sektöründe yakın coğrafyadaki gelişmeler, terör olayları ve göçmen krizi nedenleriyle 2015 yılından itibaren düşüş yaşanmış ancak 2017 yılından itibaren toparlanma sürecine girilmiştir. Türkiye, 2011-2015 döneminde turist girişleri açısından dünyada 6'ncı sırada iken 2016 yılında 10'uncu sıraya, turizm gelirlerinde ise 12'nci sırada yer alırken 18'nciliğe gerilemiştir. 2017 yılında toparlanma ile

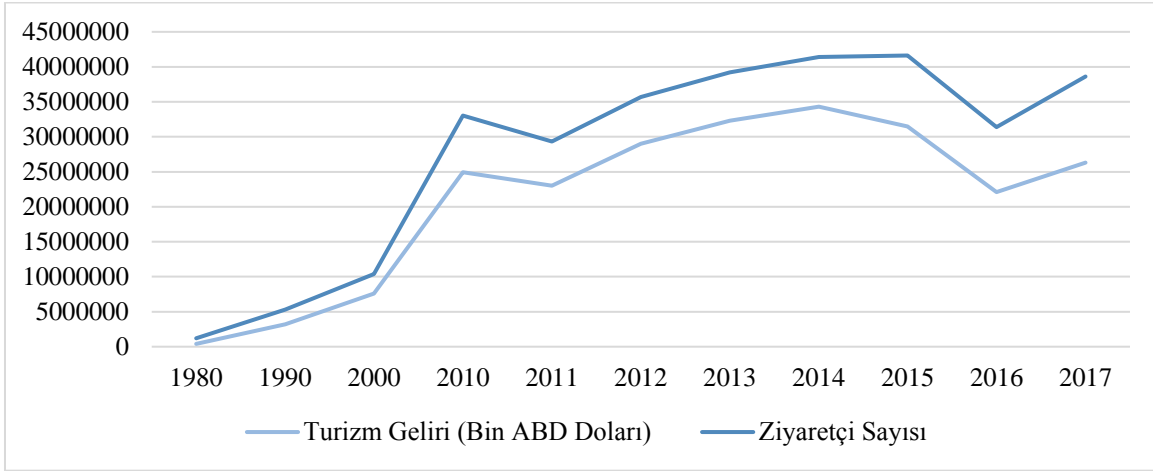
dört basamak yükselen Türkiye turizm gelirlerinde 14. sırada yer almış ve turist girişleri açısından uluslararası turizm pazarından %2,8, Avrupa turizm pazarından %5,6 pay almıştır. 2016 yılında, turizm gelirlerinde ise bu pay sırasıyla %1,5 ve %4,2 olarak gerçekleşmiştir.

WTTC 2018 Türkiye raporuna göre, Türkiye’de seyahat ve turizm sektörü, 2017 yılında ekonomiye doğrudan 32 milyar ABD doları katkı sağlamıştır ve 2018 yılında bu katkının %5,1 oranında artması beklenmektedir. Uyarılmış etkiler de dikkate alındığında 2017 yılında sektörün ülke ekonomisine toplam katkısı 98,4 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiş olup bu toplam GSYH’nın %11,6’sına karşılık gelmektedir ve 2018 yılında bu katkının %4,1 artması beklenmektedir. İstihdam açısından bakıldığında, 2017 yılında sektör doğrudan 462 bin kişiye (toplam istihdamın %1,6’sı) istihdam sağlarken ilgili sektörleriyle birlikte yaklaşık 2 milyon kişilik (toplam istihdamın %7,4’ü) istihdam yaratmıştır. Doğrudan istihdam edilen kişi sayısının 2018 yılında %3,5 oranında ve yıllık ortalama %2,8 artarak 2028 yılında 633 bin kişiye (toplam istihdamın %1,9’u) istihdam sağlayacağı tahmin edilmektedir. Aynı rapora göre, 2017 yılında turizm 31,3 milyar ABD doları ile toplam ihracat içerisinde %14,8 oranını yakalamıştır ve bu oranın 2018 yılında %5,7, 2028 yılına kadar ise yıllık %4,4 artarak 51 milyar ABD doları (toplam ihracatın %20,7’si) olması beklenmektedir. Seyahat ve turizm sektöründe 2017 yılında 74,9 milyar TL yatırım yapılmış olup bu rakam toplam yatırım miktarının %8’ini oluşturmaktadır. 2018 yılında bunun %1,2 oranında artması ve 2028 yılına kadar yıllık %3,7 oranında artarak 109 milyar TL (toplam yatırım miktarının %8,9’u) olması beklenmektedir.

2017 yılında Türkiye’ye gelen toplam ziyaretçi sayısı 38 milyon kişi, yabancı ziyaretçi sayısı 32,4 milyon kişi, turizm geliri ise 26,3 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Yabancı ziyaretçilerin %40,5’i Avrupa, %32,8’i Bağımsız Devletler Topluluğu ülkelerinden gelmiştir. En çok ziyaretçi gönderen ülke sıralamasında Rusya %14,5 ile birinci, Almanya %11 ile ikinci, İran ise %7,7 ile üçüncü sırada bulunmaktadır.

Türkiye’de yabancı ziyaretçi başına ortalama harcama 2005-2015 döneminde 670-775 ABD doları aralığında yukarı veya aşağı yönlü değişim göstermiş iken, 2016 yılında 633 ABD dolarına ve 2017 yılında ise 630 ABD dolarına gerilemiştir. Yurt dışında ikamet eden vatandaşlardan elde edilen ortalama gelir 2005-2014 döneminde 1.100 ABD dolarının üstünde seyrederken 2015, 2016 ve 2017 yıllarında sırasıyla 970, 978 ve 903 ABD doları olmuştur. Toplamda ise 2017 yılında ziyaretçi başına ortalama harcama 681 ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

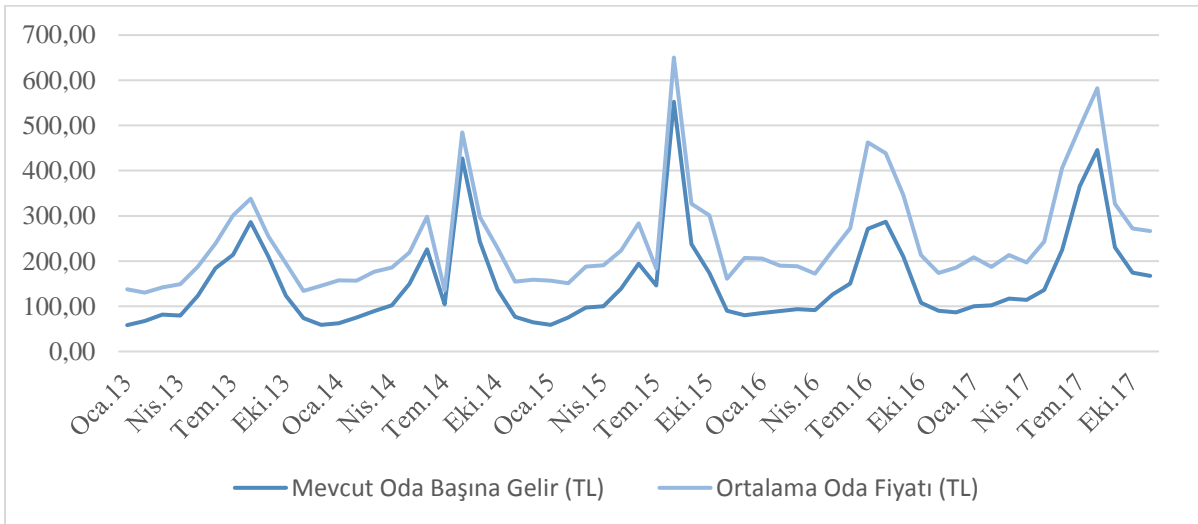
Şekil 2. Yıllar İtibarıyla Türkiye’de Turizm Gelirleri ve Ziyaretçi Sayıları

Kaynak: TÜİK

Toparlanmanın yaşandığı 2017 yılında turizm gelirindeki artış oranı ziyaretçi sayısındaki artış oranının gerisinde kalmaktadır. Ziyaretçi başına harcama istenilen düzeyde değildir ve son yıllarda düşüş eğilimindedir. Konaklama işletmelerinin fiyatları ve doluluk oranları ise bu düşüşten etkilenmiştir. Mevcut odabaşına gelirin 2016 yılında düştüğü fakat 2017 yılında yükselmeye başladığı görülmektedir. 2016 ve 2017 yıllarında mevcut odabaşına gelirin ortalama oda fiyatının çok altında kalmasının sebebi ise doluluk oranlarındaki düşüklüklere (Şekil 3).

Şekil 3. Türkiye’nin 2013-2017 Yılları Arasında Aylar İtibarıyla Mevcut Oda Başına Gelir ve Ortalama Oda Fiyatı İstatistikleri

Kaynak: TUROB üzerinden STR Raporlarından derlenmiştir.

TÜİK 2017 istatistiklerine göre, Türkiye’de turizm gelirlerinde en büyük payı gezi, eğlence, sportif ve kültürel faaliyetlere katılım amaçlı seyahat edenlerin yaptıkları harcamalar (%59,55) alırken, bunu akraba ve arkadaş ziyaretleri (%25,35), iş amaçlı seyahatler (%5,95), sağlık ve tıbbi nedenler (%3,9) ve alışveriş (%3,71) için seyahat edenler izlemektedir. 2014 yılından 2017 yılına kadar akraba ve arkadaş ziyaretlerinde ve sağlık ve tıbbi nedenlerle yapılan toplam harcamada artış görülürken diğerlerinde azalma görülmüştür.

Özellikle iş amaçlı seyahat edenlerden elde edilen gelir 2014-2017 döneminde yaklaşık %44 oranında düşüş ile 2017 yılında 1,5 milyar ABD doları olmuştur. Bu değer toplam turizm gelirinin %5,9’unu oluşturmaktadır. WTTC raporuna göre ise 2016 yılında küresel iş seyahati 1,2 trilyon ABD doları ile toplam turizm harcamalarının yaklaşık %23’nü oluşturmuştur. Buna göre Türkiye’ye iş amaçlı seyahat edenlerin küresel pazardaki oranı düşük kalmaktadır.

Ülkemiz turizm giderinin ise 2016 yılına göre %1,7 oranında artarak 5,1 milyar ABD doları olarak gerçekleştiği görülmektedir. Bunun 4,1 milyar ABD doları kişisel harcamalardan, 1 milyar ABD doları ise paket tur harcamalarından oluşmaktadır. 2017 yılında Türkiye uluslararası turizm harcamalarında üç basamak gerileyerek 47. sırada yer almıştır.

Tablo 2. Yurtdışında İkamet Edenlerden Yurtiçi Seyahat Yapanların Seyahat ve Geceleme Sayısı ile Harcamaları, 2010-2016

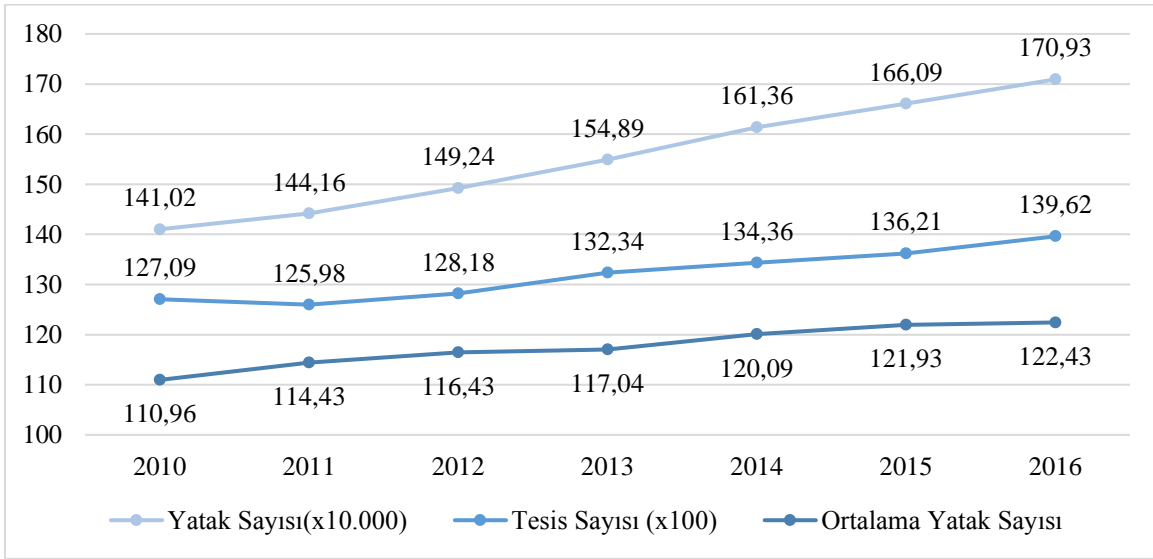
Yıllar	Seyahat sayısı (Bin)	Geceleme sayısı (Bin)	Ortalama geceleme sayısı	Seyahat harcaması (Bin TL)	Ortalama harcama (TL)
2010	68.373	555.145	8,1	13.843.504	202
2011	65.854	558.270	8,5	15.641.262	238
2012	64.922	556.803	8,6	16.725.035	258
2013	68.452	557.459	8,1	18.416.817	269
2014	70.894	575.871	8,1	22.601.201	319
2015	71.251	588.786	8,3	24.409.560	343
2016	68.450	605.608	8,8	28.033.083	410

Kaynak: TÜİK Hanehalkı Yurt İçi Turizm Araştırması

Yurtiçi turizm hareketlerine bakıldığında, 2016 yılında yaşanan kalkışma ve sonrasında kamu çalışanlarının yaz boyunca izin kullanamamaları sebebiyle yurtdışında seyahat eden kişi sayısının %4 oranında düşerek 68,4 milyon kişi olarak gerçekleştiği görülmektedir. Diğer taraftan, yurtdışında seyahat eden vatandaşların yaptıkları harcama miktarları ve ortalama harcamalar yıllar itibariyle sürekli artış göstermektedir. Buna en büyük etkenlerden birinin, yurtiçi ortalama geceleme sayısının artması olduğu Tablo 2’de görülebilmektedir. Burada

dikkat çeken bir nokta ise seyahat sayısının 2010 yılından beri dalgalanma göstermesine rağmen geceleme sayısının ve seyahat harcamasının sürekli bir artış göstermiş olmasıdır. Destinasyonlar için çok önemli olan bu iki göstergede yıllar itibariyle başarılı bir ivme yakalanmıştır. WTTC 2018 raporuna göre, 2017 yılında Türkiye’de yerel seyahat harcamaları doğrudan seyahat ve turizm GSYH’sinin %46,1’ini oluştururken yurtdışı turizm geliri %53,9’unu oluşturmaktadır.

Şekil 4. Yıllara Göre Konaklama Tesisleri, Yatak ve Tesis Başına Ortalama Yatak Sayıları

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı verileri kullanılarak derlenmiştir.

2017 yılı itibarıyla Kültür ve Turizm Bakanlığında işletme belgeli 3.771 tesiste 935.286 yatak ve yatırım belgeli 1.051 tesiste ise 263.033 yatak kapasitesi bulunmaktadır. 2016 yılında belediye belgeli 9.186 tesiste 496.538 yatak bulunmaktadır (Şekil 4). WTTC 2018 raporuna göre, Türkiye’de 2017 yılında turizm sektöründe 74,9 milyar TL sermaye yatırımı yapılmış ve bu da toplam yatırımın %8’ini oluşturmuştur.

OECD’ye ve TÜSİAD’a göre kredi/GSYH oranının %60’ın üzerine çıkmasının ülkeler için büyüme üzerinde olumsuz etkileri olabilecektir. Türkiye’de lokanta ve otellerde bu oranın 2016 yılında %90’lara yaklaştığı görülmektedir. Bu kredilerin finansmanının önemli bir kısmının dış borç ile yapılıyor olması kırılganlık oluşturduğundan önümüzdeki dönemde sermayenin, büyümenin finansmanında önemli bir rol oynaması gerektiğini göstermektedir.

2018 Temmuz ayı itibarıyla TÜRSAB’a üye 10.022 adet seyahat acentasının 9.840’ı (%98) A grubu seyahat acentası olup 587’si (%5,8) Uluslararası Hava Taşımacılığı Birliği üyesidir.

2012-2015 yılları arasında ortalama 2 milyon kişi olan kruvaziyer yolcu sayısı 2016 yılında düşüşe geçmiş ve 2017 yılında 311 gemi ile 306.887 kişi olmuştur.

Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine göre, Bakanlığa bağlı müze ve ören yerlerini, 20 milyon 509 bin 746 kişi ziyaret etmiştir. Ziyaretçi sayısı 2016 yılına kıyasla 2017 yılında %17 oranında artmıştır. Buna paralel olarak 2017 müze gelirleri %13 oranında artarak yaklaşık 190 milyon TL'ye ulaşmıştır.

Türkiye Rehberler Birliği (TUREB) güncel istatistiki bilgilerine göre 2018 Temmuz itibarıyla 13 rehber odasına bağlı 678 bölgesel ve 3.274'ü (%31) eylemsiz olmak üzere toplam 10.461 profesyonel turist rehberi bulunmaktadır.

Uluslararası Kongre ve Konvansiyon Birliğinin (ICCA) yayımladığı rapora göre Türkiye, 2015'te ev sahipliği yapılan toplantı sayısı bakımından 211 toplantı ile 18. olurken 2016 yılında 103 toplantı ile 37. sırada, 2017'de ise toplantı sayısı bakımından 57 toplantı ile 49. sırada ve katılımcı sayısı bakımından 41.279 katılımcı ile 38. sırada yer almıştır (ICCA sayımlarında tüm toplantıları dâhil etmemekte, seçimler örgütün kendi belirlediği ölçütlere göre yapılmaktadır). İstanbul Kongre ve Ziyaretçi Bürosu istatistiklerine göre İstanbul'da 2015 yılında 148 kongre düzenlenmiş, 2016 yılında bu rakam 62'ye düşerken 2017 yılında yeniden artış göstererek 108 kongre düzenlenmiştir.

2018 yılı itibarıyla Türkiye genelinde orta öğretim düzeyinde örgün eğitim kapsamında, bünyesinde konaklama ve seyahat hizmetleri alanı bulunan okul sayısı 196 iken yiyecek-içecek hizmetleri alanı bulunan okul sayısı 593'dür. YÖK istatistiklerine göre 2016-2017 eğitim öğretim yılında seyahat, turizm, boş zaman faaliyetleri (rekreasyon), otel, lokanta alanlarında önlisans düzeyinde 83.274 öğrenci (toplam içinde %3,2), lisans düzeyinde 82.884 öğrenci (toplam içinde %2), yüksek lisans düzeyinde 3.640 (toplam içinde %0,7) ve doktora düzeyinde 676 öğrenci (toplam içinde %0,7) bulunmaktadır. YÖK Ulusal Tez Merkezi 2018 Şubat istatistiklerine göre turizm konusunda toplam 2.669 yüksek lisans ve 686 doktora tezi üretilmiştir.

2.2.1. Mevzuat

1982 yılında yürürlüğe giren 2634 Sayılı Turizmi Teşvik Kanunu'nun (TTK) getirdiği teşvikler sektörün gelişmesinde itici bir güç olmuştur. Türkiye hızlı bir hamle yaparak dünyaca tanınan ve bilinen bir tatil ve gezi ülkesi haline gelmiştir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından uygulanmakta olan teşvik sistemi, yatırımcılara arazi tahsisi ve söz konusu arazilerin yatırımlara hazır hale getirilmesine dayanmaktadır. Bu

doğrultuda, 2634 sayılı TTK'da Turizm Merkezleri (TM) ile Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri (KTKGB) tanımlanarak bu alanlarda fiziki planlama ve altyapı tesis çalışmalarının kamu tarafından yapılacağı hükmü getirilmiştir.

2012 yılında kamuoyuna tanıtılan Türkiye'nin yeni Yatırım Teşvik Programı, 15.06.2012 tarihli ve 2012/3305 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar ile yürürlüğe girmiş; kararın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar da 2012/1 Sayılı Tebliğ'de tanımlanmıştır. Söz konusu teşvik sistemi 5 farklı uygulamadan oluşmaktadır:

- 1- Genel Teşvik Uygulamaları
- 2- Bölgesel Teşvik Uygulamaları
- 3- Öncelikli Yatırımların Teşviki
- 4- Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki
- 5- Stratejik Yatırımların Teşviki

Bölgesel Teşvik Uygulamalarında her ilde desteklenecek sektörler, illerin potansiyelleri ve ekonomik ölçek büyüklükleri dikkate alınarak tespit edilmiş olup bölgelerin gelişmişlik seviyelerine göre yardım yoğunlukları farklılaştırılmıştır. Öncelikli yatırımlar kapsamında 5. bölge destekleri ile desteklenecek yatırım konuları arasında Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde veya termal turizm konusunda bölgesel desteklerden yararlanabilecek nitelikteki turizm konaklama yatırımları, demiryolu ve denizyolu ile yük veya yolcu taşımacılığına yönelik yatırımlar, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TÜBİTAK ve KOSGEB tarafından desteklenen Ar-Ge projeleri neticesinde geliştirilen ürünlerin veya parçaların üretimine yönelik yatırımlar vardır. Bu destekler; KDV istisnası, gümrük vergisi muafiyeti, vergi indirimi, sigorta primi işveren hissesi desteği, yatırım yeri tahsis ve faiz desteğini kapsamaktadır.

Onuncu Kalkınma Planı Sağlık Turizminin Geliştirilmesi Programı kapsamında 07.02.2015 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 2015/3 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile Sağlık Turizmi Koordinasyon Kurulu (SATURK) kurulmuş olup sağlık turizmine ilişkin çalışmalar kurul koordinasyonunda devam etmektedir. Uluslararası Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Hakkında Yönetmelik 13.07.2017 tarihli ve 30123 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Buna göre, uluslararası sağlık turizmi aracı kuruluşu olabilmenin temel şartı olarak 1618 Sayılı Yasa uyarınca işletme belgesi sahibi A grubu seyahat acentası olunması kriteri getirilmiştir.

Sağlık turizminin geliştirilmesine yönelik olarak 15.06.2018 tarihli ve 30422 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Konaklamalı Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Hakkında Yönetmelik ile yataklı tedavi dışında kalan ayaktan sağlık hizmetleri kapsamında verilecek konaklamalı fizik tedavi ve rehabilitasyon hizmetleriyle termal, engelli bakımı hizmetleri ve yaşlı bakımı hizmetlerinin birlikte verilebildiği konaklamalı fizik tedavi ve rehabilitasyon merkezlerinin; açılmasına, kapsamına, taşınması gereken fiziki şartlarına, asgari personel standartlarına, izinlerine, ruhsatlandırılmalarına, belgelendirilmelerine, faaliyetlerine ve denetlenmelerine ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir.

31.12.2012 tarihli ve 28514 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Kurumlar Vergisi Genel Tebliği; 6322 sayılı Kanunla Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 10’uncu maddesine eklenen (ğ) bendi ile 15.06.2012 tarihinden itibaren Sağlık Bakanlığınca ruhsatlandırılmış olmak şartıyla sağlık turizmi ile uğraşan işletmelerin de elde ettikleri kazancın %50’sinin beyan edilen kurum kazancından indirilebileceği hüküm altına alınmıştır.

Türkiye’nin uluslararası ticarete konu hizmet gelirlerinin artırılması, hizmet sektörlerinin uluslararası rekabet gücünün geliştirilmesi ve 2023 yılı hedeflerine ulaşılabilmesi amacıyla, 2012/4 sayılı Döviz Kazandırıcı Hizmet Ticaretinin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ yürürlükten kaldırılarak, 2015/8 sayılı Döviz Kazandırıcı Hizmet Ticaretinin Desteklenmesi Hakkında Karar ile 2015/9 sayılı Döviz Kazandırıcı Hizmet Sektörleri Markalaşma Destekleri Hakkında Karar, 02.02.2015 tarihli ve 29374 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Buna göre, bir hizmet sektörü olarak turizmde uluslararası pazarlarda rekabet edebilmek için uygun altyapının desteklenmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

Hizmet ihracatçısı firmaların yurtdışı pazarlarda hizmetlerini daha etkin bir şekilde tanıtabilmesini teminen hizmet ihracatçılarında Hususi Damgalı Pasaport verilmesi uygulaması başlatılmıştır. Diğer bazı sektörlerin yanı sıra turizm ve seyahat ile ilgili hizmetler sektöründe de hizmet ihracatı gerçekleştiren gerçek veya tüzel kişilere, son üç takvim yılı itibarıyla yıllık ortalama ihracatı 1 milyon ABD dolarının üzerindeyse başvuru hakkı tanınmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığında Belgeli Konaklama ve Deniz Turizmi Tesislerinin İhracatçı Sayılması İçin Sağlamaları Gereken Döviz Miktarına İlişkin Kararın yürürlüğe konulması hakkındaki 28.03.2016 tarihli ve 2016/8706 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının 2. maddesinde; “Kültür ve Turizm Bakanlığında belgeli asli fonksiyonu konaklama olan işletmeler ile Kültür ve Turizm Bakanlığında belgeli deniz turizmi tesislerinin ihracatçı sayılabilmeleri için yurt dışından 750 bin ABD doları ve üzeri döviz miktarını sağlamaları gerekir. Bakanlar Kurulunca yeni bir miktar belirlenmedikçe mevcut miktar takip eden yıllar

için de geçerlidir.” hükmü yer almış, bu kapsamda deniz turizmi tesislerinin de ihracatçı sayılmalarına yönelik düzenleme yapılmıştır.

19.08.2017 tarihli ve 30159 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan değişiklikler ile turizm ile ilgili işlerde ve bu işlerin yürütüldüğü işyerlerinde faaliyet gösteren alt işveren tarafından yürütülen işlerde çalışma saati düzenlemesinin 24 saatte iki vardiya olacak şekilde ve kadın çalışanların yazılı onayının alınması şartıyla yedi buçuk saatin üzerinde gece çalışması yaptırılacağına dair düzenleme yapılmıştır. Ayrıca 25.08.2017 tarihli ve 30165 sayılı Resmi Gazete’de İş Kanunu’na İlişkin Çalışma Süreleri Yönetmeliği’nde değişiklik yapılarak 5. maddenin 2. fıkrasına; “Turizm sektöründe dört aylık süre içinde işçinin haftalık ortalama çalışma süresi, normal haftalık çalışma süresini aşamaz; denkleştirme süresi toplu iş sözleşmeleri ile altı aya kadar artırılabilir.” hükmü eklenmiştir.

6735 sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu 13.08.2016 tarihli ve 29800 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmak suretiyle yürürlüğe girmiş ve uluslararası işgücüne ilişkin politikaların belirlenmesi, uygulanması, izlenmesi ile yabancılara verilecek çalışma izni ve çalışma izni muafiyetlerine dair iş ve işlemlerde izlenecek usul ve esasların, yetki ve sorumlulukların ve uluslararası işgücü alanındaki hak ve yükümlülüklerin düzenlenmesi amaçlanmıştır.

13.01.2017 tarihli Resmi Gazete’de 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun’a dayanılarak, Şehirler Arası Yolcu Taşıma Hizmeti ile Servis ve Turizm Taşımacılığı Hizmetinin Erişilebilir Hale Getirilmesine Dair Yönetmelik yayınlanmıştır. Bu yönetmelik ile ulaşımda erişilebilirliğin geliştirilmesiyle engelli bireylerin sosyal hayata katılımlarının artırılması amaçlanmıştır.

Belgesiz seyahat acentalığı faaliyetlerinin ve dolayısıyla haksız rekabetin önlenmesi amacıyla TÜRSAB tarafından hazırlanarak uygulamaya konulan TÜRSAB Tatil Meleği Projesi’nin önemi Tüketici Konseyi tarafından da kabul edilerek 26 Mayıs 2016 tarihinde toplanan 20. Tüketici Konseyi’nde; “Kültür ve Turizm Bakanlığında işletme belgesi almadan, Türkiye Seyahat Acentaları Birliği’ne üye olmadan, seyahat acentalığı yapanların engellenmesi ve tüketicilerin mağdur olmamasının sağlanması, özellikle internet ortamında yapılan satışlarda tüketicinin TÜRSAB Tatil Meleği sayfasından arama yapması ve dolayısıyla bu konulara dikkat edilerek turizm ile ilgili alışverişlerini yapmaları için tüketicinin bilinçlendirilmesi çalışmasının yapılması” hususunda karar alınmıştır.

2.2.2. Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar

2.2.2.1. Uluslararası Kurum ve Kuruluşlar

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO)

UNWTO ile ilişkilerin geniş bir perspektifte sürdürülmesine büyük önem atfeden Türkiye, Türkiye Seyahat Acentaları Birliği ve Turist Rehberleri Birliği Derneği gibi turizm alanında etkin belli başlı sektör temsilcileri aracılığıyla Bağlı Üyelik kategorisi altında UNWTO bünyesinde temsil edilmektedir.

Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP)

Türkiye, UNEP bünyesindeki faaliyetlere, daha ziyade sektörel olarak taraf olunan, Akdeniz'in Kirliliğe Karşı Korunmasına ilişkin Barselona Sözleşmesi, Ozon Tabakasının Korunmasına ilişkin Viyana Sözleşmesi, Ozon Tabakasını İncelten maddelere ilişkin Montreal Protokolü, Tehlikeli Atıkların Sınırötesi Taşınımının ve Bertarafının Kontrolüne ilişkin Basel Sözleşmesi, Biyoçeşitlilik Sözleşmesi, Biyogüvenlik Kartagena Protokolü gibi UNEP'in sekreteryaya hizmeti sağladığı çok taraflı çevre sözleşmelerini takip etmek suretiyle iştirak etmektedir. Taraf olduğu çevre sözleşmeleri kapsamında, bahsekonu sözleşmelerin de bir yükümlülüğü olarak, sektörel eylem plan ve stratejilerini hazırlamaktadır.

İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD)

OECD esas itibariyle, ekonomik konularda uzmanlaşmış hükümetlerarası bir istişare kuruluşu görünümündedir. OECD'nin üye ülkeler hakkında genel veya tematik bazda periyodik olarak hazırladığı raporlar "bağımsız değerlendirme" niteliğinde olmaktadır. Bağımsız değerlendirmenin amacı, o ülke ekonomisinin veya belli bir alanda ülkenin içinde bulunduğu şartların objektif resminin çekilmesi ve çözümlerin gösterilmesidir. Türkiye, 2015 yılında üstlendiği G20 Dönem Başkanlığı süresince de OECD ile yakın işbirliği içinde çalışmıştır.

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı (UNESCO)

UNESCO'nun 1972 yılında kabul ettiği Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunmasına Dair Sözleşmeye bağlı olarak oluşturulan Dünya Kültürel ve Doğal Mirası Listesinde 2017 yılında Polonya'nın başkanlığı ve ev sahipliğinde Krakow'da gerçekleştirilen Dünya Mirası Komitesi 41. Oturumunda kabul edilen miraslarla birlikte 1.073 miras yer almaktadır. Bunlardan 832'si kültürel, 206'sı doğal ve 35'i karma (doğal ve kültürel) miraslardır. Türkiye'nin söz konusu listede Onuncu Kalkınma Planı döneminde 7 yeni yer eklenerek 16'sı kültürel, 2'si karma olmak üzere 18 miras alanı bulunmaktadır.

Dünya Miras Komitesi tarafından UNESCO Dünya Mirası Listesine alınan bu mirasların yanı sıra bir de bu listeye önerilmesi öngörülen ancak henüz adaylık süreçleri tamamlanmayan miraslardan oluşan Geçici Liste bulunmaktadır. Geçici Liste, üye devletler için ulusal bir envanter niteliğinde olup, asıl listeye başvurulacak olan alanlar bu listeden seçilerek belirlenmektedir. UNESCO'nun Dünya Mirası Geçici Listesi'nde 173 taraf devletin 1.650 mirası yer almaktadır. Türkiye'nin Geçici Listede ilki 1994 yılında sunulan ve son olarak 2017 yılında güncellenen şekliyle 67 kültürel, 2 karma ve 2 doğal olmak üzere toplam 71 mirası bulunmaktadır.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)

UNDP Türkiye Temsilciliği, kapsayıcı ve sürdürülebilir büyüme, kapsayıcı ve demokratik yönetim ve iklim değişikliği ve çevre konularında çalışmaktadır. UNDP, 50 yılı aşkın bir süredir, Türkiye'de hükümetin yanı sıra sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve özel sektör dahil çok sayıda ulusal ve uluslararası kuruluşla işbirliği yapmaktadır.

Diğer

- Uluslararası Türk Kültür Teşkilatı (TÜRKSOY)
- İslam Konferansı Örgütü (OIC)
- D-8
- Ekonomik İşbirliği Örgütü (ECO)
- Uluslararası Sosyal Turizm Bürosu (BITS)
- Uluslararası Turizm İşbirliği ve Uluslararası Otomobil Federasyonu (AIT-FIA)
- Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (BSEC)
- Dünya Ticaret Örgütü (WTO)
- Uluslararası Sergiler Bürosu (BIE)
- Uluslararası Koruma ve Restorasyon Merkezi (ICCROM)
- Uluslararası Anıtlar Sitler Konseyi (ICOMOS)
- Avrupa Seyahat Komisyonu (ETC)

2.2.2.2. Ulusal Kurum ve Kuruluşlar

Turizm sektörünün doğrudan ilişkilendirilebileceği ve yasal bir düzenleme çerçevesinde kurulmuş olan dört temel ulusal kurum ve kuruluş bulunmaktadır. Bunlardan ilki Kültür ve Turizm Bakanlığıdır. Bunun dışında kalan kuruluşlar ise bünyesinde Turizm Meclisi bulunan Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, yasa ile kurulmuş olan Türkiye Seyahat Acentaları Birliği ve Turist Rehberleri Birliğidir. Sektörde önemli roller üstlenen diğer paydaşlar, genel olarak sivil toplum kuruluşu statüsünde faaliyet göstermektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı

Kültür ve Turizm Bakanlığının amacı; kültürel değerleri yaşatmak, geliştirmek, yaymak, tanıtmak, değerlendirmek ve benimsetmek, tarihî ve kültürel varlıkların tahribini ve yok edilmesini önlemek, yurdun turizme elverişli bütün imkânlarını ülke ekonomisine olumlu katkı sağlayacak şekilde değerlendirmek, turizmin geliştirilmesi, pazarlanması, teşvik ve desteklenmesi için gerekli önlemleri almak, kültür ve turizm konularıyla ilgili kamu kurum ve kuruluşlarını yönlendirmek ve bu kuruluşlarla işbirliğinde bulunmak, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör ile iletişimi geliştirmek ve işbirliği yapmaktır. Bakanlığa bağlı 81 ilde İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri bulunmaktadır.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)

2012 yılında Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'nün Bağı Üyeler (Özel Sektör) Yönetim Kurulu'na Başkan Yardımcısı sıfatıyla girmeye hak kazanmıştır. TOBB bünyesinde düzenli olarak Turizm Sektör Meclisi toplantıları düzenlenerek sektördeki gelişmeler ve politikalar ele alınmaktadır.

Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB)

TÜRSAB'ın temel amacı, seyahat acentalığı mesleğinin ve faaliyet alanının temelini oluşturan turizm sektörünün gelişimine katkıda bulunmaktır. TÜRSAB; Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü, Uluslararası Seyahat Acentaları Birlikleri Federasyonu (UFTAA), Avrupa Birliği içindeki Seyahat Acentaları ve Tur Operatörleri Birlikleri Grubu (ECTAA) gibi uluslararası önemli kuruluşların üyesidir.

Turist Rehberleri Birliği (TUREB)

Turist Rehberleri Birliği (TUREB) 22.06.2012 tarihinde 28331 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu uyarınca kurulmuş, kendisine bağlı 7 Meslek Odası ile 6 Bölgesel Meslek Odası olmak üzere tüm Türkiye'de örgütlenmiş 13 odanın

kamu kurumu niteliğinde meslek üst kuruluşudur. Yasa gereği oluşturulan bütün birimleri ile ülke turizminde rehberlerin daha etkin rol almaları, ülkenin kültür ve turizm politikaları doğrultusunda tanıtılması, yasa dışı rehberlik faaliyetlerinin önlenmesi amacıyla çalışmaktadır.

Diğer Sivil Toplum Kuruluşları

Türkiye’de turizm özel sektöründe kolektif girişimlerle bazı sivil toplum kuruluşları etkin bir şekilde sektörü şekillendirmektedir. Bunlar şu şekildedir;

- Türkiye Otelciler Federasyonu (TÜROFED),
- Türkiye Otelciler Birliği (TÜROB),
- Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği (TTYD),
- Turizm Akademisyenleri Derneği (TUADER),
- İstanbul ve Marmara, Ege, Akdeniz ve Karadeniz Bölgeleri Deniz Ticaret Odası (İMEAK)
- Mersin Deniz Ticaret Odası (MDTO) ,
- Deniz Turizm Birliği Derneği (DTBD),
- Profesyonel Otel Yöneticileri Derneği (POYD),
- Turizm Otel Yöneticileri Derneği (TUROYD),
- Uluslararası SKAL Dernekleri Federasyonu (Türkiye),
- Turizm Restoran Yatırımcıları ve İşletmecileri Derneği (TURYİD),
- Tüm Aşçılar ve Pastacılar Konfederasyonu (TAŞPAKON),
- Türkiye Aşçılar Federasyonu (TAFED),
- Türkiye Turizm Yazarları ve Gazetecileri Derneği (TUYED),
- Turizm Dayanışma Vakfı (TUDAV),
- Türkiye Çevre Eğitim Vakfı’dır (TURÇEV).

2.2.3. Ulusal Politikalar

Türkiye’de turizmle ilgili teşvikler ilk olarak 1950 yılında yürürlüğe giren 5647 sayılı Turizm Müesseselerini Teşvik Kanunu ile düzenlenmiştir. Bu Kanun ile hangi işletmelerin turizm müessesesi olacakları, hangi işletmelerin yasanın konusu olan teşvik tedbirlerinden

yararlanacakları, teşviklerden yararlanma koşulları ve turizm işletmelerinin denetlenmesine ilişkin ilkelere ait düzenlemeler yapılmıştır. 1953 yılında ise 6086 sayılı Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu ile turizm yatırımlarının on yıl süreyle vergi muafiyetinden yararlanmaları sağlanmıştır. Ayrıca bu çerçevede 1957 yılından itibaren sektör işletmelerine uygun kredi verilmesi amacıyla Turizm Bankası kurulmuştur.

1960 yılından itibaren karma ekonomi politikasının izlendiği Türkiye’de, 20.06.1980 tarih ve 8/1133 sayılı Turizm Teşvik Çerçeve Kararı alınmıştır. Bu kapsamda; yatırımların yoğunlaştırılacağı alanların tespit edilmesi ve planlanması, sektöre yönelik yeni finansman imkânlarının oluşturulması ile yabancı sermayenin özendirilmesi ve genel olarak turizm yatırımlarının teşvik edilmesine ilişkin esasların düzenlenmesi hususunda Turizm Koordinasyon Kurulu oluşturulmuştur.

1980 sonrası dönem, Türkiye’de turizm sektörünün dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. 24 Ocak Kararları ile birlikte Türkiye’de dışa açık ekonomi politikaları uygulanmaya başlamış ve ithal ikameci sanayileşme yerini ihracata dayalı sanayileşme hamlelerine bırakmıştır. Ülkenin döviz kazanmaya yönelik politikaları benimsemesi, turizm sektörünün de kalkınmada öncelikli sektörler arasına girmesini beraberinde getirmiştir. Bu dönemde atılan en önemli adım, 1982 yılında yürürlüğe giren 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu’dur. Bu yasal düzenlemeyle, Türkiye’de turizm sektörüne o zamana kadar uygulanmayan birçok teşvik getirilmiştir. Söz konusu Kanun’un yürürlüğe girmesi ile birlikte sektöre verilecek kredi imkânları artırılmış; elektrik, havagazı ve su ücretlerinin bölgede uygulanan en düşük tarife üzerinden ödenmesi kolaylığı getirilmiş; haberleşme alanında çeşitli avantajlar sağlanmış; toplam personelin %10’unu geçmeyecek şekilde yabancı personel çalıştırılmasına izin verilmiş ve turizm yatırımlarını desteklemek amacıyla Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde Turizm Geliştirme Fonu oluşturulmuştur.

1982 yılında yürürlüğe giren 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu bugünkü turizm sektörünün oluşmasında büyük rol oynamıştır. Bu Kanun ile turizm alan ve merkezlerinin belirlenmesi ile bu alan ve merkezlerde bulunan kamu arazilerinin Kamu Arazilerinin Turizm Yatırımlarına Tahsisi Yönetmeliği çerçevesinde 49 yıllığına yatırımcıya tahsisi izleyen yıllarda yatırımların artmasını sağlamıştır.

Yatırımların artmasındaki diğer önemli etkenler ise 1985 – 1989 dönemi teşvik kararnamelerinde sektör yatırımlarına hibe türü teşviklerden en yüksek oranda yararlanma imkânı sağlanması ile dış ticaret ve kur politikalarının libere edilmesi ve yabancı sermaye yatırımlarının teşvikidir. Bu dönemde, Türkiye turizmi özel sektörün çabalarıyla ekonomik

getiri sağlayan bir sekt3r olarak kalmış, sekt3r3 canlandırıcak yeni politikalar geliştirilememiş ve sekt3rde verimlilik d3řm3řt3r.

Birinci Turizm Şurası, 20-22 Ekim 1998 tarihlerinde Ankara’da, ‘‘ulusal ekonominin 3nemli bir dalı durumuna gelen T3rk turizminin yapısının yurtta ve d3nyada değişen ve gelişen olaylar ışığında daha ileriye g3t3r3lmesi için gerekli 3nlemleri saptamak ve turizm politikası ile ilgili g3r3şleri belirlemek’’ amacıyla toplanmıştır. Bu toplantının sonuç raporunda, 21. Y3zyılda 3lkemizin turizm hedeflerini gerçekleştirmede b3y3k yararlar sağlayacak ve gelecekteki çalışmalara ışık tutacak 3nemli g3r3ř ve 3neriler yer almıştır.

İkinci Turizm Şurası, 12-14 Nisan 2002 tarihlerinde yine Ankara’da turizm sekt3r3ne ivme kazandırmak ve yeni bir atılım d3nemi başlatmak amacıyla toplanmıştır. Turizm sekt3r3nde 2000’li yılların ilk yıllarında izlenmesi gereken politikalar ve atılması gereken adımlar konusunda gerçekçi ve uygulanabilir konuların belirlenmesi, tartışılması ve karara bağlanması bakımından 3nemli kararlar alınmış; ‘‘Geleceğimiz T3rkiye’’ sloganıyla turizmde yeni bir atılım d3nemi başlatılması amaçlanmıştır.

33nc3 Turizm Şurası ise 15 yıllık bir aradan sonra, turizm sekt3r3n3n mevcut durumunu değerlendirmek ve geleceğe y3nelik ulusal bir turizm politikasının oluşturulması için akademisyenler, kamu kurum ve kuruluşları yetkilileri, sivil toplum 3rg3tleri temsilcileri ve diğer turizm sekt3r3 paydaşlarının katılımıyla 1-3 Kasım 2017 tarihleri arasında Ankara’da d3zenlenmiştir. Şura çerçevesinde toplam 13 komisyonda 333 3ye çeşitli toplantılar yaparak 150 sayfalık çalışma raporu oluşturmuştur. Bu Şura ile turizmde 33nc3 hamle d3nemine girilmiş; rekabetçi, s3rd3r3lebilir ve somut adımların hızlıca atıldığı ‘‘Tam Zamanı’’ sloganıyla turizm sekt3r3nde yeniden atılım yapılması için gerekli politika ve tedbirler belirlenmiştir. Bu politikalar, d3nyadaki turizm eğilimleri, sekt3rel gelişmeler ve problemler irdelenerek alanında uzman kişiler tarafından m3zakere edilerek belirlenmiştir. Ayrıca, On Birinci Kalkınma Planı Turizm 3zel İhtisas Komisyonu (3İK) toplantılarında ve turizm sekt3r3n3n 5 yıllık d3nemde izlemesi gereken politika ile tedbir 3nerilerine yer veren Turizm 3İK Raporunda 3. Turizm Şurası kararlarından faydalanılmıştır.

Hazırlanan Kalkınma Planları, Yıllık Programlar ve T3rkiye Turizm Stratejisi 2023’te; turizm sekt3r3nde hizmet kalitesini artıran, pazarlama kanallarını çeşitlendirerek 3st gelir gruplarını hedef alan, koruma-kullanma dengesini g3zetken ve rekabet avantajına sahip turizm t3rlerini (başta sağlık turizmi olmak 3zere termal turizm, kiş turizmi, golf turizmi, eko-turizm, yayla turizmi, kongre ve fuar turizmi vb.) 3ne çıkaran bir yapının oluşturulması hedeflenmiş, turizm yatırımlarının gelişmiş ve yoğun kullanıma konu olan y3relerin yanı sıra diğer alanlara

da kaydırılarak çeşitlendirilmesine ve turizm faaliyetlerinin tüm yıla yayılmasına dönük politikaların uygulanmasına vurgu yapılmış olmasına rağmen sektörde bahsi geçen konularda istenen ivme yakalanamamıştır.

2.2.4. Onuncu Kalkınma Planı Döneminin Değerlendirilmesi

2014-2018 dönemini kapsayan Onuncu Kalkınma Planında, turizmde nitelikli işgücü, tesis ve hizmet kalitesiyle uluslararası bir marka haline gelmesi; daha üst gelir grubuna hitap edecek şekilde turizm ürün ve hizmetlerinin çeşitlendirilmesi ve iyileştirilmesi; turizm değer zincirinin her bileşeninde kalitenin artırılması ve sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde bölgesel kalkınmada öncü bir sektör haline gelmesi temel amaç olarak belirlenmiştir. Planda, doğal ve kültürel değerlerin koruma-kullanma dengesinin gözetilmesi ve nitelikten ödün vermeden sektörde sürdürülebilir bir büyümenin gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Söz konusu hedefe ulaşmak için belirlenmiş politikalar ise şu şekildedir:

- Sağlık turizmi başta olmak üzere, alternatif turizme ilişkin altyapı eksikliklerinin tamamlanarak pazarın çeşitlendirilmesi,
- Turizm türlerini bütüncül bir şekilde ele alan “Destinasyon Yönetimi” kapsamında yeni projelerin hayata geçirilmesi,
- Pazara ve müşteri profiline uygun olarak dış tanıtım faaliyetlerinin etkinleştirilmesi,
- Yerel yönetimlerin, STK’ların ve halkın turizmle ilgili kararlara katılımının artırılması,
- Turizm sektöründe işgücü kalitesinin artırılarak, nitelikli turizm personeliyle turiste daha yüksek standartlarda hizmet sunumu,
- Turizmin sosyo-kültürel ve çevresel olumsuzluklarının azaltılarak sürdürülebilir turizm uygulamalarının geliştirilmesi.

Bunun yanı sıra Onuncu Kalkınma Planında, ülkemizin 2023 hedeflerine ve Planın amaçlarına ulaşılabilmesi açısından önem taşıyan 25 adet Öncelikli Dönüşüm Programı (ÖDÖP) tasarlanmış olup Türkiye’nin dünyada yükselen Pazar konumunda olduğu medikal turizm, termal turizm ve ileri yaş-engelli turizmi alanlarındaki hizmet kalitesinin yükseltilerek rekabet gücünün artırılmasını amaçlayan Sağlık Turizminin Geliştirilmesi Programına da bu kapsamda yer verilmiştir. Bu program kurumsal ve hukuki altyapının geliştirilmesi, fiziki ve teknik altyapının geliştirilmesi, hizmet kalitesinin artırılması ve etkin tanıtım, pazarlama,

uluslararası işbirliği yapılması olmak üzere dört bileşen altında toplam 34 eylemden oluşmuştur. Program kapsamında Sağlık Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı koordinasyonunda Uluslararası Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Hakkında Yönetmelik yürürlüğe girerek sağlık turizmi hizmetlerine standartlar getirilmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığının hâlihazırda yürütmekte olduğu uluslararası tanıtım çalışmalarına sağlık turizminin entegre edilmesi amacıyla Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı arasında 18 Ekim 2017 tarihinde Sağlık Turizminin Tanıtımı İşbirliği Protokolü imzalanmıştır. Ayrıca, Dışişleri Bakanlığı ve Türk Hava Yolları ile sağlık turizmi tanıtımı konusunda işbirliği konusu görüşülmüş ve hazırlıklarına başlanmıştır. Ayrıca yabancı hasta takip sistemi, uluslararası hasta destek birimi, sağlık hizmeti sertifika programları ve farklı dillerde oluşturulan sağlık rehberleri gibi önlemler ile sağlık turizminin geliştirilmesi sağlanmaktadır.

Onuncu Kalkınma Planı döneminde, farklı turizm türlerinde altyapı eksikliklerinin tamamlanması için genel bütçeden ödenekler sağlanmış olmakla birlikte mali kaynaklar bütüncül bir bakış açısı ile yönetilmediğinden alternatif turizm türleri yeterince geliştirilememiştir. ÖDÖP olarak ele alınan sağlık turizmi kapsamındaki termal turizm için hedeflenen atılım da sağlanamamıştır.

Plan döneminde destinasyon yönetimi ile ilgili yürütülen bazı çalışmalar bulunmaktadır:

- *Mezopotamya (www.mezopotamya.travel)*: Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Gaziantep, Adıyaman, Diyarbakır, Batman, Siirt, Şırnak, Mardin, Şanlıurfa ve Kilis illerinin Mezopotamya bölgesel markası altında tanıtımı, pazarlanması, şehir turları ile bölge genelinde tematik tur güzergâhlarının oluşturulması ve bu rotalar üstünde fiziki altyapı eksikliklerinin giderilmesi çalışmaları GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığında kurulan Tanıtım ve Marka Ofisi tarafından yürütülmüştür. 2011 yılında GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı tarafından yaptırılan GAP Turizm Master Planı önerilerinden biri olan Tanıtım ve Marka Ofisinin tüm giderleri kamu yatırım bütçesinden karşılanmıştır.
- *Kayak İpek Yolu (www.skisilkroad.com)*: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü ile Dış İlişkiler ve AB Koordinasyon Dairesi Başkanlığı tarafından oluşturulan proje için AB Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) kapsamında sağlanan 9,5 milyon Avroluk hibe ile Türkiye Turizm Stratejisinde belirlenmiş kış turizmi koridorunda yer alan Erzurum, Erzincan, Kars illerinde destinasyon yönetimine geçilmesi amaçlanmıştır. 2017 yılı sonunda

tamamlanan projede üç ilde bulunan Palandöken, Ergani ve Sarıkamış kayak merkezlerinde fiziki altyapı eksiklikleri giderilmiş, bununla beraber bölgenin kış turizmi teması temelinde tanıtım ve pazarlanmasını sağlayacak hiyerarşik destinasyon yönetim yapısı kurgulanmıştır. Buna göre üç ilde kayak merkezini yönetecek ve yurtiçi tanıtım, pazarlama faaliyetlerini yürütecek İl Destinasyon Yönetim Organizasyonu, bölge düzeyinde ise Ski Silk Road markası ile bölgenin yurtdışında tanıtım, pazarlanması ile bölge içi koordinasyonu sağlayacak Bölgesel Destinasyon Yönetim Organizasyonu kurulmuştur. Operasyonel hale gelemeyen bu yapıların işlerlik kazanması amacıyla 2018 yılında Bölgesel Destinasyon Yönetim Organizasyonu görevi, giderleri kamu bütçesinden karşılanmak üzere DAP Bölge Kalkınma İdaresi tarafından iki seneliğine üstlenilmiş olup bu süre sonunda kendi idaresini gerçekleştiren bir yapıya işin devredilmesi planlanmıştır.

- *Discover Erciyes (www.kayserierciyes.com.tr)*: 2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı Büyükşehir Yasasıyla, büyükşehir belediye sınırlarının il sınırlarına genişletilmesinin ardından Erciyes Kayak Merkezi alanı Kayseri Büyükşehir Belediyesine devredilmiş, alanın yaz ve kış turizmine hizmet etmek üzere planlanması amacıyla Büyükşehir Belediyesi tarafından danışmanlık hizmeti alınmıştır. Bu kapsamda hazırlanan Erciyes Master Planı doğrultusunda fiziki yatırımlar yapılmış, alanın yönetimi ise bir belediye şirketi olan Kayseri Erciyes Turizm İnşaat Spor Etkinlikleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye verilmiştir. Şirket, alanın yönetimi ve tanıtımının yanı sıra tamamlayıcı nitelikte diğer turizm alanlarında (Kapadokya kültür turizmi, alışveriş turizmi vb.) faaliyetlere öncülük etmekte, yerel halkın turizme katılması için çalışmalar yapmaktadır. Erciyes destinasyonu için yapılan yatırımlar ve yürütülen çalışmalara merkezi kamu bütçesinden de katkı sağlanmış olmakla birlikte temel olarak belediye bütçesi kullanılmaktadır.

Yerel yönetimlerin, STK'ların ve halkın turizmle ilgili kararlara katılımını artıracak, turizm türlerinin bütüncül bir şekilde ele alınmasını sağlayacak ve turizm hareketliliğinin kıyı alanları dışına taşınması ile mevsimsellik sorununun azaltılmasına da hizmet edecek destinasyon yönetimine geçilmesi konusundaki çalışmalar Onuncu Kalkınma Planı döneminde sınırlı kalmıştır. 2023 Türkiye Turizm Stratejisi raporunda hedeflenen, Türkiye'de Ulusal Turizm Konseyinin kurulması ve destinasyon yönetimi örgütlenmelerinin oluşturulmasına yönelik yasal ve sistematik işbirliği alt yapısının geliştirilmesi başarılamamıştır. Dolayısıyla, turizm yatırım planlamasından tanıtıma, teşvik ve destek uygulamasına kadar pek çok konuya

temel teşkil eden, yerel paydaşlar arasında sinerjinin yaratılması, kamu ve özel sektör finansmanının ortak bir havuzda buluşturulması ve turizme ilişkin faaliyetlerin yerelde etkin yönetilmesi anlamına gelen destinasyon yönetimine geçilmesi gereği geçerliliğini korumaktadır.

Onuncu Kalkınma Planında yer verilen hususlardan biri olan, sektörde tanıtım ve pazarlamanın iyileştirilmesi ihtiyacı ise devam etmektedir. Ülkenin genel tanıtımının yanı sıra destinasyon bazında tanıtım çalışmaları da bu dönemde istenen ivmeyi kazanamamıştır. Ayrıca, Onuncu Kalkınma Planı döneminde yaşanan olumsuz gelişmelerin etkisiyle ortaya çıkan “güvensiz ülke” imajının giderilmesine yönelik çabalar gerçekleştirilse de henüz tam anlamıyla ortadan kaldırılamamıştır.

Bu dönemde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından turizm alanında akademik çalışmalar ve eğitim programları için bir yol haritası niteliği taşıyacak Sektörel İşgücü Eğitim Araştırması yapılmış, Mesleki Yeterlilik Kurumu tarafından ise turizm alanında 9 meslek için Ulusal Meslek Standardı kabul edilmiş ve uygulamaya konmuştur. Ancak, turizm sektöründe nitelikli personel ve hizmet kalitesinin artırılması ihtiyacı devam etmektedir. Bu sorunun çözümü için mesleki belgelendirme sistemiyle ilgili başlatılan çalışmaların sektörün tüm çalışanlarını kapsayacak şekilde yaygınlaştırılması gerekmektedir. Ayrıca turizm eğitimi almış bireylerin çeşitli nedenlerle sektörde çalışmayı tercih etmemeleri bu konuda önemli bir sorun olarak görülmektedir. Söz konusu sorunların çözümü, turizmde hizmet kalitesinin artırılması ve rekabetçiliğin yükseltilmesi açısından önemlidir.

Sürdürülebilir turizm kapsamında, çevrenin korunması, çevre bilincinin artırılması, çevreye olan olumlu katkılarının teşvik edilmesi ve özendirilmesi, sektörün çevreye duyarlılık yönünde yaptığı çalışmaların değerlendirilmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemek üzere Çevreye Duyarlı Konaklama Tesisi Belgesi Verilmesine Dair Tebliğ 19 Haziran 2017 tarihinde yayımlanmıştır. 2008 yılından beri çevreye duyarlı konaklama tesisi belgelendirmenin devam ettiği ülkemizde, 2014 yılında sayısı 142 olan yeşil yıldızlı konaklama tesisi sayısı 2018 yılında 450’ye ulaşmıştır.

Onuncu Kalkınma Planı çerçevesinde doğal sermayenin aşınmasının azaltılmasına yönelik projeler geliştirilmiş fakat ekolojik taşıma kapasitesi ilkesi yerel halk ve işletmeler tarafından yeterince benimsenmediği için turizmin doğa üzerindeki olumsuz etkilerinin önüne geçilmesi sağlanamamıştır.

2014 yılında turizm sektöründe tarihi zirve noktasına ulaşılırken; yakın coğrafyadaki gelişmeler, terör olayları ve göçmen krizinden dolayı turizm gelirleri ve gelen turist sayısında Onuncu Kalkınma Planı döneminde dalgalanmalar gözlenmiştir. Söz konusu gelişmelerin yanı sıra başlıca kaynak pazarımız olan ülkeler ile ilişkilerde yaşanan sorunlar da Onuncu Kalkınma Planı döneminde turizm sektörünü olumsuz yönde etkilemiştir. 2015 yılında Rusya ile yaşanan uçak krizi ve gelişmiş ülkelerden Türkiye'ye yönelik seyahat uyarıları sonrası yasakların getirilmesi ile 2016 yılında en büyük kaynak pazarımızda düşüş gerçekleşmiş ve turizm gelirleri bir önceki yıla göre %29,7 azalmıştır. Bu durumun bertarafı için 2015 yılında seyahat acentalarına uçuş desteği verilmeye başlanmış ve 2016 Şubat ayında açıklanan dokuz maddelik Turizm Acil Eylem Planı ile kısa vadeli tedbirler alınmaya çalışılmıştır. Türkiye'deki terör olaylarının azalması ve Rusya ile siyasi krizin aşılması sonucunda 2017 yılında Türkiye turizmi tekrar büyümeye başlamıştır. Onuncu Kalkınma Planında 2018 yılı için turizm sektöründe öngörülen sayısal hedefler Tablo 3'te verilmektedir.

Tablo 3. Onuncu Kalkınma Planı Hedefleri ve Gerçekleşme Tahminleri

	2014	2015	2016	2017	2018 Kalkınma Planı Hedefi*	2018 Gerçekleşme Tahmini**
Toplam Ziyaretçi Sayısı (Bin Kişi)	41.627	41.114	30.907	37.970	48.300	44.500
% Değişim		-1,2	-24,8	22,9	27,2	17,2***
Yabancı Ziyaretçi Sayısı (Bin Kişi)	36.838	36.245	25.352	32.410	42.000	39.000
% Değişim		-14,1	-14,1	-14,1	-14,1	20,3***
Turizm Geliri (Milyon ABD Doları)	34.306	31.465	22.107	26.284	45.000	31.500
% Değişim		-8,2	-29,7	18,9		19,8***
Turizm Gideri (Milyon ABD Doları)	5.470	5.698	5.050	5.137	8.000	5.245
% Değişim		-8,3	-29,7	18,9	71,2	2,1***
Ziyaretçi Başına Ortalama Harcama (ABD Doları)	828	756	705	681	932	708

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, TÜİK

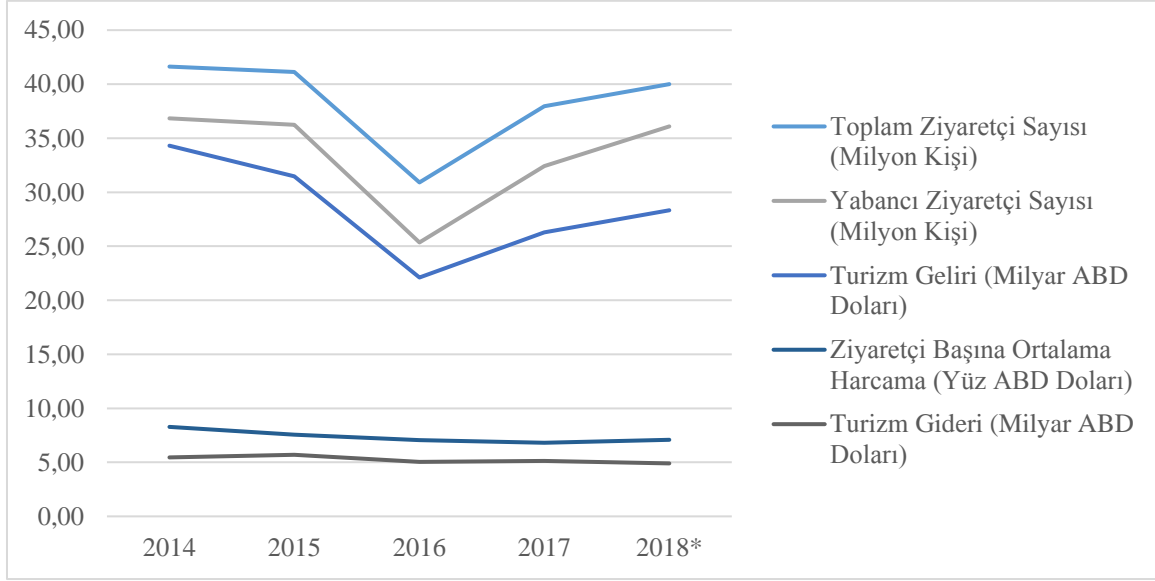
* Onuncu Kalkınma Planında belirtilen hedef değer

** Kalkınma Bakanlığı tahmini

*** 2017 yılına göre % değişim

Onuncu Kalkınma Planı döneminde yaşanan olumsuzluklar nedeniyle, planda 2018 yılı için 48,3 milyon kişi olarak belirlenen toplam ziyaretçi sayısı ile 42 milyon kişi olarak belirlenen yabancı ziyaretçi sayısı hedeflerinin gerisinde kalınması beklenmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine göre, 2017 yılında Türkiye'yi ziyaret eden toplam ziyaretçi sayısı 2016 yılının aynı dönemine göre %27,8 oranında artarak 38 milyon, yabancı ziyaretçi sayısı ise aynı dönemde %22,9 oranında artarak 32,4 milyon kişi olmuştur.

Şekil 5. Onuncu Kalkınma Planı Hedefleri ve Gerçekleşme Tahminleri Grafiği

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, TÜİK

*2018 için Kalkınma Bakanlığı gerçekleşme tahmini rakamları kullanılmıştır.

Aynı şekilde, plan döneminde 45 milyar ABD doları olarak belirlenen turizm geliri hedefi ile 8 milyar ABD doları olarak belirlenen turizm gideri hedefinin de gerçekleşmeyeceği öngörülmektedir. Ziyaretçi başına ortalama harcamanın plan döneminde artması beklenirken aksi gerçekleştiğinden belirlenen hedefin oldukça gerisinde kalınmış, bir diğer deyişle Onuncu Kalkınma Planı döneminde gelen ziyaretçiler beklenen harcamayı yapmamışlardır. TÜİK verilerine göre 2014 yılında 34,3 milyar ABD doları olan turizm gelirleri 2015 yılında 31,5 milyar ABD dolarına, 2016 yılında ise 22,1 milyar ABD dolarına düşmüştür. Yukarıda sayılan nedenlerden dolayı turizm geliri 2017 yılında 26,3 milyar ABD dolarına yükselmiş olmakla birlikte turist sayısındaki artışın gerisinde kalmıştır. 2018 yılında da gelirin ziyaretçi sayısındaki yükselişin gerisinde kalması ve 31,5 milyar ABD doları olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Türkiye'yi ziyaret eden kişilerin ortalama harcamaları Plan döneminde sürekli düşüş eğiliminde olmuş ve yıllar itibariyle ortalama %6,3 oranında gerilemiştir. 2018 yılında ufak bir yükselişle 708 ABD doları olması öngörülmektedir.

2014 ve 2015 yıllarında ikinci kaynak pazar durumundaki Rusya Federasyonu'nun payı Türkiye'ye seyahat engelleri nedeniyle 2016 yılında %3,4'te kalmıştır. En çok ziyaretçi gönderen ülkeler arasında Almanya ve İngiltere 2016 yılında bir önceki yıla oldukça yakın oranlarla aynı sırada yer almış olmakla beraber, her ikisinden de gelen ziyaretçi sayısı 2016 yılında düşmüş, Gürcistan ise 2015 yılına göre 294 bin ziyaretçi artışı ile 2016 yılında ikinci sıraya yükselmiştir. 2017 yılında turizmde bir toparlanma başlamış ve Türkiye'ye tarifersiz uçuşlara getirilen yasağın kaldırılması sonrasında 2017 yılında 4,7 milyon kişi ile Türkiye'ye en çok ziyaretçi gönderen ülke sıralamasında Rusya Almanya'yı geçerek ilk sırada yer almıştır.

Tablo 4. Yıllara Göre Ülkemize En Çok Ziyaretçi Gönderen Ülke Sıralaması

	2014	%	2015	%	2016	%	2017	%
1.	Almanya	12,6	Almanya	15,4	Almanya	15,34	Rusya Fed.	14,55
2.	Rusya Fed.	10,8	Rusya Fed.	10	Gürcistan	8,7	Almanya	11,06
3.	İngiltere	6,2	İngiltere	6,1	İngiltere	6,8	İran	7,72
4.	Gürcistan	4,2	Gürcistan	5,3	Bulgaristan	6,67	Gürcistan	7,52
5.	Bulgaristan	4,1	Bulgaristan	5	İran	6,57	Bulgaristan	5,72

Not: Yüzdeler ilgili ülkenin o yılki toplam yabancı turist sayısı içerisindeki oranını temsil etmektedir.

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Sınır İstatistikleri

Onuncu Kalkınma Planı döneminde turizm sektörünü canlandırmaya yönelik tedbirlerin temel amacı; 2015 yılında başlayan ve 2016 yılında zirveye ulaşan terör, siyasi sorunlar, darbe girişimi ve kaynak pazarlardaki ekonomik krizlerin turizm sektörü üzerindeki etkilerinin azaltılmasıdır. Söz konusu tedbirlerin başında, 2014 yılı başından itibaren yaşadığı Ukrayna-Kırım siyasi krizleri, yine aynı dönemde başlayan petrol fiyatları gerilemesi ve devalüasyon süreçleri nedeniyle Türkiye'ye en çok turist gönderen ikinci ülke olan Rusya ile çevre ülkelerden gelen turist sayısındaki düşüşü azaltmak için 2015 yılında başlatılan uçuş desteği gelmektedir. Buna göre 2015 yılı turizm sezonunun başlangıcı olan Nisan ve Mayıs ayları için Azerbaycan, Belarus, Ermenistan, Gürcistan, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Özbekistan, Rusya, Tacikistan, Türkmenistan, Ukrayna ve İran'dan Antalya, Antalya Gazipaşa, Muğla Dalaman, Muğla Milas Bodrum, İzmir Adnan Menderes havalimanlarına tarifersiz seferlerle turist getiren A grubu seyahat acentelerine uçuş başına 6.000 ABD doları destek sağlanmıştır. Söz konusu destek turizm sezonunun uzatılması amacıyla 15 Eylül–30 Kasım 2015 döneminde tekrar uygulanmış ve 2015 yılında 18 acenta uçuş desteğinden faydalanmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Rusya’da kaybedilen pazarın dünyanın herhangi bir yerinden telafi edilmesi ve dünyada oluşturulmaya çalışılan “güvensiz ülke” imajının bu destekle giderilmesi amacıyla hareketle 2015 yılında tarifersiz uçuşlar için sağlanan desteği 2016 yılında kapsamını genişleterek devam ettirmiştir. Ülke sınırlaması olmadan, Nisan-Aralık döneminde Antalya, Antalya Gazipaşa, Muğla Dalaman ve Muğla Milas-Bodrum’a incek tarifeli ve tarifersiz tüm uçaklar, İzmir Adnan Menderes ve Kütahya Zafer Havalimanlarına ise tarifersiz incek her uçak için turist getiren A grubu seyahat acentelerine 6.000 ABD doları yakıt desteği sağlanmıştır. 2015 yılında 86 acenta uçuş desteğinden faydalanmıştır.

Uçuş desteği 2017 yılında da devam ettirilmiş; destek verilecek havalimanları sayısı 12’ye çıkarılmış, tarifeli ve tarifersiz tüm uçuşlar kapsanmış, ayrıca yıl boyunca 200 ve daha fazla koltuk sayısına sahip uçaklarla yapılan tarifersiz uçak seferlerinde en az 150 yolcu getiren acentelere 6.000 ABD doları destek tutarı yüzde 30 artırılarak uygulanmıştır. Yıl içinde ise Erzurum, İstanbul Sabiha Gökçen ve Konya havalimanları eklenerek destek kapsamına alınan havalimanlarının sayısı 15’e çıkarılmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığının teklifi ile 2018 yılında da devam eden uçuş desteği uygulamasında bazı değişiklikler yapılmıştır. Söz konusu destek kapsamında Antalya, Antalya Gazipaşa, Denizli Çardak, Erzurum, Eskişehir Hasan Polatkan, Isparta Süleyman Demirel, İstanbul Sabiha Gökçen, İzmir Adnan Menderes, Konya, Kütahya Zafer, Muğla Dalaman, Muğla Milas Bodrum, Nevşehir Kapadokya, Ordu Giresun, Samsun Çarşamba ve Trabzon havalimanlarına tarifeli ve tarifersiz uçuşlarda aynı seyahat acentesinden en az 30 kişi olmak kaydıyla 1.500-9.000 ABD doları destek dönemler itibarıyla sağlanmaktadır. Önceki yıllarda verilen desteklerden farklı olarak kayıp yaşanan veya yeni açılmak istenen pazarlarda (Almanya, Belçika, Çin, Danimarka, Endonezya, Finlandiya, Fransa, Güney Kore, Hindistan, Hollanda, İngiltere, İsveç, Japonya, Malezya ve Norveç) destekleme miktarı %20 oranında arttırılmıştır. Ayrıca, 200 ve daha fazla koltuk sayısına sahip uçaklarla yapılan seferlerde en az 150 yolcu getirmek kaydıyla destekleme tutarı %30 oranında artırılarak uygulanmaktadır.

Uçuş desteğine benzer şekilde 2017 yılının son çeyreğinde kruvaziyer desteği de uygulamaya konmuş ve Türkiye’de kruvaziyer hizmeti verilen limanlara 750 ve daha fazla yolcu kapasitesine sahip kruvaziyer gemi ile turist getiren A grubu seyahat acentelerine turist başına 30 ABD doları destek verilmeye başlanmıştır. Bu uygulama 2018 ve 2019 yılları için farklılaştırılmış; kruvaziyer hizmeti veren limanlara 100 ve daha fazla yolcu kapasitesine sahip kruvaziyer gemi ile turist getiren seyahat acentelerine değişen miktarlarda (turist başına 25-35-45 ABD doları) destek sağlanmaya başlanmıştır. Ayrıca 2019 yılında indi-bindi limanlarına

gelen yolcular için söz konusu destek miktarının %50 oranında artırılarak uygulanması ve turun başlangıç noktasının Türk limanları olması halinde tek yönlü giden yolcular için de aynı koşullarda destek verilmesi kararlaştırılmıştır.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından 2016 yılında yapılan yönetmelik değişikliği ile Kültür ve Turizm Bakanlığında belgeli tesisler ve seyahat acentalarının kullandığı kredilerin geri ödemelerinin ötelenmesi ya da yeniden yapılandırılmasında aranan, bankalarca karşılık ayrılması veya anaparanın belli bir miktarının ödenmiş olması gibi şartlar hususunda kolaylık sağlanmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Ekonomi Bakanlığı işbirliğiyle TÜRSAB, Türk Eximbank, Halkbank, Vakıfbank, Denizbank ve Kredi Garanti Fonu (KGF) arasında imzalanan Türk Eximbank Kaynaklı Destek Kredisi protokolü ile sektöre 300 milyon liralık bir destek sağlanması hedeflenmiştir.

Onuncu Kalkınma Planı döneminde ifade edilen alternatif turizm türlerinin gelişiminin sağlanmasına yönelik olarak, özellikle yüksek gelir grubuna mensup turistlere hizmet veren deniz turizmi tesislerinin 2016/8715 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Değişiklik Yapılmasına Dair Karar ile Kültür ve Turizm Bakanlığında belgeli deniz turizmi tesislerine yeni yatırım veya tesis yenileme işlemlerinde, buldukları bölge teşviklerinden konaklama tesisleri gibi yararlanma imkânı sağlanmıştır. Ayrıca, 2016/8706 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Kültür ve Turizm Bakanlığında belgeli konaklama tesisleri ile deniz turizmi tesislerinden bir önceki yıl 750 bin ABD doları döviz getirenler ihracatçı sayılmıştır.

Ayrıca, yatların ülkemize girişlerinde 1-1,5 gün süren sağlık işlemleri, Yatlara Yapılacak Sağlık İşlemlerinin Yürütülmesine İlişkin İşbirliği Protokolü sayesinde 5 dakikaya indirilmiştir.

Antalya ve Muğla illerinde faaliyet gösteren işverenlere Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu gereği prim ödemesi yapılmasına ilişkin işbirliği protokolü 12 Nisan 2016 tarihinde Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı arasında imzalanarak yürürlüğe girmiştir. Daha sonra İŞKUR tarafından yayımlanan 2016/1 sayılı Turizm Sektöründe İstihdamın Desteklenmesi Eğitim Programı Genelgesi ile desteğin kapsamı, tüm illeri kapsayacak şekilde genişletilmiştir.

28 Kasım 2017'de çıkarılan 7061 sayılı torba kanunla, turizm yatırımcı ve işletmecileri için kira, irtifak, kullanma izni süreleri uzatılarak 49 yıla kadar çıkarılmış; ayrıca tesislerin olduğu yerleri Maliye, Kültür ve Turizm ile Orman ve Su İşleri Bakanlıklarınca müştereken belirlenecek esaslara göre satın alabilmeleri imkânı getirilmiştir. Buna ilişkin yapılacak

düzenlemelerle arazi tahsislerinde yeknesaklığın sağlanması ve yatırımcıların tesislerini daha uzun süre kullanabilmeleri amaçlanmaktadır. Bu konuda, 4 Mayıs 2018 tarihinde “Kamu Taşınmazları Üzerindeki Turizm Yatırımlarının Sürelerinin Uzatılması İle Satışına İlişkin Yönetmelik” yayımlanmış ve bu yönetmelikle ilgili mevzuat uyarınca kamu taşınmazları üzerinde kıyı yapıları dâhil turizm yatırımı gerçekleştirilmek amacıyla Kültür ve Turizm Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı tarafından yatırımcı ve işletmecilere verilen kesin tahsis, kesin izin, kullanma izni ve irtifak hakkı sürelerinin kırk dokuz yıla uzatılmasına, Orman ve Su İşleri Bakanlığınca milli park ve tabiat parklarında konaklama amaçlı turizm yatırımı gerçekleştirilmek amacıyla yirmi dokuz yıla kadar yapılan kira sözleşmelerinin ise yirmi dokuz yıla ya da irtifak hakkına dönüştürülmek suretiyle kırk dokuz yıla uzatılmasına ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.

Bunun yanı sıra, turizm yatırımlarına hız katacak devlet desteklerine ilişkin Bakanlar Kurulu kararı 28.04.2018 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Bu kapsamda, Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde 7 bin 500 yatak kapasitesine sahip turizm yatırımları için faiz desteği, vergi indirimi desteği, sigorta primi işveren desteği gibi konularda yeni avantajlar sağlanmıştır. 20.06.2018 tarihli ve 2018/11985 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik’te değişiklik yapılmıştır. Yönetmeliğin 26. maddesinde yapılan değişiklikle, önceki yönetmelikte “ikinci sınıf lokantalar müstakilen belgelendirilemez” şeklinde yer alan ifade tüm lokantaları kapsayacak şekilde genişletilmiş ve 37. maddesine “tahsisli araziler üzerinde bulunmayan günübirlik tesisler belgelendirilemez” fıkrası eklenmiştir. Yönetmeliğin 52. maddesi ise “Tesisin fiziki bütünlüğünü bozmamak şartı ile özel mülkiyete konu taşınmaz üzerinde yer alan turizm kompleksleri, turizm kentleri ve tatil merkezleri kapasitesindeki apart ünitelerin ve tatil siteleri butik tatil villaları, müstakil apart otellerin tamamında; kamu tesislerinde ise oda kapasitesinin yüzde 20’sini aşmamak kaydıyla ayrı ayrı odalar üzerinde üçüncü şahıslar lehine kat mülkiyeti veya kat irtifakı tesis edebilir. Orman vasıflı taşınmazlar ile tapuda orman vasfı ile kayıtlı taşınmazlar üzerinde yer alan tesislerde kat mülkiyeti veya kat irtifakı tesis edilemez.” şeklinde değiştirilerek turizm tesislerinde devremülk süreci başlatılmıştır.

TÜRSAB yeni yönetmeliği 03.06.2018 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yeni yönetmeliğe göre bölgesel yürütme kurulları kapatılarak her coğrafi bölgede en az bir tane bulunacak şekilde 12 adet “Bölge Başkanlığı” ve acenta sayısının 100’ü geçtiği bölgelerde “Yöre Temsil Kurulu” kurulmaktadır. Ayrıca Birlik Yönetim Kurulu tarafından gerekli görülen yerlerde Yöre Temsil Kuruluna bağlı olarak Birlik faaliyetlerinin

organizasyonu ile ilgili çalışmalarını yürütmek üzere, Bölge Başkanlığı tarafından önerilen üye isimleri arasından Yönetim Kurulunca “Alan Temsilcisi” seçilmektedir.

2.2.5. Hedeflere Ulaşılmasının Önündeki Başlıca Sorunlar

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında (2007–2013) turizm sektörünün uzun vadeli ve sağlıklı gelişmesini sağlamak üzere turizm sektörü ana planının hazırlanacağı belirtilmiş, Cumhuriyetin kuruluşunun 100. Yılı olan 2023 yılına kadarki süreyi kapsayan üretim, yönetim ve uygulama süreçlerinde sektörün önüne bir yol haritası koyularak yönlendirilmesi amacıyla, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ile Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı (2007–2013) hazırlanmış ve Yüksek Planlama Kurulu onayı ile yürürlüğe girmiştir. Fakat planlı devlet politikasının uygulanmasında önemli bir araç olması beklenen 2023 Türkiye Turizm Stratejisinin uygulanmasının aksaması ve Eylem Planının yenilenmemesi sonucunda, hedeflenen toparlanma atılımı eksik kalmıştır.

Turizm sektöründe önceki dönemde belirlenen hedeflere ulaşılmasında karşılaşılan diğer sorunlar ise aşağıda başlıklar halinde sunulmaktadır.

2.2.5.1. Mevzuattan Kaynaklanan Sorunlar

Turizm sektörü ile doğrudan veya dolaylı ilgisi olan mevzuatın karmaşıklığının kurumlar arası koordinasyonda sorunlara sebep olması ve turizm sektörünün dinamik yapısını olumsuz etkilemesi,

Turizm temel yasası veya turizm meslek yasasının olmaması, ayrıca turizm sektöründeki mesleki unvanların düzenlenmesine ilişkin yasal altyapının eksikliği,

Yeni bir örgütlenme/yönetişim modeli perspektifinde destinasyon yönetimi konusunda hukuki altyapının olmaması,

Halen yürürlükte olan 4848 sayılı Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu, 1618 sayılı Seyahat Acenteleri ve Seyahat Acenteleri Birliği Kanunu, 3621 sayılı Kıyı Kanunu ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun sektörün ihtiyaçlarına tam anlamıyla cevap verememesi,

Turizm taşımacılığı hakkında her kurumun ayrı yetkilendirilmesi ve birbirleri ile çelişen hükümlerin mevzuatta yer alması, bu konuda yetkili tek otoritenin eksikliği, Turizm Taşımacılığı Kanunu'nun olmaması,

Turizm tesislerinin sınıflandırılması, belgelendirilmesi ve denetlenmesinde birbirinden farklı kurumların yetkili olması,

Belediye belgeli konaklama ve yeme-içme tesislerinde çalışanların niteliklerinin Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesi ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik ile uyumlu olmaması,

Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelikte alternatif turizm çeşitlerine yönelik düzenlemenin olmaması,

Alternatif turizm çeşitlerinin tanımlandığı, standartlarının belli olduğu bir mevzuat ve bu alanlarda çalışacak personel için sertifikasyon sisteminin olmaması,

Deniz turizmine hizmet veren araçların sınıflandırılması ve belgelerinin iptaline yönelik mevzuatın yetersiz olması,

Deniz turizmi tesisleri ve yat limanlarının yatırım teşvik mevzuatı açısından stratejik yatırım kapsamında yer almaması,

Turizm amaçlı arazi tahsislerinin çeşitli kurumlar tarafından yapılması, kurumların mevzuat ve uygulamalarının farklılıklar içermesi,

Konaklama sektörü ile yerli ve yabancı turistleri koruma altına alacak güncel bir sigorta sisteminin olmaması,

Kayıt dışı günlük kiralık evler ve kaçak otelcilik faaliyetlerini engelleyecek mevzuatın olmaması,

Engelli bireylerin turizm faaliyetlerine katılımını sağlayacak fiziksel düzenlemeleri içeren mevzuatın olmaması,

2.2.5.2. Kurumsal Yapılanmadan Kaynaklanan Sorunlar

İlgili kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyon ve görev-yetki belirsizliği,

Türkiye Turizm Stratejisi 2023'te hedeflenen çatı örgütünün kurulamaması,

Devlet destekleri ile gelişme odaklı stratejiler sonucu Türkiye'de turizm sektöründe oluşan örgütsel zafiyet ve performans kayıpları,

Destinasyon yönetim örgütlenme modeline geçilememiş olması,

Turizm sektörünü düzenleyici ve sorumlu turizmi geliştirici Türkiye turizmine özgü etik ilkelerin eksikliği ve konuya ilişkin mevzuata sahip etik kurulunun olmaması.

2.2.5.3. İnsan Kaynaklarından Kaynaklanan Sorunlar

Yerel halk, yöre esnafı ve sektör çalışanlarında turizm bilincinin eksikliği ile yabancı dil problemi,

Turizmde eğitim veren ve araştırma yapan üniversiteler ile sektörde faaliyet gösteren işletmeler arasında iletişim ve üniversite-turizm işbirliklerinin olmaması,

Turizm sektöründe çalışma koşullarının ağır ve ücretlerinin düşük olması nedeniyle işgücü piyasasında sektörün tercih edilmemesi,

Nitelikli çalışan istihdam edilmemesi veya edilememesi,

Turizm işletme belgesine sahip işletmelerin yönetiminde alanında lisans eğitimi almış insan kaynağının eksikliği,

Deniz turizmi, kış turizmi, termal turizm, ekoturizm vs. alternatif turizm alanlarında eğitilmiş personel eksikliği,

Sektörde ilgili tüm kurum ve kuruluşlarda liyakata dayalı atama ve seçimlerin yapılmaması nedeniyle performansların düşük olması.

2.2.5.4. Altyapıdan Kaynaklanan Sorunlar

Turizm aktivitelerinin yoğunlaştığı kıyı alanlarına yönelik planlama, yapılaşma ve denetim süreçlerinde mevcut kanunlara dayalı olarak farklı kurumların yetkileri söz konusu olduğundan bütünlük kıyı alanları yönetimi modeli oluşturulamaması,

Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ve 2007-2013 Eylem Planının Türkiye'nin doğal, kültürel, tarihi ve coğrafi varlıklarının daha planlı kullanımını hedef almasına rağmen planlı gelişim için somut adımların atılmamış olması,

Destinasyon gelişiminde ulaşım ve diğer altyapı imkânlarının planlı olarak geliştirilmemesi,

Havalimanları, deniz limanları, tren garları ve merkezi otobüs terminallerinde alt ve üst yapı iyileştirme çalışmalarının gelişen teknolojiyle uyumlu olmaması,

Turistik değer arz eden noktalar için havayolu, denizyolu (arabalı vapur dâhil olmak üzere), demiryolu ve karayolu ulaştırma altyapısının ve toplu ulaşım sistemlerinin tamamlanamaması,

Turizm sektöründe sağlıklı politikalar ve stratejiler uygulanması için bilgi ve teknoloji altyapısının yeterli olmaması,

Dijitalleşmeyi ve sistemler arası bütünleşmeyi engelleyen yavaş ve eski usul uygulamaların varlığı,

İç turizme ilişkin bilgi altyapısının ve kapsamlı istatistiki çalışmaların olmaması,

Kamu ve özel sektör kurum ve kuruluşlarından toplanan veriyi, turizm sektörünün ihtiyacına cevap verecek şekilde tasnif ve analiz edecek bir Turizm Bilgi Sistemi / Turizm Sektörü Veri Merkezinin olmaması.

2.2.5.5. Tanıtım ve Pazarlamadan Kaynaklanan Sorunlar

Sektörde ürün ve hizmet kalitesinde üstünlük, turizm ürününün geliştirilmesi ve pazarlanmasında yaratıcı uygulamaların eksikliği,

Tanıtım ve pazarlamada ulusal düzeyde kurumsal koordinasyon eksikliği ve birbirinden bağımsız yürütülen tanıtım çalışmalarında eşgüdüm sağlanamaması,

Ülke tanıtımının yanı sıra destinasyon bazında tanıtım, imaj oluşturma veya yenileme ve itibar yönetimi faaliyetlerinin sürdürülmemesi,

Son dönemde ülkemizde yaşanan krizlerin turizm sektöründeki etkisini azaltmak için sektöre özgü risk ve kriz yönetimine ilişkin politikaların geliştirilmesinde eksiklik olması,

Ülke tanıtımına yönelik faaliyetlerde yabancı dil bilen, turizm eğitimi almış personelin görev almaması,

Kültür ve Turizm Bakanlığı düzeyinde iç turizme ve yerli turistlerin seyahat etmesine yönelik stratejik pazarlama planlamalarının olmaması,

Özellikle Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde yer alan şehirlere yönelik olumsuz önyargıların varlığı ve bu önyargıların ortadan kaldırılıp söz konusu bölgelere seyahatin teşvik edilmesine yönelik yeterli faaliyetlerin yapılamaması,

Dış pazarlarda değişen tüketici tercihleri dikkate alınarak daha fazla gelir getiren sağlık, kış, kruvaziyer, yat, golf, av ve kongre turizmi gibi turizm çeşitlerinin geliştirilmesine ve bu şekilde ürün çeşitliliğinin artırılmasına yönelik plan ve politikaların olmaması.

2.2.6. Türkiye Turizminin GZFT Analizi

GZFT analizi, stratejik yönetim ve planlama alanında en sık kullanılan yöntemlerden biridir. Bu analiz genel bir kalkınma stratejisi oluşturmak için kullanılabilir gibi devlet, yerel yönetimler ya da şirketlerin belirli bir fonksiyonuna ilişkin fonksiyonel stratejiler inşa etmek için de kullanılabilir. *Güçlü yönler*; bir turizm destinasyonu için doğal ve arkeolojik zenginlikler, yüksek nitelikli insan kaynağı, gelişmiş bir altyapı ve marka yerler gibi eşsiz turizm avantajlarını içerebilir. *Zayıf yönler*; az gelişmiş altyapı, zayıf mali durum, düşük insan niteliği gibi faktörlerden oluşabilmektedir. *Fırsatlar*; başarıya ulaşmak için kullanılan

çeşitli olay ve durumlardan oluşmaktadır. *Tehditler*; ülkeye gelen yabancı turist tercihlerinde değişikliğe neden olan ve komşu ülkelerdeki turizmin gelişim dinamiklerini olumlu etkileyen; ekonomik durgunluk, ulusal paranın değer kazanması gibi ekonomik faktörlerin yanı sıra sel, deprem, terör saldırısı ve savaş gibi turizm sektörünün amaçlarını ve gelişimini etkileyen risk ve engellerden oluşmaktadır.

Türkiye'nin turizm sektöründeki durumunu ortaya koymak için yapılan GZFT Analizi kitle turizmi, alternatif turizm ve deniz turizmi başlıkları altında ele alınmıştır.

2.2.6.1. Kitle Turizmi (Deniz-Kum-Güneş)

Güçlü Yönler: Türkiye turizminin bugünlere gelmesinde çok önemli rolü olan deniz-kum-güneş turizmi işleyiş bakımından kitle turizmini temsil etmektedir. Son yıllarda turizm çeşitliliğinin sağlanması amacıyla deniz-kum-güneş turizmi dışındaki çeşitler için “alternatif turizm” ifadesi kullanılmakta, ancak alternatif ifadesi deniz-kum-güneş turizminden vazgeçerek yerine diğer turizm çeşitlerinin geliştirilmesi gibi bir çağrışım yaparak yanlış anlamalara sebep olabilmektedir. Dolayısıyla, asıl hedefin deniz-kum-güneş turizminin yanı sıra diğer turizm çeşitlerinin de geliştirilmesi olduğu anlaşılmalı, gerekirse alternatif ifadesinin kullanımından vazgeçilmelidir.

Dünyada tatil amaçlı turizm denince baskın biçimde öne çıkan turizm çeşidi halen deniz-kum-güneştir. Diğer bir deyişle, deniz-kum-güneş en önemli tatil motivasyonu sebebidir. Ülkemizin başarı hikâyesi yazdığı deniz-kum-güneş turizmi bu durumda bizim için büyük bir avantaj sağlamaktadır. Türkiye'nin Akdeniz çanağının en uzun sahili ile nitelikli, yüksek kapasiteli ve rakip ülkelere kıyasla görece yeni tesislere sahip olması, mavi bayraklı plajlarla dünyada ilk üçte yer alması, bozulmamış doğası ile aile destinasyonu olarak bilinmesi güçlü yönleri arasındadır.

Deniz-kum-güneş turizmi altyapısında Türkiye büyük gelişim sağlamıştır. Haberleşme ve ulaşım altyapısında gelinen nokta, kitle turizmi için gelenlerin büyük çoğunluğunun havayolu ulaşımını kullandığı göz önüne alındığında özellikle havaalanı ve havalimanı altyapısının gelişmiş olması ülkemizi güçlü kılmaktadır.

Türkiye'nin gastronomi açısından zenginliği, diğer bir deyişle zengin mutfak kültürü ile bunu destekleyen tarımsal altyapısı kitle turizminde önemli bir rol oynamakta, ülkemiz deniz-kum-güneş turizminde her şey dâhil sistemini başarıyla uygulamaktadır. Her şey dâhil uygulaması turistlere güven vermiş, bu şekilde geçmiş yıllarda sektör büyük bir ivme kazanmıştır.

Yukarıda bahsedilenlere ilaveten ülkemizin, kitle turizmine katılanlara tatilleri süresince değişik faaliyetlere katılma imkânı sunmak açısından önem arz eden turizm çeşitliliğine sahip olması, açık hava müzesi niteliği taşıması, misafirperverliği ve kültürel değerleri, nedeniyle deniz-kum-güneş destinasyonu algısı güçlüdür. Dolayısıyla, deniz-kum-güneş turizminde misafir memnuniyet düzeyi yüksek olmakta, fiyat-hizmet kalite performansı açısından rekabet gücünü artırmaktadır.

Coğrafi konumu itibarıyla kitlesel turizm talebi üreten kaynak pazarlara yakın olması, kaynak pazarlardaki (Rusya, BDT ve geçmişte Almanya) havayolu ve tur operatörleri sahiplerinin Türk olması, turizm aktörlerinin bilgi birikimi, genç nüfus, Ege ve Akdeniz kıyılarında sezonun uzun olması Türkiye'nin deniz-kum-güneş turizmi arzını güçlü kılmaktadır.

Zayıf Yönler: Büyük oranda deniz-kum-güneş turizmine dayalı olan Türkiye turizm sektörü yakalanan gelişmişlik düzeyine rağmen oldukça kırılgan bir yapıya sahiptir. Muhtemel kriz bölgelerine coğrafi yakınlık, siyasi istikrar sorunu bulunan ülkelerle komşu olunması ve turizmin güvenlik, ekonomik veya siyasi temelli istikrarsızlıktan çabuk etkilenmesi sektörde darboğaza neden olmaktadır. Bunun yanı sıra, kitle turizminde belirli ülke pazarlarına bağımlı olunması nedeniyle, bu ülkelerle ilişkilerde yaşanan olumsuzluklar ve dışarıda yaratılan olumsuz ülke imajı turizm sektörümüzde bir kriz olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla, kaynak Pazar çeşitliliğinin sağlanamamış ve etkin bir risk ve kriz yönetiminin geliştirilememiş olması sektörü doğrudan dış olumsuzluklara karşı savunmasız kılan ve sektörün sürdürülebilirliğini tehlikeye sokan bir durum olup en önemli zayıf yöndür.

Ülkemiz kitle turizminin %85-90'ı tur operatörleri vasıtasıyla ulaşım dâhil konaklama paketlerinin pazarlanması şeklinde gerçekleşmektedir. İspanya gibi deniz-kum-güneş turizminin revaçta olduğu ülkelerde tur operatörlerine toplu paket satışı değil bireylere perakende paket satışı daha fazla olmakta, bu şekilde konaklama sektörü kitle turizminde aktif bir oyuncu olmakta ve paketler daha yüksek fiyata satılabilmektedir. Dünyada tatil satışları bireyselleşmekte, önceleri işletmeler (B2B) veya bireyler (C2C) arasında gerçekleşen iletişim işletmelerle bireyler arasında (B2C) olmaya başlamakta, ancak kitle turizmimizde bu dönüşüm gecikmektedir. Ülkemiz kitle turizminde tur operatörlerinin baskın rolü, konaklama tesislerinin dijital pazarlamadaki (internet sitesi tasarımı, içerik sağlayıcılığı) yetersizlikleri ve uluslararası pazarlama tekniklerinde geri kalınmış olması kitle turizminin zayıf yönleri olarak ortaya çıkmaktadır.

Turistlerin konaklama tesislerine ulaşımlarına yönelik altyapılar da bu durumu destekler niteliktedir. Turistleri yurtdışından taşımak için tur operatrlerince organize edilen tarifersiz uçak seferleri kullanılmakta, bu nedenle kitle turizminin başat rol üstlendiği yerlere dahi direkt uçuşlar bulunmamakta veya yetersiz kalmakta, dolayısıyla bireysel olarak turistin kitle turizmi destinasyonuna ulaşımı zorlaşmaktadır. Bu durum konaklama arzının yüksek olduğu destinasyonlarda kapasite kullanım oranını düşürmekte, konaklama arz-talep dengesini bozmakta, gelir kaybına yol açmakta ve tesislerin sürdürülebilirliğini etkilemektedir. Bu noktada bir başka sorun ise havaalanından konaklama tesisine ulaşımda uluslararası standartlara ulaşılamamış olmasıdır. Havaalanı-otel transferinde toplu taşıma hizmetleri yetersiz kalmakta, havaalanında uçak kiralayan turistler ise uluslararası standartlara uygun olmayan tabelalar veya sinyalizasyon sistemi nedeniyle zorluk yaşamaktadır.

Kitle turizminde tur operatörünün toptan alım yapması ve bir kısım ödemeyi nden yaparak tesislerin l sezonda ayakta kalmasını sağlaması nedeniyle paket turlar ucuz olmakta, bununla beraber özellikle yabancı fiyat operatörünün komisyonsuz tek fiyat üstünden çalışması sonucunda yabancı ziyaretçiler oldukça uygun fiyatlarda ülkemizde tatil yapmaktadır. Bu durumda toplam turizm geliri ve ziyaretçi başı harcama miktarı düşük olmaktadır. Kitle turizminde yurtdışından gelenler için oldukça uygun fiyatlı olan ülkemizdeki tesisler yerli turizm tüketicisi için ise daha yüksek fiyattan sunulmaktadır. Bu durumun nedenleri arasında; okul tatil dönemlerinin ülke genelinde aynı olması sebebiyle deniz-kum-güneş tatillerinin talebin en yüksek olduğu aylara sıkışması, yerli tüketicinin tatil planlama ve erken rezervasyon yapma alışkanlığının olmaması ve tatil alımını son dakikaya bırakması gösterilebilir.

Yurtdışından bireysel erişimin kısıtlı kaldığı, yurt içi talebin ise belli dönemlere yoğunlaştığı ve son dakika planlandığı deniz-kum-güneş turizmindeki konaklama tesislerinde kapasite kullanım oranı 365 gün üstünden bakıldığında %40'larda kalmakta, bu durum da sezonun kısa olmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla, sürdürülebilir istihdam sağlanamamakta ve kalifiye eleman sorunu bir zayıflık olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun yanı sıra, deniz-kum-güneş turizminde nitelikli turizm tesislerine sahip olunmasına rağmen bazı konaklama tesisleri bilinçsiz bir biçimde yönetilmekte, bilinçsiz ve eğitimsiz personel istihdam edilmektedir.

Kitle turizminde bir diğer zayıflık ise konaklama tesislerindeki ortam ile yerleşim alanlarında yerel halkın srdrdğu yaşam arasındaki büyük farklılıktır. Her Şey dahil sistemi konukların otelde her türlü hizmeti aldıkları için dışarı çıkmaması, yerelden mal veya hizmet almaması ve gelir bırakmamasına sebep olması nedeniyle eleştirilmekle beraber bu durumu

yaratılan bir başka neden de müşterilerle halkın entegre olamamasıdır. Bu zayıflık Ege bölgesinde Akdeniz bölgesine oranla daha az hissedilmektedir.

AB GSM dolaşım sistemine dahil olunmaması deniz-kum-güneş turizminde rakiplerimiz olan Yunanistan ve İspanya karşısında bizi zayıf bırakmaktadır. AB üyesi ülkelerde AB Komisyonu Kararına istinaden operatörler dolaşım ücreti almamakta, Türkiye'ye gelen turist hala bu ücreti ödediği için ise haksız rekabet oluşmaktadır. Bu konuda tek Pazar yaratmayı başaran AB, Telekomünikasyon Kanunu'nu da yakında yürürlüğe sokacaktır. Sorunun kesin çözümü için konunun AB müzakerelerinde ele alınması gerekli olmakla birlikte, BTK tarafından uygun görülmesi durumunda turistlere özel bir tarife ile geçici çözüm sağlanması mümkündür.

Tehditler: Kriz ve olumsuz imaj sorunları nedeniyle oluşan yurtdışı talepteki daralma düşük fiyat politikası ile yönetilmeye çalışılmıştır. Fiyatları tekrar düzeltmek zor olduğundan bu durum deniz-kum-güneş turizminin sürdürülebilirliği ve gelişimi için bir tehdit oluşturmaktadır.

Deniz kum güneş turizmine hizmet veren tesislerimiz son yıllarda eskimeye başlamıştır. Daha az para kazanması nedeniyle yatırımcı yenilemeye yanaşmadığından tesislerin kalitelerinin düşme riski bulunmaktadır. Ayrıca, girdi maliyetlerinin (enerji, alkol ve et) yüksek kalması nedeniyle yatırımcı/işletmecinin maliyetleri düşürmek için başta içki ve et olmak üzere kaçak kullanımlara yönelmesi turist sağlığını tehdit etmektedir.

Konaklama işletmelerinin büyük çoğunluğunun tur operatörlerinin baskısı altında olması ve fiyat işletmeciliği yapamaması, bununla birlikte yatırımcıyı yönlendirecek planların olmaması ve piyasa regülasyonunda yetersizlik (herkesin gözde destinasyonlara otel yapması gibi) konaklama tesislerinin karlılığını düşürmekte ve yatırımların geri dönüş sürelerini uzatmaktadır. Bu durum mevcut yatırımcının yatırımından kurtulmaya çalışmasına neden olurken, kitle turizmine yabancı yatırımcı çekilmesine de engel olmaktadır.

Deniz-kum-güneş turizminin ana sermayesi olan kıyı alanlarında yaşanan betonlaşma ve koruma kullanma dengesinin yeterince göz önünde bulundurulmaması kitle turizminin geleceğini tehdit etmektedir. Özellikle bazı bölgelerde atık arıtma sistemleri ve kanalizasyon altyapıları yetersiz kalmaktadır. Küresel ısınma ve küresel çevresel sorunları da doğal dengeyi ve özellikle kıyılardaki turizm faaliyetlerini etkilemektedir.

Fırsatlar: Teknolojik gelişmeler birçok alanda olduğu gibi kitle turizmi için de fırsatlar sunmaktadır. Uzun menzilli, konforlu uçuşların artması ülkemize uzak bölgelerden turistlerin

getirilebilmesini mümkün kılmakta olup kitle turizminde ihtiyaç duyduğumuz kaynak pazarların artırılması için büyük bir fırsattır.

Dijital teknolojilerin işletme ve müşteri arasındaki iletişime imkân vermesi özellikle konaklama tesislerinin aracısız pazara ulaşmasını sağlamakta ve onları etkin kılmaktadır.

Dünya nüfusunun yaşlanması seyahat potansiyeli yüksek üçüncü yaş turizm grubunun artması anlamına gelmekte, kitle turizmi tesislerinin ölü sezonda kullanılabilmesi için bir fırsat yaratmaktadır.

2.2.6.2. Alternatif Turizm

Güçlü Yönler: Alternatif turizm, alanın kaynak değerleri ve potansiyeli göz önüne alındığında, temel turizm türü olarak beliren / o alan için genel kabul görmüş / alanda hâkim olan / en fazla turizm hareketliliğini ve geliri yaratan ana akım turizm faaliyeti dışında kalan, yan kaynaklar ile ana akım turizmi besleyen turizm çeşidini ifade etmektedir. Ana akım turizm türü ülkeden ülkeye, bölgeden bölgeye değişiklik göstermektedir. Örneğin ülkemiz için ana turizm türü deniz-kum-güneş iken, Avusturya'da bu kış ve dağ turizmi olarak ortaya çıkmaktadır.

Alternatif kelimesi var olanı yok edip yerine başkasını koymak gibi anlaşıldığından, alternatif turizm yerine turizm çeşitliliği ifadesinin kullanılmasının daha doğru olduğu öne çıkmaktadır. Ülkemizde deniz-kum-güneş turizmi dışındaki turizm çeşitleri; sağlık turizmi, kültür turizmi, spor turizmi, doğa/eko/kırsal turizm, kış ve dağ turizmi, kongre turizmi, inanç turizmi, yayla turizmi ve gastronomi turizmi şeklinde sayılabilir.

Ülkemizde kaynak çeşitliliğinin özgün ve eşsiz olması, somut ve somut olmayan kültürel miras zenginliği, Anadolu tarihinin ilklerle dolu olması ve zengin tarihi miras, doğal güzellikler ve kaynaklar, biyolojik çeşitlilik açısından kıta kadar büyük çeşitliliğe sahip olmamız, Türkiye'nin bir açık hava müzesi olması, mimari çeşitlilik, coğrafi konumun dört mevsimi yaşamaya imkân vermesi ve mutfak kültürünün zenginliği turizm çeşitliliği için güçlü yönlerimizi oluşturmaktadır. Ayrıca, UNESCO kültürel miras listesine giren yöre sayımız da artmaktadır.

Zayıf Yönler: Turizm çeşitlerinden sıkça bahsedilmekle beraber ülkemizde turizm türleri için ortaya konmuş net tanımlar bulunmamaktadır. Bu durumda bir kavram karmaşası yaşanmakta ve bahsedilen turizm türü için potansiyelin ve talebin ne olduğu ortaya konamamakta, yapılması gerekenler de somut olarak belirlenememektedir.

Bunun yanı sıra, “turizm türü” ile “faaliyet” kavramları da sıkça karıştırılmaktadır. O yöredeki ana akım turizm için gelenlerin dâhil oldukları eğlendirici işler birer faaliyet olarak nitelendirilmektedir. Ziyaretçi destinasyona ana akım turizm türü için gelmekte, bu arada diğer faaliyetleri de yapabilmektedir.

Yatırım, teşvik, tanıtım ve eğitim açısından ele alındığında şimdiye kadar ülkemiz turizm politikasının deniz-kum-güneş turizmini geliştirmek üzere kurgulandığı görülmektedir. Bu şekilde turizm çeşitliliğinin istenen ölçüde sağlanması mümkün olamamaktadır.

Ülke, bölge veya daha alt yerel ölçekte turizm çeşitliliğinden bahsedilirken bir önceliklendirme yapılmamakta, ancak özgünlük, yerellik ve bireyi çağrıştıran turizm çeşidinin öne çıkarılması, destinasyonlara özgü turizm tanımlamasının yapılması gerekmektedir.

Deniz-kum-güneş turizmi dışındaki turizm türleri çoğunlukla görece ülkede erişilebilirliğin daha az olduğu yörelerde öne çıkmaktadır. Dolayısıyla söz konusu turizm türlerine ulaşmak daha zor olmakta, özellikle toplu taşımada sorun yaşanmaktadır.

Farklı turizm türlerinin gelişmesi için yerelde veya yurt içinde buna dönük belli bir talebin olması ve gerekli ekonomik döngüyü tetiklemesi gerekmektedir. Ancak buna dönük talep analizi yeterince yapılmamakta, talebin artmasını sağlayacak politikalar da uygulanmamaktadır. Bu durumda hedeflenen turizm türü gelişmemekte, yurt dışı pazara sunulabilecek olgunluğa da gelememektedir.

Yerelin yöredeki turizme tüketici olarak katılımı ve turizm sektöründe çalışabilecek nitelikli işgücünü sunumu zayıf kalmaktadır.

Turizm çeşitlerine özgü mevzuat bulunmamakta, bu durumda uygulamada zorluklar yaşanmakta, hibe ve destekler de amacına tam anlamıyla ulaşmamaktadır.

Yapılan fizibilite çalışmalarında talep analizi ile teknik ve mali analizlerde eksiklikler bulunmaktadır. Fizibilitesiz veya eksik fizibilite ile başlatılan yatırımlar ise atıl kalmaktadır.

Destinasyon yönetiminin olmaması nedeniyle yerelde yatırımların yönlendirilmesi ve yönetilmesi etkin olmamakta, yatırımlar boşa gitmektedir. Kurumlar arasında çekişme yaşanmakta, vali veya kaymakamın tercihi belirleyici olmakta, ancak bu yetkililerin değişmesi durumunda işlerin takibi ve sonuca ulaşılmasında zafiyet ortaya çıkmaktadır. Kültür ve Turizm İl Müdürlerinin turizm konusundaki bilgileri ve tecrübeleri ise yetersiz kalmaktadır.

Fırsatlar: İklim değişikliği, kirlilik gibi nedenlerden ötürü doğru politikalar izlememiz durumunda şu anda güçlü olan dış turizm destinasyonlarından ülkemize bir talep kayması

yaşanabilecektir (Örneğin, kış ve dağ turizminde dünyaca ünlü destinasyon olan Alplerde 10 yıl içinde karın turizm yapılamayacak kadar azalacağı öngörülmektedir. Bu durumda ülkemizin kış turizmi potansiyeli doğru değerlendirilir ve yönlendirilirse bazı turistlerin ülkemizi tercih etme durumu doğabilir).

Ülkemiz hâlihazırda dünyaca bilinen bir tatil ülkesidir. Gelen ziyaretçilerin diğer turizm türlerine çekilebilmesi mümkündür.

Ortadoğuda yaşanan sıkıntılar ve bu ülkelere güvenlik sebebiyle gidilememesi durumu ülkemiz ve yakın coğrafyamızı içine alan destinasyonlarda ülkemizi eşsiz kılmaktadır.

Yüksek gelir grubunun özel ilgi turizmine ilgisi artmaktadır. Kendi ülkesinde ilgilendiği tarihi geçmiş bulunmayan ülkelerde kültür turizmine ilgi artmaktadır.

İç turizmde son yıllarda hareketlilik yaşanmakta ve ülkemizin farklı bölgelerini görme isteği artmaktadır.

Tehditler: İklim değişikliği nedeniyle ülkemizdeki turizm türlerinin arzında sorun yaşanma olasılığı vardır.

Yapılan planlar rafta kalmakta ve uygulanmamaktadır. Çok fazla plan (bölge planları, master planlar, çevre düzeni planları, sektörel/tematik planlar) yapılmakta, aralarındaki ilişki kurgulanmamakta ve hangisinin uygulanacağı karmaşası yaratılmaktadır. Koruma amaçlı imar planlarının yapılması yeterli düzeyde değildir.

Özellikle tematik planlarda o konuda tecrübesi olmayanların plan yapması uygulamayı zorlaştırmakta, başarıya ulaşmayı engellemektedir.

Dünyada veya Avrupa'da coğrafi konumumuzla alakalı bir takım iddialar ortaya atılmakta, potansiyelimiz ve altyapımız açısından ne durumda olduğumuz net ortaya konmamakta ve kafa karışıklığı yaratılmaktadır.

Kültürel ve doğal alanlarda koruma-kullanma dengesini önceleyen alan yönetim planlarının her zaman yapılmaması ve taşıma kapasitesinin gözetilmemesi alanın geleceğini tehdit etmektedir.

İç turizmde doğu ve güneydoğu bölgelerine karşı önyargılı olunması dışarıdan gelecek turisti de olumsuz etkilemekte, yabancı turist yerlinin gitmediği yere ben neden gideyim sorusunu sormaktadır.

Göç olayları sosyal yapıyı ve yaşam kalitesini olumsuz etkilemektedir.

Çok fazla tarihi ve kültürel mirasa sahip olmamız ve mali kaynakların sınırlı olması bu eserleri yaşatmak, korumak ve turizme kazandırmak için bir önceliklendirme yapmamızı gerektirmektedir. Bu önceliklendirmeyi yapmadığımız zaman ise söz konusu değerleri kaybetme tehdidi ile karşılaşılmaktadır.

2.2.6.3. Deniz Turizmi

Güçlü Yönler: Turizm gelirinin %20'sini oluşturan deniz turizminde üç tarafı denizlerle çevrili ülkemiz büyük bir potansiyele sahiptir. Doğal güzelliklerin, tarihi ve kültürel kaynakların çoğunun kıyı alanlarına yakın olması, dalışa uygun dünyaca ünlü 10 adet parkurun ülkemizde bulunması, rüzgâr sörfüne uygun uluslararası yarışmalara ev sahipliği yapabilecek doğal koyların varlığı, deniz sularının korunaklı olması, tehlikeli su canlılarının bulunmaması, ülkemizin dünyada en çok koya sahip ülke olması, Ege ve Akdeniz'de koyların her türlü havaya göre barınma imkânı sağlaması, iklimin yumuşaklığı ülkemizi güçlü kılmaktadır. Bulduğumuz coğrafyanın hediyesi olan İstanbul, Efes, Kuşadası gibi tarihi ve kültürel değere sahip kıyı yerleşimlerimiz ise kruvaziyer turizm için büyük potansiyel sunmakta, bu açıdan ele alındığında coğrafyamız en güçlü yönümüz olmaktadır.

Ülkemiz deniz turizminde “Mavi Yolculuk” kavramını oluşturmuş ve bu yolculuklarda kullanılan tekneyi yani “gulet”i geliştirmiştir. Türkiye’ye özgü gemi tipi olan guletlerle mavi yolculuğun marka değerinin oluşturulması büyük bir başarıdır. Bunun yanı sıra kıyılarımızda yer alan marka değerine sahip varlıklar da ülkemiz deniz turizminin tanıtımı ve pazarlanmasında şansımızı yükseltmektedir.

Kıyıya yakın yerleşim yerlerinin varlığı ve kıyılardan iç alanlara ulaşım kolaylığı gerek lojistik gerekse turistik faaliyetlerin sunumu açısından bize avantaj sağlamaktadır. Ülkemizde hava-kara lojistik ağının bir arada olması kruvaziyer turizmi için önem arz etmektedir. Yüksek kalitede hizmet veren yat limanlarımız ve gelişmiş deniz turizmi filomuz da deniz turizmimizin güçlü yönleri arasındadır. Ayrıca, deniz turizminde çeşitliliği sağlamış olan ülkemiz daha fazla ürünü sunma kabiliyetine de sahiptir.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca başlatılan kıyıların bütüncül planlanması yaklaşımı çerçevesinde kamu kurumları ve üniversiteler bir araya getirilmekte, farklı kurumlarca yapılan master plan vb. çalışmalar derlenmekte ve uzun vadeli kıyı planlaması yapılmaktadır. Bakanlıkça beş yıl içinde tüm kıyıları için Bütünleşik Kıyı Alanları Planlarının tamamlanması hedeflenmekte olup turizmin yanı sıra farklı sektörler için de önem arz eden kıyılarımızda

kaynakların koruma-kullanma dengesi gözetilerek doğru kullanımını sağlayacak planlama çalışmalarının yapıyor olması deniz turizmine güç katmaktadır.

Zayıf Yönler: Deniz turizminde zayıf yönlerimizin başında kirlilik gelmektedir. Karadan denize bırakılan atıkların yarattığı kirlilik nüfusun yoğun olduğu yerleşimlerde öne çıkmakta, yerleşim bölgelerinin dışında kalan kıyı tesislerinde arıtma tesisinin bulunmaması da kirliliğe sebep olmaktadır. Bu noktada kirleten öder prensibi yetersiz kalmaktadır. Kıyılardaki tesisleri ve yerleşimleri gözetecek şekilde atık ve arıtma tesislerinin yapılması gerekmektedir. Kıyılarda arıtma ve katı atık tesislerinin sayısı veya kapasitesindeki yetersizlik, geri dönüşüme konu atıkların toplanması konusunda ise aksaklık yaşanmaktadır. Diğer taraftan, balık çiftlikleri denizleri kirletirken, gününbirlik tekneler hem gürültü hem de atık kirliliğine sebep olmaktadır. Mavi Kart uygulaması olumlu olmakla beraber uygulamada yaşanan aksamalar ve fiyat dengesizlikleri sistemin başarıya ulaşmasını engellemekte ve mavi kart uygulamasının gözden geçirilmesi gerekmektedir. Deniz kirliliğini önlemeye yönelik mevzuatımızın uygulamaya geçirilmesinde ise sorunlar bulunmaktadır.

Kıyı alanlarının planlanmasında yetersizlik bulunmakta olup kıyılarımız yapılaşma baskısı altındadır. Deniz turizmi için turizm tesisleri yapılacak yerler kadar hangi koyların korunacağı da önemlidir. Hangi koyların yatçılık için koruma altına alınacağı ve imara kapatılacağı, nerelerde tesislerin yapılacağının planlanması gerekmektedir. Kruvaziyer liman sayımız az, çekek yeri sayımız ise yetersizdir. Öncelikle deniz turizmindeki arz ve talebin ortaya konması, yatırımcıların zarar görmemesi için hedefleri karşılamaya dönük yeterli sayıda deniz turizmi tesisinin doğru yere yapılması amacıyla master plan ve fiziki planların hazırlanması, ilgili kamu kurumlarının yaptığı kıyı alanlarını kapsayan master planlarının bütünleştirilmesi ve güncellenmesi önem arz etmektedir. Bu çerçevede, yeni yat limanları için bölgesel talebin değerlendirmeye alınması, atıl durumdaki bazı balıkçı barınaklarının yat limanı olarak deniz turizmine kazandırılması ve deniz turizmi tesisleri için karadaki hizmetlerin değerlendirilerek bütünsel planlama yapılması hususları öne çıkmaktadır.

Ülkemizde deniz turizmi tesislerinde yatırım süreci çok uzun sürmekte ve yatırımcıyı bezdirmektedir. Mevzuatta eşgüdüm eksikliği ve dağınıklık yaşanmakta, kıyılarımızdaki yetki karmaşasından dolayı bürokratik işlemler uzun sürmekte ve birçok kurumdan izin alınmasını gerektirmekte, yapılan planlar üst üste örtüşmediği için sorunlar ortaya çıkmaktadır. Gerek yabancı yatırımcının ülkemize çekilmesi gerekse Türk yatırımcıların özendirilmesi için süreç kolaylaştırılmalı ve kısaltılmalıdır.

Benzer şekilde, deniz turizmi tesislerinde işletme sürecinde de farklı kurumlarla muhatap olunmakta ve pek çok işlem yürütülmektedir. Deniz turizmi için merkezi otomasyon sisteminin olmaması, ilgili kurumlar arasında veri alışverişindeki sorunlar, seyir izin belgesinin (transitlog) elektronik ortamda alınmaması gibi konular uygulamada sorunlara neden olmaktadır. Ülkemizi ziyaret eden teknelere ilişkin istatistikler de sağlıklı şekilde toplanamamaktadır.

Belgesiz işletmecilik yapan belediyeler veya Bakanlıkça belgelendirilmeyen tesisler hizmet kalitesinin düşmesine ve haksız rekabete sebep olmaktadır. Ayrıca, deniz turizminde de personel kalitesi sorunu bulunmaktadır. Gezinti teknelerindeki rekabetin fiyata yansması hizmet kalitesinin düşmesi ve güvenlik unsurlarının dikkate alınmamasını ortaya çıkarmaktadır.

Toplumda deniz turizmi (ulaşım değil durak noktalarında ziyaretleri içeren seyahat) konusunda bilinç oluşturulmamış olduğundan iç turizmde deniz turizmine ilgi düşük kalmakta, deniz seyahati anlayışı gelişmemektedir. Deniz-kum-güneş için erken rezervasyon sayesinde iç turizm hareketlenmiş olmakla beraber yerli tur operatörleri deniz turizmi indirimleri yapmadığından iç turizmde bu alanda bir hareketlenme yaşanmamaktadır. Amatör denizciliğin gelişmesini teşvik edici uygulamalar yetersiz kaldığından üç tarafı denizlerle çevrili ülkemizde yat/tekne sahipliği de düşük düzeyde kalmaktadır.

Fırsatlar: Gelişen deniz turizminden alabileceğimiz pay yüksektir. Yat turizminin gelişmesi için öncelikle bağlama kapasitemizin artırılması gerekmekte olup bu konuda kamu kaynaklarından da marina altyapı yatırımları için pay ayrılıyor olması bir fırsat yaratmaktadır. Benzer şekilde özel sektörün yanı sıra kamu sektörü de kruvaziyer liman altyapısı için kaynak kullanabilmektedir.

Kruvaziyer turizmi için hava ve kara lojistik alternatiflerinin bir arada olması önem arz etmektedir. İzmir ili bu gereklilikleri sağlamaktadır. İstanbul'da uluslararası bir limanımız olmamakla birlikte, havayolu taşımacılığında şehrin uluslararası bir bağlantı noktası olması İstanbul'un kruvaziyer turizmde öne çıkması için büyük bir fırsat sunmaktadır. Bu nedenle İstanbul'a modern, bagaj/malzeme indirme bindirme imkânlarını veren ve ihtiyaçlarını temin eden bir kruvaziyer limanın kazandırılması gerekmektedir.

Hava ve kara lojistiğini bir arada sunmanın yanı sıra Karadeniz'e çıkış noktası olması nedeniyle de İstanbul kruvaziyer turizmi açısından çok önemli bir noktadır. Kruvaziyer turizmi 2017 yılında neredeyse sıfır noktasına kadar gerilemiş olmakla beraber bu durumu yaratan etmenlerin önümüzdeki dönem ortadan kalkacağı düşünülerek liman yapımına başlanması ve

iki sene sonra limanın hizmete hazır hale getirilmesi önerilmektedir. Bu kapsamda İstanbul-İzmir arasında Çanakkale’de kruvaziyer liman yapımı da değerlendirilebilir.

Gerekli teşvik ve işbirliği çalışmaları ile Karadeniz’de deniz turizminin geliştirilmesi ve ortak tur programlarının oluşturulması fırsatı vardır.

Kruvaziyer liman projelerinin kruvaziyer turizmine hizmet vermenin ötesinde otel, alışveriş merkezi vs. kullanımlara sahip kentsel dönüşüm projeleri şeklinde tasarlanması kruvaziyer turizme katkı sunmamaktadır. Gemi kapasitelerinin 6000 yolcu sayılarına ulaştığı göz önüne alındığında, geminin limana yanaşması durumunda yolcuların şehir içine ve tekrar gemiye transferini sağlayacak otobüsler ile en az 100 otobüslük bir alan kapasitesi gerekmekte, ancak bu tür projelerde böyle bir alan ayrılamamaktadır (Gemiden inen yolcuların hepsi tek yere gitmediğinden raylı sistem pratik bir çözüm değildir). Bunun yanı sıra, limana yanaşacak kruvaziyer gemilerin çok büyük olması nedeniyle liman arkasındaki alanlar ve kullanımlar da gölgede kalmaktadır.

Tehditler: Bölgemizde ortaya çıkan jeopolitik riskler, dünyaki şartlardan dolayı yakın çevremizde karmaşa ve savaşların devam etmesi, ayrıca mültecilerin deniz yolunu sıklıkla kullanması talebin düşmesine neden olmakta ve önümüzdeki beş yıl deniz turizmi için bir tehdit oluşturmaktadır.

Geçmiş dönemlere bakıldığında denizlerimize kıyısı olan komşu ülkelerle gerekli deniz turizmi işbirliğinin gerçekleştirilememesi de bir tehdit olarak belirmektedir.

Kıyılardaki yapılaşma, bazı destinasyonlarda taşıma kapasitesinin aşılması olması ve deniz kirliliğinin artması denizciliği ve pahalı bir turizm ürünümüz olan mavi turu tehdit edebilecektir.

Kıyı alanlarıyla ilgili ayrı bir yönetim modeli oluşturulmadığı, yetkiler farklı kurumlar arasında dağıtıldığı ve kurumlar arasında koordinasyon eksikliği bulunduğu için kıyılarımız etkin yönetilememektedir.

2.2.7. Uluslararası Mukayeseli Olarak Türkiye İçin Temel Göstergeler ve Uluslararası Konum

2011-2015 döneminde turist varışları açısından dünyada altıncı sırada olan Türkiye, 2016'da onuncu sırada yer almıştır. Önceki dönemlerde turizm gelirleri açısından 12. sırada iken, 2016 yılında 18,7 milyar ABD doları ile 18. sıraya gerilemiştir. 2016 yılında yaşanan krizler ve olumsuz gelişmelerle Türkiye'ye gelen turist sayısında ve turizm gelirlerinde bir düşüş yaşanmış, fakat alınan önlemler ve devletin girişimleri ile 2017 yılında toparlayarak %31,7'lik bir artış ile turist sayısında tekrar dünya liginde ilk on ülke arasında yer almıştır.

2017 yılında dünyada 1,3 milyar kişi seyahat etmiştir. Türkiye'nin Fransa, İspanya, İtalya, Yunanistan gibi temel rakiplerinin içerisinde yer aldığı Güney Avrupa'da bu sayı 266 milyon civarında gerçekleşmiştir. Türkiye'ye seyahat edenler ise 38 milyon kişi ile dünyada seyahat eden toplam kişi sayısının %2,9'luk kısmına karşılık gelmiştir. Turizm gelirleri açısından dünyada tahmini olarak 1.305 milyar ABD doları ve Güney Avrupa'da 204 milyar ABD doları gelir elde edilirken; Türkiye, 26,3 milyar ABD doları geliri ile dünya pastasından %2 ve Güney Avrupa pastasından %12,8 pay elde etmiştir. 2014-2017 yılları arasında Türkiye'nin dünya turizm gelirlerindeki payı ortalama %7,8 oranında düşerken Türkiye'yi ziyaret eden kişilerin ortalama harcamalarının yıllar itibariyle gerilediği görülmüştür. Onuncu Plan döneminde dünyada ve Türkiye'de turizm sektöründeki gelişmeler Tablo 5'de özetlenmiştir.

Tablo 5. Onuncu Kalkınma Planı Dönemi Turizm İstatistikleri

	2014	2015	2016	2017	2014-2017 Değişim
Dünya Turist Sayısı (milyon kişi)	1138	1189	1235	1322	16,16%
Güney Avrupa Turist Sayısı (milyon kişi)	214,9	225,5	228,5	266,8	24,15%
Türkiye Turist Sayısı (milyon kişi)	41,4	41,6	31,4	38,6	-6,76%
Dünya Turizm Geliri (milyar ABD Doları)	1252	1196	1220	1332	6,3%
Güney Avrupa Turizm Geliri (milyar ABD Doları)	199,2	176,1	174,7	198,9	-0,15%
Türkiye Turizm Geliri (milyar ABD Doları)	34,3	31,54	22,1	26,3	-23,32%
Türkiye'nin Dünya Turizm Gelirindeki Payı (%)	2,7	2,6	1,8	2,0	-26%
Kişi Başı Ortalama Harcama (ABD Doları)	828	756	705	681	-17,75%

Kaynak: UNWTO, TÜİK

2017 yılında Dünya Ekonomik Forumu tarafından hazırlanan Seyahat ve Turizm Rekabet Endeksi sıralamasına göre, dört ana kriter ve bunlara bağlı 14 alt kriterde yedi üzerinden puanlanarak elde edilen sıralamada 136 ülke içerisinde Türkiye 4,14 puanla 44. sırada yer almıştır. Rapora göre turizmde rekabet üstünlüğü sağlanan alanlar havaalanı ulaşım altyapısı, kültürel kaynaklar ve iş seyahati olurken rekabette geride kaldığımız alanlar ise emniyet ve güvenlik, çevresel sürdürülebilirlik, insan kaynakları ve emek piyasası ile seyahat ve turizmin öncelikli hale getirilmesi olmuştur.

WTTC 2018 Türkiye raporuna göre Türkiye, GSYH'ya 32 milyar ABD doları doğrudan katkısı olan seyahat ve turizm sektörü ile dünyada 15. sırada, 98,4 milyar ABD dolarlık toplam katkısı göz önüne alındığında ise 14. sırada yer almıştır. Ayrıca sektörün GSYH'ya katkısı dünya ortalamasının üzerinde gerçekleşmiştir. Rapora göre Türkiye, sektörün işgücüne doğrudan katkısı olan 461.800 iş ile dünyada 35. sırada ve toplam katkısı olan 2.093.600 iş ile de 22. sıradadır. Sektörün işgücüne katkısı özellikle doğrudan katkı bakımından dünya ortalamasının gerisinde gerçekleşmiştir. Diğer taraftan, Türkiye sektör yatırımlarında dünyada 10., ziyaretçi ihracatında ise 13. sırada yer almıştır.

2.3. İlişkili Temel Alanlarındaki Gelişmelerin Rapor Konusu Alana Yansıması

OECD Turizm Eğilimleri ve Politikaları 2018 raporuna göre, seyahat hareketliliği önümüzdeki 20-25 yılda bir dizi iç ve dış faktörden etkilenerek sektör ve politikacılar için hem fırsat hem de zorluk yaratacaktır. Ziyaretçi sayılarının, güvenlik endişelerinin, gezginlerin algılarının, gümrük ve göç politikalarının değişmesinin yanı sıra ulaşımdaki yenilikler, erişim altyapısı ve havacılık düzenlemelerinin gözle görülür biçimde büyümesi bireylerin hareketlerini etkileyecektir. Özellikle gümrük, göç politikaları ve vize şartları gibi seyahati kolaylaştırıcı önlemler, destinasyonlar arasında hareketliliği kolaylaştıran ve destinasyon seçimini etkileyen önemli unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

Gelişen işgücü piyasası sayesinde artan yerel ve yurtdışı seyahat ve turizm harcamaları ile küresel tüketici harcama gücünün 2018'de daha da artması ve bunun Türkiye'ye yönelik seyahatleri olumlu yönde etkilemesi beklenmektedir. Seyahat ve turizm büyümesi beklentileri önümüzdeki dönem için oldukça cesaret verici olmasına rağmen yükselen otel fiyatları ve diğer maliyetlerin yanı sıra artan petrol fiyatları ve havayolu ücretleri nedeniyle 2018 ve sonrasında büyümenin biraz daha yavaş olacağı düşünülmektedir. Türkiye'de son yıllarda yaşanan

enflasyonist baskı ve enerji fiyatlarındaki artış turizm sektöründe işletme maliyetlerini artırmış, petrol fiyatlarında son dönemdeki artışlar da ulaşımı ve turizmi olumsuz etkilemiştir.

Dünyada yeni gezgin grubu olan orta gelirli hane halkı sayısındaki artış seyahat ve turizm büyümesinin temelini oluştururken bunun yansımalarının Türkiye’de de kendini göstermesi beklenmektedir. Gelecek on yıl boyunca küresel ekonomiden daha iyi performans göstermenin yanı sıra, sektörün büyüklüğünün iletişim, ticari hizmetler, üretim ve perakende satış ve dağıtım dahil olmak üzere bir dizi küresel ekonomik sektörü aşması beklenmektedir.

Türkiye turizminin sürdürülebilir niteliğe kavuşturulması ve marka haline getirilip kalıcı niteliğe sahip olmasının sağlanması amacıyla ülkemiz genelinde alınan tedbirlerin yansıması sonucunda turizm sezonu olarak nitelendirilen 15 Mayıs - 15 Ekim günleri arasında inşaat faaliyetlerine kısıtlama getirilmiş ve bu uygulama turizm faaliyetlerinin olumsuz etkilenmesi durumunu ortadan kaldırmıştır.

WTTC’ye (2015) göre turizm sektöründe istihdam edilmede diğer sektörlerle kıyasla daha az beceri engeli bulunmaktadır. Bu durum, insanların az tecrübe veya nitelikle de olsa sektörde çalışabileceği ve iş başında eğitebileceği anlamında geniş emek havuzunu gösteren bir olumluluk gibi görünse de algılanan kariyer çekiciliğine ve kariyer yollarına etkisi bakımından olumsuzluk yaratabilmektedir. Farklı raporlara göre önümüzdeki dönemde gelişen bilgi teknolojilerinin sektörde iş süreçlerini ve pazarlama yollarını değiştireceği, ayrıca sadakat ve inovasyonun rekabette belirleyici unsurlar olacağı göz önüne alındığında, Türkiye’de turizm sektöründe farklı düzeylerde eğitim almış personel istihdamının önemi ortaya çıkmaktadır.

Dünya genelinde tüm sektörlerde olduğu gibi turizm sektörünün de yakından etkileneceği temel çevresel sorun küresel ısınmadır. WTTC’nin uluslararası anlaşmalara destek veren küresel iklim görüşmelerini desteklemek için yayımladığı İklim Değişikliği Üzerine Liderlik raporuna göre, turizm sektörü 2005'ten 2035'e kadar Karbondioksit emisyonlarını %50 oranında azaltma yolundadır. Bu gelişmelerin ulusal turizm stratejileri belirlenirken gözönünde bulundurulması önemlidir.

2.4. Türkiye’deki Dinamikler ve Dünyadaki Eğilimlerin Muhtemel Yansımaları

Gelişmiş ülkelerdeki ekonomik büyüme ve işsizlik oranlarının düşmesi gelişmekte olan ülkelere de yansiyarak büyümelerini hızlandırmaktadır. OECD raporuna göre 2017 yılında küresel ekonomi %3,58 civarında büyümüştür.

Olumsuz bazı gelişmelere rağmen turizm dünyada sürekli büyüme eğilimi göstermektedir. Seyahat olgusu insanlar için sadece özel bir etkinlik olmaktan çıkarak hayatlarının bir parçası haline gelmiştir. İnsanlar günlük hayatlarının dışında farklı deneyimler aramaya; içgüdülerinin yönlendirdiği geniş arazileri, okyanusları dolaşmaya, dağlara tırmanmaya ve gökyüzünü keşfetmeye yönelmektedir. OECD ülkeleri başta olmak üzere, dünyada seyahat olgusunun Y kuşağı ile değişmeye başlaması ve kültürel ilişkilerin artması insanları farklı arayışlara yöneltmiştir. Özellikle 2023 Türkiye Turizm Stratejisi belgesinde ele alınan alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi daha da önem kazanmaktadır.

OECD'ye göre turistler, ziyaret ettikleri yerlerle özde bağlantılı yerel, otantik ve yeni deneyimler aramaya devam etmektedir. Hem bölgesel hem de ulusal düzeyde, yiyecek ve içecek zenginliği destinasyonların marka imajının eşsiz unsurlarıdır. Ulusal mutfak gelenekleri güçlü kalmakta, ancak yiyecek içecek küreselleştikçe deneyimlerin özgünlüğü de tehdit altında kalmaktadır. Yiyecek içecek, turizm harcamalarının %30'undan fazlasını oluşturduğu ve bu gelir düzenli olarak doğrudan yerel işletmelerde kaldığı için turizm hizmetlerinin geliştirilmesinde önemli bir role sahiptir.

Türkiye'de kitle turizminin yükselişi 1970'lerde başlamış, ancak plansız dönemlerdeki çarpık yapılaşmanın yanı sıra, planlı dönemlerdeki yanlış uygulamaların sürekliliği sektörün sürdürülebilir kalkınmasına mesafe koyan yaklaşımlar geliştirmiştir. Yakın çevremizde meydana gelen siyasi istikrarsızlık ortamı ve ülkemize yönelik terör olayları seyahat edeceklerde güvenlik endişesi yaratmıştır. Türkiye'de son yıllarda yaşanan krizler nedeniyle turist profilinde de olumsuz gelişmeler yaşanmış ve geliri yüksek turist Akdeniz çanağındaki diğer ülkelere yönelmiş veya yabancı tur operatörleri tarafından yöneltmiştir. Bahse konu süreçlerin yansımaları ise işletmelerin fiyat kırmaları ve turist başına ortalama harcama miktarının azalması ile sonuçlanmıştır. Onuncu Kalkınma Planı döneminde turist profilinin düşük gelirli ülkelere doğru kaydığı görülmüştür.

Turizm sektörü dünya genelinde 292 milyondan fazla insan için önemli bir geçim kaynağı haline gelmiş ve çok daha fazlası için bir barış, güvenlik ve iletişim kaynağı olmuştur. Diğer taraftan, WTTC araştırma sonuçları seyahat ve turizm sektörünün insan sermayesi sorunlarının diğer sektörlerde karşılaşılan zorluklardan çok daha yüksek olduğunu, 46 ülkenin 37'sinin önümüzdeki 10 yıl içinde bir yetenek açığı veya sıkıntısı yaşayacağını ortaya koymaktadır. Önümüzdeki yıllarda yetenek geliştirme ve koruma konusundaki ilerlemeler, seyahat ve turizm

sektöründe en çok ihtiyaç duyulan becerileri geliştirmek ve artırmak için proaktif ve dikkatli yetenek tedarik yönetimi politikaları geliştirmek ve ülkelerinde en iyi olanak sağlayan ortamları yaratmak üzere özel sektör, eğitim kurumları ve devletler arasında daha güçlü ve daha koordineli bir çaba sağlanmasını gerektirmektedir. Bu konuda en önemli görev Yüksek Öğretim Kurulu ve turizm akademisyenlerine düşmektedir.

2016'da dünya çapında iş seyahatlerinde 1,2 trilyon ABD doları harcanarak toplam seyahat ve turizm harcamalarının neredeyse dörtte biri (%23'ü) temsil edilmiştir. Türkiye'de maalesef bu dinamik yakalanamamış ve iş seyahati gelirlerinde düşüş görülmüştür. WTTC'ye göre iş seyahatlerinin geliştirilebilmesi için teknolojiye ve altyapıya yatırım yapılması, vize yüklerinin azaltılması, siber güvenliğe önem verilmesi ve diğer iş seyahati gereksinimlerinin karşılanması gerekmektedir.

Türkiye'ye en çok turist gönderen ülkelere ve oranlarına bakıldığında, sektörün yeni pazar arayışından ziyade mevcut pazarları koruma yönünde bir eğilime sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumun sürdürülebilir olmadığı Rusya krizinde tecrübe edilmiştir. Türkiye'ye gelen turistlerde ülke çeşitliliğinin sağlanmaması ve sektörün yeni pazar arayışlarına ilgi göstermemesi eğiliminin değiştirilmesi gerekmektedir.

UNWTO'nun 2030 yılı tahminlerine göre turist varışlarının yüzde 58'i gelişmekte olan ülkelere gerçekleşecektir. Türkiye'nin turizm sektöründe olgun pazar konumundaki ülkelerin yanı sıra gelişen ülkelerle de rekabet etmesi gerekecektir.

Demografik ve sosyal değişimler, turizm talebinin önümüzdeki dönemde çeşitlenmesine neden olacaktır. Turizm arzının talebe göre şekillenmemesi durumunda sektörde pazar kaybı sorunuyla karşı karşıya kalılabilecektir. Bu nedenle, turistlerin ilgi alanlarına cevap verecek şekilde turizm çeşitliliğinin sağlanması büyük öneme sahiptir.

İslami hassasiyeti olan turistlerin daha fazla seyahat etmeye başlaması ile birlikte gündeme gelen *helal turizm* kavramı, islami ihtiyaçları gözeterek seyahat standartlarının oluşturulmasını amaçlamaktadır. Helal turizm pazarından daha fazla pay alma hedefi doğrultusunda yoğun çaba sarf eden Avustralya, Japonya, Güney Kore, Tayvan, Tayland ve Singapur gibi Müslüman olmayan ülkelerin yanı sıra Malezya, Birleşik Arap Emirlikleri, Türkiye, Endonezya, Katar ve Suudi Arabistan gibi Müslüman ülkeler de helal turizm standartlarının ve ülke yaklaşımının ortaya konması konusunda çalışmalar yürütmektedir. Ülkemizde Türk Standartları Enstitüsü (TSE) bünyesinde TK37: Helal Teknik Komitesi

tarafından TS 13683 Helal Yönetim Sistemi – Oteller standardı hazırlanmış ve uygulamaya konmuştur. Standart, helal hizmet veren oteller başta olmak üzere tatil köyleri, pansiyon ve diğer konaklama tesisleri için Helal Yönetim Sistemini kapsarken, tur organizasyonlarına yönelik turizm etkinliklerini içermemektedir. Helal turizm açısından Türkiye İslam tarihi ve kültürü bakımından eşsiz değerlere sahip olması ve coğrafi konumuyla 400 milyon Müslüman'ın yaşadığı ülkelere yakınlığı nedeniyle büyük bir potansiyele sahiptir. Küresel Müslüman Seyahat Endeksi'ne göre Türkiye İslam İşbirliği Teşkilatı üyesi ülkeler arasında 2017 yılında ikinci sırada yer almıştır. Helal turizm pazarının gelecekte de büyümeye devam edeceği, turist sayısının 2020 yılında 156 milyon kişiye ulaşacağı ve harcama miktarının da 220 milyar ABD doları olacağı tahmin edilmektedir. 2026 yılında ise pazarın büyüklüğünün 300 milyar ABD doları düzeyinde bir büyüklüğe erişeceği öngörülmektedir.

Öte yandan günümüzde *paylaşım ekonomisinin* turizm sektöründe kullanımına ilişkin örnekler ortaya çıkmaya başlamıştır. Tercihleri bu yönde olan turistlere yönelik çözümlerin sunulması olumlu bulunmakla beraber bu kapsamda hizmet veren yerlerin uyması gereken standartlara yönelik bir düzenleme bulunmaması ve bu piyasada hizmet sunumu yapanların mali açıdan izlenememesi sorun yaratmaktadır. Paylaşım ekonomisi turizm sektöründe özellikle konaklama ve ulaşım segmentini etkilemektedir. İnsanlar sahip oldukları varlıkları (ev, araba, yiyecek vb.) turistlerle paylaşmakta ve daha ucuz seyahat imkânı sunmaktadır. Bu durum, konaklama hizmeti sunan ve vergi ödeyen işletmeleri ve tur operatörlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Paylaşım ekonomisi ucuz seyahatin önünü açarken, turistler açısından da tüketici hakları ve güvenliği, haksız rekabet ve ekonomik aktivitelerde gri/muğlak alanlara da zemin oluşturmaktadır. Olumlu ve olumsuz etkileri bulunan paylaşım ekonomisi konusunda dengeli bir politika izlenmeli ve gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

3. PLAN DÖNEMİ PERSPEKTİFİ

3.1. Uzun Vadeli Hedef ve Amaçlar

Türkiye’de turizm sektörünün vizyonu ve bu vizyona yönelik uzun vadeli hedeflerine bu bölümde yer verilmiştir. Türk turizmi, 1980 sonrası yapılan hamlelerle ulusal ve uluslararası bazı istikrarsızlıkların yaşandığı dönemler hariç sürekli büyümüş ve genellikle belirlenen hedeflerin üzerinde bir performans göstermiştir. Söz konusu artışlara Onuncu Kalkınma Planı dönemi çerçevesinde bakıldığında, artış oranının geçmiş plan dönemlerinden daha düşük düzeyde seyrettiği görülmektedir. Bunun nedenleri arasında ülkede yaşanan terör ve darbe girişimleri ile uluslararası ilişkilerde yaşanan sorunlar gösterilebilir. Bununla birlikte 2007 yılında hazırlanarak yürürlüğe koyulan Turizm 2023 Stratejisinin eylem planlarına dönüştürülerek uygulamaya geçirilmemesi de son dönemdeki beklentilere ulaşılamamasında önemli bir etken olarak değerlendirilmektedir.

2017 yılında gerçekleştirilen 3.Turizm Şurası, Turizm Stratejisinin güncellenmesi ve turizmin planlı gelişimi açısından önemli bir fırsattır. Bu toplantıda alınan çok sayıda stratejik ve taktik kararın uygulanması ile turizm endüstrisinde önemli bir büyüme gözlemlenebilecektir. Buna ek olarak On Birinci Kalkınma Planı Turizm Özel İhtisas Komisyon toplantılarında da ortaya çıkan çok sayıda görüş bu sürece katkı sunacaktır. Turizmin amaç ve hedeflerinin belirlenmesinde gerek Onbirinci Kalkınma Planı tedbirleri gerekse Şura Kararlarının uygulanacağı varsayımı göz önünde bulundurulmuştur. Dolayısıyla planda ifade edilen hedeflere erişilmesinde başta Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Kalkınma Bakanlığı olmak üzere ilgili tüm taraflara önemli görevler düşmektedir.

Uluslararası seyahat hareketlerine yönelik yapılan çeşitli araştırmalar, kişi başına düşen gelirin ve boş zamanın artmasına bağlı olarak önümüzdeki yıllarda daha fazla sayıda kişinin bu hareketlere katılacağı ve harcamalarının da artacağına yönelik sonuçlar ortaya koymaktadır. Nitekim UNWTO, 2023 yılında 1,5 milyar kişinin seyahat edeceğini ve bu rakamın 2030 yılında 1.8 milyara ulaşacağını öngörmektedir. En fazla tercih edilecek destinasyonların başında ise Kuzeydoğu Asya ve Güney Avrupa/Akdeniz gelmektedir ki bu da Türkiye’nin pastadan önemli oranda pay alacağına işaret eder.

2023 ve 2033 yıllarında ülkemize gelecek turist sayısını ve kişi başı harcama miktarının tahmin edilmesinde, Özel İhtisas Komisyonu üyelerinin katılımıyla gerçekleştirilen *Sayısal Delfi Tekniği* kullanılmıştır. Delfi Tekniğinin temelinde, bir soruna ilişkin çözümü üretmek için

tek kişinin düşüncelerinden yararlanmak yerine birçok kişinin düşüncelerini bir araya getirmenin daha etkili olacağı fikri yatmaktadır. Delfi Tekniğinin uygulamasında, bir konu hakkında uzman kişiler bir araya gelirler ve o konu ile ilgili tahminde bulunurlar. Sayısal, Yönetmel ve Tarihsel olmak üzere üç farklı Delfi Tekniği mevcuttur. Sayısal Delfi uygulanırken ilk turda uzmanların konu ile ilgili olan tahminleri toplanmakta ve bu tahminlerin ortalaması alınarak tek bir tahminde uzmanlara iletilmektedir. İkinci turda uzmanlardan tekrar tahminde bulunmaları istenmekte ve yine tüm tahminlerin ortalaması hesaplanarak uzmanlara gönderilmektedir. Bu turda da uzmanlar ya tahminlerini güncelleyerek yeni bir tahmin yapmakta ya da tahmininden emin olan uzmanlar ikinci turda da aynı tahminde bulunabilmektedirler. Bu şekilde iki veya daha fazla tur gerçekleştirilerek tahmin edilen değere son şekli verilmektedir.

Bu çalışmada, Özel İhtisas Komisyonu üyelerine turist sayısı ve turizm geliri dâhil olmak üzere birtakım göstergelerle ilgili 2010-2016 yılları arasındaki dönemlere ait yıllık verilerin yazılı olduğu tablo verilmiş ve 2023 ile 2033 yıllarına ait tahminlerini yazmaları istenmiştir. Üyelerin tahminlerini yazdığı evraklar toplanmış ve tabloya işlenerek ortalamaları hesaplanmıştır. Sonrasında yeni tablonun çıktısı alınarak yine üyelere dağıtılmış ve yeniden tahmin yazmaları istenmiştir. Daha sonra tahminler tekrar toplanarak dosyaya işlenmiş ve yine ortalamaları hesaplanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre komisyon üyelerinin 2023 ve 2033 yılı turist sayısı, turizm geliri ve ortalama harcama tahminleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 6. 2023 ve 2033 Yılları için Turist Sayısı, Turizm Geliri ve Ortalama Harcama Hedefleri

Yıl	Turist sayısı	Turizm Geliri (ABD Doları)	Ortalama Harcama (ABD Doları)
2023	50 milyon	45 milyar	900
2033	70 milyon	70 milyar	1000

Türk turizminin vizyonunu gerçekleştirmesi bağlamında Tablo 6'da belirtilen sayısal hedeflerini yakalaması, sektörel hedef ve amaçlarını gerçekleştirmesi önemlidir. Özel İhtisas Komisyonu çalışmaları neticesinde beş yıllık dönemi kapsayan On Birinci Kalkınma Planı hedefleri ile onbeş yıllık dönemi kapsayan uzun vadeli 2033 yılı hedefleri aşağıda belirtilmektedir.

3.1.1. Vizyon

Ülkenin turizm vizyonu “Rekabetçi ve yenilikçi uygulamalarla dünyadaki hızlı değişime ve yeni trendlere uyum sağlayabilen; doğal çevreye ve yerel hayata saygılı, nitelikli personel ile kaliteli hizmet sunan, kamu ve özel sektör işbirliği ile tüm paydaşların ihtiyaçlarına cevap verebilen; sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda ülkemizin mevcut potansiyelini en iyi şekilde değerlendirerek turizmde lider ülkeler arasında yer almasını hedefleyen; güçlü, saygın ve vazgeçilmez nitelikte planlı ve verimli bir turizm sektörü oluşturmak” şeklinde ifade edilmiştir.

3.1.2. Uzun Vadeli Hedef ve Amaçlar (2033 Yılı)

- Türkiye'nin turistik değerlerini dünyanın tüm ülkelerinde tanınır bir hale getirmek,
- Ekonomik ve çevresel sürdürülebilirlik ilkelerinden taviz vermeden dünyanın en önemli dört turizm ülkesi içerisinde yer almak,
- Turizmi oniki aya ve tüm coğrafi bölgelere dengeli bir biçimde yayarak bölgesel kalkınmaya katkı sağlamak,
- Turizm sektörünün ihtiyaç duyduğu tüm alt ve üstyapı yatırımlarını tamamlamış olmak,
- Turizmde dijitalleşmede öncü ülkeler arasında yer almak.

3.2. On Birinci Kalkınma Planı (2023 Yılı) Hedef ve Amaçları

- Turizm hizmetlerini çeşitlendirmek,
- Turizmin ülkenin farklı bölgelerinde gelişimini sağlamak,
- Turizmde gelen turist sayısı ve turizm gelirlerini arttırırken, mevcut pazarları korumak ve güçlendirmek, bunun yanında gelişen pazarlara odaklanmak,
- Turizmde dijitalleşme odaklı büyümeyi gerçekleştirmek,
- Turizmde Türk gastronomisini ön plana çıkarmak ve bu alanda markalaşarak büyümeyi sağlamak,
- Bünyesinde ilgili kamu kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının yer alacağı ulusal ve yerel destinasyon yönetim örgütlenmelerini kurarak faaliyetlerine etkin bir biçimde başlamasını sağlamak, Kültür ve Turizm Bakanlığını destinasyon yönetim örgütlenme modeli göz önünde bulundurarak yeniden yapılandırmak,

- Başta 2634 Sayılı Turizmi Teşvik Kanunu ve 1618 Sayılı Seyahat Acentaları Birliği Kanunu olmak üzere turizmi ilgilendiren mevzuatı yeniden yapılandırmak,
- Ulusal turizm veri bankası kurmak ve turizm istatistiklerini çeşitlendirerek etkin bir biçimde izlemek,
- Türkiye’de iç turizm hacmini arttırmak ve dezavantajlı grupların da turizm hareketliliğine katılabilmesini sağlamak,
- Turizm sektörünün tüm bileşenlerinde diplomalı veya sertifikalı çalışanların istihdam edilmesinin zorunlu hale getirilmesiyle hizmet kalitesinde lider ÷lke konumuna gelmek,

3.3. Hedeflere Dönük Temel Amaç ve Politikalar

- Turizmin gelişimini ulusal ve bölgesel master planlar çerçevesinde sağlamak,
- Eskimeye başlayan tesislere yenileme yatırımında teşvik verilmesi yoluyla rekabetçi bir konuma erişmek veya rekabetçi konumumuzu korumak,
- Marka imajımızı en başarılı ÷lkeler ile rekabet edebilir bir konuma taşımak,
- Turizm hizmetlerini Y-Z ve Alfa kuşaklarının (2010 ve sonrası) beklentilerine göre şekillendirmek,
- Turizmde küresel eğilimleri sistematik bir biçimde izlemek ve turistik ürünü bu eğilimlere göre dinamik bir biçimde tasarlamak,
- İpek Yolu Turizminin ilgili ÷lkelerle entegre gelişimini sağlamak,
- Turizm eğitimi ve istihdamı arasındaki bağlantıyı güçlü bir şekilde kurarak insan kaynaklarının nitelik ve nicelik sorununu çözmek,
- Turizm mevzuatının günün koşullarına uygun bir biçimde sürekli güncel olmasını sağlamak.
- Her düzeydeki turizm eğitim kurumlarının sektör beklentilerini karşılayacak nitelikte eğitim vermesini sağlamak,
- Kültür Turizmi, Sağlık Turizmi, Kış Turizmi, Golf Turizmi, Deniz Turizmi, Eko turizm, Kongre ve Fuar Turizmi, Gastronomi Turizmi gibi turizm türlerinin gelişimini sağlamak,
- Özellikle en önemli turizm pazarımız olan Avrupa ÷lkeleri ile son dönemde gerilen ilişkileri düzeltmek, Avrupa halkları üzerindeki olumlu imaj algısını güçlendirmek,

- Yenilikçi uygulamaları desteklemek,
- Turizm teşviklerinin etkinliğini arttırmak ve bu amaçla teşvikleri ülkenin turizm vizyonu çerçevesinde yeniden düzenlemek, bölge-tür özellikli yıllık teşvik sistemine geçmek,
- Tanıtımda ulusal yaklaşım yerine bölgesel veya destinasyon temelli bir yaklaşımı benimsemek,
- Tanıtım bütçesini arttırmak, turizm gelirlerinin her yıl en az %1'ini tanıtım faaliyetlerine ayırmak,
- Turizm Gelişim Bölgeleri, Turizm Koridorları, Turizm Kentleri ve Ekoturizm bölgelerinin planlı gelişimini sağlamak,
- Altyapı, üstyapı, çevre, ulaşım, kültür, tarih ve sanat alanında gelişmeler sağlayarak bu bileşenlerin turizme katkısını arttırmak,
- Kentleşmeyi planlı bir biçimde gerçekleştirerek aşırı betonlaşmayı önlemek, ıslah gereken alanlarda gerekli çalışmaları yapmak,
- Turizmde yenilenebilir enerji kullanımını arttırmak.

3.4. Temel Amaç ve Politikalara Dönük Uygulama Stratejileri ve Tedbirler

Turizm sektörünün gelişimi ve dünyadaki eğilimlere ayak uydurabilmesi için ortaya koyulan hedefler doğrultusunda 2019-2023 yılları arasında alınması gereken tedbirler aşağıda yer almaktadır.

3.4.1. Mevzuat Alanında Yapılması Gereken Düzenlemeler

3.4.1.1. Turizm İşletmelerinin Yurtdışı Faaliyetlerine Yönelik Desteklerde Düzenlemeler

Küresel piyasa oluşumları içerisinde Türk ürünlerinin pozisyonlarını sağlamlaştırmak amacıyla yurt dışında faaliyet gösterecek olan ve Türk sermayesi ile kurulan tur operatörlerinin, seyahat acenta şirketlerinin, kruvaziyer firmalarının, havayollarının, tarifersiz uçuş firmalarının açılması ve bu firmaların ülkemize yönelik yurtdışı pazarlama faaliyetlerini gerçekleştirmelerinin teşvik edilmesi; TURQUALITY şartlarının turizm sektörüne uygun ve uygulanabilir hale getirilmesi,

Markalaşma, ülke imajına olumlu katkı sağlama, uluslararası standartlara ulaşma ve uluslararası zincir hale gelme amaçlarına hizmet edecek şekilde, üçten fazla konaklama

işletmesi yatırımı yapan ve/veya aynı ya da çatı markası altında işleten Türkiye menşeli konaklama işletmelerine özel işletme teşvikleri sağlanması,

Yabancı tur operatörlerine bağlılığı azaltmak amacıyla Türk menşeli tur operatörlerinin desteklenerek belirli kriterler çerçevesinde uluslararası pazarlarda söz sahibi olmasının sağlanması,

Kruvaziyer ve uçak desteklerinin destinasyon farklılıkları gözetilerek; sürdürülebilir ve performansa dayalı olması, ayrıca konaklama sektörünü de kapsayacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

3.4.1.2. Arazi Tahsisi ve İmar Alanında Yapılması Gereken Düzenlemeler

Arazi tahsisi için Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı ile yapılan sözleşmelerde ödenmesi gereken hasılat pay bedellerinin en alt oranda eşitlenmesi ve kamu kurumları ile yapılan mevcut sözleşme şartlarının tek tip halinde düzenlenmesi,

Arazi tahsislerinde, taşınmaz tahsisi kira bedellerinin taşınmazın metrekaresi üzerinden hesaplanması, tesisin işletmeye geçmesinden sonra alınan hasılat payının %1 olarak sabitlenmesi, Yap-İşlet-Devret modeli ile ihale edilen turizm yatırımlarında benzer modelin esas alınmasının sağlanması,

Alternatif turizm için hazine arazileri tahsisleri yapılması ve turizm amaçlı tahsislere yönelik mevzuat düzenlemelerinde (hazine taşınmazlarının turizm amaçlı tahsisinde, tapuda üst hakkı kurmak vb.) kurumlar arasındaki düzenleme ve uygulamadaki farklılıkların giderilmesi ve tahsislerin koordinasyonunda Kültür ve Turizm Bakanlığının tek yetkili kılınması,

Turizm yörelerindeki arazi kullanma ve altyapı kararlarının gerek yerel yönetimler gerekse merkezi yönetimce sürdürülebilir turizm göz önünde bulundurularak alınması,

Turizm Merkezi ve Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişimi Bölgesi ilan edilen alanlarda uygulama imar planının tasdikinden sonra plan kararı getirilmeyen alanların Turizm Merkezi ve Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi sınırları dışına çıkarılması,

Turizm Merkezi ve Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi sınırlarının, kapsadıkları kentsel alanlar (Kemer, Manavgat, Ahlat, Tatvan, Karasu gibi) dışarıda bırakılacak şekilde revize edilmesi,

Deniz turizmi tesislerinin kira bedellerinin belirlenmesinde alan büyüklüğü veya tesis kapasitesi gibi tek tip bedel parametresinin esas alınması, Yap-İşlet-Devret modeli kullanılmadan yapılan yat limanları için hazine tarafından tahsil edilen kara ve deniz alanları kira bedellerinin ödenebilir seviyelere getirilmesi, deniz yüzeyinden kira bedeli alınmaması, mendirek içi deniz yüzeyi alanının yeniden tanımlanarak hesaplamasının yapılması, yüzer iskelelerin dolgu alanı olarak değerlendirilmemesi gerekmektedir.

3.4.1.3. Turizm Sektörünü Geliştirmeye Yönelik Devlet Desteklerinde Düzenlemeler

Turizm gelirlerinin %5'inin (%1'inin tanıtım amaçlı kullanılması kaydıyla) performansa dayalı olarak seyahat acentası, tur operatörü, ulaştırma, konaklama ve deniz turizm tesisleri yatırımcı ve işletmecilerine paylaşılacağı bir destek hibe modelinin geliştirilmesi,

İç turizm hareketlerinin temel üreticisi olan yerel tur operatörlerini destekleyecek yasal ve mali tedbirlerin belirlenmesi,

Turizm teşvik ve yatırım politikalarının, kamu kurumları ve ilgili STK'lar tarafından koordineli hazırlanan "Dönüşüm Stratejisi ve Master Plan" doğrultusunda öncelikli destinasyon ve türe göre geliştirilmesi, ayrıca Turizm Merkezleri ve Kültür ve Turizm Koruma ve Geliştirme bölgeleri arasında önceliklendirme yapılması,

Kamp alanlarının imar planlarında korunması ve plan kararlarında değişikliğe gidilmemesi, anayol üzerinde uygun görülen akaryakıt ve dinlenme tesislerinde, karavan parkı ve atık su boşaltma sistemlerinin oluşturulmasına olanak sağlanması,

Alternatif turizm türlerine ilişkin teşvik sisteminin ve destek araçlarının geliştirilmesi,

Bölgesel havacılığa lisans verilmesi, küçük havalimanlarının kurulmasının teşvik edilmesi, gümrüklü meydanların işlevsel hale getirilmesi,

Transit Liman/ İskeleler belirlenirken gerek şehir merkezi gerekse de yakın çevresinde çok önemli turistik değerler barındıran merkezlere öncelik verilmesi ve her iki transit limanın aynı bölgeye hitap etmemesine dikkat edilmesi,

Yaşanan sıkıntılar nedeni ile verimsiz çalışan ya da kapanan konaklama tesislerinin rezidans, hastane, ofis ve benzeri kurumlara dönüştürülebilmesi için mevzuat ve imar planı revizyonlarına izin verilmesi,

Mera Kanunu'nda "turizm merkezi ilan edilen mera alanlarında ot bedeli ödenmez" şeklinde düzenleme yapılması gerekmektedir.

3.4.1.4. Turizm İşletmelerine Yönelik Yapılması Gereken Mevzuat Düzenlemeleri

Her düzeyde turizm okullarından mezun olan öğrencilerin niteliklerinin, turizm sektöründe çalışabilecekleri alanların, çalışma koşullarına ilişkin bilgilerin ve tüm haklarının da kapsandığı "Turizm Teşkilat Kanunu" nun çıkarılması,

1618 sayılı Kanun, 2634 sayılı Kanun ve Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik'te yer alan eğitimli personel çalıştırma ile ilgili hususların Mesleki Yeterlilik Kurumunca yayımlanan Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi dikkate alınarak, turizm sektöründe istihdam edilecek olanlarda (çağrı usulü ve dışarıdan hizmet alımlarında çalıştırılan personel de dâhil olmak üzere);

- 5544 Sayılı Mesleki Yeterlilik Kurumu Kanunu'na göre düzenlenmiş Mesleki Yeterlilik Belgesi'nin,
- 3308 Sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'na göre düzenlenmiş olan Ustalık Belgesi'nin,
- Milli Eğitim Bakanlığı veya üniversiteler tarafından verilen diplomanın aranması,

Bahse konu mevzuatta geçen turizm işletmelerinde çalışanlardan istihdam edildiği iş/meslekle ilgili olmak üzere kademeli olarak 2019'a kadar %25'inde, 2021 yılına kadar %50'sinde, 2023 yılında ise %100'ünde söz konusu belgelerden birine sahip olmasının zorunlu hale getirilmesi, turizm işletmelerinde çalışan toplam personelin yukarıda ifade edilen oranlara göre en az %20'sinin, istihdam edildiği iş/meslekle ilgili olmak üzere "turizm alanında önlisans ve üstü diplomaya sahip olması" veya "Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde yer alan Seviye 5 ve üzeri belgeye sahip olması" hususunun 1618 sayılı Kanun ve 2634 sayılı Kanun kapsamına eklenmesi,

Belediye belgeli konaklama ve yeme-içme tesislerinde çalışan personelin de eğitim gerekliliklerinin Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelikte yer alan ilgili maddelerle uyumlandırılması, belirli süreli iş sözleşmelerinin kurulabilmesine ilişkin düzenlemenin turizm sektöründe geçerli neden olduğunun varsayılması,

İş Kanunu'nda turizm sektörünün özelliği dikkate alınarak yeni bir düzenleme yapılması, turizm sektöründe mevsimsellik veya zorunlu nedenlerle kriz ilan edilmesine bağlı kalmadan kısa çalışma ödeneği uygulamasının yapılması, düşük sezonda sektöre verilen SGK desteğinin

arttırılması vb. yollarla istihdamın sürekliliğinin desteklenmesi, mevcut desteklerde aranan koşulların yeniden değerlendirilmesi, işverenlerin çalışanlara yönelik teşviklerle ilgili etkin bir biçimde bilgilendirilmesi. sezonluk çalışmanın olumsuz etkilerini önlemek üzere gerekli tedbirlerin alınması,

Turist rehberliği denetimleri hususunda, Kültür ve Turizm Bakanlığı, TUREB ve TURSAB işbirliğinde "Turist Rehberliği Denetim Kılavuzu" hazırlanması,

Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmeliğin sektörün uluslararası niteliği ve piyasa özelliği dikkate alınarak, yeni ihtiyaçlara yön verecek şekilde genel hükümler çerçevesinde nitelikler ön plana çıkarılarak yeniden düzenlenmesi, yapılacak düzenleme sırasında turizm tesisi görüntüsü altında tarım alanlarının elden çıkmasına neden olabilecek ikincil konut gelişimlerine imkân verilmemesi, işletmecilik özellikleri itibarıyla farklılaşan otel konseptlerinin (küçük oteller, üçüncü yaş grubuna yönelik ilave sağlık hizmetlerinin sunulduğu yeni otel türü, wellness otel, helal turizm sertifikalı konaklama işletmesi, sadece spor turizmüne hizmet verecek profesyonel konaklama tesisleri vb.), kamp ve karavan faaliyetlerinin Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelikte yer alması,

Sektöre yönelik tüm teşvik ve desteklerin bir araya toplanması, yatırımcı dostu, yalın, esnek, dinamik, istikrarlı ve sektörün stratejik gelişimine etki edecek şekilde teşvik ve destek uygulamalarının düzenlenerek yapılan analizler çerçevesinde şekillenmesi, bütüncül ve stratejik bir teşvik sisteminin yeniden tasarlanması ve çatı olarak 2634 sayılı TTK'da veya önerilen "Turizm Teşkilat Kanununda" birleştirilmesi; turizmi teşvik mevzuatındaki dağınıklığın giderilmesi, teşvik niteliği korunarak ve yönetim ilkeleri dikkate alınarak plan ve hedefler doğrultusunda koordinasyon esaslarını belirleyen ilgili maddesinin seyahat acentacılığı faaliyetlerini de kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmesi, merkezi hükümet ve yerel idareler arasında yaşanan çok-başlılık konusu ve kamusal yetki dağılımının Kanun'da yapılacak değişikliklerle gözden geçirilmesi ve verilen destek ve teşviklerin sonuçlarının izlenmesi,

Alternatif turizm türlerinin tanımının yapılması, standartlarının oluşturulması, bu tür turizm alanlarında faaliyet gösteren turistik belgeli işletmeler, seyahat acentaları ve rehberlere sertifikasyon sisteminin getirilmesi,

Tesis belgelendirmelerinin en fazla beş yıl süreli olması, sınıflandırma formlarında tesislerin hizmet standardını ölçmeye yönelik asgari kriterlerin bulunması, formların tesislere bölgelere göre fırsat eşitliği sağlayacak şekilde uyarlanması, kayıtdışı günlük kiralık evler ve kaçak otelcilik faaliyetlerinin engellenmesine yönelik gerekli düzenlemelerin yapılması,

Konaklama tesislerinin ve yat limanlarının tümünün tek elden Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından denetlenmesi, belgelendirilmesi ve sınıflandırılması, bu nedenle yerel yönetimlerin ve diğer Bakanlıkların yetkilerinin Kültür ve Turizm Bakanlığına devredilmesi,

Helal Turizme yönelik standartların ve Mesleki Yeterlilik Kurumu işbirliğinde akreditasyonlarının belirlenmesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından denetim ve izleme yapılarak standartların güncellenmesi,

Kültür ve Turizm Bakanlığında belge almadan faaliyet gösteren deniz turizmi tesislerinin belge altına alınması, deniz turizmi araçlarında sınıflandırılma yapılmasına ve belge iptalinin düzenlenmesine ilişkin mevzuatın gözden geçirilmesi, yerel yönetimlerce günübirlik gezi teknelerine bağlama ve barınma imkânı sağlanması, günübirlik gezi teknelerinin yüzer lokantalar olarak çalışmasının engellenmesi, iç sularda turizm amaçlı gezi tekneleri faaliyetlerini yürüten araçlar ile İstanbul Boğazı'nın markası olan "boğaz gezisi" yapan tur teknelerinin mevzuat kapsamına alınarak çalışma şekil ve standartlarının belirlenmesi, deniz turizmi araçlarının yolcu taşıma kapasitesinin Deniz Elverişlilik Belgesi'nde belirtilen kapasiteyi aşmamak kaydıyla turizm amaçlı olarak belirlenmesi, bu araçların hizmet kalitesine göre sınıflandırılması, Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığınca gemi cins tanımında gezinti tenezzüh teknesi boylarının sınırlandırılması,

Rezervasyon çağrı merkezlerinin yasal zemine oturtulması, bu konuda denetim mekanizmasının oluşturulması,

Kredi garanti fonunun turizme özel destek vermesi,

EXPO ve benzeri organizasyonlar için yapılan yatırım ve harcamaların sürdürülebilirliğinin sağlanması için fizibilite çalışmalarının yapılması,

Ülkemizde etkinlik faaliyetlerine yönelik yapılan tesislerin henüz projeye başlanmadan fizibilite etütleri ve etkinlik pazar araştırmalarının yapılmasının zorunlu hale getirilmesi ve kapasitelerin buna göre belirlenmesinin sağlanması, etkinlik katılımcı sayıları, katılım sıklıkları, beklentileri, Uluslararası Kongre ve Konvansiyonlar Birliği (ICCA), Uluslararası

Konvansiyon Merkezleri Birliği (AIPC) ve Uluslararası Toplantı Profesyonelleri (MPI) gibi birliklerin rapor ve standartlarının bu hususta dikkate alınması gerekmektedir.

3.4.2. Yatırım ve Planlamaya Yönelik Düzenlemeler

3.4.2.1. Yatırımlara Yönelik Düzenlemeler

Tüm turizm destinasyonlarındaki yatırımların gözden geçirilerek, yıpranmış, kullanım süresi dolmuş ve imar aflı tesislerin, konutların, kooperatiflerin Türk kültür ve anlayışını yansıtan turizm amaçlı yatırımlara dönüşümünün başarıyla uygulanmakta olan kentsel dönüşüm sistemine benzer şekilde kapsamlı bir “Fiziksel Dönüşüm Projesi” marifetiyle sağlanması,

Turizm yatırımlarının ihtiyaçlara uygun olarak belirlenmesi, projelendirilmesi ve fizibilite raporlarının hazırlanması,

Turizm yatırım alanlarının karasal alanlarda tahsis, kıyılarda ise kullanım iznine ilişkin imar planı problemleri çözülmüş bir şekilde yatırımcıya arz edilmesi gerekmektedir.

3.4.2.2. Planlama ve Planlı Gelişime Yönelik Düzenlemeler

Tüm destinasyonlarda bütüncül ve katılımcı master planlar hazırlanması yoluyla turizmin gelişiminin sağlanması,

6360 sayılı KHK kapsamında köy statüsünden mahalle statüsüne dönüşen doğa turizm alanlarında kırsal/yerel mimarinin korunması ve yerele özgü mekânsal planların üretilmesi,

Turizmin kentler ve bölgeler üzerindeki olumlu etkilerini arttırabilmek ve olası olumsuzlukları minimize etmek için kentlerde turizm envanterlerinin oluşturulması, sürdürülebilir turizm stratejilerinin hazırlanması, bunların yerel yönetimlerin stratejik planları ve mekânsal planlarıyla bütünleştirilmesi,

Faaliyetlerde planlama hiyerarşisine dikkat edilmesi, turizmin gelişmesi ve beklenen ekonomik ve sosyal etkiyi yaratabilmesi için yerel/il düzeyinde bağımsız planlamadan vazgeçilerek üst ölçek plan kararlarına uygun tematik ve mekânsal planlamanın yapılması,

Kentsel dönüşümlerde kültürel mirasın dikkate alınması, üst ölçekli planların içerisinde kültür turizmi odaklarının belirlenmesi,

İlgili kamu kurumlarının yaptığı kıyı alanlarını kapsayan master planlarının bütünleştirilmesi ve güncellenmesi,

Kış turizmi için ülkemize gelen yabancı turist sayısı düşüklüğü göz önüne alınarak kış turizmi yatırımları öncesi mutlaka fizibilite yapılması gerekmektedir.

3.4.3. Kurumsal Yapıyı İyileştirmeye Yönelik Düzenlemeler

3.4.3.1. Kamuda Kurumsal Yapının İyileştirilmesine Yönelik Düzenlemeler

Turizm Enformasyon Bürolarının dijitalleştirilmesi, yeniden yapılandırılması, sayılarının arttırılması ve nitelikli kalifiye eleman çalıştırmalarının sağlanması,

Turizm taşımacılığı hakkında her kurumun ayrı yetkilendirilmesi ve birbirleri ile çelişen hükümlerin mevzuatta yer alması sorunları giderilerek, bu konuda tek yetkili otoritenin belirlenmesi, ilgili mevzuata önerilen Turizm Teşkilat Kanunu'nda yer verilmesi,

Bakanlıklar arası yetki karmaşasının önüne geçilmesi, planlamada nihai tasdik verecek yetkili kuruluşun kesin olarak belirlenmesi,

Turizm alanları ve bu alanların dışında yapılacak turizm yatırımları için planlama yetkisinin tek elde toplanması; bu özel kapsamlı yetkinin Kültür ve Turizm Bakanlığında olması, turizm amaçlı imar ve yatırım planlaması konularındaki yetki çakışmasının giderilmesi,

“Arazi Geliştirme” anlayışıyla destinasyon odaklı planlamaya geçilmesi, bu amaçla Turizm Merkezlerinde ve Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde Kültür ve Turizm Bakanlığının tam yetkili olması ve başka kurum ve kuruluşlar ile yaşanan yetki çatışmasının giderilmesi, bahse konu olan hususlara önerilen Turizm Teşkilat Kanunu'nda yer verilmesi,

Turizmin stratejik önemi göz önünde bulundurularak Kültür ve Turizm Bakanlığının “Ekonomi Koordinasyon Kurulu”na alınması gerekmektedir.

3.4.3.2. Kriz Yönetimine Yönelik Düzenlemeler

Kriz dönemlerinde devletin seyahat acentelerine, tesislere ve otellere gerekli maddi desteği vermesi; bu dönemlerde fiyatların düşürülmesinin önlenmesi için çalışmalar yapılması,

Özellikle yurtdışı turizm hareketinde oluşan/oluşacak bir kriz durumunda;

- Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde kriz durumlarında doğru müdahalelerin hızla yapılabilmesi amacıyla kamu ve özel sektör temsilcilerinden oluşan bir “Ulusal Turizm Kriz Yönetim Sistemi”nin kurulması,
- Kriz yönetiminde Bakanlık ile birlikte Destinasyon Yönetim Örgütlerinin interaktif biçimde birlikte çalışması,

- Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından ‘‘Türkiye Turizmi Kriz ve Algı Yönetim Planının’’ oluşturulması; gerekli durumlarda hemen uygulamaya geçirilmesi,
- Kriz öncesinde, sırasında ve sonrasında sosyal medyanın aktif olarak kullanılması,
- Ayrıca, Dışişleri Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı aracılığıyla yoğun bir diplomasi kampanyası sürdürülerek, Türkiye’ye yönelik seyahat uyarılarının kaldırılması/yumuŐatılmasının sağlanması,

Havalimanı yönetimlerinin hitap ettikleri pazarda bulunan tur operatörü temsilcileri ile düzenli temas halinde bulunarak olası sorunların çözümünde birlikte hareket etmesi,

Kongrelerin iptal olması durumunda oluşacak ekonomik kayıpların önlenmesi için kongrelerin sigorta kapsamına alınması,

Deprem riski, afet yönetimi konusunda strateji ve eylem planı yürütmeye yönelik çalışmalar yapılması gerekmektedir.

3.4.3.3. Turizmde  rg tlenmeye Yönelik Düzenlemeler

Destinasyonun; ‘‘turistik çekiciliklere veya çekim gücüne sahip, bu çekiciliklerin alt ve üst yapı imkânları/hizmetleri ile desteklendiği, turistik ürün yapısı ve özelliklerine ilaveten bölgenin sosyo-ekonomik özellikleri ve taşıma kapasitesinin de dikkate alındığı noktasal, yerel ve bölgesel ölçekte ilgili tüm paydaşların görüŐleri alınarak coğrafı sınırları Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından belirlenmiş mek nlar’’ olarak ele alınması,

Turizm gibi birçok faaliyet alanı (sağlık, güvenlik, ulaşım, imar, eğitim, finans gibi) ile doğrudan ve/veya dolaylı ilgili olan bir sektörün daha verimli yönetilebilmesi için tüm yönetsel fonksiyonları tamamen veya kısmen üstlenecek, Türkiye koşullarına uygun, özgün ve koordinasyon sağlayıcı destinasyon yönetiminin kurulması, bu modele göre destinasyon yönetim örgütlerinin sadece ihtiyaç duyulan belde, ilçe ve illerde kurulması, söz konusu kuruluşun yönlendirme yapmak ve temel politikaları belirlemek üzere coğrafı bölgeler düzeyinde koordinasyon kurullarının ve ulusal düzeyde üst kurulunun oluşturulması, Kültür ve Turizm Bakanlığının yetkilerinin destinasyon yönetimini ilgilendiren kısımlarının bahsi geçen üst kurula devredilmesi ve bu kurulun  yelerinin Kültür ve Turizm Bakanı başkanlığında turizm sektör paydaşları, ilgili kamu kurum, kuruluş temsilcileri ile  niversite temsilcilerinden teşkil edilmesi,

Belde, ilçe ve il ölçeğinde oluşturulması öngörülen Destinasyon Yönetim Örgütlerinin, destinasyon yönetimine ilişkin, altyapı, tanıtım, koordinasyon vb. tüm faaliyetlerin tek elden yönetildiği ve bölgedeki kilit paydaşların yönetiminde yer aldığı bir yapı halinde örgütlenmesi,

Destinasyon yönetim örgütlerinin sadece turizm potansiyeli yüksek olan belde, ilçe ve illerde kurulması, bu kararın destinasyon yönetim üst kurulu veya Bakanlıkça ölçülebilir kriterler esas alınmak koşuluyla verilmesi (Aksi durum bütün coğrafi bölgeleri ve yöreleri, turizm potansiyeli yüksek olduğu varsayımıyla turizm yatırımlarına aynı anda açmak anlamına gelmekte ancak bu etkin bir yaklaşım olmamaktadır),

Esnek bir yapıda ve Kalkınma Ajanslarına benzer bir biçimde oluşturulabilecek bu yapıların bölge içinde ve üst yapılanmalarla olan ilişkilerinde çok düzlemli yönetişimi sağlayacak mekanizmalarla donatılması; politika, plan, program, faaliyetler ve bütçe ilişkisinin en verimli biçimde tasarlanması,

Söz konusu yeni yapılanmanın; yerel, bölgesel ve ulusal stratejiler, eylem planı ve bölgesel programlar oluşturmasının sağlanması ve hayata geçirilmesini koordine etmesi,

Her destinasyon yönetim örgütü ile bölgesel ve ulusal destinasyon yönetim yapılanmalarına merkezi ve yerel paylardan oluşan bir bütçe tahsis edilmesi,

Bu tür bir yapılanmanın hayata geçirilmesi için turizmin tüm bileşenlerini kapsayacak hükümleri içerecek “Turizm Teşkilat Kanunu” çıkarılması ve yukarıda ifade edilen konulara ilişkin mevzuat düzenlemelerine bu Kanun’da yer verilmesi gerekmektedir.

Günümüzün küresel rekabet ortamında her destinasyon hedef turist kitlesine yönelik olarak gerçekleştirdikleri tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinde uluslararası, ulusal, bölgesel ve yerel düzeylerde güçlü, farklı ve rekabetçi stratejiler geliştirmek zorundadır. Temel fonksiyonu destinasyona gelen ziyaretçi sayısını artırmak olan Destinasyon Yönetim Örgütleri, destinasyonun sahip olduğu çekicilikler, erişilebilirlik, pazarlama ve fiyatlandırma gibi unsurların yönetiminin koordine edilmesini sağlayan yenilikçi bir kurumdur. Günümüzde dünya genelinde onbinden fazla destinasyon yönetim örgütü faaliyet göstermektedir. Destinasyon Yönetim Örgütlerinin görevleri arasında; politikaların belirlenmesi, destinasyon planlaması ve stratejilerinin geliştirilmesi, bunların takibi ve değerlendirilmesi, destinasyon pazarlaması, markalaması ve konumlandırılması, paydaşlarla ilişkiler kurulması, çevresel yönetim ve kaynakların idaresi, insan kaynaklarının geliştirilmesi ve eğitilmesi, kalite

güvencesi oluşturulması, araştırma ve bilgi yönetiminin gerçekleştirilmesi, kriz yönetimi ve sakinlerin refah düzeyinin yükseltilmesi bulunmaktadır.

Akdeniz çanağında Türkiye'nin rakibi olan Fransa, İspanya, İtalya gibi ülkeler, ülke temelli turizm tanıtım politikalarında strateji değişikliği yapmış ve bölgesel turizm tanıtımı ile turizm çeşitlerinin tanıtımına da başlamıştır. Söz konusu ülkeler, bu stratejiye uygun olarak turizm tanıtımı ve pazarlaması faaliyetlerini yeni bir modele göre örgütlemiş; coğrafya, tesis, altyapı, doğal çevre, arkeolojik varlıklar ve kültürel değerler yönü ile farklılık gösteren turizm bölgelerini, farklı pazar gruplarına göre konumlandırmıştır. İspanya, Marbella ve Kanarya Adaları'nı; Fransa, Cote d'Azur, Paris, Normandiya, Courchevel ve Korsika'yı; İtalya, Toscana ve Sardinia Adası'nı bağımsız bir destinasyon markası haline getirerek dünya turizm pazarına, ülke olarak değil alt bölge olarak tanıtmıştır. Amsterdam, Bali, Barselona, Boston, Chicago, Kopenhag, Kosta Rica, Halifax, Helsinki, New York, Oregon, Rio de Janeiro, San Francisco, Singapur, Stockholm, Sydney, Toronto, Vancouver gibi pek çok yer tanıtım ve pazarlama faaliyetleri profesyonel örgütlerce yürütülen kentlere örnek olarak verilebilir.

3.4.4. İnsan Kaynakları Alanında Yapılması Gerekenler

3.4.4.1. Turizm Eğitimi Alanında Yapılması Gerekenler

Millî Eğitim Bakanlığı ile yapılacak çalışmalar sonucunda ilk ve orta dereceli okulların ders müfredatına turizm ve yerel/genel tanıtım konularını içeren ders konulması, ülkemizin tarihsel açıdan önem arz eden değerleri (Çanakkale, Anıtkabir gibi) barındıran yerlerine okul gezilerinin zorunlu kılınması, ayrıca eğitim süreci içerisinde şehir turlarının gerçekleştirilmesi,

Orman ve Su İşleri Bakanlığınca verilen doğa eğitimlerine ek olarak bilinçlendirme esaslı kamu spotları yapılması, öğrencilerin bu alanlara götürülmesi, yaban eğitiminin Milli Eğitim müfredatına eklenmesi, ancak bu tür uygulamaların doğayı tehdit eder boyuta gelmemesi ve yerel yönetimler, İl Milli Eğitim ile Gençlik ve Spor Müdürlükleri işbirliğinde yapılacak etkinliklerle, öğrencilerin yaşadıkları kentin tarihi ve turistik değerlerine karşı aidiyet duygusu kazanmalarının sağlanması,

Öğrenciler ile gençlerin ucuz tatil yapabilmesine olanak sağlayan ve farklı deneyimler sunan tesisler ve kamp merkezlerinin hayata geçirilmesi, bu sayede yıl içinde belli dönemlere bağlı kalmayan sürekli turizm hareketliliğinin sağlanması,

Kış turizmine ve deniz turizmine iç talep yaratmak amacıyla eğitim sisteminde kış spor ve yelken okullarının kurulması, kayak merkezlerine ve marinalara öğrencilerin ekonomik erişiminin sağlanması, okullarda kış sporlarının veya yelkenciliğin seçmeli ders olması, benzer şekilde bölgesinde öne çıkan spor faaliyeti eğitiminin ilköğretimden başlayarak verilmesi, öğrenciler için yaz ve kış spor haftaları düzenlenmesi, turizm sektöründe iç talep yaratılabilmesi için ilin ön plana çıkan turizm özelliğine göre okulların veya derslerin açılması,

Kent içi ulaşım aracı sürücülerinin Mesleki Yeterlilik Kurumu Mesleki Yeterlilik Belgesi almalarının yaygınlaştırılması, Mesleki Yeterlilik Kurumu bünyesinde turizm taşımacılığı komitesinin kurulması,

Turizm eğitimi veren fakülte, yüksekokul, meslek yüksekokulları ve ilgili STK'ların yerel halkta turizm bilincinin geliştirilmesi amacıyla düzenlediği eğitim programlarının sayısının artırılması,

Halka, muhtarlara ve yerel yöneticilere yönelik turizm ve kültürel miras konulu eğitimlerin düzenlenmesi,

Ulusal ve uluslararası fon kaynakları kullanılarak yürütülen turizm projeleri bünyesinde, turizm bilinçlendirme faaliyetlerinin de yer almasının sağlanması,

Kalkınma Ajanslarının hazırlamış oldukları il eylem planlarında turizm bilinçlendirme faaliyetlerini içeren projelere yer verilmesi, Kalkınma ajanslarının yıllık bütçelerinden belirli bir oranın yaygın turizm eğitimi faaliyetlerinin desteklenmesi için ayrılması,

Tüm turizm eğitim kurumlarında eğitimcilerin eğitimi programlarının zorunlu tutulması,

Her düzeydeki turizm eğitim kurumlarında, yoğunlaştırılmış yabancı dil derslerinin program süresince dengeli bir biçimde dağıtılarak ders programlarının güncellenmesi, yabancı dilin sadece üniversite eğitimi döneminde değil farklı eğitim dönemlerinde de (ilköğretim ve ortaöğretim) etkin şekilde verilmesi,

Çin'in büyüyen ekonomisi, dünya ile ticaret alışverişi ve İpek Yolu projesinde Türkiye'nin önemli rolü düşünülerek Çin diline diğer yabancı dillerle birlikte müfredatta yer verilmesi, öğrencilerin yurt dışında yabancı dil öğrenim planlamalarına Çince'nin dâhil edilmesi,

YÖK tarafından yürütülen kontenjan belirleme ve bölüm/program açma işlemlerinde, arz/talep analizi yapılarak Kültür ve Turizm Bakanlığı koordinasyonunda oluşturulacak ve

içerisinde ilgili STK'ların da bulunacağı kuruldan görüş alınması, turizm sektöründe ihtiyaç duyulan personel sayısı üzerinde bölgesel ve ulusal çalışmalar yapılması, ilgili orta öğretim/yükseköğretim kurumlarının kontenjanlarının ve bölüm/program sayılarının bu çalışma sonucuna göre belirlenmesi,

Turizm Eğitim Merkezleri (TUREM) benzeri bir yapının yeniden hayata geçirilmesi,

Lisans eğitimi düzeyinde Etkinlik Yönetimi Bölümlerinin aktif hale getirilmesi,

Yükseköğretimde akreditasyon ve kalite artırısının teşvik edilmesi,

Turizm eğitimi veren okullarda uygulamalı eğitimlerin nitelikli bir şekilde yapılabilmesi için uygulama alanlarının, fiziki şartların ve araç gereçlerin eksiksiz şekilde düzenlenmesi, fiziki şartları yeterli olmayan ve uygulama laboratuvarı bulunmayan orta öğretim kurumlarının imkânlarının iyileştirilmesi,

Mutfak alanının “Tehlikeli Meslekler Sınıfı”na alınması, mutfak birimlerinde çalışacakların eğitimlerinin söz konusu alanlarda sertifikalı eğitimciler ve belge vermeye yetkili kurumlarca yapılması,

Ortaöğretim kurumlarında yer alan “Eğlence Hizmetleri” bölümlerinin sayısının arttırılması,

Hayat boyu eğitim merkezlerinde İŞKUR ve diğer paydaşlar ile birlikte turizmde ara eleman ihtiyacının giderilmesine yönelik verilen eğitimlerin yaygınlaştırılması,

Üniversite bünyesinde yer alan turizm bölümlerinde/programlarında alanında uzman akademisyenlerin görev almasının sağlanması, öğretim elemanı alımının program ihtiyaçlarına göre yapılması, ilgili bölümlerde istihdam edilecek akademik personelin Turizm Akademisyeni tanımına uygun kimselerden seçilmesi, turizm yükseköğretim kurumlarında dekan, müdür, bölüm başkanı, anabilim dalı başkanı ve program başkanlarının atanmasında Turizm Akademisyenleri Derneği'nin (TUADER) yapmış olduğu “Turizm alanında akademik unvana sahip olan ve/veya bu alanda alan yazına önemli katkılar sağlayan bilimsel çalışmaları bulunan kişilerdir.” tanımlamasının esas alınması,

Yükseköğretim düzeyinde turizm eğitimi veren kurumlarda nicelikten ziyade niteliğe önem verilmesi, yeni eğitim kurumu/bölüm/program açılmasına ilişkin kriterlerin gözden geçirilmesi, turizm yükseköğretiminde yeni eğitim kurumlarının açılmasında, fakülte, yüksekokul ve meslek yüksekokulu misyon farklılıklarının dikkate alınması ve akademik kadro

istihdamının da bu misyon farklılıkları gözetilerek gerçekleştirilmesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümlerinin sadece Turizm Fakülteleri bünyesinde açılması,

Fiziki şartları yeterli olmayan ve uygulama imkânları bulunmayan üniversitelerin ilgili turizm bölüm/programlarının iyileştirilmesi, turizm eğitim kurumlarında uygulamalı eğitimlerin uluslararası standartlarda verilmesini sağlayacak araç, gereç ve donanımların finansmanının sağlanması,

Üniversite düzeyindeki tüm turizm eğitim programlarına ilişkin Çekirdek Eğitim Programları hazırlanarak standart müfredat oluşturulması, bu aşamada özel sektörün ihtiyaçlarının ve küresel eğilimlerin gözetilmesi,

Turizm işletmeciliği bölümlerinde üçüncü sınıftan itibaren uzmanlaşmaya (konaklama, yiyecek-içecek, seyahat, ulaştırma vb.) gidilmesi,

Deniz ve sağlık turizmi gibi turizm planlarında yer verilen alanlardaki mesleklerin tanımlanması ve gerekli insan kaynaklarının yetiştirilmesine yönelik eğitim programlarının oluşturulması, deniz turizmine eleman sağlayacak okulların teşviki, Turizm Fakülteleri ve Turizm Yüksek Okullarında deniz turizmine yönelik dersler konularak marinacılık, yatçılık, kruvaziyer vb. konulardaki nitelikli istihdam açığının kapatılması,

İpek Yolu güzergâhında yer alan ülkelerdeki insan kaynaklarının gelişimine katkıda bulunmak adına ortak bir üniversite kurup farklı dillerde eğitim verecek önlisans, lisans ve lisansüstü turizm programlarının oluşturulması,

Başta Çince, İngilizce, Rusça, Arapça, Almanca, Farsça ve Korece olmak üzere ülkemizin turizmdeki ana pazar hedefleri doğrultusunda yabancı dillerinin öğretilmesine önem verilmesi, bu eğitimleri verecek yabancı öğretmenlerin istihdam edilmesi,

Turizm çevrim içi (online) eğitim öğretim platformlarının altyapısının hazırlanması veya varsa güçlendirilmesi, bu öğrenim platformları sayesinde global dünyada uzaktan turizm eğitimi almak isteyen öğrencilere eğitimin ulaştırılması, özellikle Orta Asya ve Ortadoğu ülkelerinin potansiyelinin değerlendirilmesi,

Başta Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan olmak üzere Orta Asya ülkelerinde ve İran'da turizm, otelcilik ve konaklama sektörünün eğitim açığının giderilmesi amacıyla YÖK'e bağlı olarak faaliyet gösteren üniversitelerin turizm birimlerinin aktif bir şekilde kullanılması, Kırgızistan ve Kazakistan'da YÖK'e bağlı olarak faaliyet

gösteren üniversitelerle Türkiye’deki üniversitelerin işbirliği içerisinde İpekyolu turizmi ile ilgili projeler üretmesinin teşvik edilmesi,

Sektör danışma kurullarının zorunlu hale getirilmesi,

6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu’nda yer alan unvan esas alınarak üniversite bölüm isimlerinin “Turist Rehberliği” ismiyle yeniden düzenlenmesi, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Bölümleri’nin, her biri müstakil olmak üzere, Turizm İşletmeciliği ve Turist Rehberliği Bölümü haline dönüştürülmesi, bu bölümlerin müfredatlarının da bölüm adı çerçevesinde yeniden düzenlenmesi, halen ön lisans düzeyinde eğitim veren “Turist Rehberliği” bölümlerinin kapatılması, bunun yerine yoksa aynı üniversitede lisans programlarının açılması ve kadroların bu bölümlere aktarılması, rehberlik eğitiminin lisans ve üzeri programlarda verilmesi, ilgili mevzuatın bu şekilde düzenlenmesi,

Turist Rehberliği lisans bölümlerine sadece yabancı dil puanı ile öğrenci alınması, Turist Rehberliği bölümlerine ülkenin turizm stratejileri ile uyumlu olacak biçimde Çince, Hintçe, Rusça, Farsça gibi dillerde seçmeli ders konulması, bu dillerin belirlenmesinde ve içeriklerin oluşturulmasında Kültür ve Turizm Bakanlığı ile TUREB’in görüşlerinin alınması,

Nadir dillerden dil yeterliliğine sahip lisans mezunlarının turist rehberliği yüksek lisans programlarına kabulünün kolaylaştırılması ve bu açığın yüksek lisans mezuniyeti neticesinde kapatılması,

Turist rehberliği ulusal meslek standardının ilgili taraflarla gözden geçirilmesi ve üniversiteler tarafından verilecek eğitim müfredatının buna göre güncellenmesi, turist rehberliği mesleğini icra edenlerin, mesleki bilgi, beceri ve yetkinliklerinin geliştirilmesine yönelik kişisel gelişim, mesleki etik vb. konularında, TUREB tarafından sağlanacak zorunlu hizmet içi eğitimlere tabi tutulması, rehberlikte uzmanlık alanları belirlenerek eğitimlerin buna göre verilmesi,

Rehberlik eğitiminde uygulama gezilerinin staj süresine dâhil edilmesi ve öğretim sürecinde gerçekleştirilmesine imkân sağlanması gerekmektedir.

3.4.4.2. İstihdam Alanında Yapılması Gerekenler

Turizm sektöründe nitelikli personelin istihdam edilmesine yönelik gerekli mevzuat değişikliği yapılarak turizm işletmelerinde çalışanlar için diploma, belge veya sertifika zorunluluğu getirilmesi,

Turizm işletme belgesine sahip işletmelerin sorumlu müdürlerinin turizm alanında en az önlisans derecesine veya Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde yer alan Seviye 5 ve üzeri belgeye sahip olması,

Düşük sezonda sektöre verilen SGK desteğinin arttırılması vb. yollarla istihdamın sürekliliğinin desteklenmesi, mevcut desteklerde aranan koşulların yeniden değerlendirilmesi, işverenlerin çalışanlara yönelik teşviklerle ilgili etkin bir biçimde bilgilendirilmesi ve konaklama sektöründe istihdama yönelik mevcut desteklerin devam etmesi,

Turizm eğitim kurumlarında staj denetimlerinin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi,

Stajyer ücret düşüklüğünün önüne geçilmesi açısından taban ücretin revize edilmesi,

Kültür ve Turizm Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatı içerisinde turizm ile ilgili bölümlerden mezun çalışan sayısının arttırılması, İl Kültür ve Turizm müdürlüklerinde il müdürünün veya en az bir müdür yardımcısının en az lisans seviyesinde turizm diplomasına sahip olması, İl Kültür ve Turizm Müdürlüklerinde daimi turist rehberi kadrolarının ihdas edilmesi,

Yabancı dil bilen, uluslararası alanda tecrübe sahibi kişilerin (Türk veya Yabancı uyruklu) ülkeye çekilerek üniversitelerde istihdam edilmesinin kolaylaştırılması,

Yerel yönetimlerde ve ilgili kamu kurumlarında (alan başkanlıklarında, milli parklarda, vb.) turizm lisans mezunlarının da istihdam edilmesi,

Özellikle Kültür ve Turizm Bakanlığında olmak üzere devlet nezdinde rekreasyon alanının tanınırlığının sağlanması için bu alanda araştırma ve eğitim faaliyetlerinin arttırılması,

Rekreasyon planlaması ve yönetimine yönelik iş alanlarının arttırılması ve bu alanda uzmanların istihdamının sağlanması için yasal düzenlemenin sağlanması,

Halkın sağlıklı ve bilinçli rekreatif faaliyetlere yönlendirilmesi için ilgili bakanlıkların ortak girişimleri ile projelerin ve bilinçlendirme etkinliklerinin hazırlanması,

İşyerinde verimliliği artırıcı bir etken olarak iş zamanı dışında (boş zamanda) turizm ve rekreasyon faaliyetlerine katılımın yaygınlaşması için kamu ve özel sektör çalışanlarının bilinçlendirilmesi ve bu faaliyetlere katılımlarının teşvik edilmesi,

Turizm bölümlerinden mezun olanların özellikle turizm bölgelerinde yer alan Kalkınma Ajanslarında istihdam edilmesi,

Sektörde kayıt dışı istihdama ve çalışma koşullarına yönelik kamu denetimlerinin fiili ve fiziki olarak etkinliğinin ve sıklığının artırılması,

Temalı parklar, alışveriş merkezleri ve turizm sektörünün tüm bileşenlerinde rekreasyon bölümü mezunlarının istihdam edilebileceğine ilişkin farkındalığın oluşturulması konusunda çalışmalar yapılması,

Tur ve paket turlarda rehber çalıştırma/bulundurma usul ve esaslarının yeniden belirlenerek bu kapsamda profesyonel turist rehberi bulundurulması gereken tur, transfer vb. hizmet sınırlarının net olarak belirlenmesi gerekmektedir.

3.4.5. Altyapıyı İyileştirmeye Yönelik Yapılması Gerekenler

3.4.5.1. Ulaşım Altyapısının ve Erişilebilirliğin İyileştirilmesine Yönelik Yapılması Gerekenler

Mevcut teşvik sisteminin havayolu işletmeleri için de geçerli olacak şekilde revize edilerek kapsamının genişletilmesi, uçak yakıt teşviklerinde kişi başı (iadeli) teşviklere geçilmesi, küçük ve orta ölçekli turizm paydaşlarının da faydalanmasının sağlanması, seyahat acentalarına sağlanmakta olan uçak desteklerinin sadece düşük sezonda verilmesi ve kış turizmine yönelik faaliyet gösteren acenteler kapsamında sürdürülmesinin sağlanması, ülkemiz kaynaklarının tüm turizm işletmelerinin ihtiyaçları göze alınarak değerlendirilmesi,

Turizm destinasyonlarında bulunan havalimanı terminal işletmecilerinin turizm sektörüne tanınan teşvik uygulamalarından faydalanması,

Önümüzdeki beş yılda turist sayılarının artırılmasına yönelik olarak turist getiren feribotlarda yolcu başına, yat tarifersiz sefer firmalarında yat başına teşvik verilmesi ve günübirlik turizmi teşvik etmek amacıyla kıyı turizmi destinasyonları arasında deniz ulaşımının teşvik edilmesi, mavi yolculuk teknelerinin yatırım ve işletme aşamasında teşviklerden yararlandırılması, marinalarımızda kışlayan yabancı bayraklı teknelerin Türkiye dışında alternatif marinalara gitmesini önleyecek tedbirlerin alınması,

Deniz turizmi tesisleri ve yat limanlarının yatırım teşvik mevzuatı açısından “stratejik yatırım” kapsamına alınması ve deniz turizmi tesislerinin beşinci bölge teşviklerinden yararlandırılması, kruvaziyer turizmine hâkim olan gemi işletmecilerinin ülkemizde liman işletmesinin teşvik edilmesi ve turizme hizmet verecek gemi inşaat ve yat imalat yatırımlarının teşviklerinin etkin hale getirilmesi,

Kruvaziyer turizmde liman ücretlerinin rekabet edilebilir seviyeye getirilmesi,

Tren turizmi yatırım teşviklerinin sağlanarak İstanbul-Kars, İzmir-Diyarbakır hatlarının oluşturulması, ülkemizde tren turizmi alanında faaliyet göstermek isteyen yatırımcılar ile yabancı yatırımcıların bir araya getirilmesi ve işbirliği yapmaları konusunda teşvik ve desteklerin sağlanması,

Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü'nün trafik hakları konusunun liberalleşmesini sağlamak üzere karşı ülkelerle bu yönde anlaşmalar akdetmesi ve/veya mevcut anlaşmaların bu yönde kazanımlar sağlayacak adımları atması,

Havayolu işletmeleri ve tur operatörlerinin yeni destinasyonlar, stratejik öneme sahip pazarlarda frekans/yolcu artışları, kış dönemi süresince tüm destinasyonlara ilişkin mevcut ve ek frekans/yolcu gerçekleştirmeleri için ilaveten direkt ve tarifeli seferler konusunda teşvik programları çerçevesinde desteklenmesi, farklı turizm türlerinin geliştirilmesi hedeflenen destinasyonlara söz konusu turizm için kaynak teşkil eden pazarlardan Türk Hava Yolları tarafından doğrudan uçuş konulması,

Önemli turizm destinasyonlarının yanı sıra Anadolu'da yeni noktalara tarifeli ve düşük fiyatlı uçuşların teşvik edilmesi, dünyanın önemli merkezlerinden turistik bölgelerimize doğrudan tarifeli seferlerin başlatılması, Türk Hava Yollarının Avrupa'dan, ana turist destinasyonlarından veya kaynak pazar ülkelerinden ülkemizdeki önemli destinasyonlarda yer alan havalimanlarına (öncelikle Ankara, Antalya, Dalaman, Bodrum, İzmir, Van, Çukurova, Trabzon olmak üzere) İstanbul aktarmalı değil doğrudan uçuş imkanı ve bazı destinasyonlara da özel havayolları ile ortak uçuş imkanı sağlaması, Antalya, Bodrum, Dalaman ve İzmir hattında yurtdışı tarifeli uçuşların azaltılmaması ve bu destinasyonlara Avrupa'dan ve Rusya Federasyonu'ndan doğrudan uçuşların sağlanması,

Havalimanı hizmetleri olan vize alımı, danışma, pasaport kontrolü, bagaj alım, gümrük kontrolü, ulaşım hizmetleri (transfer, araç kiralama, halk otobüsleri, tramvay, metro, özel otobüs şirketleri, taksi), güvenlik kontrolleri, yolcu kabulü, yeme/içme/alışveriş, özel hizmetler (hızlı geçiş, özel salon, engelli yolcular) gibi hususlarda süreç analizi ve optimizasyonunun yapılması,

Tarifeli ve tarifesiz uçak seferlerinde yaşanan sorunların çözülmesi, hava trafiği ve operasyonlarının çevre açısından optimize edileceği bir yönetim sisteminin geliştirilmesi, kısa mesafeli ulaşım ihtiyaçlarına yönelik hızlı tren kullanımının teşvik edilmesi,

Turistik değer arz eden noktalar için havayolu, denizyolu (arabalı vapur dahil olmak üzere), demiryolu ve karayolu ulaştırma altyapısının ve toplu ulaşım sistemlerinin tamamlanması, taksicilik ve turizm amaçlı taşıma araçlarının kıstaslarının belirlenmesi, turist transfer yetkisinin turist gúvenlięi açasından revize edilmesi, sağlık turizminin geliştirilmesi için havalimanlarında hava ambulans ve hava taksi altyapısının oluşturulması, havalimanlarında hasta ve hasta yakınları için ayrı bir kontuarın açılması, deniz ambulansı ve deniz taksi altyapısının oluşturulması,

Turizm belgeli yat limanlarından isteyen veya talep edenlerin geçici hudut kapısı olarak kabul edilmesi,

Çevreye duyarlı karayolu, havayolu, denizyolu ve demiryolu ulaşımının desteklenmesi,

Mevcut ve yeni açılacak tesislerde genel kullanım alanlarının herkes için erişilebilir hale getirilmesi, engellilerin turizm faaliyetlerine katılım sağlayabileceği fiziksel düzenlemelerin yapılması, müze ve ören yerlerinin erişilebilir hale getirilmesi gerekmektedir.

3.4.5.2. Çevrenin Korunması, Atık Yönetimi ve Enerji Verimliliğine Yönelik Yapılması Gerekenler

Sürdürülebilirlik hedefleri doğrultusunda satın alma süreçlerinin sürdürülebilir politika ile düzenlenmesi, enerji yönetimi, su kullanımı yönetimi, atıksu yönetimi, atık yönetimi, kimyasalların kullanımı ve uygulanmasının yönetimi, doğa ve biyoçeşitliliği korumaya katkı ve çevresel yönetim sistemlerinin uygulanmasının özendirilmesi,

Sektör paydaşlarının enerji verimliliği konusunda ortak hareket etmesinin sağlanması ve çevre kirliliğini önleyecek tedbirler almalarının sağlanması,

Sürdürülebilir turizm kapsamında, denizlerin ve çevrenin korunmasına yönelik denetimlerin arttırılması,

Turizm alanlarında çevre konusunda yerel halkın bilgilendirilmesi,

Turizm sektöründe faaliyet gösterenlerin farkındalıkları arttırılarak turizm yatırımlarının “yeşil büyüme” yaklaşımı doğrultusunda doğal, tarihi, sosyal ve kültürel çevreyi koruyucu ve geliştirici bir anlayışla ele alınması, turizm işletmelerinde sınırlı ve yenilenemeyen kaynakların kullanımının asgariye indirilmesi,

İklim değişikliği ve küresel ısınmanın yaratacağı turizm sezonunun değişmesi veya kaymasından dolayı turizm sektöründe ortaya çıkacak muhtemel gelir ve iş kayıplarını farklı senaryolar altında ele alan çalışmaların yapılması,

Türkiye'nin güney ve batı bölgelerinde Turizm İklim Endeksine (Tourism Climate Index) göre sıcaklığı 40 C° dereceyi aşacak gün sayısının artacağı göz önünde bulundurularak turizm sezonunun yeniden planlanması,

Deniz seviyesinin yükselmesiyle kıyı çizgisinin değişme tehdidi ve kıyıdaki turizm yapılarının bundan olumsuz etkileneceği gerçeğinden hareketle kıyı planlamasına yönelik yaklaşımın gözden geçirilmesi,

İklim değişikliğinin turizm açısından önem taşıyan tarihi ve kültürel miras üzerinde yol açacağı tehditler ile bunlara yönelik önlemlerin belirlenmesi,

Ülkemizde kayak turizmi merkezlerinin daha çok politik ve yerel idari baskılarla oluşturulduğu gerçeği ve iklim değişikliğinin kayak sezonunun kısalmasına neden olacağından hareketle kış turizmi planlamalarının verimli yapılması için tedbirler geliştirilmesi,

İklim değişikliğinden ötürü Karadeniz'de turizm sezonun uzaması, ayrıca yayla turizmi ve kırsal turizm talebinin artması nedeniyle bu bölgelere özel sürdürülebilir ve çevreci tedbirlerin alınması,

İklim değişikliği etkileri göz önünde bulundurularak Kış Turizmi Strateji Belgesinin hazırlanması,

Turizm sektörünün ana bileşenlerinden kaynaklanan sera gazı salınımlarının azaltılmasına yönelik planlama ve uygulama yöntemlerinin arttırılması,

Turizm alanlarında taşıma kapasitelerinin tespit edilmesi (ziyaretçi yönetim planları ile gerekli olan yerlerde alan yönetim planlarının yapılması ve uygulanması),

Gıda israfı hiyerarşisine uygun olarak gıda kaybı ve israfını önlemeye yönelik gıda atığının azaltılmasının teşvik edilmesi, bunun için gıda zincirinin her aşamasında planlama, atık önleme protokolleri geliştirme ve azaltma hedeflerinin belirlenmesi,

Katı atık yönetimini başarıyla yürütmek için katı atıkların çevreye ve insan sağlığına zarar vermeyecek şekilde özenle seçilmiş ve hazırlanmış bir alana sistemli olarak yayılıp toprakla örtülmesinden oluşan depolama sistemlerinin yaygınlaştırılması,

Geri dönüşüm uygulamalarının etkin ve verimli şekilde uygulanması için atıkların ayrıştırılması, muhtemel sorunların önlenmesi konularında turizm işletmelerinde görev yapan personelin gerekli düzey ve içeriklerde eğitimler alması, müşterilerin katılımının sağlanması için uygun yönlendirmelerin yapılması,

Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması ile ilgili destek ve teşvik mekanizmaları konularında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile çalışmalar yapılması,

Konaklama tesislerinin ve yat limanlarının çevresel etkilerinin en aza indirilmesine yönelik denetim ve yeşil yıldız, yeşil anahtar, mavi bayrak, mavi kart gibi belgelendirme sistemlerinin kriterleri yeniden gözden geçirilerek tüm tesisleri kapsayacak şekilde yaygınlaştırılması ve teşvik edilmesi, çevreye duyarlı konaklama tesisi belgeli tesislerin çevre mühendisi istihdamından ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı denetiminden muaf tutulması,

Turizm sektöründe karbon salınımı, karbon ayak izi, su ayak izi konusunda politikaların geliştirilmesi,

Yeşil yıldız, yeşil liman, yeşil anahtar, mavi bayrak gibi çevreye duyarlılık çalışmalarının teşvik edilmesi ve düzenli olarak kontrolünün yapılması,

Biyolojik çeşitliliğinin korunması için hassasiyetin artırılması,

Balık çiftliklerinin turizm faaliyetlerine zarar vermeyecek şekilde konumlanması,

Madencilik, sanayi ve diğer sektörlerin yatırımlarında, ÇED raporları dâhilinde verilen taahhütlerin yerine getirilmesinin takibinin etkin bir biçimde yapılması,

Yaylalarda yöresel sivil mimarinin bozulmasının önlenmesi, yeşil yol ve doğal yürüyüş yollarının düzenlenmesi, yerelde yapılacak festivallerde il idarelerince çevre konusunda önlemler alınması,

Mavi yolculuk güzergâhındaki koyların koordinatlarının belirlenmesi ve bu koyların çevresinin yapılaşmaya açılmaması, koyların taşıma kapasitelerinin belirlenmesi, rastgele demirleme yapılmaması için çapa ve şamandıra işletim modelinin hayata geçirilmesi,

Çevre korumasına ilişkin önlem alan tesislerin özendirilmesi ve teşvik edilmesi için Kültür ve Turizm Bakanlığında belgeli deniz turizmi tesisleri ile deniz turizmi araçlarında bulunan gri su, atık toplama ve bertaraf tesisleri için teşvik uygulanması,

Yatlardan alınan ve depolanan atıkların denize/çevreye zarar vermemesi için yeterli sayıda bertaraf tesisi ile koy/körfezlerde bir adet sıvı atık arıtma tesisi kurulması,

Sivil mimarlık örnekleri ve anıtsal eserlerin restorasyonunu ve gerekirse işletmesini üstlenen turizm şirketlerinin bu maliyet ve harcamalarının tamamının kurumlar vergisi matrahından indirilmesi ve diğer desteklerin sağlanması yönünde çalışmalar yapılması (han, hamam, bedesten vb),

Kültür ve Turizm, Orman ve Su İşleri, Çevre ve Şehircilik, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlıklarının işbirliği içerisinde ekoturizm bölgelerinin, doğa kırsal turizm alanlarının belirlenmesi, bu alanların ulaşılabilirliğinin denetlenmesi ve taşıma kapasitelerinin tespit edilmesi,

Koruma kullanma dengesi ve destinasyonların taşıma kapasitesi gözetilerek, turizm politikalarının, stratejilerinin ve eylemlerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

3.4.5.3. Bilgi ve Teknoloji Altyapısına Yönelik Yapılması Gerekenler

Turizmin bütün katmanlarının dijitalleşmesinin teşvik edilmesi; özellikle, teknolojinin bölgesel ürün ve destinasyon öncelikli pazarlama aracı olması ve dijital destinasyon rezervasyon yönetim modelinin oluşturulması,

Kamunun turizm konusunda dijital teknoloji yatırımı yapan firmaları ve dijital etkinlikleri teşvik etmesi, dijital yatırımları artırmayı amaçlayan destinasyonlara ilave destek sağlanması, turizm sektörü işletmelerinin internette yer alma ve isim hakkı alma, internet sayfası oluşturma, internette ve mobil cihazlardan alışveriş, dijitalleşme konularında desteklenmesi,

İç turizm politikalarının oluşturulması ve planlamaların yapılabilmesine kaynak teşkil etmek üzere iç turizm istatistikleri, veri ve analizlerinin sağlıklı biçimde toplanabilmesi için Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Belgesinde belirtilen İç Turizm Birimi kurulması ve veri bankasında toplanan verilerin yasal gereklilikle ulaşılabilir olması,

Destinasyon Yönetim Örgütleri marifetiyle kesintisiz kullanıcı deneyiminin seyahat öncesi, süresi ve sonrası süreçleri kapsayacak şekilde geliştirilmesi, turistlerin seyahat deneyimlerini anlamlandırabilmek amacıyla teknolojik gelişmelerle uyumlu dijital varlıkların (örn. mobil uygulama ve portal) sürdürülebilir bir model ile geliştirilmesi,

Havalimanları, deniz limanları, tren garları ve merkezi otobüs terminallerinde alt ve üst yapı iyileştirme çalışmaları için teknolojiye azami derecede faydalanılması,

Dijital turizm stratejisine yön vermesi amacıyla, dijital varlıklar ve çevrimiçi tüketici davranışlarının gerçek zamanlı ölçülmesi; ülke, bölge, ürün ve hedef kitle stratejileri ile somut hedeflerin ölçümleme sonuçları (analytics data, anlamsal analiz vb.) ve ziyaretçi verileri göz önünde bulundurularak belirlenmesi,

Destinasyonlarda yerel deneyimlerin tasarlanması, standartlara uygun olarak iyileştirilmesi ve içselleştirilmesi amacıyla, turizm ürünleri, servis sağlayıcıları ve yerel halka yönelik (çevrimiçi ve hibrid) etkileşimli öğrenim programları için gerekli düzenlemeler yapılması,

Turizm sektörüne hizmet üreten her boyutta işletmenin teknolojik ve dijital altyapılarının asgari düzeylerinin belirlenmesi, deneyim, ürün vb. standartların oluşturulması ve bunların hayata geçirilmesine yönelik yasal düzenlemeler yapılması,

Kamunun turizm konusunda dijital teknoloji yatırımı yapan firmaları teşvik etmesi amacıyla, 2634 Sayılı Turizmi Teşvik Kanunu kapsamına dijital teknoloji yatırımlarının dâhil edilmesi, dijital kullanım oranları doğrultusunda dijital yatırımların artırılması, dijital turizm stratejisini ve standartlarını uygulayan destinasyonlara ilave dijital tanıtım bütçesi desteği sağlanması,

Tanıtma ve pazarlama faaliyetlerine ilişkin sözü geçen tüm süreçlerin başarıyla yönetilebilmesi için güncel ve kapsamlı bir Turizm Bilgi Sisteminin oluşturulması amacıyla;

- Büyük veri toplanması neticesinde kurulacak veri bankası için veri yönetim platformu altyapısının oluşturulması,
- Hâlihazırda büyük verileri bulunan kurumların sektörün ihtiyaçlarına hızlı cevap verecek şekilde faaliyet göstermesi, yani büyük veri olarak nitelendirilebilecek bilgilerin bulunduğu Türkiye İstatistik Kurumu, Kültür ve Turizm Bakanlığı, yerel yönetimler, ticaret odaları, kredi kartı şirketleri, mobil telefon operatörleri, çevrim içi (on-line) seyahat platformları, sosyal medya kanalları, konaklama tesisleri, gümrük kapıları veya AVM'ler gibi mecralarda toplanan verinin turizm sektörünün ihtiyacına cevap verecek şekilde tasnif ve analiz edilerek devreye girmesi,
- Veri toplamanın standartlaştırılarak toplanan verilerin kullanılabilir olmasının sağlanması,
- Türkiye'nin dijital, erişilebilir turizm haritalarının oluşturulması ve gerekli mecralarda son kullanıcının kullanımına sunulması,

- Büyük verinin sektörde kullanımı konusunda yenilikçi çalışmalar yapılarak, eğilimler takip edilerek, pazar ve imaj araştırmaları yapılarak, sektöru ilgilendiren konularda bilgiler ve ziyaretçi geri dönüşümleri toplanarak, filtrelenerek ve en sonunda değerlendirilerek yeniden sektörün yararına sunulması,
- Büyük veri toplanması amacıyla mobil uygulama ve internet sitesi geliştirilerek turistlerin bu uygulamayı ve siteyi kullanmalarının teşvik edilmesi, kesintisiz kullanıcı deneyimi prensibi, seyahat öncesi, süresi ve sonrası süreçlerde ücretsiz internet erişimi, mobil uygulamalar, yapay zekâ rehberi ve desteği, mobil ödeme uygulamaları, sosyal medya iletişimi ile sürekli çevrimiçi olacak şekilde geliştirilmesi, ödül mekanizması hazırlanması, bu yolla elde edilecek verilerin yapay zekâ ile kişiselleştirilmesinin yapılması,

ISO standartlarına uygun istatistiki bilgilerin devamlı olarak üretilmesi, topluma ve ilgili kesimlere yerinde ve zamanında aktarılması,

İç turizm istatistiklerinin oluşturulması, destinasyon bazlı envanter, kapasite, iç pazardaki hareketliliğe ilişkin imaj, algı ve beklenti memnuniyetlerine yönelik istatistiklerin toplanması,

Turizm sektörünün 4.0 uygulamasına geçişi konusunda yapılabileceklerin belirlenmesi gerekmektedir.

3.4.5.4. Mevsimselliği Azaltmaya Yönelik Yapılması Gerekenler

Sezonu kısa turizm türlerinin ana turizm faaliyeti olduğu yerlerde konaklama tesislerinin nasıl değerlendirilebileceğine ilişkin önerilerin hazırlanması,

Dağların işletilmesi ile ilgili kanun çıkarılması, güvenlik denetimlerinin yasallaştırılması, kış turizmi tesislerinin kış sezonu dışında da kullanımına ilişkin planlamaların yapılması,

İç turizmde tatillerin önceden planlanması ve yerli turistin erken rezervasyon imkânlarından faydalanabilmesi için erken rezervasyon, taksitli tatil gibi uygulamaların ekonomik teşviklerle güçlendirilmesi,

Turizm sezonunun yoğun olmadığı dönemlerde 3. yaş, 4. yaş, engelli, emekli ve gençlere yönelik indirimli tatil kampanyalarının yapılması, halkın tatile çıkması ve ülkesini tanınmasını sağlamak amacıyla düşük ve orta gelirli vatandaşlarımızın ucuz tatil yapabilmesine imkân sunacak düşük faizli kredi imkânlarının sağlanması gerekmektedir.

3.4.6. Tanıtım ve Pazarlama Alanında Yapılması Gerekenler

3.4.6.1. Ürün Çeşitlendirmeye Yönelik Yapılması Gereken Düzenlemeler

Turizm alan ve merkezlerinde veya destinasyonlarda yapılan uluslararası alanda kabul görmüş veya bölgesel nitelikte festivaller, özel sergi, dans, müzik karnavalı ve olimpik spor kategorisindeki faaliyetlerin desteklenmesi, özel teşvik sağlanması,

Kış turizmi yapılan yerlerde yaz aylarında spor kampları yapılmasının devlet tarafından desteklenmesi,

Geriatrik merkezlerin kurulmasının teşviki ve otellerin geriatri ve esenlik (wellness) fonksiyonları doğrultusunda poliklinik açması için yeni yatırım ve dönüştürme projelerine izin verilmesi / ilgili mevzuatın geliştirilmesi,

Helal turizme uygun kruvaziyer gemilerinin hizmete açılması; umre programları ve uluslararası limanlara programların organize edilmesi; sağlık turizminde helal kategorisi oluşturarak, bu tesislerde helal tedavi yöntemleri ile helal sertifikalı tıbbi, medikal ve kozmetik ürün kullanımı gibi hizmetlerin sunulması,

Tarih, coğrafya, lezzet ve yerel kültürlere dayalı konaklama konsepti sunarak diğer ülkelerden ayrılmak amacıyla, Anadolu Yerel Kültür ve Konaklama Konseptinin (Anatolity: Local Hospitality - Anatolity: Türk Misafirperverliği) geliştirilmesi,

Yaşlı ve engelliler için iyi yaşam tesislerinin, destekli yaşam üniteleri alanlarının belirlenmesi, rehabilitasyon olanakları ile donatılmış turizm seçeneklerine yönelik teşviklerin geliştirilmesi,

Kür merkezlerinin turizm yatırım teşviklerine dâhil edilmesi (konaklama tesislerine verilen teşviklerden faydalanması) ve esenlik (wellness) konusunda yatırım, tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin desteklenmesi mevzuatının geliştirilmesi,

Yatak sayısında yeterli arza ulaşmış turizm destinasyonlarında yeni yapılacak tahsislerde konaklama yerine spor, eğlence, kongre gibi tamamlayıcı tesis türlerine öncelik verilmesi,

Y ve Z kuşaklarının turizm taleplerinin analiz edilmesi ve bu analizlere göre turizm türlerinin çeşitlendirilmesi,

Kültür ve Turizm Bakanlığının yurtdışı temsilcilikleri tarafından turizm eğilimleri analizlerinin yapılması ve analizlere göre ürünlerin geliştirilmesi,

İç turizmde önemli potansiyeli bulunan turizm türlerinde yenilikçi yaklaşımlarla ürün çeşitliliğinin artırılarak pazara sunulması,

Öne çıkan yönlerinin belirlenmesi amacıyla her ilin kültür ve turizm envanterlerinin güncellenmesi ve yerel sanatçıların, zanaatkârların ön plana çıkarılarak ürünlerinin desteklenmesi/teşvik edilmesi,

Turizm çeşitliliği için kavramların oturtulması, alternatif turizm türlerinin tanımlanması, bunlara yönelik envanterlerin çıkarılması, talep analizlerinin yapılması ve sonuçlara göre bu alandaki yatırım ve faaliyetlerin programlanması, ayrıca farklı rotalara Türkiye'nin üye olmasına yönelik çalışmalarının gerçekleştirilmesi,

Ülke genelinde eko turizm ağının kurulması, bu alanda sertifikasyon sistemine geçilmesi,

Arkeolojik kazıların maddi katkılarla desteklenmesi için restorasyon çalışmalarına ağırlık verilmesi, bu konuya ilişkin restorasyon işçilerinin yetiştirilmesi, yaşayan müzelerin sayısının artırılması ve desteklenmesi, kültür girişimciliğinin önünün açılması, somut olmayan kültürel miras envanter çalışması yapılması, somut olmayan kültürel miras uygulamalı müzelerin oluşturulması, yoğun ziyaretçi alan müze ve ören yerlerinde ziyaretçi planlamasının yapılması,

Özel müzeciliğin geliştirilmesi için gerekli tedbirlerin alınması,

Turizm çeşitliliğinde öncelikle lokomotif turizm türünün belirlenmesi, kalış süresinin uzatılması için ana turizm ürününü besleyecek yereldeki diğer unsurların (sanatsal-kültürel etkinlikler, doğa, spor, sağlık, eğlence, yeme-içme) turizme kazandırılması, tematik rotaların oluşturulması, farklı yaş gruplarına hitap eden faaliyetlerin olması,

Koruma kullanma dengesi temel alınarak dağların iyi bir planlama ile turizme kazandırılması, yaban hayatının tanıtılması ve korunması, av turizminin geliştirilmesi,

Milli parklardaki faaliyetlerin zenginleştirilmesi,

Tarım arazilerinde konaklama olmaksızın sadece mevzuatta yer alan tarımsal amaçlı yapılar kapsamında olmak üzere kırsal turizm faaliyetlerinin desteklenmesi,

Uluslararası organizasyonların Türkiye'de gerçekleştirilmesi için altyapı ve tanıtma çabalarının artarak desteklenmesi, mevcut yapıların atıl kalmaması için spor turizminin geliştirilmesi,

Yerel turistik çekiciliklerin belirlenmesi ve turizme kazandırılmasına yönelik çalışmak üzere söz konusu turistik çekiciliğin olduğu yerde açık hava çalıştayları düzenlenmesi,

Kent içinde ve etrafında cazibe merkezlerinin oluşturulması, eğlence, dinlenme ve sosyal kaynaşma için de arazi üretimi yapılması,

Tarihi güzergâhlarda yürüyüş parkurlarının yapılması,

Karadeniz’de kruvaziyer turizminin teşvik için gerekli çalışmalarının yapılması,

Deniz turizm sektörünün sağlıklı gelişimi için merkezi otomasyon sisteminin kurulması, seyir izin belgesinde (transit-log) elektronik ortama geçilmesi ve veri tabanının oluşturularak ilgili kurumların birbirine bilgi akışının sağlanması,

Yat ve gemi kavramlarının ayrımının netleştirilmesi,

Kıyılarımızda atıl durumda bulunan balıkçı barınaklarının deniz turizmine açılması,

Ülkemiz dalış turizmi, sualtı ve su üstü aktivitelerinin geliştirilmesi amacıyla denizlerimizde yapay resif, balıklandırma ve batık alanları oluşturulması,

Türkiye’de oluşturulacak termal bölge ve merkezlerin kür parkı, kür merkezi ve konaklama tesisi bütünlüğünü sağlayacak şekilde düzenlenmesi, bu şekilde ziyaretçilere konaklama sürelerini artırmaya yönelik ekstra aktivitelerin sunulması gerekmektedir.

3.4.6.2. Pazar Çeşitlendirmeye Yönelik Yapılması Gereken Düzenlemeler

Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde kurulacak Ar-Ge biriminin dünyanın farklı ülkelerinde bulunan müşavirliklerin de desteğiyle düzenli pazar analizleri yapması, tanıtım faaliyetlerinin bu analiz sonuçlarına göre şekillendirilmesi,

Kültür ve Turizm Bakanlığının dış turizme yönelik etkinlik ve kampanya çalışmalarının yanısıra iç turizmi hareketlendirecek etkinlik ve kampanyaları da desteklemesi,

Okulların yaz ve sömestr tatillerinin bölgelere ve mevsim şartlarına uygun olarak farklılaştırılması için Milli Eğitim Bakanlığı ile ortak bir çalışma yürütülmesi, bu şekilde çocuklu ailelerin tatil sezonlarının uzatılması ve üniversitelerde akademik takvimlerin bölgesel ve mevsim şartlarına uygun hale getirilmesi,

Havacılık ve turizm sektörleri için projeksiyonların, uzun dönemli yatırım ihtiyaç ve planlamalarının eş güdümlü gerçekleştirilmesi ve bu amaçla çalışma gruplarının oluşturulması,

hafta sonu tatilleri için kaynak pazarlardan turizm destinasyonlarına o destinasyonda azami zaman geçirecek uçuş planlamasının yapılması,

Turizmin 12 aya yayılmasını sağlamak için 2017-2023 yıllarında, İstanbul ve Ankara hariç tüm havalimanlarında 01 Kasım-31 Mart tarihleri arasında havalimanlarında uygulanan tüm tarifeler üzerinden en az %50 indirim yapılması, Devlet Hava Meydanları İşletmesi'nin tarifelerinde özellikle kış sezonu ve kriz dönemlerinde tüm taşıyıcıların faydalanabileceği teşvik edici ücret politikasını benimsemesi, tarifersiz uçuş seferleri için kış döneminde de devlet desteğinin sağlanması gerekmektedir.

3.4.6.3. Tanıtım ve Ülke İmajını Yenilemeye Yönelik Yapılması Gereken Düzenlemeler

İç turizme yönelik tanıtım ve destek kampanyaları kapsamında kamu spotları yapılması,

Bazı bölgelere karşı ön yargıyı (özellikle güvenlik algısı) gidermek için Bakanlığın özel çalışma (mevzuat veya strateji) yapması,

Yerli turistin arkeolojik ve tarihi yerlere çekilebilmesi için hikayeler hazırlanması ve bu yolla ilgi uyandırılması,

Türkiye markasının ve ürünlerinin, dijital stratejiler ve pazarlama iletişimi faaliyetlerinin yerel dil ve mecraları da göz önünde bulundurarak, farklı pazarlara ve hedef kitlelere yönelik yaratıcı çalışmalarla son kullanıcılar ve destinasyonlar tarafından üretilen içeriklerle entegre olarak tasarlanması,

Destinasyonların kendi tur programlarını oluşturarak acentelere ve turistlere alternatifler halinde sunması,

Destinasyon Yönetim Örgütleri marifetiyle destinasyon markalarının oluşturulmasından hareket edilerek bir Türkiye markasına ulaşılması, destinasyon markalarının Türkiye markasını desteklemesinin sürekli kılınması, ayrıca şehir markalaşması konusunda tanıtım çalışmaları yapılması,

Yapılacak algı yönetimi ve tanıtım kampanyalarında;

- Tanıtım ve pazarlamanın bütüncül bir yaklaşımla ele alınması,
- Tanıtım ve pazarlama da dâhil turizmin tüm katmanlarının dijitalleşmesinin teşvik edilmesi,

- Dünya turizm endüstrisinde ülke tanıtımından ziyade destinasyon, etkinlik ve varlıkların tanıtımına yönelim olduğundan hedef/müşteri odaklı tanıtıma geçilmesi,
- Tanıtım ve pazarlama stratejilerinin belirlenmesi aşamasında pazar çeşitliliğinin sağlanması ve turistlerin sahip olduğu kültürel değerlerin, tercihlerin ve alışkanlıkların göz önünde bulundurulması; buna bağlı olarak Çin, Japonya ve Hindistan gibi Asya Pasifik ülkeleri başta olmak üzere, yeni geliştirilecek pazarlardaki üst ve orta gelir düzeyindeki yabancı ziyaretçilere yönelik tanıtım ve pazarlama stratejilerinin pazar ülke özellikleri dikkate alınarak yapılması,
- Ziyaretçi sayısı azalan pazarlarda Türkiye marka algısı üzerine yapılan araştırmaların güncellenmesi, algı yönetimi ve deneyim pazarlaması çalışmalarının tasarlanması,
- Güvenli ülke imajının pekiştirilmesi; Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Dış İşleri Bakanlığının yurtdışındaki temsilciliklerinin bu yönde aktif görev almaları,
- Hedef pazarlarda turizm türleri odaklı tanıtımlar yapılması; (*alternatif turizm türlerine yönelik olarak öncelikle hedef pazarların belirlenmesi; ardından kapsamlı bir tanıtım programının oluşturulması ve yurt içi ve yurtdışı tanıtım etkinliklerine ağırlık verilmesi*)
- Alternatif turizm türleri için ayrı ayrı düzenlenecek organizasyonlara farklı ülkelerin önde gelen medya temsilcileri ile sosyal medya ünlülerinin davet edilmesi,
- Uluslararası Kongre ve Konvansiyonlar Birliği (ICCA) ve Uluslararası Toplantı Profesyonelleri (MPI) gibi uluslararası etkinlik pazarını yönlendiren kuruluşların basın-yayın organlarında tanıtım yapılması ve sponsorluk sağlanması,
- Profesyonel tanıtım etkinlikleri ve halkla ilişkiler çalışmaları ile ülkemizin güvenli destinasyon imajının pekiştirilmesi, özellikle ülke tanıtımı yerine destinasyon tanıtımının ön plana çıkarılması,
- Uluslararası önemli etkinliklerin (turizm toplantıları dâhil) ülkemizde düzenlenmesinin sağlanması,
- Turistik bölgelerde yerli ve yabancı film, belgesel, dizi çekimi taleplerinin tanıtıma katkısı göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi,
- Dünyanın önemli fuarlarında kurulan ihtisâşlaşmış salonlarda alternatif turizm ürünlerinin tanıtımına ve kitle turizmi dışında hizmet veren kuruluşlara daha fazla yer verilmesi, ayrıca fuarlara Türkiye'nin gerçekten tanıtımını yapacak dil bilen, kalifiye personelin katılımının sağlanması,

- Kùltür ve Tanıtma Müşavirliği görevine ilgili ÷lkedeki turizm türüne hâkim personelin atanması,
- Tüm tanıtım faaliyetlerinde profesyonel turist rehberlerinden faydalanılması gerekmektedir.

3.4.6.4. Yerel Halkın Katılımına Yönelik Yapılması Gerekenler

Yerel halkın alternatif turizm faaliyetlerine katılımının artırılması, bu tür alternatif turizm türlerinin gelişmesi ve profesyonelleşmesi sürecinde minimum ekonomik döngünün sağlanması, alternatif turizm türlerinde uluslararası organizasyonlar düzenleyerek bir yandan yerel talebin artırılması, diğer taraftan da bu turizm faaliyetinin tanıtılması,

Yerel halka ve yöneticilere doğal, tarihî ve kültürel değerlerin tanıtılmasına ilişkin iyi uygulama örneklerinin yaygınlaştırılması, bu değerlerin etkin bir şekilde tanıtılması gerekmektedir.

3.4.7. Önemli Projeler

On Birinci Kalkınma Planı Turizm Özel İhtisas Komisyonu toplantılarında, ÷lkenin orta ve uzun vadeli hedeflerine ulaşılabilmesine yönelik üyeler tarafından bazı proje önerilerinde bulunulmuştur. Bu projeler aşağıda kısaca açıklanmaktadır:

- **İkincil Konutların Turizme Kazandırılması Projesi:** Turizmin çeşitlendirilmesi ve 12 aya yayılması amacı doğrultusunda kamu ve özel sektör işletmeleri tarafından sosyal turizm amaçlı faaliyet gösteren dinlenme tesisleri ile kişisel isteğe ve ihtiyaca bağlı olarak inşa edilen binaların alternatif konaklama olanağı şeklinede değerlendirilerek turizme kazandırılması önerilmiştir.
- **Akdeniz Bölgesi Mega Yat Limanı Projesi:** Akdeniz bölgesinde dolaşan özellikle güvenli bağlama yeri ve karaya çekilebilme sıkıntısı çeken 30 metre üzerindeki teknelerin ÷lkemize daha rahat ve sık gelmesini sağlamak amacıyla İstanbul Ataköy Mega Yat Limanı benzeri, söz konusu teknelerin kısa ve uzun süreli bağlama, palamar hizmeti 7/24, dalgıçlık hizmetleri, pis su ve sintine tanklarının boşaltılması gibi temel ihtiyaçları ile birlikte tuvalet ve duş, çamaşır yıkama ve ütöleme, TV bağlantısı, fiber optik ile Kablosuz internet erişimi, kapalı otopark, akaryakıt istasyonu (7/24), market hizmetleri vb. ek hizmetleri alabilecekleri Mega Yat Projesi önerilmiştir.

- **Home Port Projesi:** Seyahat başlangıç ve bitiş limanı İstanbul'da olacak şekilde hayata geçirilecek bir Merkez Liman Projesi önerilmiştir.
- **Üçüncü ve Dördüncü Yaş Destinasyonu Projesi:** Dünya Sağlık Örgütü'nün "Yaş Dilimleri" düzenlemesine göre 65 yaş üzerindeki orta yaşlı ve 80 yaş üzerindeki yaşlı turistlerin tatil yapabileceği, onların ihtiyaç ve isteklerine hitap edecek unsurların yer alacağı spesifik destinasyonların belirlenmesi ve bu amaçla hizmete sunulması önerilmiştir.
- **Tarihi İpek Yolu'nun Canlandırılması Projesi:** Turizmin çeşitlendirilmesi kapsamında Tarihi İpek Yolu güzergâhında yer alan destinasyonların turizme kazandırılması için bu destinasyonlara yönelik ulaşım alt ve üst yapının iyileştirilmesi, tanıtım ve pazarlama çalışmalarının yapılması önerilmiştir.
- **Organize Yat Bakım-Onarım-Sanayi Projesi:** Kuzey Ege ve Güney Ege kıyılarına hizmet verecek, aynı zamanda yabancı bayraklı yatlara da kışlama yapabilme imkânı sağlayacak ve Yap-İşlet-Devret modeli ile hayata geçirilecek bir yat bakım, onarım ve sanayi projesi önerilmiştir.
- **Alternatif Turizm Çalışma Grubu Projesi:** Turizmin çeşitlendirilmesi ve 12 aya yayılması amacıyla her bir alternatif turizm çeşidinin master planlarının yapılması ve konseptlerinin planlanması için Bakanlık başkanlığında çalışma gruplarının oluşturulması önerilmiştir.
- **El Sanatları Köyü Projesi:** Yerel halkın ekonomiye katkı sağlaması, turizm ekonomisinden gelir elde etmesi ve yöresel ürünlerin tanıtılması amacıyla el sanatları üretim ve uygulama köylerinin yaygınlaştırılması önerilmiştir.
- **Turizm Veri Bankası Projesi:** Veri kullanımının hızla artması ve verinin saklanması büyük öneme sahip olması nedeniyle turizm işletmelerinden, kamu kurumlarından, STK'lardan toplanacak verinin yasal düzenlemelerle uyumlu, güvenilir bir bulut yedekleme ve dijital arşivleme platformu kurulması önerilmiştir.
- **Dijital Çağda Turizm ve İnovasyon Araştırma Projesi:** Gelişen ve değişen teknolojinin önemine ve kullanımının yaygınlaşmasına bağlı olarak Türkiye'de faaliyet gösteren turizm işletmelerinin siber güvenlik, dijitalleşme ve inovasyon altyapısının ve uygulamalarının araştırılması ve bir endeks oluşturulması önerilmiştir.
- **Yöresel Yemek Kültürü Projesi:** Gastronomi Turizmine olan ilginin artmasına bağlı olarak Türkiye'deki bütün illerde gastronomi turizmi envanteri çıkarılması, hangilerinin

turistik ürüne dönüştürebileceğinin tespit edilmesi, birbirini tekrarlayanların elenmesi, tur rotası oluşturabilmesi için bazı illerin ortak hareket etmesinin sağlanması ve aynı zamanda diğer turistik arz verileri ile bütünleştirilerek yeni turistik ürünler oluşturulması önerilmiştir.

- **Ekstrem Spor Alanları Oluşturma Projesi:** Ülkemizdeki akarsular, denizler, dağlar gibi doğal kaynakların kullanılması suretiyle yapılacak spor aktivitelerine dair bir master plan hazırlanması, bu planda yer alan önceliklere göre pilot alanlar oluşturularak turizme açılması önerilmiştir.
- **Türk Dünyası Tur Rotası:** Çin'den başlayarak Balkanlara kadar sürecek demiryolu ağının kurulmasını içeren uluslararası projede, İpek Yolu takip edilerek Türk Dünyasının gezilmesi amaçlanmaktadır.
- **Anadolu Lezzet Merkezleri Projesi:** Anadolu'nun lezzet haritasının çıkarılması ve bu bağlamda gastronomi rotaları oluşturulması önerilmektedir.
- **Frig Yolu Projesi:** Yassıhöyük ve Kral Midas Gordion Müzesi ile başlayan; Ankara, Eskişehir, Kütahya ve Afyon güzergâhını kapsayan bir tur güzergâhının oluşturulması önerilmektedir.
- **Turizm Kentleri Projesi:** Altyapı ve üstyapıları ile bütünsel olarak planlanacak ve bu planların kentin rekabetçi olabileceği temalar üzerine kurgulanacağı yeni kentlerin kurulması önerilmektedir.
- **Kanal İstanbul Turizm Merkezi Projesi:** Karadeniz ve Marmara Denizini birbirine bağlayacak olan kanalın belirli bölgelerinin turizm merkezi olarak ilan edilmesi ve buna göre planlamasının yapılması önerilmektedir.
- **Turizm Meslek Haritası Projesi:** Mesleki Yeterlilik Kurumu Avrupa Yeterlilikler Çerçevesinde esas alınan sekizli meslek seviyesi temelinde meslek standardı ve mesleki yeterlilik hazırlamaktadır. Buna temel teşkil etmek üzere ilgili kamu kurumlarının, akademisyenlerin ve sektör temsilcilerinin ortaklaşa çalışması ile turizm meslek haritasının çıkarılması önerilmiştir. Bu sayede her bir alt sektörde hangi mesleki unvanların olduğu, bu mesleklerin sekizli seviyeye göre hangi düzey bir meslek olduğu ve kısa tanımlarıyla meslekle ilgili diğer bilgilerin hazırlanması mümkün olacaktır.

3.5. Plan Hedef, Amaç ve Politikalarının Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleriyle İlişkisi ve Uyumu

Turizm sektörünün çok boyutlu yapısı, diğer sektörler üzerinde ve yerel halk üzerindeki ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri turizm planlama ve politikasının dünyadaki önemini ortaya koymaktadır. Son yıllarda turizm sektörünün olumsuz etkilerini inceleyen uluslararası araştırmalar turizmin sürdürülebilir gelişiminin ülkelerin alacakları tedbirler ile mümkün olacağını vurgulamaktadır. Nitekim 2017 yılının Uluslararası Sürdürülebilir Turizm Gelişimi Yılı ilan edilmesi ve UNWTO tarafından 2017 yılında yayınlanan Chengdu Deklarasyonu turizm paydaşlarının dikkatini turizmde sürdürülebilir kalkınmaya ve ilkelerine çekmeye çalışmıştır. Deklarasyona göre turizm sektörü, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin onyedisine de ulaşılmasında çok önemli bir araçtır. Turizmin, özellikle “8. İstihdam ve Ekonomik Büyüme”, “12. Sürdürülebilir Üretim ve Tüketim” ve “14. Sudaki Yaşam” hedefleri ile yakın ilişkisi bulunmaktadır. Diğer sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin turizm sektörü ile ilişkisi EK-1’de ayrıntılı olarak verilmiştir.

On Birinci Kalkınma Planı Turizm Özel İhtisas Komisyonu üyeleri de hedeflerini BM sürdürülebilir kalkınma hedeflerine uyumlu ve katkıda bulunacak şekilde geliştirmeye çalışmıştır. Komisyonca belirlenen hedefler; gelişimi ve istihdamı artırıcı, bölgelerarası eşitsizliği giderici, KOBİ’lerin gelişimini teşvik edici, kitle turizminden ziyade alternatif turizm türlerini geliştirici, sürdürülebilir kalkınma hedefleri arasında yer alan yoksulluğu azaltıcı, düşük gelir grubuna ve ülkenin geneline doğrudan ve dolaylı istihdam sağlayıcı ve GSYH’ye katkıda bulunarak ekonomik büyümeyi sağlayıcı niteliktedir.

Bu plan ile turizm sektöründe yeşil yıldız ve mavi bayrak gibi uygulamaların yanı sıra çevrenin korunması, enerji verimliliğine yönelik düzenlemeler yapılması, altyapı yatırımları ile sağlıklı suya erişimin ve atıksu hizmetlerinin gelişiminin sağlanması, suda yaşamın desteklenmesi ve ekosistem üzerindeki olumsuz etkilerin azaltılması, erişilebilir temiz ve yinelenabilir enerji kaynaklarının geliştirilerek üretim ve tüketim içindeki payının artırılması ve iklim değişikliği ile mücadele edilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca sağlık turizmini teşvik edici hedefler ile Türkiye’deki sağlık hizmetine sınıraşırı erişim sağlanmaya çalışılmaktadır.

Hedeflenen meslek yasası ve müfredatların güncelleştirilmesi, gelişen pazarlara yönelik dil öğretiminin eklenmesi ve turizm eğitimini geliştirici diğer önlemler ile kaliteli eğitim sağlayarak sektörde geleceğin ihtiyaç duyacağı nitelikli işgücü ve rekabetçilik elde edilmeye

çalışılmaktadır. Özellikle Z neslinin ihtiyaç duyduğu bilgi teknolojileri ilişkin altyapı yatırımları ve dijitalleşme çözümleri komisyon tarafından hedefler arasına alınmıştır. Bu bağlamda yenilikçiliğin güçlendirilmesi ve kapsayıcı sürdürülebilir gelişme sağlanarak sektörde orta vadede stratejik rekabet üstünlüğü elde edilmeye çalışılmaktadır.

3.6. Plan Hedeflerini Gerçekleştirmek İçin Yapılması Önerilen Araştırmalar

On Birinci Kalkınma Planı döneminde belirlenen amaç ve politikalara yönelik şu araştırmaların yapılması önerilmektedir:

- Turizm endüstrisi makroekonomik analizi araştırması (Gelir ve istihdam olmak üzere turizmin çarpan etkisi, turizm uydu hesapları, arz talep dengesi, turist ve turist olmayan ziyaretçiler ayrıştırılarak istatistiklerin hazırlanması vb.),
- Turizm çeşitlerine (Golf turizmi, av turizmi, kış turizmi, sağlık turizmi, üçüncü ve dördüncü yaş vb.) yönelik pazar araştırmasının yapılması,
- Ülkemize gelen turist profilinin, ülkemizi tercih etme sebeplerinin ve sağladığı katma değer belirlenmesine yönelik araştırma,
- Yabancı yatırımcı profili çıkarılması araştırması,
- Türkiye’de turizmin sosyal çevreye etkilerinin belirlenmesi üzerine araştırma,
- Türkiye’de turizm sektöründe işgücü ve istihdam araştırması,
- Deniz turizminin kullanım kapasitesi ve envanteri araştırması,
- Potansiyel uzak destinasyon ve yeni kaynak pazar araştırması,
- Turizmde dijitalleşme oranları ve turizm sektörünün dijitalleşme konusuna yatkınlığı araştırması,

On Birinci Kalkınma Planı Döneminde takip edilmesi önerilen sektörel göstergeler ise şu şekildedir:

- Mesleki yeterlilik belgesine sahip personel sayısı
- Doğrudan çalışan sayısı
- Dolaylı çalışan sayısı
- İç turizme katılanların sayısı
- Konaklama tesislerinin mülkiyet durumu

- Yeşil yıldız belgeli konaklama işletmesi sayısı
- Kurumların dijitalleşme seviyeleri
- Gelen ziyaretçilerin nitelikleri (gelir, eğitim vs.)
- Amaçlarına göre gelen ziyaretçilerin dağılımları
- Konaklama tesislerinde ortalama kalış süresi
- Turizm gelirlerinin cari açığı karşılama oranı
- Otel doluluk oranları
- Mavi bayraklı tesis sayısı
- Günlük kişi başı turizm geliri
- Engelli dostu işletme sayısı (personel dahil)
- Tesislerin ortalama yaşı
- Engellilere hizmet verecek uzman personel sayısı
- Turizm sektöründe OECD göstergelerine uygun, türlerine göre inovasyon ve AR-GE yapan işletme sayısı ve harcamaları

4. SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME

Ülkemizde, 1963 yılından sonraki “planlı dönem” olarak ifade edilen dönemde, özellikle de 1980’li yıllardan itibaren izlenen politikalar çerçevesinde devlet destekleri ile yapılan yatırımlar yurtdışından birçok turistini ülkemizi ziyaret etmesini sağlamıştır. 1980 liberalleşme dönemi sonrası Türkiye turizminde olumlu gelişmeler yaşanmış ve 1982 yılında yürürlüğe giren 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu ile dünya turizm liginde üst sıralara çıkmayı başarmıştır. Önceki turizm şuraları ve kalkınma planlarına ek olarak Türkiye Turizm Stratejisi 2023 belgesi ile ülkemizde sürdürülebilir ve verimli kalkınma sağlanmaya çalışılmış fakat yaşanan krizler ve uygulamadaki aksaklıklar nedeniyle belirlenen politikalara istenilen düzeyde iştirak edilememiştir. 2017 yılının Kasım ayında gerçekleştirilen 3.Turizm Şurası paralelinde oluşturulan politika niteliğindeki Turizm ÖİK raporu ile yeni bir sürecin başlatıldığı bu dönemde turizm stratejisinin güncellenmesi turizmin planlı gelişimi açısından önemli bir fırsat olarak görülmektedir. Küresel boyutta etkinliğini sürdürmeye devam eden Türkiye’nin uluslararası rekabet gücünü yeni vizyonu ile artıracığı ve 2033 yılına kadar dünyada turizm sektöründe ilk dört ülke arasına girmeyi başaracağı öngörülmektedir.

Turizmi Teşvik Kanunu ile başlayan devlet destekli büyüme süreci sonrası seyahat sektörüne önemli gelişmeler sağlayan Seyahat Acentaları Birliği Kanunu olgunluk dönemini geçerek uluslararası normların gerisinde kalmıştır. Mevcut mevzuatın güncelliğini yitirmiş olması ülkemiz için turizmin sektörel gelişimini ve karşılaştırmalı uluslararası üstünlüğünü olumsuz etkileyen bir faktöre dönüşmüştür. Bundan dolayı, Türkiye’de uzun yıllardır sektörde edinilen tecrübeyi göz önünde bulunduracak ve geleceği şekillendirecek yasal düzenlemelerin yapılması günümüzde önemli bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Türkiye’de turizmin gelişmeye devam ettiği 2000’li yıllardaki planlı büyüme, krizler ve olumsuz şartların etkisiyle uygulanamayan plan ve politikalar neticesinde yerini sermaye temelli büyümeye bırakmıştır. Arazi tahsisleri, imar planları, teşvik ve yatırımlar uzun vadeli bölgesel gelişim sağlaması planlanan ve Türkiye Turizm Stratejisi’nde önemli bir yer tutan gelişim koridorları üzerinden yapılması gerekirken, günü kurtaran ve maliyetleri düşüren eylemlere dönüşmüştür. Böylece, uluslararası talep plansız bir ortamda ülkedeki sermayeyi etkilemiş ve yatırımlar özellikle kıyı bölgelerinde kümelenme ile sonuçlanan büyük ölçekli tesislere diğer bir ifade ile kitle turizmine yönlendirilmiştir. Fakat bu gelişmeler ülkemizin yurtdışı menşeli tur operatörleri ve seyahat acentalarına bağımlılığını arttırarak fiyat

istikrarsızlığı oluşturmuştur. Bu sebeple raporda yatırımların yurtiçi bölgelerarası dengesizliği giderici, alternatif turizme yönelik, liberal piyasa ekonomisi ekseninde KOBİ girişimciliğini ve gelir dengesizliğini giderici, yoksullukla mücadele eden bölgesel ve planlı gelişim perspektifinde yapılabileceği bir model önerilmiştir. Turizm Merkezi ve Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişimi Bölgelerinin revize edilerek ilan edilen alanlarda imar planı ile belirlenen, arazi tahsislerinin, alternatif turizme yönelik ve Yap-İşlet-Devret modeli ile ihale edilen yatırımlara dönüştürülmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Türkiye Turizm Stratejisi 2023'te belirlenen örgütlenme modeline geçişlerde yaşanan sorunlar ve turizm ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarındaki görev-yetki belirsizliği planlı kalkınma hedeflerini olumsuz etkilemiştir. Bunun için bahsedilen strateji belgesi de tekrar dikkate alınarak Türkiye turizm sektöründe 2023 yılına kadar verim sağlayacak yönetim esaslı destinasyon yönetimi modeli sunulmaktadır. Uluslararası örgütlerin raporlarına ek olarak alanda yapılan akademik çalışmalar sonucu turizmde destinasyon örgütlenmesinin kurulması gerekliliğinin üzerinde durulması ve geçmiş yıllarda Türkiye'de böyle bir yönetim modelinin uygulanmasındaki problemler nedeniyle önerilen örgütlenmeye zemin hazırlayacak Turizm Teşkilat Kanunu'nun oluşturulması gerekmektedir. Bu Kanun'un oluşturulması sürecinde Kültür ve Turizm Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un güncellenerek yeniden yapılandırılması ve yetkilerinin artırılması örgütlenmenin tam anlamıyla gerçekleşmesi açısından önemlidir. Geçtiğimiz dönemde yakın bölgede meydana gelen krizler, terör eylemleri, ekonomik ve siyasi krizler ülkemize olan turizm talebini olumsuz etkilemiştir. Destinasyon yönetim modeli kapsamında oluşturulması önerilen kriz yönetim merkezleri ile bu etkilerin en aza indirilmesi düşünülmektedir.

Türkiye'de turizm sektöründe yaşanan problemlerin başında istihdamda yaşanan sorunlar ve nitelikli eleman ihtiyacının karşılanması gelmektedir. UNWTO raporlarında önümüzdeki dönemde turizm sektörünün gelir sağlayan en önemli sektörler arasında yer alacağı ve özellikle dijitalleşmenin hızla gelişmesi ile nitelikli elemana duyulacak ihtiyacın artacağı ifade edilmektedir. Bu nedenle söz konusu ihtiyaçlar bu raporda çok boyutlu olarak ele alınmıştır. Sektörün son 10 yılda toplam istihdam içerisindeki payı ortalama %8 civarında gerçekleşmiştir. WTTC'ye göre, seyahat ve turizmin önümüzdeki on yıl boyunca dünyada yılda ortalama 9 milyon yeni iş üretmesi ve 2028 yılında yaklaşık 414 milyon işi desteklemesi beklenmektedir. Yine aynı rapora göre, 2025 yılında Türkiye'de turizm sektöründen sağlanan doğrudan istihdamın 915 bin, dolaylı istihdamın 1 milyon 902 bin, toplam istihdamın ise 2 milyon 817

bin kişiye ulaşması tahmin edilmektedir. Sektörün istihdam etkisi, turizmin gelişmesine ve turizm talebinin yoğunluğuna bağlı olarak şekillenmektedir. Turizmin gelişmesine paralel olarak sektörel turistik tesis yatırımlarının artması, turizm işletmelerinin işgücü talebini de arttırmaktadır. Sektörde yaşanan istihdam problemlerinin çözümü kamu, özel sektör, eğitim kurumları ve yerel halk öncelikli olmak üzere tüm paydaşları ilgilendirmektedir. Antalya Deklarasyonu çerçevesinde turizm istihdamında standartların yakalanması ve nitelikli çalışanın sektöre çekilebilmesi, en başta yerel halkın turizme bakış açısından başlayarak, kamu ve özel sektörün çalışanlara yönelik teşvikleri, eğitim kurumlarında müfredatların geliştirilmesi, turizmde diplomalı veya sertifikalı çalışanların istihdamını kapsayan bütünleşik bir yapıda mümkün olabilecektir. Raporda turizm sektörü istihdamının gelişimine yönelik alınan önlemler özetle şu şekildedir;

- Kamu-Özel Sektör-Üniversite işbirliklerinin arttırılması,
- Turizm sektörünün tüm bileşenlerinde diplomalı, sertifikalı veya Mesleki Yeterlilik Belgesi çalışanların istihdam edilmesinin zorunlu hale getirilmesi, bu amaçla 1618 Sayılı Seyahat Acentaları Birliği Kanunu ile 2634 Sayılı Turizmi Teşvik Kanunu'nun ilgili yönetmeliklerinde yer alan maddelere çalışanlarda diploma, sertifika veya Mesleki Yeterlilik Kurumu Belgesi aranması zorunluluğu getirilmesi,
- Bu uygulamanın kademeli geçiş ile tüm işletmelerde zorunlu hale getirilmesi,
- Turizm işletmelerinde çalışan toplam personelin en az %20'sinin, istihdam edildiği iş/meslekle ilgili olmak üzere "turizm alanında önlisans ve üstü diplomaya sahip olması" veya "Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde yer alan Seviye 5 ve üzeri belgeye sahip olması",
- YÖK tarafından yürütülen kontenjan belirleme ve bölüm/program açma işlemlerinde, arz/talep analizi yapılarak Kültür ve Turizm Bakanlığı koordinasyonunda oluşturulacak ve içerisinde ilgili STK'ların da bulunacağı kuruldan görüş alınması,
- Turizm Eğitim Merkezleri (TUREM) benzeri bir yapının yeniden hayata geçirilmesi,
- Yükseköğretimde akreditasyon ve kalite artırışının teşvik edilmesi,
- Üniversite bünyesinde yer alan turizm bölümlerinde/programlarında alanında uzman akademisyenlerin görev almasının sağlanması, öğretim elemanı alımının program ihtiyaçlarına göre yapılması, ilgili bölümlerde istihdam edilecek akademik personelin Turizm Akademisyeni tanımına uygun kimselerden seçilmesi, Turizm yükseköğretim kurumlarında dekan, müdür, bölüm başkanı, anabilim dalı başkanı ve program

başkanlarının atanmasında Turizm Akademisyenleri Derneği'nin (TUADER) yapmış olduğu "Turizm alanında akademik unvana sahip olan ve/veya bu alanda alan yazına önemli katkılar sağlayan bilimsel çalışmaları bulunan kişilerdir." tanımlamasının esas alınması,

- Yabancı dile önem verilerek pazar hedefleri doğrultusunda belirlenen yabancı dillerin öğretiminin yaygınlaştırılması.

Türkiye, bu dönemde turizm sektörünün dijitalleşmesinde öncü ülkeler arasında yer almayı hedeflemiştir. Turizm sektörünün bilgi yoğun yapısı nedeniyle bilgi yönetiminin teknoloji ile verimli bir şekilde başarılması rekabet üstünlüğü sağlanmasında önemli bir husustur. Tanıtma ve pazarlama faaliyetleri için Turizm Bilgi Sisteminin oluşturulması sonucu standartlaştırılmış büyük veriler elde edilmesi, çözümlenmesi ve pazarlama kanallarının buna göre şekillendirilmesi ele alınması gereken tedbirler arasındadır. Kamu, özel sektör ve eğitimde bilgi teknolojileri alt yapısının artırılması, 2634 Sayılı Turizm Teşvik Kanunu kapsamına dijital teknoloji yatırımlarının dâhil edilmesi, internette yer almanın teşvik edilmesi, yazılım ve teknoloji bilgisinin artırılması ile destinasyon ve seyahat odaklı sanal deneyimlerin ve tanıtımın artırılarak Y ve Z kuşağı seyahatlerinin ülkemize yönlendirilmesinin sağlanması amaçlanmaktadır. Destinasyon seçimi ve rezervasyon sürecinde internet, sosyal medya ve dijital teknolojiler hızla önem kazanmakta ve ülkemizin bu gelişmeleri yakından izleyerek gerekli dönüşümleri sağlaması hayati önem taşımaktadır.

Turizm planlarında, sadece ekonomik açıdan ülkeye giren sıcak para katkısının değil aynı zamanda küresel pazarda bu sektörden pay elde etmek isteyen Türkiye menşeli şirketlerin yurtdışındaki faaliyetlerinden edindikleri kazançların da ele alınması gerekmektedir. Küreselleşmenin hızla yükseldiği 2000'li yıllardan itibaren, gelişmekte olan ülkeleri hedef alan küresel aktörler karşısında rekabet edilmesi zor pazar arzları ortaya çıkmaktadır. Bu durum karşısında yerel işletmelerin özellikle turizm sektöründe küreselleşmeden oldukça fazla etkilendiği görülmektedir. Rapor konusu gereği, böyle önemli bir hususta milli işletmeleri koruma amaçlı yurtdışı faaliyetlerine yönelik destekler için ayrı bir başlık oluşturulmuş, küresel piyasada Türk ürünlerinin pozisyonlarını, Türk sermayesi ile yurtdışında kurulan ve faaliyet gösteren turizm işletmelerine verilecek destekler ve markalaşma destekleri ile sağlamlaştırılması amaçlanmıştır.

Dünyada ulaşım ağının sürekli olarak genişlemesi özellikle havayollarında görülürken, bu alanda uzun mesafe uçuşların sayısı hızla artmaktadır. Türkiye’de de benzer şekilde iç ve dış hat sayı ve sıklığında artışlar gözlenmektedir. Deniz turizmi ise dünyada önemli gelişmeler kaydederken farkındalığın ve yatırımların eksikliği nedeniyle Türkiye’de gelişimini istenilen düzeyde gerçekleştirememiştir. Son yıllarda yaşanan krizler nedeniyle azalan kruvaziyer turizmi yolcu sayısı açıklanan teşvikler ile geri kazanılmaya çalışılmaktadır. Önümüzdeki dönemde de önemini koruyacak olan havayolu ulaşımı, deniz ve tren turizmine yönelik tedbirler raporun ulaşım altyapısı başlığı altında ele alınmıştır.

Onuncu Kalkınma Planında özellikle üzerinde durulan çevresel sürdürülebilirlik ve iklim değişikliği sorunu güncelliğini sürdürmektedir. Yeşil büyüme ve çevrenin sürdürülebilir gelişiminin sağlanabilmesi konuya verilen önemin ve farkındalığın yanı sıra kamu denetimlerinin artırılması ile mümkün olabilmektedir. Sektör paydaşlarının enerji verimliliği konusunda ortak hareket etmesinin sağlanması ve çevre kirliliğini önleyecek tedbirler alması, yerel halkın bilgilendirilmesi, doğal, tarihi, sosyal ve kültürel çevreyi koruyucu ve geliştirici bir anlayışla ele alınan çevresel yönetim sistemlerinin uygulanmasının özendirilmesi gibi tedbirler çevre verimliliğinin sağlanması açısından önemlidir. Katı atık ve sıvı atık yönetiminde depolama sisteminin yaygınlaştırılması ve ihtiyaç duyulan tesislerin kurulması, yenilebilir enerji kaynaklarının kullanılmasının teşvik edilmesi ve Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) raporları dâhilinde verilen taahhütlerin yerine getirilmesinin takibinin etkin bir biçimde yapılması çevrenin sürdürülebilir gelişimi için alınması gereken başlıca önlemlerdir. Ayrıca iklim değişikliğinin küresel bir tehdit unsuru olarak uzun vadede ülkemiz üzerinde yapacağı değişiklikler için bölgelere özel sürdürülebilir tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Dünyadaki eğilimler, bireylerin eğitim ve refah düzeyindeki yükselmenin artarak devam edeceğini ve turizmde deneyimli gezginlerin sayısının artacağını göstermektedir. Bunun yanında turizmde turist tercihleri farklılaşacak, yenilik ve çeşitlilik talebi artmaya devam edecek, konfor ve macera motifleri ağırlıklı hale gelecektir. Deniz- kum- güneşten oluşan talebe ek olarak kültür, tarih, sağlık, kongre, yatçılık, eğlence, heyecan beklentileri yaygınlaşacaktır. Turizmin ekonomik, sosyal kültürel ve ekolojik etkileri üzerinde daha yüksek bilinç ve duyarlılık egemen olacak, parası ve zamanı daha fazla, zor tatmin olan, meraklı ve seçici turist kitlesi önem kazanacaktır. Klasik turizm anlayışı yerini yeni turizm türlerine bırakmaya başlayacaktır. Talep kısmında ortaya çıkan bu değişkenlik turizm sektöründe alternatif turizm

fikrinin güçlenmesini sağlayacaktır. Bu nedenle turistik ürün çeşitlendirmesinin bu eğilimler ışığında ve yeni piyasa arzları çerçevesinde yapılması gerekmektedir.

Son yıllarda yaşanan krizlerde öne çıkan konulardan birisi de tur operatörü ve pazar bağımlılığının ülkenin turizm politikalarına verdiği zararların önüne geçilmesi ihtiyacıdır. Burada kaynak pazarların yeniden ele alınması ve bu pazarlara ilave olarak ek yeni pazarlar oluşturulması fikri önem kazanmaktadır. Ülkenin konumu itibariyle gelişen Uzakdoğu pazarlarına da hitap edebilecek fırsatlara sahip olması pazar çeşitliliği açısından önemli bir avantaj olarak değerlendirilmektedir.

Değişen tüketim eğilimlerine göre turistler seyahatlerinde yerel, otantik ve yeni deneyimler aramakta ve yiyecek içecek zenginliği destinasyonların marka imajlarının eşsiz unsurları haline gelmeye başlamaktadır. Son yıllarda daha fazla kişiyi etkilemesi ve seyahat bütçesinin önemli bir maliyet kalemi olması, gastronomi turizminin önemini belirginleştirmektedir. Bu bağlamda turizmde Türk gastronomisinin ön plana çıkarılması ve yöresel yemek kültürünün zenginliğinin sistematik bir şekilde turistlere sunulması gerekmektedir.

Türkiye markasının tanıtılması ve ülke imajındaki yenileme çabalarının bütüncül bir yaklaşım ile destinasyon yönetimi temelli gerçekleşmesi, paydaşlar arasındaki koordinasyon ve işbirliğinin de güçlendirilmesine katkı sağlayacaktır. Alternatif turistik ürünlerin, kongre- etkinliklerin tanıtımlarında teşviklerin artırılması, bölgesel siyasi istikrarsızlığa rağmen ülkemizin güvenliğinde zafiyet olmadığına pekiştirilmesi konusunda özel sektör, kamu ve yurtdışı temsilciliklere önemli görevler düşmektedir. Özellikle geçmişte en önemli turizm pazarlarımızdan birisi olan Avrupa ile son dönemde gerilen ilişkilerin düzeltilmesi, Avrupa'da halkla ilişkiler faaliyetleri ile olumlu imaj algısının güçlendirilmesi turizm tanıtımına ivme kazandırıcı tedbirler olarak değerlendirilebilir. Bu kapsamda, turizm gelirlerinin her yıl en az %1'ini tanıtım faaliyetlerine ayırarak devletin tanıtımdaki etkinliğinin sağlanması önümüzdeki dönemde izlenebilir politika olarak belirlenebilir.

Yerel halka turizm bilincinin aşılması ve alternatif turizm faaliyetleri hakkında bilgilendirerek katılımlarının artırılması iç turizmi canlandıracak, bölgelerarası harcamayı artıracak ve halkın farklı deneyimleri tecrübe etmesine de destek olacaktır. Bu yönde yapılacak büyük kampanya ve etkinlikler ile yerel halkta seyahat etme isteğini sadece akraba ziyareti olarak değil ayrıca farklı insan ve kültürleri tanımaya yönelik olarak artırabilecektir.

Türkiye; iklimi, doğal kaynakları ve zengin tarihi değerlerinin yanı sıra konumunun sağladığı kolay ulaşılabilirlik ve Akdeniz çanağındaki rakip ülkelere göre daha yeni ve daha nitelikli tesislere sahip olması nedeniyle turizm potansiyeli yüksek bir ülkedir. Ülkemizin doğal, tarihi, kültürel ve ekonomik değerleri planlı ve verimli bir şekilde değerlendirilmesi durumunda dünya turizminden aldığı pay artacaktır.

KAYNAKÇA

ADEYINKA-OJO S.F., KHOO-LATTIMORE, C. ve NAIR, V. (2014). A Framework for Rural Tourism Destination Management and Marketing Organisations, *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 144, ss.151-163.

AKBAŞ, Z. ve MUTLU, Ç. (2016). Turizmi Etkileyen Avrupa Birliği Politikalarının Türkiye Turizm Politikaları ile Karşılaştırılması: AK Parti Dönemi, *Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,7(12), ss.123-139.

AKÇA, Y. (2016). Türkiye'nin Kalkınma Planlarında Turizm Politikası, *International Conference on Eurasian Economies*, 29-31 Ağustos, Kaposvar, Macaristan, <http://avekon.org/papers/1801.pdf>, Erişim Tarihi: 07.02.2018.

ARSLAN, F. (2014). Avrupa Birliği'nin Turizm Politikası ve Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Üzerine Bir Değerlendirme, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(31), ss.427-438.

ATALAY, I. (2011). Türkiye'nin Dış Ticaretinde Serbest Ticaret Anlaşmaları Hakkında Bilgi ve Değerlendirme Notu,

<https://www.tobb.org.tr/AvrupaBirligiDairesi/Dokumanlar/RaporlarYayinlar/TurkiyeninDisTicaretindeSerbestTicaretAnlasmalari.pdf>, Erişim Tarihi: 15.03.2018.

AYDEMİR, B. ve ESENKAL ÇÖZELİ, F. (2016). Dış Politika ve Turizm İlişkisi Bağlamında Türkiye'nin Avrupa ve Balkan Ülkeleri ile Yaptığı Turizm Antlaşmaları ve Değerlendirilmesi, *Çatalhöyük Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*,1, ss.107-130.

AYDIN, A.K. (2004). Serbest Ticaret Anlaşmalarının Yeri ve Türkiye'nin Dış Ticaretinin Geliştirilmesindeki Önemi, *Dışişleri Bakanlığı Yayınları*, *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, Sayı XII, http://www.mfa.gov.tr/serbest-ticaret-anlasmalarinin-yeri-ve-turkiye_nin-dis-ticaretinin-gelistirilmesindeki-onemi.tr.mfa, Erişim Tarihi: 15.03.2018.

AYDIN, G. ve KARAMEHMET AYDIN, B. (2015). Dünyada ve Türkiye'de Sağlık Turizmi Pazarlama Uygulamaları ve Karşılaştırmalı Durum Analizi, *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 16, ss.1-21.

BİLGİÇLİ, İ. ve ALTINKAYNAK, F. (2016). Turizm Endüstrisinin Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri ve Önemi; Ekonomi Paradigmasıyla Yaklaşım, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, ICAFR 16 Özel Sayısı, ss. 560-580.

BİNBOĞA, G. (2017). Sürdürülebilirlik Kapsamında Kyoto Protokolü Esneklik Mekanizmaları ve Türkiye'nin Durumunun İncelenmesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15(4), ss. 207-238.

BORNHORTS, T., RITCHIE, J.R.B. ve SHEEHAN, L. (2010). Determinants of Tourism Success for DMOs and Destinations: An Empirical Examination of Stakeholders' Perspectives, Tourism Management, 31, ss. 572-589.

BOSNIC, I., STANSIC, J. ve TUBIC, D. (2014). Role of Destination Management in Strengthening the Competitiveness of Croatian Tourism, Ekonomski Vjesnik / Econviews, 27(1), ss. 153-170.

BÜYÜKŞALVARCI, A., ŞAPCILAR, M.C. ve BAYRAKÇI, S. (2016). Kalkınma Planları Kapsamında Turizm Endüstrisinin Değerlendirilmesi, Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi, 11, ss. 186-201.

CITTASLOW TÜRKİYE. (2018). Yavaş Şehir Türkiye, <http://cittaslowturkiye.org/>, Erişim Tarihi: 20.01.2018.

ÇİÇEK, O. ve ÖZGEN, I. (2001). Avrupa Birliği'nde Turist Hakları ve Adaylık Sürecinde Türkiye'deki Uygulamalar, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(3), ss. 139-153.

ÇSGB (2016). Turizm Sektörü Raporu.

DENİZ TİCARETİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ. (2018). Kruvaziyer İstatistikleri, https://atlantis.udhb.gov.tr/istatistik/istatistik_kruvaziyer.aspx, Erişim Tarihi:16.02.2018.

DOĞAN, A. ve UZUN, A. (2014). Serbest Ticaret Anlaşmalarının Türkiye'nin Dış Ticaretine Etkileri, Cumhuriyet Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 15(1), ss. 325-344.

EKE, S. (2013). Avrupa Birliği Serbest Ticaret Anlaşmaları, <http://www.izto.org.tr/portals/0/pusuladergisi/2013/10pusulaabticaret.pdf>, Erişim Tarihi: 15.03.2018.

EKOLOJİ KOLEKTİFİ. (2015). Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin 21. Taraflar Konferansı: Paris Anlaşması, http://iklimadaleti.org/i/upload/Paris_Anlasmasi-ISBN-978-605-83799-1-6.pdf, Erişim Tarihi: 02.01.2018.

EMEKLİ, G. (2005). Avrupa Birliği'nde Turizm Politikaları ve Türkiye'de Kültürel Turizm, Ege Coğrafya Dergisi, 14, ss. 99-107.

EMITT (2017). Turizm İstatistikleri 2000-2016 Raporu, İstanbul.

EREN, T.M. (2013). Türkiye'nin Serbest Ticaret Anlaşmalarının Dış Ticaretine Etkileri ve Sorunlar, Maliye Finans Yazıları, 27(98), ss. 28-47.

EUROPEAN COMMISSION (2016). International Tourism Trends In EU-28 Member States, Malta.

EUROSTAT (2017). Eurostat Regional Yearbook 2017 Edition, Luxembourg: Publications Office of the European Union

GENÇ, K., ATAY, L. ve ERYAMAN, M.Y. (2014). Sürdürülebilir Destinasyon Yaratma Sürecinde Örgütlenmenin Önemi: Çanakkale Turizmi Üzerine Bir Araştırma, Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 25(1), ss. 49-61.

GÖKDENİZ, A. ve ERDEM, B. (2015). Turizm Politikasında Ekonomik Başarı Koşulları ve Ayvalık Örneği, Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7, ss. 1-32.

GUDEN AVUKATLIK BÜROSU. (2017). Otellerde Reklamasyon Yönetimi ve Reklamasyon'un Önlenmesi, <http://guden.av.tr/tr/reklamasyonyonetimi/>, Erişim Tarihi: 04.02.2018.

GÜLEN, K.G. ve DEMİRCİ, S. (2012). Türkiye'de Sağlık Turizmi Sektörü, İstanbul Ticaret Odası Yayınları No:39, <https://www.ito.org.tr/itoyayin/0026604.pdf>, Erişim Tarihi: 15.01.2018.

HASSAN, S.B., ABDEL HAMID, M.S. ve AL BOHAIRY H. (2010). Perception of Destination Branding Measures: A Case Study of Alexandria Destination Marketing Organizations, International Journal of Euro-Mediterranean Studies, 3(2), ss. 271-288.

ICC TÜRKİYE MİLLETLERARASI TİCARET ODASI. (2018). ICC Tahkimi, <http://icc.tobb.org.tr/icc-tahkim.php>, Erişim Tarihi: 15.01.2018.

ICC TÜRKİYE MİLLETLERARASI TİCARET ODASI. (2018). Kuruluşu ve Yapısı, <http://icc.tobb.org.tr/icct-kurulusyapi.php>, Erişim Tarihi: 15.01.2018.

ICCA. (2018). 2017 ICCA Statistics Report, Country and City Rankings, <https://www.iccaworld.org/dcps/doc.cfm?docid=2082>, Erişim Tarihi: 15.07.2018

- ISO. (2018). ISO/TC 228 Tourism and related services, <https://www.iso.org/committee/375396.html>, Erişim Tarihi: 25.01.2018.
- İSTANBUL İHRACATÇI BİRLİKLERİ GENEL SEKRETERLİĞİ. (2010). Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA) Kılavuzu, http://www.iib.org.tr/files/downloads/mevzuat/sta_kilavuz.pdf, Erişim Tarihi: 15.03.2018.
- İSTANBUL KONGRE VE ZİYARETÇİ BÜROSU. (2018). Kongreler Takvimi, <http://tr.icvb.org.tr/congress-calendar/>, Erişim Tarihi:12 Nisan 2018
- KALAYCI, C. (2017). Serbest Ticaret Anlaşmalarının Türkiye'nin Dış Ticaretine Etkileri: Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi Uygulaması, Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi, 3(2), ss. 133-147.
- KARAKAYA, E. (2016). Paris İklim Anlaşması: İçeriği ve Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(1), ss. 1-12.
- KARATAŞ, M. ve BABÜR, S. (2013). Gelişen Dünya'da Turizm Sektörünün Yeri, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 15(25), ss. 15-24.
- KİRİŞÇİ, E. (2018). Türk Hava Yolları On Birinci Kalkınma Planı Önerileri, Basılmamış Rapor, Ankara.
- KLIMEK, K. (2013). Destination Management Organisations and Their Shirt to Sustainable Tourism Development, European Journal of Tourism, Hospitality and Recreation, 4(2), ss. 27-47.
- LONGJIT, C. ve PEARCE, D.G. (2013). Managing a Mature Coastal Destination: Pattaya, Thailand, Journal of Destination Marketing ve Management, 2, ss. 165-175.
- MEHTER AYKIN, S. (2003). Avrupa Birliği ve Turizm. İçinde M.Ş. Erdem ve S.M. Aykın (Ed.), Avrupa Birliği ve Türkiye (ss.285-312). Bursa: Ezgi Kitabevi.
- MÜSİAD (Mayıs 2017). Türkiye Turizmi İçin Stratejik Bir Vizyon: Helal Turizm, Antalya: MÜSİAD Antalya Şube Başkanlığı.
- OECD (2018). OECD Tourism Trends and Policies 2018, Paris: OECD Publishing.
- OLCAY, A., GİRİTLİOĞLU, İ. ve PARLAK, Ö. (2014). ENAT (European Network For Accessible Tourism-Avrupa Erişilebilir Turizm Ağı) İle Türkiye'nin Erişilebilir Turizme

Yönelik Otel İşletmelerini Kapsayan Düzenlemeleri ve Bu Düzenlemelerin Karşılaştırılması, Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi, 2, 127-144.

ÖZDEMİR, A.D., DEMİREL YAZICI, D. ve TAHMİSCİOĞLU, M.S. (2013). BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Kapsamında Sürdürülen Müzakere Sürecinin Değerlendirilmesi, III. Türkiye İklim Değişikliği Kongresi - TİKDEK 2013, 3 - 5 Haziran, İstanbul, http://www.dsi.gov.tr/docs/iklim-degisikligi/16-tikdek-2013_muzakere_sureci.pdf?sfvrsn=2, Erişim Tarihi: 26.01.2018.

ÖZEN, A.B. (2016). Avrupa Birliği Serbest Ticaret Anlaşmalarının Türkiye Üzerine Yansımaları, <http://ticaret.edu.tr/uploads/dosyalar/921/AVRUPA%20B%C4%B0RL%C4%B0%C4%9E%C4%B0%20SERBEST%20T%C4%B0CARET%20ANLA%C5%9EMALARININ%20T%C3%9CRK%C4%B0YE%20%C3%9CZER%C4%B0NE%20YANSIMALARI.pdf>, Erişim Tarihi: 15.03.2018.

PEARCE, D.G. (2015). Destination Management in New Zealand: Structures and Functions, Journal of Destination Marketing ve Management, 4, ss. 1-12.

SATURK (2017). Sağlık Turizminde Mevzuat ve Teşvikler, Ankara.

SEVER, G.N., ÖZKAN BUZLU, M. ve YILDIZ, G. (2016). Makro Çevre Unsurlarının Yazılı Plan ve Politika İfadelerinden Hareketle Gastronomi Turizmine Bakışı, Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 4(1), ss. 116-138.

SOYAK, M. (2016). Türk Turizm Sektörünün Yapısal Analizi ve SWOT Matrisine Dayalı Sektörel Stratejiler, Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10, ss. 47-71.

SOYU, E., KARAÇOR, S., ALTINOK, S. ve FIRAT, E. (2017). Türkiye’de Turizm Gelirlerinin Ekonomideki Yeri ve Önemi Üzerine Bir Değerlendirme, International Conference on Eurasian Economies 2017, 10-12 Temmuz, İstanbul, Türkiye.

ŞANLIOĞLU, Ö. ve ÖZCAN, E.Ö. (2017). Türkiye’de Uygulanan Turizm Teşvik Politikaları Ve Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7(2), ss. 97-117.

ŞEN DEMİR, Ş. (2014). Beş Yıllık Kalkınma Planlarından Türkiye Turizm Stratejisi 2023’e: Turizmde Tanıtma Çalışmalarına Yönelik İçerik Analizi, Uluslar arası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, 5(15), ss. 101-121.

ŞİT, M. (2016). Türkiye’de Turizm Sektörünün İstihdama Katkısı, Akademik Yaklaşımlar Dergisi, 7(1), ss. 101-117.

T.C. ÇEVRE ve ORMAN BAKANLIĞI. (2009). Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi – Kyoto Protokolü, http://iklim.cob.gov.tr/iklim/Files/Mevzuat/kyoto_protokol.pdf, Erişim Tarihi: 02.02.2018.

T.C. DIŞ İŞLERİ BAKANLIĞI. (2018). Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNDP), <http://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-cevre-programi.tr.mfa>, Erişim Tarihi: 25.01.2018.

T.C. DIŞ İŞLERİ BAKANLIĞI. (2018). Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), <http://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-dunya-turizm-orgutu.tr.mfa>, Erişim Tarihi: 25.01.2018.

T.C. DIŞ İŞLERİ BAKANLIĞI. (2018). İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD), http://www.mfa.gov.tr/iktisadi-isbirligi_ve-gelisme-teskilati_oecd_tr.mfa, Erişim Tarihi: 25.01.2018.

T.C. DIŞ İŞLERİ BAKANLIĞI. (2018). Uluslararası Kuruluşlarla Kültürel İlişkilerimiz, <http://www.mfa.gov.tr/uluslararasi-kuruluslarla-kulturel-iliskilerimiz.tr.mfa> (UNESCO), Erişim Tarihi: 25.01.2018.

T.C. EKONOMİ BAKANLIĞI (2018). Uluslararası Doğrudan Yatırım İstatistikleri.

T.C. EKONOMİ BAKANLIĞI. (2018). Türkiye’nin STA’ları, <https://www.ekonomi.gov.tr/portal/content/conn/UCM/path/Contribution%20Folders/web/D%C4%B1%C5%9F%20C4%B0li%C5%9Fkiler/Serbest%20Ticaret%20Anla%C5%9Fmalar%C4%B1/ekler/%C3%9Cikemizin%20STA'lar%C4%B1n%C4%B1%20yans%C4%B1tan%20tablo.pdf?lve>, Erişim Tarihi: 09.04.2018.

T.C. KALKINMA BAKANLIĞI. (2018). Sürdürülebilir Kalkınma Türkiye, <http://www.surdurulebilirkalkinma.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 20.02.2018.

T.C. KALKINMA BAKANLIĞI (2014). Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018), Ankara.

T.C. KALKINMA BAKANLIĞI (2015). Onuncu Kalkınma Planı - Sağlık Turizminin Geliştirilmesi Programı Eylem Planı, Ankara.

T.C. KALKINMA BAKANLIĞI (2017). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023) Özel İhtisas Komisyonları ve Çalışma Grupları El Kitabı, Ankara.

T.C. KALKINMA BAKANLIĞI (2017). Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Kapsamında Türkiye'nin Mevcut Durum Analizi Projesi Ana Raporu, Ankara.

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI (2007). Türkiye Turizm Stratejisi 2023, Yayın No:3090, Ankara: KTB Yayınları.

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI (2014). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı 2015-2019 Dönemi Stratejik Planı, Ankara.

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI (2018). 3. Turizm Şurası Komisyon Kararları, Ankara.

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI (2018). Turizm İşbirliği Anlaşmaları, Mutabakat Zabıtları, Turizm Karma Komisyon Protokolleri, Bölgesel İşbirliği Toplantıları, İş Konseyleri ve Forumlar, <http://disiliskiler.kulturturizm.gov.tr/TR,22141/turizm-isbirligi-anlasmalari-mutabakat-zabitlari-turizm-.html>, Erişim Tarihi: 15.03.2018.

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI TEFTİŞ KURULU BAŞKANLIĞI (2018). Kültür ve Turizm Anlaşmaları Dizini, <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14104/kultur-ve-turizm-anlasmalari-dizini.html>, Erişim Tarihi: 15.03.2018.

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI. (2018). Teftiş Kurulu Başkanlığı, Bakanlık Mevzuatı, <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,13838/bakanlik-mevzuati.html>, Erişim Tarihi: 16.02.2018.

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI. (2018). 3. Turizm Şurası Hakkında, <http://turizmsurasi.kulturturizm.gov.tr/TR,169845/sura-hakkinda.html>, Erişim Tarihi: 25.03.2018

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI. (2018). Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, Çevreye Duyarlılık Kampanyası, <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,11596/cevreye-duyarlilik-kampanyasi-yesil-yildiz.html>, Erişim Tarihi: 01.02.2018.

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI. (2018). Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, Turizm Teşvikleri, <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,11608/turizm-tesvikleri.html>, Erişim Tarihi: 01.02.2018.

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI. (2018). Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, Turizm İstatistikleri, <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9851/turizm-istatistikleri.html>, Erişim Tarihi: 01.02.2018.

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI. (2018). Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, Belediye Belgeli Tesisler, <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9858/belediye-belgeli-tesisler.html>, Erişim Tarihi: 01.02.2018.

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI. (2018). Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, Turizm Belgeli Tesisler, <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9860/turizm-belgeli-tesisler.html>, Erişim Tarihi: 01.02.2018.

T.C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI. (2018). Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, Okul, Alan, Dal Arama, <http://mtegm.meb.gov.tr/TR/okullar.asp>, Erişim Tarihi: 15.02.2018.

T20 (2015). 6th T.20 Meeting Declaration, Antalya.

TEK, M. (2009). Kamu Yatırımlarında Turizmin Yeri, Türkiye Turizm Stratejisi 2023'de Marka Kentler Projesi: Eleştirel Bir Değerlendirme, Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 20(2):169-184.

TOBB ve TÜROFED (2016). TOBB Turizm Sektör Mevlisi Turizm Raporu 2016, Yıl:6 Sayı:11 , Ankara.

TOBB. (2018). Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, <https://www.tobb.org.tr/Sayfalar/AnaSayfa.php>, Erişim Tarihi: 25.01.2018.

TOKER, B. (2007). Türkiye'de Turizm Sektörü Teşviklerinin Değerlendirilmesi, Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 14(2):81-92.

TURÇEV. (2018). Mavi Bayrak Türkiye, <http://www.mavibayrak.org.tr/tr/Default.aspx>, Erişim Tarihi: 20.02.2018.

TURÇEV. (2018). Yeşil Anahtar Ödülü, http://www.turcev.org.tr/v2/icerikDetay.aspx?icerik_id=94, Erişim Tarihi: 25.01.2018.

TUREB. (2018). Rehber İstatistikleri, <http://tureb.org.tr/tr/RehberIstatistik/>, Erişim Tarihi: 15.07.2018.

TUROB ve STR(2013-2017). European Hotel Review European Hotel Industry Performance Statistics.

- TÜİK (2016). TÜİK Hanehalkı Yurt içi Turizm Araştırması.
- TÜRKİYE İŞ BANKASI (2017). Turizm Sektörü Raporu 2017.
- TÜRKİYE SAĞLIK TURİZMİ DERNEĞİ. (2018). Sağlık Turizmi – Genel Bilgi, <http://www.saglikturizmi.org.tr/tr/saglik-turizmi/genel-bilgi>, Erişim Tarihi: 15.01.2018.
- TÜROFED. (2017). Turizm Raporu 2017, <https://www.tourismtoday.net/d/file/turofed-turizm-raporu-2017.pdf>, Erişim Tarihi: 18.02.2018.
- TÜRSAB ve TUADER (2018). Turizm Sektörü Raporu 2017 Ocak-Haziran Dönemi.
- TÜRSAB. (2018) Seyahat Acentaları, <https://www.tursab.org.tr/tr/seyahat-acentalari/seyahat-acentasi-arama>, Erişim Tarihi: 15.07.2018.
- TÜRSAB. (2018). Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu, https://www.tursab.org.tr/dosya/7221/1618sk05072012tarihlideiiklikilenmihali_7221_3807623.pdf, Erişim Tarihi: 03.0.2018.
- TÜSİAD (2014). Türkiye'de Alternatif Turizmin Gelişimine Yönelik Değerlendirmeler, İstanbul.
- UNDP (2017). Tourism and the Sustainable Development Goals - Journey to 2030, Madrid: UNWTO.
- UNESCO. (2018). Türkiye Milli Komisyonu, <http://www.unesco.org.tr/?page=15:248:1:turkce>, Erişim Tarihi: 22.01.2018.
- UNWTO. (2018). Strong outbound tourism demand from both traditional and emerging markets in 2017 – Press Release, <http://media.unwto.org/press-release/2018-04-23/strong-outbound-tourism-demand-both-traditional-and-emerging-markets-2017>, Erişim Tarihi: 25.04.2018.
- UNWTO (2017). Chengdu Declaration on Tourism and the Sustainable Development Goals, Chengdu.
- UNWTO (2017). Tourism Highlights 2017 Edition, Madrid: UNWTO.
- UNWTO (2018), World Tourism Barometer and Statistical Annex January, 16/1.
- UNWTO (2018), World Tourism Barometer and Statistical Annex June, 16/3.

ÜSTÜN, A.K., APAYDIN, M., BAŞARAN FİLİK, Ü. ve KURBAN, M. (2009). Kyoto Protokolü Kapsamında Türkiye'nin Yenilenebilir Enerji Politikalarına Genel Bir Bakış, V. Yenilenebilir Enerji Kaynakları Sempozyumu, YEKSEM'09, 19-21 Haziran, Diyarbakır, http://www.emo.org.tr/ekler/ca443ff7e16b9c3_ek.pdf, Erişim Tarihi: 03.02.2018.

WEF (2017). Travel and Tourism Competitiveness Index Report 2017, Geneva: WEF.

WORLDMETERS. (2018). Current World Population <http://www.worldometers.info/world-population/>, Erişim Tarihi: 25.01.2018.

WTTC (2015). Global Talent Trends and Issues for the Travel and Tourism Sector.

WTTC (2017). Travel and Tourism Economic Impact 2017 World.

WTTC (2018). Travel and Tourism Economic Impact 2018 World.

WTTC (2018). Travel and Tourism Economic Impact 2018 Turkey.

WTTC (2017). Travel and Tourism Global Economic Impact ve Issues 2017.

WTTC (2018). Travel and Tourism Global Economic Impact ve Issues 2018.

WTTC (2017). Understanding The Critical Issues For The Future of Travel and Tourism.

YAVUZ, M.C. VE KARABAĞ, S.F. (2009). Ulusal Turizm Tanıtımı ve Pazarlama Yönetimi Örgütlenmesi: Türkiye İçin Bir Model Önerisi, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 36, 113-130.

YEĞEN, İ., AYTAR, O. ve ERDEMİR, N.K. (2013). Avrupa Birliği Turizm Politikası Bağlamında Türk Turizm Politikaları ve Karşılaştırması, Journal of Current Researches on Social Sciences, 3 (2):20-35.

YÜKSEL, F., BAHAR, O. ve BÜLBÜLOĞLU, B. (2017). Reklamasyon ve Türk Turizmine Etkileri: Marmaris Örneği, 3. Turizm Şurası, 1-3 Kasım, Ankara,

EKLER

EK 1. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ VE TURİZM İLE İLİŞKİSİ

Hedef 1	Yoksulluğu her yerde tüm biçimlerde sona erdirmeye	Turizm, yerel ve toplumsal seviyelerde istihdam yaratma yoluyla gelir sağlar. Ulusal yoksulluk azaltma stratejileri ve girişimcilik ile bağlantılı olabilir. Düşük beceri gereksinimleri ve yerel işe alım, özellikle gençlik ve kadınlar gibi daha az tercih edilen grupları güçlendirebilir.
Hedef 2	Açlığın sonlandırılması, gıda güvenliğinin ve beslenmenin sağlanması, sürdürülebilir tarımın teşvik edilmesi	Turizm, otellere üretimi ve tedarigi ve yerel ürünlerin turistlere satışını destekleyerek sürdürülebilir tarım sağlamaya teşvik edebilir. Tarım turizmi, turizm deneyiminin değerini artırarak ek gelir sağlayabilir.
Hedef 3	Sağlıklı yaşantıların sağlanması ve her yaşta herkes için esenliğin sağlanması	Turizmden elde edilen vergi gelirleri, anne sağlığının iyileştirilmesini, çocuk ölümlerinin azaltılmasını ve hastalıkların önlenmesini sağlayarak sağlık hizmetlerinde yeniden yatırımı sağlar. Korunan alanlarda elde edilen ziyaretçi gelirleri sağlık hizmetlerine de katkıda bulunabilir. Sağlık turizmine yapılan yatırımlar ile insanların sağlık hizmetine erişimi artırılabilir.
Hedef 4	Kapsayıcı ve eşit kalitede eğitim sağlama ve herkes için hayat boyu öğrenmeyi teşvik etme	Turizm kapsayıcılığı teşvik etme potansiyeline sahiptir. Turizmin gelişmesi için yetenekli bir işgücü çok önemlidir. Turizm sektörü, gençlere, kadınlara ve özel ihtiyaçları olanlara, eğitim araçlarıyla faydalanmaları gereken doğrudan ve dolaylı iş olanakları sunmaktadır.

Hedef 5	Cinsiyet eşitliğini sağlama ve tüm kadınları ve kızları güçlendirme	Turizm, özellikle turizm ve konaklama sektöründeki KOBİ'lerden doğrudan iş ve gelir sağlanması yoluyla kadınları güçlendirebilir. Turizm, kadınların toplumun her alanında tam katılımlı ve lider olmaları için bir araç olabilir.
Hedef 6	Herkes için su ve sanitasyonun mevcudiyetini ve sürdürülebilir yönetimini sağlama	Kamu hizmetlerine destek niteliğinde turizm yatırımı ihtiyacı, herkes için hijyen ve sanitasyonun yanı sıra su erişiminin ve güvenliğinin sağlanmasında kritik bir rol oynayabilir. Turizmde suyun verimli kullanımı, kirlilik kontrolü ve teknoloji verimliliği en değerli kaynağımızı korumak için anahtar olabilir.
Hedef 7	Herkes için uygun fiyatlı, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerjiye erişim sağlama	Enerji yoğun olan bir sektör olarak turizm, küresel enerji karışımında yenilenebilir enerji paylarına geçişi hızlandırabilir. Temiz enerji kaynaklarına yapılan yatırımları teşvik ederek, turizm sera gazı gazlarını azaltmaya, iklim değişikliğini azaltmaya ve herkes için enerji erişimine katkıda bulunmaya yardımcı olabilir.
Hedef 8	Sürdürülebilir, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyüme, istihdam ve herkes için iyi işlerin desteklenmesi	Hizmet ticareti olarak turizm, dünya çapında en büyük dört ihracatçıdan biridir ve şu anda dünya çapında on işten birini sağlamaktadır. Özellikle gençlik ve kadınlar için turizmde iyi iş fırsatları ve turizm değer zincirleri yoluyla daha iyi çeşitlendirilmeyi destekleyen politikalar, turizmin pozitif sosyo-ekonomik etkilerini artırabilir.
Hedef 9	Esnek altyapı oluşturmak, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi ve yenilikleri teşvik etme	Turizm gelişimi iyi bir kamu ve özel altyapıya dayanır. Sektör, altyapı iyileştirmeleri için kamu politikasını etkileyebilir, bu da onları daha sürdürülebilir, yenilikçi ve kaynak verimli hale getirir ve düşük karbon büyümesine doğru ilerler, böylece turistleri ve diğer yabancı yatırım kaynaklarını çekebilir.

Hedef 10	Ülke içinde ve ülkeler arasında eşitsizliği azaltma	Turizm, yerel nüfusu ve gelişmesinde tüm önemli paydaşları bağladığı için eşitsizlikleri azaltmada güçlü bir araç olabilir. Turizm, insanlara kendi menşe yerlerinde zenginleşme fırsatı vererek, kentsel yenilenmeye ve kırsal kalkınmaya katkıda bulunabilir. Turizm ekonomik entegrasyon ve çeşitlendirme için etkili bir araçtır.
Hedef 11	Şehirleri ve insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli, esnek ve sürdürülebilir hale getirme	Turizm, kentsel altyapıyı ve erişilebilirliği ilerletebilir, yenilenmeyi teşvik edebilir ve turizmin bağlı olduğu kültürel ve doğal mirası, varlıkları koruyabilir. Yeşil altyapıya yapılan yatırımlar (daha verimli ulaşım, azaltılmış hava kirliliği) sadece sakinler değil, turistler için de daha akıllı ve daha yeşil şehirlere yol açmalıdır.
Hedef 12	Sürdürülebilir tüketim ve üretim şekilleri sağlama	Turizm sektörünün, sürdürülebilirliğe geçişi hızlandırarak, sürdürülebilir tüketim ve üretim modlarını benimsemesi gerekiyor. Enerji, su, atık, biyoçeşitlilik ve iş yaratma gibi turizm için sürdürülebilir kalkınma etkilerini izleyecek araçlar, ekonomik, sosyal ve çevresel çıktılarının artmasına neden olacaktır.
Hedef 13	İklim değişikliği ve etkileriyle mücadele etmek için acil eylemde bulunma	Turizm iklim değişikliğine katkıda bulunur ve iklim değişikliğinden etkilenir. Turizm paydaşları, iklim değişikliğine küresel tepkide lider rol oynamalıdır. Karbon ayak izini azaltarak, ulaşım ve konaklama sektöründe, turizm düşük karbon büyümesinden faydalanabilir ve zamanımızın en acil sorunlarından biriyle baş edebilir.

Hedef 14	Sürdürülebilir kalkınma için okyanusları, denizleri ve deniz kaynaklarını koruma ve sürdürülebilir bir şekilde kullanma	Kıyı ve deniz turizmi sağlıklı deniz ekosistemlerine dayanır. Kırsal deniz ekosistemlerinin korunmasına ve korunmasına yardımcı olmak ve mavi ekonomiyi teşvik etmek için bir araç olarak hizmet etmek ve deniz kaynaklarının sürdürülebilir kullanımına katkıda bulunmak amacıyla, Turizm Geliştirme Entegre Kıyı Bölgesi Yönetiminin bir parçası olmalıdır.
Hedef 15	Karasal ekosistemlerin sürdürülebilir kullanımını koruma, geri kazanma ve destekleme ve biyoçeşitlilik kaybını durdurma	Zengin biyoçeşitlilik ve doğal miras, turistlerin bir destinasyonu ziyaret etmelerinin başlıca nedenleridir. Sadece biyolojik çeşitliliğin korunmasında ve korunmasında değil, aynı zamanda yerel topluluklara alternatif bir geçim kaynağı olarak gelir elde etmede de, kırılgan bölgelerde sürdürülebilir bir şekilde yönetilirse, turizm önemli bir rol oynayabilir.
Hedef 16	Huzurlu ve kapsayıcı toplumları destekleme, herkes için adalete erişim sağlama ve kapsayıcı kurumlar oluşturma	Turizm, farklı kültürel geçmişlere sahip insanlar arasında milyarlarca karşılaşma yaşanmasını sağlarken sektör çok kültürlülük ve inançlar arası hoşgörüyü ve anlayışı besleyebilir ve daha barışçıl toplumlar için temel oluşturabilir. Yerel topluluklara yarar sağlayan ve buralarda faaliyet gösteren turizm, çatışma sonrası toplumlarda da barışı güçlendirebilir.
Hedef 17	Uygulama araçlarını güçlendirme ve sürdürülebilir kalkınma için küresel ortaklığı yeniden canlandırma	Sektörler arası yapısı nedeniyle turizm, özel/kamu ortaklıklarını güçlendirebilir ve uluslararası, ulusal, bölgesel ve yerel olmak üzere birden fazla paydaşların, sürdürülebilir kalkınma hedeflerini ve diğer ortak hedefleri başarmak için işbirliği içerisinde çalışabilme ortamı sağlama becerisine sahiptir. Kamu politikası ve yenilikçi finansman 2030 tahminlerine ulaşmak için temel teşkil etmektedir.

EK 2. TURİZMDE KÜRESEL ETİK İLKELER

Bölüm 1: Turizmin Toplumlararası Karşılıklı Anlayışa Katkısı

1. Felsefi ve ahlaki değerler ile kültürel ve dini değerlerin çeşitliliğini kavramak ve bunlara saygı göstermek, sorumlu turizmin temeli ve sonucudur. Turizmin gelişmesinde etkili olan taraflar ve bizatihi turistler, ulusal azınlıklar ve yerli halk da dahil tüm insanların sosyal ve kültürel değerlerine önem vermelidir.

2. Turizm faaliyetleri, ev sahibi bölge ve ülkenin özellik ve gelenekleriyle uyum içinde, alışkanlık ve yasalarına saygı gösterilerek gerçekleştirilmelidir.

3. Ev sahibi topluluk ve yerel profesyoneller, bölgelerine gelecek turistlerin yaşam şekli, beklentileri ve damak zevklerine saygı göstermelidir.

4. Turist ve beraberindeki eşyanın güvenliğinden kamu görevlileri sorumludur. Turistin her türlü zarardan korunması için kamu görevlileri gerekli önlemleri almalıdır. Turistik tesislerin ve kültürel / doğal mirasın korunması milli yasalarla güvence altına alınmalıdır.

5. Başka yöreleri ziyaret eden turistler, her türlü suç, yanlış davranış ya da yerel halkı incitici veya küçük düşürücü davranışlardan kaçınmalıdır.

6. Turist, hangi varış noktasını ziyaret ediyorsa orayla ilgili sağlık, güvenlik başta olmak üzere asgari bilgileri edinmekle yükümlüdür.

Bölüm 2: Turizmin Bireysel ve Kolektif Yönleri

1. Genelde dinlenme, spor ve kültürle ilgili bir faaliyet olan turizm, bireysel ve kolektif organizasyonun bir unsuru olarak açık görüşlülükle gerçekleştirildiğinde, kendini eğitime ve toplum / kültürler arası farkları öğrenmek açısından önemli fırsattır.

2. Turizm faaliyeti insan haklarının, özellikle de çocuk, yaşlı, engelli, etnik azınlıklar gibi daha savunmasız grupların bireysel haklarının gelişmesine katkı sağlamalıdır.

3. Hangi şekilde olursa olsun insan sömürüsü, özellikle cinsel açıdan ve çocuklara uygulandığında, turizmin temel amaçlarına karşıdır. Bu turizmin bir eksikliğidir. Tüm ülkeler tarafından gerekli yasal önlemler alınarak, yasaklanmalı ve cezalandırılmalıdır.

4. Din, sağlık, eğitim, kültür, dil öğrenme amaçlı seyahatler, turizmin yararlı türleridir ve teşvik edilmelidir.

5. Turizmin ekonomik, sosyal, kültürel faydalarının ve getirdiği risklerin ülkelerin eğitim programlarına alınması desteklenmelidir.

Bölüm 3: Sürdürülebilir Gelişmenin Unsuru Olarak Turizm

1. Turizmin gelişmesinde bütün taraflar, sağlam, sürekli ve sürdürülebilir ekonomik büyüme perspektifinde doğal çevreyi korumakla yükümlüdür. İhtiyaçların giderilmesinde gelecek nesiller dikkate alınmalıdır.

2. Kaynak tasarrufu, özellikle de su ve enerji tasarrufu sağlayan ve atık azaltan yöntemlere öncelik tanıyan turizm türleri, ulusal / bölgesel / yerel kamu yetkililerince teşvik edilmelidir.

3. Okul tatilleri gibi turist akışının arttığı dönemler, turizmin çevre üzerindeki etkisini azaltacak şekilde düzenlenmelidir.

4. Turizm altyapısı ve faaliyetleri, ekosistem, biyoçeşitlilik ve vahşi yaşamın korunmasını sağlayacak şekilde hazırlanmalıdır.

5. Doğa turizmi ve ekoturizm, turizmin gelişmesi ve zenginleşmesinde rol oynayan temel unsurlar olarak kabul edilmelidir.

Bölüm 4: Kültürel Mirası Kullanan ve Zenginleştiren Unsur Olarak Turizm

1. Turizm eserleri, insanoğlunun ortak mirasıdır.

2. Turizm politikası ve turizm faaliyetleri, sanatsal / arkeolojik / kültürel mirasa saygı içinde gelecek nesiller dikkate alınarak yürütülmelidir. Müzeler, anıtlar, tarihi kalıntılar özel korumaya alınmalıdır. Özel mülke ait kültürel mirasın halka açılması, sahiplerinin izniyle, desteklenmelidir.

3. Kültürel alanların ziyaretinden elde edilen gelirin en azından bir bölümü, bu alanların korunması ve geliştirilmesi için kullanılmalıdır.

4. Turizm faaliyetleri, geleneksel kültürel ürünlerin bozulması ya da standardize edilmesi yerine, yaşaması ve gelişmesine olanak verecek şekilde programlanmalıdır.

Bölüm 5: Ülke ve Toplumların Refahını Artıran Bir Faaliyet Olarak Turizm

1. Yerel nüfus, turizm faaliyetlerinin ekonomik, sosyal ve kültürel faydalarından, özellikle de turizmin yarattığı doğrudan ve dolaylı istihdamdan yararlanmalıdır.

2. Turizm politikaları, ziyaret edilen bölgedeki yaşam standardının yükseltilmesine katkıda bulunacak şekilde uygulanmalıdır. Turizm tesislerinin planlanması, mimarisi ve işletilmesi yerel ekonomik ve sosyal dokuya entegre olacak şekilde yürütülmelidir. Yetenekler eşit olduğunda, yerel işgücü tercih edilmelidir.

3. Sorunlu kıyı bölgeleri, adalar, kırsal alanlar gibi ekonomik faaliyetlerin yeterince gelişmediği bölgelerde turizm, refah yaratan bir araç olarak dikkate alınmalıdır.

4. Turizm yöneticileri, özellikle yatırımcılar, gerçekleştirecekleri projelerin çevre ve doğal yaşama etkisini inceleyen araştırmalar yapmalıdırlar. Şeffaflık ve nesnellik içinde, yapmayı planladıklarını yerel halkla paylaşmalı, projelerin olası sonuçları hakkında halkı bilgilendirmelidirler.

Bölüm 6: Turizmin Geliştirilmesinde Tarafların Yükümlülükleri

1. Turizm yöneticileri, turistlere gidecekleri yer, seyahat koşulları, konaklama tesisi hakkında gerçekçi bilgiler sağlamakla yükümlüdür. Kontratta taahhüt edilen doğa, fiyat ve hizmet kalitesiyle ilgili herhangi bir ihlal durumunda, ödenecek tazminatla ilgili açık ve anlaşılır hükümler bulunmalıdır.

2. Turizm yöneticileri, kamu görevlileriyle işbirliği yaparak, turistlerin güvenliği ve sağlığını güvence altına almakla yükümlüdür. Bu amaçla bir sigorta ve acil yardım sistemi kurulmasına ihtiyaç vardır. Bu konulardaki eksiklikler maddi tazminat ödenmesini gerektirir.

3. Turizm yöneticileri, turistlerin kültürel ve dini vecibelerini yerini getirmesine yardımcı olmalıdırlar.

4. Turist gönderen ve ağırlayan ülkelerin kamu görevlileri, turizm yöneticileri ve onların üye oldukları organizasyonlarla işbirliği içinde, tur düzenleyen firmanın iflası durumunda turistlerin ülkelere dönmelerini sağlamalıdır.

5. Hükümetler, vatandaşlarını dünyanın değişik bölgelerinde meydana gelen olaylar hakkında bilgilendirmek, uyararak hakkına / görevine sahiptir. Ancak bu bilgilendirme önyargı ve abartmadan uzak olmalı, varış noktası ülkelere ya da kendi tur operatörlerine zarar verecek nitelik taşımamalıdır. Seyahat danışmanları ilgili ülkenin yetkilileriyle görüşerek, (varsa) tehlikenin gerçek boyutları hakkında uyarılarda bulunmalı veya normal şartlara dönüldüğü açıklanmalıdır.

6. Basın, özellikle de turizm basını, dünyadaki turizm hareketlerini değiştirecek olaylar hakkında doğru ve dengeli bilgi vermelidir. Sürekli gelişen iletişim teknolojisi ve elektronik ticaret de, bu doğruluk ve güvenilirlik ilkesine sadık olmalıdır.

Bölüm 7: Turizme Katılma Hakkı

1. Dünyanın sahip olduğu değerler, tüm insanlara açıktır. Yerel ve uluslararası turizm hareketine katılmak boş zaman değerlendirmesinin en iyi şekli olarak görülmeli ve her türlü engelleyici unsur ortadan kaldırılmalıdır.

2. Turizm hareketine katılmak, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde belirtilen dinlenme, çalışma saatlerinin sınırlandırılması ve ücretli izin hakkının bir sonucu olarak değerlendirilmelidir.

3. Sosyal turizm, özellikle de gruplar halinde yapılan turizm, kamu görevlilerinin desteğiyle geliştirilmelidir.

4. Aile, gençlik, ğrenci, 3. yaş ve zrllerin turizm hareketine katılması kolaylaştırılmalı ve teşvik edilmelidir.

Bölüm 8: Turizm Hareketinde zgrlk

1. Turist, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi uyarınca kendi ülkelerinde ya da lkelerarası seyahat etme özgürlüğüne sahiptir. Transit geçiş, konaklama ve kültürel alanları ziyaret sırasında gereksiz formalite ve farklı muamele görmemeleri gerekir.

2. Turist, yerel ya da uluslararası iletişim kurma, idari, adli, sağlık hizmetlerinden yararlanma, diplomatik kurallar gereği kendi ülkesinin dış temsilcilikleriyle bağlantı kurma haklarına sahiptir.

3. Turiste, ziyaret ettiği ülkede, kendisiyle ilgili özel bilgilerin gizliliği konusunda güvence verilmelidir.

4. Sınır geçişlerinde uygulanan vize, sağlık, gümrük işlemleri, uluslararası anlaşmalar dikkate alınarak mümkün olduğunca basitleştirilmeli; bu konuda ülkeler arasında ortak bir yöntem geliştirilmelidir. Turizm, sektördeki rekabeti baltalayan vergi ve harçlardan arındırılmalıdır.

5. Turist, uluslararası konvertibiliteye sahip para birimini kullanma hakkına sahip olmalıdır.

Bölüm 9: Turizm Sektöründe Çalışanların ve Girişimcilerin Hakları

1. Turizm sektöründe ücretli veya kendi adına çalışanların temel hakları, sektörün mevsimsel, esnek ve uluslararası olma özellikleri de dikkate alınarak, yerel ve ulusal yönetim birimlerinin gözetiminde garanti altına alınmalıdır.

2. Turizmde ücretli ve kendi adına çalışanlar, eğitim, sosyal güvenlik, iş güvencesi, yaşam koşullarını iyileştirme gibi haklara sahip olmalıdır.

3. Gerekli yetenek ve donanıma sahip kişiler, ulusal yasal çerçeve dahilinde profesyonel anlamda turizmde faaliyet gösterme hakkına sahiptirler. Özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerin sektöre girişinde yasal ve idari sınırlamalar asgariye indirilmelidir.

4. Turizmde çalışanlar arasında bilgi / deneyim alışverişi, sektörün gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Ulusal ve uluslararası yasa ve anlaşmalarla söz konusu alışveriş kolaylaştırılmalı ve yaygınlaştırılmalıdır.

5. Turizmde faaliyet gösteren çok uluslu şirketlerin sektörü kontrol etmesi önlenmeli, bu şirketlerin bölgesel turizmin kalkınmasına yönelik yatırımlara yönelmeleri sağlanmalıdır.

6. Turist gönderen ve alan ülkelerde faaliyet gösteren firmaların ortaklıkları veya dengeli ilişkileri, sektörün sürdürülebilir gelişimine ve kazancın hakça dağılımına önemli katkı sağlamaktadır.

Bölüm 10: Turizmde Global Etik İlkelerin Uygulanması

1. Etik ilkelerin uygulanmasında kamu ve özel sektör işbirliği içinde olmalıdır.

2. Turizm sektöründeki tüm taraflar, turizmin geliştirilmesi, insan hakları, çevre, sağlık gibi konularda, uluslararası hukukun prensipleri dahilinde, başta BMDTÖ olmak üzere, uluslararası örgütleri ve sivil toplum kuruluşlarını tanımaları ve izlemeleri gerekir.

3. Aynı taraflar, Turizmde Global Etik İlkelerin yorumlanması ve uygulanmasında ortaya çıkacak sorunların giderilmesinde bağımsız bir organ olan Turizmde Etik İlkeler Dünya Komitesi'ni tanımalıdır.

EK 3. DESTİNASYON YÖNETİM ÖRGÜTÜ KURULUMU ESASLARI

1. Destinasyon Yönetimi'nin Sahip Olması Gereken Temel Yetenekler

İlgili tüm paydaşların (kamu ve özel sektör, üniversiteler, STK'lar gibi) katılımı ile paydaşlar arasında sürdürülebilir ve etkili bir iletişim ve koordinasyon sağlamalıdır.

Destinasyon kimliğini belirlemeli, geliştirmeli ve tanıtılmasına yönelik faaliyetleri organize etmeli, destinasyonun bir marka olması amacına yönelik çalışmalar yürütmelidir.

Sürdürülebilir büyümeye rehberlik edecek şekilde tasarlanmalı; turizm sektörünün canlı kalmasına, dinamik ve rekabetçi pazardaki değişikliklere ve krizlere karşı proaktif olmasına; buna uygun master plan, turizm stratejileri ve eylem planları geliştirilmesine önyak olmalıdır. İhtiyaca uygun etkin yatırım planlamasında ve bütçenin denetleminde yer almalıdır. Turizm gelişim planlarının oluşturulmasına yönelik çalışmaların koordinasyonunu sağlamalıdır. Turizm konusunda hazırlanan ulusal, bölgesel ve yerel plan ve stratejilerin uygulanmasını takip etmeli ve durum değerlendirmesini yapmalıdır.

Destinasyon geliştikçe ziyaretçi ve toplulukların ihtiyaçlarına dinamik ve uyarlanabilir ürün ve deneyim sunumları ile cevap vermelidir. Hızla değişen küresel ortama uygun veriye dayalı stratejiler geliştirebilmeli; seri bir şekilde hedef pazarlara uygun pazarlama stratejileri ile ilgili politika üretip uygulamalı, destinasyonda geliştirilecek turizm türünün ön plana çıkarılmasına yönelik çalışmalarda bulunmalıdır.

Yerel ekonomiye, sosyal ve kültürel doku ile ekolojiye değer katmalı; toplumun çıkarlarını yönetimin odağında tutmalıdır. Destinasyon değerlerinin korunup koruma bilincinin geliştirilmesini sağlamalıdır.

Halkın bilinçlendirilmesine yönelik faaliyetleri ve etkinlikleri kapsayan politikalar geliştirmelidir.

Günden güne inanılmaz bir süratle yenilenen bilgi ve iletişim teknolojileri ile yenilikçi uygulamalardan en üst düzeyde faydalanma imkânlarını ortaya koymalıdır.

Destinasyonda sunulan hizmet kalitesini artırmaya yönelik olarak çalışan personelin eğitim ihtiyacını belirlemeli ve bu personelin eğitimine yönelik programlar oluşturmalıdır.

2. Destinasyon Yönetim Örgütünün Finansmanı

Pazarlama faaliyetleri dâhil destinasyondaki turizmle ilgili tüm faaliyetleri yönetecek olan örgütsel yapının faaliyetlerini sürdürebilmesi için gerekli olan finansmanın merkezi ve yerel yönetim kaynaklarından bu örgütün bütçesine aktarılması, diğer bir kısmının da ilgili destinasyonda turizm alanında faaliyet gösteren özel sektör temsilcilerinin oluşturacağı kaynaklardan karşılanması sağlanmalıdır. Bütün bu süreçler oluşturulacak “Turizm Teşkilat Kanunu” ve ilgili yönetmeliklerde tarif edilmelidir.

Destinasyon yönetiminde önemli bir finansal imkân da hâlihazırda idareler tarafından yürütülen faaliyetlerin destinasyonun gelişme hedeflerine yönlendirilerek rasyonelleştirilmesidir. Bu çerçevede, şehrin altyapısı, ulaştırma hizmetleri, şehrin estetiği unsurları destinasyonun kimliğine ve turistlerin beklentilerine göre yeniden tasarlanmalıdır.

Turist konaklama veya restoran vergisi, şehir ve mekân kullanımının vergilendirilmesi hususları destinasyon yönetiminin finansmanında alternatif finans kaynağı olarak değerlendirilmeli ve tartışılmalıdır. Ancak, ziyaretçilerden vergi alınması hususu iyi bir analizle değerlendirilmelidir. Destinasyon yönetiminde genel bütçe yönetimine ilave olarak özel bir fon da oluşturulmalıdır.

Destinasyon bazında üyelik sistemi geliştirilerek yıllık aidatla üye olan ticari işletmelere (otel, acenta, kongre merkezi, etkinlik mekânı, müze, alışveriş merkezi gibi) farklı şebeke ve pazarlama imkânları sunulmalıdır.

Destinasyondaki turizm ile ilgili faaliyetleri yönlendirme ve koordinasyon görevinde bulunacak olan destinasyon yönetim örgütü için çok paydaşlı yönetim yapısına uygun olarak eş-finansman modeli kurgulanmalıdır. Destinasyonların koşullarına, kapasite ve ihtiyaçlarına göre yönetişimin ve hakça finans paylaşımının şeffaflığı esas olmalıdır.

Bölgelerin niteliğine, mahalli idareler ve özel sektör kuruluşlarının mali imkân ve kapasitelerine göre merkezi yönetim-mahalli idare-özel sektör finansmanı arasında uygun bir denge kurulmalıdır.

Bütçe ve finansal kaynak oluşturulması dünya örnekleri de göz önünde bulundurularak aşağıdaki şekilde kurgulanmalıdır:

- Merkezi bütçeden pay %10 (Kültür ve Turizm Bakanlığı aracılığı ile aktarılmalı),

- Belediyelerin payı %30,
- Ticaret Odası payı %30,
- Üye gelirleri %20,
- Faaliyet gelirleri %10 (şehir kartı, reklam gelirleri gibi).

3. Destinasyon Yönetimine Geçiş Sürecinde Kültür ve Turizm Bakanlığının Yeniden Yapılandırılması

Kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasında işbirliğini, koordinasyonu ve bütçenin etkin kullanımını sağlayacak, turizm sektörüne dinamizm kazandıracak, dünyadaki eğilimler doğrultusunda ortak stratejiler belirleyecek, sektörün uluslararası krizlerden en az düzeyde etkilenmesini başaracak, hızlı aksiyon alınabilmesine imkân verecek bir yapıya ihtiyaç duyulmaktadır. Bakanlığın mevcut örgütlenme yapısı bu ihtiyacı karşılamadığından yeniden yapılandırılması zorunludur.

Türkiye'nin tanıtımından sorumlu Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü'dür. Ancak, Bakanlık dışında farklı kamu kurumlarının yanı sıra TOBB, TÜRSAB ve benzeri yarı kamusal kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler ve özel sektör de tanıtım için kaynak kullanmakta, belirli bir strateji olmadan ve birbirinden habersiz bir şekilde hem ulusal hem de destinasyon bazında tanıtma faaliyetleri yürütmektedirler. Bu nedenle tanıtma alanında destinasyon bazında kamu ve özel sektörün tanıtım için kullandıkları bütçelerin yerindelik ve etkinliğini sağlayan bir koordinasyona ve bütünleşik bir yapılanmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı örgütsel yapısını komple değiştirerek fonksiyonel özelliklerini en çağdaş yöntemlerle donatmalıdır.

Bu doğrultuda Türk turizm ürününün yurt içinde ve yurt dışında tanıtılması, turizmde ülke markası oluşturulması, olumlu Türkiye imajının geliştirilmesi, Türkiye'ye yönelik turizm talebinin artırılması, turizm gelirlerinin ve turist başına harcamaların yükseltilmesine ilişkin stratejilerin belirlenmesi, turizmin ulusal ekonominin verimli bir sektörü haline getirilmesi amacı ile kamu ve özel sektör ortaklığına dayalı, bağımsız idari otorite statüsünde bir örgütün kurulması hedeflenmelidir.

Bakanlık, 2023 stratejisinde belirlenen çatı yapının “Turizm Teşkilat Kanunu” çıkarılarak kurulması ve turizm sektörünün destinasyon bazında yeniden yapılandırılmasını teknik bir anlayışla ele almalıdır.

Bakanlığın yurtdışı turizm ataşeliklerinde ve il-ilçe teşkilatlarında turizm konusunda ihtisaslaşmış, yabancı dil bilen deneyimli çalışanlara yer verilmelidir. Sektör paydaşlarının önerisi ile yurtdışı turizm ataşelikleri ülkelerde/bölgelerde -yeni açılan pazarlar, konjonktürel etkilenmeye açık pazarlar, gelişen pazarlar gibi- ihtiyaca ve dünyadaki konjoktüre göre yeniden yapılandırılmalıdır.

Destinasyon bazında yeni örgütlenme modeli (merkez, yurtdışı, yurtiçi) pazar paylarını, güncel turizmin rekabetçi koşullarını, ulusal-yerel turizm politikalarının paydaşları ile koordinasyonlu bir biçimde takip etmelidir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı ve ilgili kurumların mevzuatı kitle turizmi dışında turizmi çeşitlendirmek, destinasyon bazında yönetmek ve tanıtmak üzere yeniden yapılandırılmalıdır.

EK 4. ULUSLARARASI STANDARTLAR TEŞKİLATI (ISO) TC 228 TURİZM VE İLGİLİ HİZMETLER KOMİTESİ’NİN YAYIMLADIĞI STANDARTLAR

ISO 11107:2009	Rekreasyonel dalış hizmetleri - Zenginleştirilmiş hava nitrox (EAN) dalında eğitim programları için şartlar
ISO 11121:2017	Rekreasyonel dalış hizmetleri - Tüplü dalışa giriş programlarının şartları
ISO 13009:2015	Turizm ve ilgili hizmetler - Plaj operasyonu için şartlar ve gereklilikler
ISO 13289:2011	Rekreasyonel dalış hizmetleri - Şnorkelle yüzme gezilerinin yapılması için gereklilikler
ISO 13293:2012	Rekreasyonel dalış hizmetleri - Gaz blender eğitim programları için gereklilikler
ISO 13687-1:2017	Turizm ve ilgili hizmetler - Yat limanları - Bölüm 1: Temel hizmet seviyesi limanları için asgari şartlar
ISO 13687-2:2017	Turizm ve ilgili hizmetler - Yat limanları - Bölüm 2: Ara seviye limanları için asgari şartlar
ISO 13687-3:2017	Turizm ve ilgili hizmetler - Yat limanları - Bölüm 3: Üst düzey hizmet limanları için asgari şartlar
ISO 13810:2015	Turizm hizmetleri - Endüstriyel turizm - Hizmet sunumu
ISO/TS 13811:2015	Turizm ve ilgili hizmetler - Konaklama işletmelerinde çevresel şartnamelerin geliştirilmesine ilişkin esaslar
ISO 13970:2011	Rekreasyonel dalış hizmetleri – Rekreasyonel şnorkelle yüzme rehberlerinin eğitimi için gerekenler
ISO 14785:2014	Turist bilgilendirme ofisleri - Turist bilgi ve resepsiyon hizmetleri - Gereklilikler
ISO 17679:2016	Turizm ve ilgili hizmetler – Esenlik (Wellness) ve Spa - Servis şartları
ISO 17680:2015	Turizm ve ilgili hizmetler - Talasoterapi - Hizmet şartları
ISO 18065:2015	Turizm ve ilgili hizmetler - Doğal Koruma Alanı Makamları tarafından sağlanan kamuya açık turistik hizmetler - Gereklilikler

ISO 18513:2003	Turizm hizmetleri - Oteller ve diğer turizm konaklama türleri - Terminoloji
ISO 20410:2017	Turizm ve ilgili hizmetler - Kaptansız şartname - Asgari servis ve ekipman gereksinimleri
ISO 21101:2014	Macera turizmi - Emniyet yönetim sistemleri - Gereklilikler
ISO/TR 21102:2013	Macera turizmi - Liderler - Personel yetkinliği
ISO 21103:2014	Macera turizmi – Katılımcılar için bilgi
ISO 24801-1:2014	Rekreasyonel dalış hizmetleri - Dinlendirici tüplü dalgıçların eğitimi için şartlar - Bölüm 1: Düzey 1 - Denetlenen dalgıç
ISO 24801-2:2014	Rekreasyonel dalış hizmetleri - Eğlence dalgıçlarının eğitimi için gereklilikler - Bölüm 2: Düzey 2 - Özerk dalgıç
ISO 24801-3:2014	Rekreasyonel dalış hizmetleri - Dinlendirici tüplü dalgıçların eğitimi için gereklilikler - Bölüm 3: Seviye 3 - Dalış lideri
ISO 24802-1:2014	Rekreasyonel dalış hizmetleri – Tüplü dalış eğitmenlerinin eğitimi için şartlar - Bölüm 1: Düzey 1
ISO 24802-2:2014	Rekreasyonel dalış hizmetleri – Tüplü dalış eğitmenlerinin eğitimi için şartlar - Bölüm 2: Düzey 2
ISO 24803:2017	Rekreasyonel dalış hizmetleri - Rekreasyonel dalış sağlayıcılarının şartları

EK 5. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI 11.KALKINMA PLANI ÖNERİLERİ

GENEL POLİTİKA ÖNERİLERİ

Politika Öneri No	Politika Önerisi
1	Millî kültür ve ortak değerler etrafında toplumsal bütünlük ve dayanışmanın güçlendirilmesi esas alınacak; kültürel zenginlik ve çeşitliliğin evrensel kültüre katkı sağlayacak şekilde korunup geliştirilmesi ve gelecek nesillere aktarılması sağlanacaktır.
2	Kültür ve sanata erişim ve katılım olanaklarının artırılarak “herkes için kültür” ilkesinin hayata geçirilmesi ve sosyal içermenin sağlanması konusunda adımlar atılacak; kültür ve sanatın iyileştirici ve dönüştürücü gücünün kullanılarak nitelikli insana dayalı güçlü bir toplumun tesis edilmesi sağlanacaktır.
3	Kültürel ve sanatsal faaliyetlere katılımın yaşam alışkanlığına dönüştürülmesi yönünde çalışmalara hız verilecektir.
4	Türkiye imajı kültür diplomasisi yoluyla güçlendirilerek evrensel dostluk ve barışa katkıda bulunulacak; gönül coğrafyamız başta olmak üzere, tüm ülkelerle ilişkilerimiz geliştirilecektir.
5	Türk sinemasının bir marka haline getirilerek önemli bir kültürel ihraç ürününe dönüştürülmesi yönünde çalışmalar artırılabilecektir.
6	Yeni sistem ve teknolojilerden faydalanılarak bilgi toplumuna geçiş sağlanması yönünde çaba gösterilecektir.
7	Türkçedeki bozulma ve yabancılaşmanın önüne geçilerek doğru ve etkin kullanımı sağlanacak; Türkçe kullanımının dünyada yaygınlaştırılması yönünde çalışmalara devam edilecektir.
8	Şehirlerin, “insan ve kültür” ekseninde sürdürülebilir kalkınmasının sağlanması yönünde çalışmalar artarak devam edecektir.

9	Kültür ve sanat sektöründe kültürümüzün temel unsurları ve değerlerinin işlenmesi ve yaşatılmasına yönelik etkili bir teşvik mekanizması oluşturulacaktır.
10	Görsel, işitsel ve sahne sanatları başta olmak üzere kültürel ve sanatsal faaliyetlerin gelişiminde ve sunumunda mahalli idarelerin, özel ve sivil girişimlerin rolü artırılacaktır.
11	Yerel kültür yönetim modeli kurulacaktır.
12	Sağlık turizmi başta olmak üzere, kongre turizmi, kış turizmi, kruvaziyer turizmi, golf turizmi ve kültür turizmine ilişkin altyapı eksikliklerinin tamamlanarak pazarın çeşitlendirilmesi ve alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi sağlanacaktır.
13	Pazar ve müşteri profilindeki gelişmeler sürekli izlenerek dış tanıtım faaliyetleri etkinleştirilecektir.
14	Bakanlığımız politika önerilerinin hayata geçirilebilmesi ve 11. kalkınma Planı (2019-2023) döneminde öngörülen amaçlar ve hedeflere ulaşılabilmesi amacıyla; gerçekleştirilmesi planlanan yatırımlar ile projelerin tamamlanabilmesi için başta restorasyon, kamu eliyle kültür yatırımları ve arkeolojik kazı ödeneklerinin artırılması, turizm altyapı destekleri başta olmak üzere Kültür ve Turizm Bakanlığının yatırım bütçesinin ve genel bütçe içindeki payının artırılması sağlanacaktır.

21 MART 2018 TARİHLİ İSTİŞARE TOPLANTISINDA
GÜNDEME GELEN KONULARA İLİŞKİN POLİTİKA ÖNERİLERİ

Politika Öneri No	Politika Önerisi
1	11. Kalkınma Planında yer alan makro hedefler doğrultusunda Türkiye Turizm Stratejisi (TTS) belgesi revize edilecek, belgenin uygulanmasına yönelik “Eylem Planı 2023” hazırlanacak ve Türkiye Turizm Strateji Belgesi ile Eylem Planı kapsamında planlama, yatırım ve turizmin çeşitlendirilmesi stratejileri doğrultusunda yeni arazi tahsisleri yapılacaktır.
2	Turizm merkezleri ile kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri başta olmak üzere, kültür ve turizm açısından öncelikli ve önemli yerlerde kış turizmi, sağlık turizmi ve diğer alternatif turizm türlerinin gelişmesini sağlamak amacıyla, altyapı yatırımları desteklenecektir.
3	Kültür merkezlerinin yerel yönetimlere devredilmesi ile ilgili çalışmalara başlanacak, kamu elinde bulunan mevcut kültür merkezlerinde yapılacak onarım, restorasyon vb. giderlerin %50’sinin karşılanması konusunda gerekli mevzuat değişikliği yapılacaktır.
4	Ülkemizde yakın dönemde gerçekleşeceği öngörülen yönetsel dönüşüm çalışmaları kapsamında ve dünyada sürekli güncellenen sektörel eğilimler doğrultusunda belirlenecek temel ilke ve esaslar çerçevesinde, mevcut turizm sektörü yönetim modeli değerlendirilerek kamu-özel sektör işbirliğine dayalı, ilgili tüm tarafları içeren yeni “turizm yönetimi” modeli oluşturulacaktır.
5	Turizm sektöründe meslek birliklerinin turizm yönetiminde etkin ve verimli rol almalarını sağlayacak yeni gelişmeleri izleme, strateji oluşturma, mali kaynak yaratma ve birlikte iş yapma konularında kapasitelerini geliştirecek adımlar atılacaktır.
6	Turizm planlamasında destinasyon yönetim modeli geliştirilecektir.

7	Kruvaziyer ve kongre turizminin geliştirilmesi, yatırım ve uygulama ortamının iyileştirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülecektir. Mevcut durum ile ulusal ve uluslararası gelişme eğilimleri yakından izlenerek hedef ve politikalar belirlenecek ve sektörel eylem planları hazırlanacaktır.
8	Tanıtım ve pazarlama çalışmaları kapsamında; “Turkey Home” kampanyası çatısı altında, destinasyonlarımızdaki yerel paydaşlarla birlikte, kamu-özel sektör işbirliğine dayalı, sonuçları izlenen ve denetlenen ortak finansman modeli oluşturulacaktır.
9	Pek çok Bakanlığın yanı sıra, yerel, ulusal kamu kurumu, görev alanları çerçevesinde sektöre dahil oldukları için, farklı kurumlara ait turizme ilişkin karar, politika, strateji ve uygulamaların belli bir koordinasyon dahilinde sürdürülebilmesi için kurumlar arası işbirliği imkânları geliştirilecektir.
10	Ürün ve Pazar çeşitliliği hedeflerimiz ile politikalarımızı destekleyen, ölçülebilir, denetlenebilir, “dönemsel ziyaretçi desteği”, “yeni gelişen pazarlar desteği”, “düşük performanslı havalimanı desteği”, “turizm çeşitliliği desteği” ve “kriz zamanı desteği” gibi enstrümanlar içeren, esnek yapıda bir teşvik sistemi kurulması yönünde çalışmalar sürdürülecektir.
11	Kentle özdeşleşen anıt eser niteliğindeki tarihi yapıların kent silüetindeki yerini ve etkisini kaybetmemesi ve yeni yapıların kentin silüetine olumsuz etkisinin kontrol altında tutulabilmesi amacıyla, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve yerel yönetimler ile ortak çalışmalar yürütülecektir.
12	Taşınır ve taşınmaz eserlerin restorasyonu ile konservasyonu konularında ortak bir dil birliğinin sağlanması ve ilkelerin belirlenmesi amacıyla, koruma ve onarım konularında uzman yetiştiren üniversiteler ile işbirliği içerisinde bir araştırma enstitüsü kurulacak ve uzman personel yetiştirilmesine imkân sağlanacaktır.
13	Restorasyonu yapılan tarihi yapıların kullanımında sürdürülebilir koruma kullanma dengesi gözetilecek; kültürel mirasın restorasyonu ve işletilmesinde özel sektör katkısını arttıracak sponsorluk sisteminin geliştirilmesi konusunda gerekli mevzuat değişiklikleri yapılacaktır.

14	Kadim şehirlerin tarihi bölgelerinin ve tarihi olayların yaşandığı mekânların yaşatılması ve turizme kazandırılması amacıyla yerel yönetimler ve ilgili kurum ve kuruluşlar ile işbirliği içerisinde, insanı merkez alan “kültür odaklı bir yaklaşım” benimsenecektir.
15	Kültür yatırımları ve girişimleri teşvik sisteminin kapsamı genişletilerek kültür ve sanatın yaygınlaştırılmasında özel sektörün rolü artırılacaktır.
16	Bakanlığımıza bağlı ve içerdiği koleksiyonların özellikleri itibarı ile yerel yönetimlerce işletilmesinin uygun olacağı düşünülen müzelerin yerel yönetimlere devri konusunda çalışmalar yapılacaktır.
17	Şehir mimarisinin ve peyzajın insan üzerindeki etkisi göz önünde bulundurularak, yapılacak kütüphane binalarının tasarımları ve peyzaj düzenlemelerinin şehrin dokusuna, estetiğine ve kimliğine katkı sağlamasına özen gösterilecek; kullanıcı ihtiyaçlarına göre yeniden fonksiyon verilen kütüphaneler, “yaşayan kütüphane” konseptine uygun mekânlara dönüştürülecektir.
18	Okuma kültürünü yaygınlaştıran, herkese eşit mesafede hizmet götüren, özellikle dezavantajlı gruplara yönelik teknolojik gelişmeler paralelinde hizmetler sunan ve toplumda oluşacak sosyal uyum ve entegrasyonu sağlayan en temel kültür mekanları olarak değerlendirilen halk kütüphanelerinin hizmet çeşitliği, düzenlenen kültürel etkinliklerle zenginleştirilecektir.
19	Etkin ve verimli hizmet verebilmesi amacıyla, il halk kütüphaneleri ve ihtisas kütüphaneleri hariç, taşradaki diğer kütüphanelerin yerel yönetimlere devredilmesine dair çalışmalar sürdürülecektir.
20	Türk Edebiyatı’nın yurtiçinde ve yurtdışında desteklenmesine ilişkin programlar ile edebi eserlerin Türkçeden yabancı dillere, yabancı dillerden Türkçeye çevirilerinin niteliğinin arttırılmasına yönelik programlar sürdürülecektir.
21	Okuma kültürü kapsamında yapılacak çalışmalara dâhil olmak üzere, illerde düzenlenen kitap fuarları, yayıncılık sektörü ile işbirliği halinde teşvik edilecektir.
22	Turizm sektörüne nitelikli personel kazandırılması amacıyla, ücretsiz hizmet içi eğitim desteği artarak devam edecek, turistik tesislerde çalışanların diploma ya da

	ulusal mesleki yeterlilik belgesine sahip nitelikli kişiler arasından seçilmesi teşvik edilecektir.
23	Turizm sektöründe çalışanların haklarının etkin şekilde tâkibi ve korunmasına yönelik “turizm çalışanları meslek birliği” kurulması teşvik edilecektir.
24	Geleneksel el sanatlarının yaşatılması amacıyla, sanatçı tanıtım kartına sahip sanatçılarımızın ürünlerinin, ulusal ve uluslararası platformlarda tanıtımı yapılarak dijital alanda birer ticari ürüne dönüştürülmesi sağlanacaktır.
25	Geleneksel el sanatlarımızın en prestijli örneklerini yansıtan sergi malzemeleri seçilerek bölgelerin özelliklerine göre koleksiyon oluşturulacak ve uluslararası alanda sergilenecektir.
26	Türk kültür ve medeniyetine katkı sağlamış kişilerin anılması ve hâtıralarının yaşatılması amacıyla “anma yılı” etkinlikleri düzenlenecektir.
27	“Destinasyon temelli rehberlik”te uzmanlaşma eğitimleri düzenlenecektir.
28	Kültür ve sanat etkinliklerinin yaygınlaştırılması amacıyla sanatçıların bienal, fuar ve sergiler gibi ulusal ve uluslararası sanat organizasyonlarında yer alabilmelerini sağlayacak yeni destek mekanizmaları oluşturulacaktır.
29	Türk kültür ve sanatının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması amacıyla, özel tiyatro projelerine verilen destekler artarak sürdürülecektir.
30	Telif haklarında toplu hak yönetim sisteminin yapısı ve işleyişinde etkinliğin artırılması ve ülke geneline yayılmış adil bir lisanslama sistemi oluşturulması suretiyle telif gelirlerinin artırılması sağlanacaktır.
31	Telif hakları alanında farkındalık ve bilgi seviyesi artırılarak telif hakkı ihlalleriyle mücadelede etkinlik sağlanacak, teşvik mekanizmaları güçlendirilecek ve Türkiye’nin uluslararası konumu güçlendirilecektir.
32	Telif hakları alanında istatistik ve veri elde edilmesine imkân tanıyacak sistemler geliştirilecektir.

33	UNESCO 2005 Kültürel İfadelerinin Çeşitliliği Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi kapsamında kültür ve yaratıcı endüstriler alanında yeni üretimler teşvik edilecektir.
34	Tarihimizin önemli şahsiyetleri, olayları ve masal kahramanlarıyla ilgili belgesel, sinema, dizi ve animasyon filmler ile milli kültürel motifleri içeren bilgisayar oyunlarının üretimi desteklenecektir.
35	Türk sinema sektörüne aktarılan destek mekanizmaları çeşitlendirilerek; Türkiye’yi film çekim merkezi haline getirecek ve film turizmini geliştirecek adımlar atılacaktır.
36	İkili sinematografik ortak yapım anlaşmalarının sayıları artırılarak ortak yapım projelerin üretimi teşvik edilecektir.
37	Kültürel girişimciliğin teşvik edilmesi için gerekli düzenlemeler yapılarak özel sektörün kültür ve sanat faaliyetlerine katılımı teşvik edilecektir.
38	Kurumsal düzeyde mevcut kültür istatistikleri yapısının ve içeriğinin değerlendirilmesi, kültür istatistiklerinin tek bir çatı altında toplanması, üretilen istatistiklerin kalitesinin artırılması, uluslararası standartlara uyumunun sağlanması ve bilgiye erişimin kolaylaştırılması amacıyla, “Kültür İstatistikleri Geliştirme Projesi” kapsamında çalışmalar sürdürülecektir.
39	Önemli isim ve ailelerin evrak ve eşyalarının satın alınmasına yönelik teşvik ve imkanlar artırılabilecektir.
40	Bakanlığımız politika önerilerinin hayata geçirilebilmesi ve 11. kalkınma Planı (2019-2023) döneminde öngörülen amaçlar ve hedeflere ulaşılabilmesi amacıyla; kamu eliyle gerçekleştirilen kültür yatırımlarından kütüphane, kültür merkezi, müze gibi projelere bakanlığımızca verilen desteğin artırılabilmesi ve bu amaçla Bakanlığımıza verilen bütçede artış sağlanarak ortak kullanım ve işletme maliyetlerinde tasarruf sağlanacaktır.
41	Zengin tarihi ve kültürel değere sahip ülkemizin, bu değerlerini koruyarak turizme kazandırılması ve gelecek nesillere aktarılabilmesi için eski eser restorasyonu ve

	müze yapımı amacıyla Bakanlığımıza ayrılan bütçenin önemli ölçüde artırılması sağlanacaktır.
42	Tarihte pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış ülkemiz arkeolojik alanda da birçok zenginliğe sahiptir. Bu zenginliklerin ortaya çıkartılması, kaçakçılığın önlenmesi ve ortaya çıkartılanların korunması etkin bir kazı politikası ile olabilecektir. Bu amaçla ülkemizde devam eden bilimsel kazı, kamu yatırımları kazıları ve kurtarma kazılarının etkinliği için kazılara ayrılan Bakanlığımız bütçesinde de önemli miktarda artış sağlanacaktır.
43	Ülkemizin önemli ekonomik girdilerinden olan turizm gelirlerinin artırılması yeterli altyapının varlığı ile orantılıdır. Bu amaçla Bakanlığımızca turizm altyapısının geliştirilmesine yönelik verilen altyapı desteğinin yatırım bütçesinde de artış sağlanacaktır.

T.C.

KALKINMA BAKANLIĞI

YÖNETİM HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ DAİRESİ BAŞKANLIĞI

Ankara 2018

Necatibey Cad. No: 110/A 06100 Yücetepe - ANKARA
Tel: +90 (312) 294 50 00 • Faks: +90 (312) 294 69 77